224
C
54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Editio Elzeviriana
Licet prima
tamen Vera!

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

KW 224
C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Hoc libro continentur,

I.

DOnati Iannotii Reſpublicá Veneta. pag.1.

II.

Notæ in Donat. Iannotium, & Caſparem Contarenum. pag. 267.

III.

Liber ſingularis de Forma Rei-publ. Venetæ, pag. 384

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

FIGVRÆ
his locis inſerendæ.

Effigies pontis Rivi-Alti. Pag. 298.

Figura A.	*pag.*	374
Figura B.	*pag.*	375
Figura C.		
Figura D.		
Figura E.	*pag.*	376
Figura F.		

In quibus obſervandum, quæ dextra eſ oportet, ſiniſtra eſſe expreſſa: in Figura au rem E. *per* A *ſignificari Ducem; per Conſiliarios.* C XL. *viralis Conſilii præf ctos.* D *à Secretis.* E. *Magnum Cancell rium.* F. *Decem-virum præfectum.* G *Trium virum Advocatorem.* H. X. *virûm Præfecti apparitorem.* I. III-*viri Advo catoris apparit.* K. IIII *Nobiles qui pr cedunt ad ſortem.*

D

DE REPVBLICA VENETA

DONATI IANNOTII Dialogus Primus.

PERSONÆ

Trypho Gabrielius,

&

Ioannes Borgarenus,

QVI ſtudio varios hominum mores cognoſcendi allecti ad urbes, exteraſque regiones peragrandas mentem appulerunt, diligenter animadvertere, notareque ſolent, ſiquid uſpiam offendant, quod ob inſignem aliquam vel conditionem, vel cauſam abſque accuratiſſima contemplatione prætermitti nequeat, unde non ipſi tantum prudentiores doctioreſque fiant; verum etiam qui domo pedem nunquam extulerunt, ex ea peregrinatione fructum aliquem colligant. Quo ſane fit, ut aliqui cum publicorum, tum privatorum etiam ædificiorum exempla capiant; quidam vero, ſi qua ſunt reliqua vetera monumenta, illa perſcrutentur; alii quid regio quæque ferat eximium, atque ſingulare, cognoſcere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

velint; nonnulli, prout in aliquam v
arcem, vel urbem inciderunt natura, ſiv
operibus artis ita communitam, ut inex
pugnabilis habeatur, ejuſdem formam
atque figuram exprimere ſtudeant, dedu
ctis ad ipſam rem imitandam quam pro
xime lineis: unuſquiſque tandem ea no
tat, atque obſervat, quibus ſuum ipſiu
ingenium potiſſimum capitur, aut etiam
quorum commemorationem audien
tium auribus cum jucundiorem, tum e
iam admirabiliorem poſſe accidere exiſt
mat. Ab hac igitur laudabili conſuetud
ne cum minime diſcedendum mihi jud
carem, aliquid monumentis litterarum
prodere conſtitui, quod hæc ipſa præſt
ret, ac teſtatum relinqueret, quaſcunqu
provincias, aut urbes hoc anno perluſtra
ſem, poſteaquam mihi Florentiâ diſced
re contigit, ſine illo fructu neutiquam
obitas fuiſſe, quem trahere, & percipe
debent omnes illi, qui dormiendum ſi
in hac vita minime putant. Cum ve
diu cogitaſſem, quæ potiſſimum ſcrib
rem, ea commemoranda non duxi, qu
ſuperius enumeravi, propterea quod ipſ
rum notitiam quilibet aliunde ſibi faci
comparare, atque haurire poteſt; ami
autem mei, quibus ego rem gratam face
inprimis ſtudeo, his multo præſtantior
atque majora intelligere cupiunt. Qu

propt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

propter in eam ſententiam adductus ſum, ut æque jucundos, & hilares, atque ſerios, & graves exponerem, atque traderem ſermones quoſdam, quos cum noſtro Ioanne Borgareno duo Veneti Patricii contulêre, Tryphon Gabrielius, & Hieronymus Quirinus, atque etiam unus è Patavinis civibus Nicolaus Leonicus, omnes cumulatiſſimi plurimis, maximiſque virtutibus, ipſaque fama celeberrimi, & maxime illuſtres. His autem ſermonibus cum ego quoq; interfuiſſem, id quod magnopere ſemper optaveram, ex iis intellexi, Venetæ Reipublicæ ſcilicet adminiſtrationem, maxime dignam quidem illam hiſce temporibus, quæ à cunctis intelligatur, nec non obſervetur, neque vero minus à nobis omnibus ſuſpiciatur, quam priſcis illis temporibus ſuſpicerentur Reipublicæ Lacedæmoniorum, atque Romanorum. Et quoniam ſermo primum habitus fuit de adminiſtratione illius Reipublicæ in genere, deinde vero de ſingulis Magiſtratibus, poſtremo de forma, ſive temperatione ejuſdem Reipublicæ, à primo nobis etiam fuerit auſpicandum, non ſolum quia natura ita comparatum eſt, ut communiora faciliorem intelligentiam habeant; ſed etiam quoniam ab hoc primo ſermone proximus alter totus neceſſario pendet, ab utroque autem tertius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

eadem ratione. Atque ut melius intelligatur, & percipiatur, quæ fuerit occaſio Tryphoni Gabrielio, horum ſermonum autori, colloquendi, atque diſputandi his ipſis de rebus, paulo quidem altius, & aliquanto longius à re propoſita exordium repetam, mox tamen ſequar eundem ordinem, quem adhibuit ipſe in ſuis graviſſimis, ſapientiſſimiſque ſermonibus inſtituendis.

Itaque cum Patavium acceſſiſſem, ab Ioanne Borgareno cive noſtro accerſitus, ut una liberaliſſimis artibus operam daremus, ubi quieti dies aliquot ſunt à me conceſſi, id in primis curavit Ioannes vir admodum prudens & humanus, ut diligenter, & per ocium aſpicerem, quicquid eſſet in illa urbe pereximium, atque ſingulare, nimirum publica, & privata quæque ædificia cum elegantiſſima, tum etiam ornatiſſima, nec non mœnia recentiſſime exſtructa circa totam urbem, quibus inexpugnabilis eadem redditur, alia quoque plurima ejus generis, quibus à me diligentiſſime inſpectis, atque animadverſis, dedit ille operam, ut aliquot inſignes, atque egregios viros, qui Patavii tunc erant, de facie cognoſcerem. Quare cum perductus fuiſſem ab eodem ad virum ſummis honoribus, ſummaque reverentia digniſſimum Petrum Bembum, cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

cujus fama propter eximias animi virtutes longe, lateque diffunditur, ſane quam facile aditum impetravi. Conveni præterea Nicolaum Leonicum, Græcæ, Latinæq; Philoſophiæ maximum magiſtrum, prout unicuique cognoſcere licebit ex iis, quæ non pauca conſcripſit, atque in lucem edidit. Verſabatur Gabrielius Trypho tunc in quodam ſuo prædio, ubi diu, multumque commorari ipſe conſueverat ab omni procul ambitione liber, atque expeditus à cura, & ſollicitudine civilium rerum, & ob eam quoque rem incommodorum expers, quæ urbana vita ſecum plurima afferre ſolet. Ille vero in ſua villa ſatis beate, ac feliciter fruitur hac vita, communique omnibus ſpiritu, & quidem tanta cum animi ſui tranquillitate, quantam maxime poteſt humana mens capere; neque ſane ullum tempus intermittit, quin antiquiſſimos illos, & præſtantiſſimos viros ſibi ſocios adhibeat, Marcum, inquam, Tullium, Virgilium, Horatium, Dantem, Petrarcham, atque Boccacium, quibuſcum ille continenter ætatem agit in evolvendis eorum voluminibus multum occupatus. Et quoniam Villa, in qua degit, non multum abeſt ab urbe, uſu etiam venit eidem, ut citra incommodum Patavium, quoties libet, frequentare poſſit, ad amicis impertiendum

aliquid ſuæ ſuavitatis ex conſuetudin
quam profectò univerſi, qui noverint h
minem, expetere, atque complecti qua
avidiſſime ſolent. Nam præter inſigne
morum ſuorum gravitatem, refertus
quam maxima comitate, & benignitat
quæ res cunctorum mentibus afferunt i
credibile quoddam viri deſiderium. V
rumtamen id in præſentia mihi non
propoſitum, ut hujus nobiliſſimi V
egregias virtutes prædicandas ſuſcipiar
propterea quod & ipſe laudibus à me pr
fectis non indiget, & ego potius ad ſe
mones, quos habuit, exponendos prop
ro, quæ documenta præſtiterint uberio
inſitæ virtutis. Poſteaquam igitur int
leximus eundem Patavii futurum int
ſpacium bidui, decrevimus expectare p
tius adventum ſuum, quam eò nos co
ferre: quo quidem curriculo elapſo ſt
tim atque fuit auditum à nobis ipſum a
veniſſe, ſalutandi cauſa convenimus
ædes Petri Bembi, apud quem diverte
ſolet, cum Patavium venit, ibique hom
nem nacti ex animi voto, perhuma
atque peramanter ab eo fuimus accep
Peractis autem mutuis ſalutationibus, u
ſuam operam, atque ſtudium alter alte
detulit, quemadmodum moris eſt int
illos, qui non ſunt antea noti, in quodda
cubiculum ſeceſſimus ab ipſo deduct
quo

quod aliquantum aberat ab ædium frequentiſſima parte, ibique ut aſſedimus, colloqui cæperunt ipſe Trypho, & Ioannes in hanc ſententiam.

TRYPHO. Multum eſt, mi Ioannes, id, quod tibi debeo, cujus opera, atque ſtudio in ſingulos dies novis copiis amicorum ſubinde augeor: quæ ſane res tanti eſt apud me, ut neque abs te, neque à quoquam alio majus, & præſtantius beneficium accipere queam.

IOAN. Si noſter amor, noſtraque amicitia patitur, ſuaviſſime Trypho, ut alter noſtrum alteri quicquam debeat, ego ſane plurimum tibi debere me ſentio pro multis officiis, in quibus hoc ipſum eſſe non poſtremum duco, quod per te mihi licet iis, qui me inviſuri Patavium accedunt, amicis meis, impertire fructum jucundiſſimum tuorum ſermonum, eoque cum honoris, tum officii genere eos proſequi, quod multo pluris abſque dubio faciendum eſt, quam ſi quis exhibeat ad ſpectandum ædificia magnifica, vias publicas, ædes ſacras, atque id genus alia, quæ præclara, & maxime inſignia videntur eſſe in hac Vrbe. Hinc etenim contingere vix unquam poteſt, ut aliquis evadat prudentior, & ſapientior, quam fuiſſet antea: ſed conſuetudines, & colloquia cum probis viris id præſtant, ut quiſq; non modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

magis prudens excitata induſtria, verum
etiam fiat & ſolertior, & promptior a
amplectendas virtutes. Quare ſi qu
amicorum me adit longe chariſſimus
huic ipſe tribuere valeo nihil amplius, ſ
ſcio, ſive ad jucunditatem aliquam, ſi v
ad animi fructum, quam tuam conſuetu
dinem, & familiaritatem. Omnes enim
eximias, ſingulareſque virtutes, unde ſin
gulorum mentibus ea vis, quam dicebam
ingeneretur, in te perſpicere, atque intue
ri ipſe mihi videor. Sed quia in hunc ſer
monem incidimus, aveo tibi dicere
quid nobis in mentem venerit, cum t
modo adiremus. TRYP. Dicito, mi Ioan
nes, quicquid lubet: id enim mihi quo-
que futurum eſt perjucundum, quod eſſ
viſum fuerit ex animi tui ſententia. Vna
conterere totum debemus hunc diem, &
ſi aliquid eſt nobis optandum, quo tæ-
dium levemus, nihil optabile magis arbi-
tror, quam ſcitum aliquod colloquium.
IOAN. Cum ad te proficiſceremur mo-
do ex ædibus noſtris, cæperam huic fa-
miliari meo tuos mores exponere, & hu-
juſce vitæ rationem à te inſtitutæ, quæ
mihi quantum probetur, vix queam ver-
bis conſequi. Cogitantibus autem nobis
quiſnam exiſteret, quicum conferendus
eſſes è veteribus, is in mentem venit,
quem Cicero longe amiciſſimum habuit,
ſuiſque

ſuiſque ſcriptis admodum celebravit, Pomponius Atticus. Siquidem ambo nati eſtis è gente Patricia, patriamque nobiliſſimam, atque celeberrimam nacti: Pomponius autem cum materna ſua lingua facundiſſimus eſſet, Græci ſermonis fuit etiam ſane quam peritus. Tu quoque cum hac vernacula lingua, quâ modo utimur, tum latino ſermone, & ſcribis, & loqueris omnium quàm ornatiſſime, atque elegantiſſime. Pares itidem, & ſimiles eſtis adeo liberalitate, ut ea certo ſtatui non poſſit uter antecellat. Quamvis enim eàdem, quâ Pomponius olim magnificentia pecunias, & facultates tu largiri non poſſis, qui à re domeſtica non ita es, ut ille, paratus; magna tamen eſt copia tibi, quæ nunquam deficiet ampliſſimarum virtutum, atque maximarum, quas cum aliis quia communicare perbenigne ſoles, hoc ſane fit, ut liberalitas tua ſit eò major, atque excellentior habenda, quò magis antecellunt virtutes divitiis, atque iis omnibus, quæ vocantur fortunæ bona. Quod autem vos quam ſimillimos, & quam conjunctiſſimos efficit, eſt id vitæ genus, quod uterque veſtrum pariter colit, atque amplexus eſt. Pomponius ſemper à publicis negociis vacuus, ſolutuſque vixit: tu vero civilium rerum quamvis peritiſſimus, ut ille quoque fuerat in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſua Republica, nihilominus ab ipſarum adminiſtratione te contuliſti ad hanc vitæ ſummam quietem, & tranquillitatem qua certe quemadmodum ille ita fruebatur, ut aliis etiam prodeſſet, atque adeo proſpiceret, quibuſcunque conſiliis, atque rebus maxime poſſet: ſic etiam tu nihil officii in quiete hac tua prętermittis, quod à te proficiſci in communem rem poſſit. Itaque in hac ipſa collatione facienda cœpimus accurate inſpicere, atque animadvertere utriuſq; temporis rationem, atque conditionem, præſentis, inquam, ætatis, atque illius, quę tunc erat, utrum his quoque intercederet ea ſimilitudo, & conjunctio, quam vobis ipſis intercedere palam intuebamur, ut id, quod vulgo prædicari, jactarique ſolet, eaſdem ſæpenumero conditiones temporum redire, & incurrere, tanquam verum, minimeque ambiguum affirmari poſſet, argumento quidem ad fidem faciendam multo efficaciori, quam indumentorum, & ejuſmodi aliarum rerum, quæ quotidie verſantur in ſermone plebeculæ rudis. TRYP. Perſuaſiſſimum quidem habeo, id veri quam ſimillimum eſſe, ſive Apophthegma, ſive Proverbium appellare velimus, multis ſaltem ex partibus, ſi non omnino. Conjicere autem hoc ille facillime poteſt, qui mentis aciem, & contemplationem voluerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

luerit intendere ad eum, qui nunc eſt, rerum ſtatum, Italiæque miſerrime affectæ conditionem, cujus quidem infortunia, & calamitates duo tempora mihi videntur habere ſpectanda præcipue; alterum quod ipſi pariter Italiæ, ac Imperio Romano prima cauſa, & origo malorum fuit, quando Cæſar ſuis armis Vrbem oppreſſit; alterum, quod ejus miſerias tandem ad ſummum extulit, quo tempore Gothi, Hunni, Vandali, atque Longobardi totam regionem excurrentes fœdiſſime ſunt depopulati. Nunc autem ſi contemplari pergamus ea, quæ cum in Oriente, tum in Occidente paucis ab hinc annis plurima contigerunt, animadverti facile poterit, iis omnibus, qui in Italia degunt, alterum ex illis temporibus imminere: utrum autem ſit magis pertimeſcendum, expedire non poſſum. Nam prius illud tempus, quod anteceſſit, ab altero deinde proximo fuit exceptum, unde viciſſitudines omnes illæ ortum habuerunt, quæ cunctis rebus eam, quam cernimus adhuc, faciem induxerunt, abolita penitus, & ſublata jampridem forma, quæ temporibus fuerat veterum Romanorum. Sed nolo certe committere, ut totus hic dies tribuatur noſtris ærumnis, calamitatibuſque recenſendis. Quare veniam ad id, quod præcipue me attingit: nam quæ tu

modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

modo de me affirmabas, ego minime probo. Vide autem ne ſumma tua benevolentia erga me omnem modum excedat, teque in fraudem adducat: quandoquidem nullam in me tam inſignem virtutem agnoſco, ut cum tali viro, qualis fuit Atticus ipſa re, videar comparandus. Illud tamen in præſentia non diſſeram, utrum cum eo componendus ipſe, nec ne ſim; propterea quod in hac diſputatione ſi nonnihil verſarer, merito ſuſpectus evaderem, quaſi exiſtimarem, ingenio, aut prudentia Pomponium ęquari à me poſſe. Quod autem modo dicebas, nos quam ſimillimos reddere, in eo ſimilitudinem aliam nullam eſſe video, quam cujuſdam eventus. Nam, quemadmodum ille adminiſtrationem Reipublicæ attingere noluit; ita ſponte à publicis muneribus ego me ſubduxi: ſed rationes, & cauſæ non ſunt eædem, quæ nos impulerunt ad optandum idem vitæ genus, quin immo plane ſibi ſunt adverſæ, & contrariæ. Pomponius enim cum intelligeret ſuam Rempublicam corruptiſſimam eſſe, neque vero integrum ſibi fore, ut formam priſtinam eidem reſtitueret, ab eadem gerenda deſtitit, ne ſimul periret; ſiquidem Reſpublica, quæ non manet in ſuo ſtatu, perinde ſe habet, atque mare tempeſtatibus agitatum, cui ſi quis interea ſe, ſuaque

commit-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

committit, non habet inde facultatem arbitratu ſuo pedem referendi. Ego vero curam omnem civilium rerum non ob id omiſi, quandoquidem noſtra Reſpublica non eſt depravata, quin potius hac ætate (ni fallor) eſt omnium abſolutiſſima, atque perfectiſſima, ſi fuit unquam aliâs, quippe cujus ratio eſt ejuſmodi, ut excellentioribus inſtitutis temperari nequeat, neque vero majori cum tranquillitate, & concordia geri, cum ſit à ſeditionibns inſitis plane diſuncta, omnibuſque iis rebus, quæ florentiſſimis Civitatibus perniciem afferre ſolent, quodque longe præſtantiſſimum eſt, optimorum, fortiſſimorumque civium magna copia floret, quorum ſapientia, & virtute quam feliciſſime regitur. Quamobrem ipſe mihi non parum congratulor, primum quod in Italia præcipuè natus ſim, hoc eſt in regione cæterarum principe, ac regina; deinde Venetiis, quâ in Vrbe multas ex illis virtutibus expreſſas licet intueri, quæ de priſcis hominibus illis cum Romanis, tum Græcis, conſtanti fama, & omnium ſermone celebrari ſolent. Atque eo ſane fit, ut neque Lacedæmoniorum, neque Romanorum multum invideam Reipublicæ: licet enim tot gentes, provinciæq; ceciderint ſub hujus imperium, quod omnes nove-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

noverunt; non tamen idcirco minus b
tam, felicemque noſtram ipſe duxeri
quandoquidem non eſt in magnitud
Imperii publica felicitas ſita; ſed in ea
ut pacate, & tranquille cives omnes
vant; quo in genere, ſi noſtram Remp
blicam dixero Romanæ antecellere, pu
equidem fore, ut nulli prorſus accuſat
ni jure ſim obnoxius. Ex his igitur, q
diſputavi, potes intelligere, iiſdem rat
nibus me non adductum fuiſſe, ut h
ipſe genus vitæ inſtituerem complect
quibus impulſus eſt olim Pomponius A
ticus: Commemorare autem nihil mo
attinet, quid me induxerit ad ſuſcipie
dam hanc rationem vitæ: quod ſi for
cognoſcere ſtudeas, atque inſtare perga
hoc unum certe in præſentia dixero;
hanc vitam liberam, & omnibus cu
humanis expeditam, ipſa natura me pr
penſum ſemper exſtitiſſe, eandemque l
bentiſſime complexum fuiſſe; quod cer
ſcirem patriæ meæ nihil hanc rem vel o
ficere, vel incommodare, cui quidem cu
ſuppetat ingens copia præſtantiſſimoru
civium, nihil opus eſt opera, vel induſtr
mea. Præter hæc, alia non pauca poſſe
adducere ad hanc ipſam vel cauſam, v
defenſionem meam; verumtamen e
dixiſſe, quæ audiſti, ſufficiat. IOAN. Vald
mihi probantur iſthæc omnia, quæ de te
atque

atque Pomponio diſſeruiſti, in quibus modeſtiam ingenitam tibi facile cognovi. Sed in præſentia nolo ad tuas laudes prædicandas ingredi, cum præſertim eæ non ſatis æquis auribus à te accipiantur, ut ego quidem arbitror, ea de cauſa quod exiſtimes, ibi non eſſe verbis, & ſermonibus opus, ubi res ipſa loquitur, operaque extant. Enimvero ſi recte ſermones tuos ipſe animadverti, dictum eſt à te modo, non habere te, quod Romanis ita multum invideas, & tantum non æquare cum illis cives tuos cæpiſti. Dic ergo ſodes; Eſne tu revera in hac ſententia, ut exiſtimes, Rempublicam veſtram cum Romana comparari poſſe?

TRYP. Ita plane ſentio. Nam, quamvis imperium noſtræ Civitatis, ut modo dicebam, amplitudini Romanæ reſpondere nullo modo queat, alia tamen, & ſatis quidem multa non deſunt, quibus ea quoque multum ſuperatur à nobis, unde compenſatio quędam, & ęqualitas oritur. Quidam autem ex iis, quorũ monumentis res à noſtra Republica geſtæ commendatæ fuerunt, in quorum numero eſt, nequid te celem, M. Antonius Sabellicus, quem virum nomine coram aliis minime appellaſſem, ne quis exiſtimaret à me illum accuſari; qui ſumma eloquentia noſtræ Vrbis res illuſtravit; fuerunt, inquam,

quam, nonnulli, qui Venetam Remp
blicam cum Romana conferre volu
runt; ſed in ea collatione inſtituenda nc
uſi ſunt ea prudentia, quam res exig
bat. Nam bella noſtra tantummoc
cum Romanorum bellis contulerunt, qu
procul dubio vel intervallo quam long
ſimo non poſſumus aſſequi. Neque ve
quiſquam eſt adeò rudis, atque rerum e
pers, quin, ubi collationem à Sabellico
hiſtoriis ſuis inſtitutam legerit, eande
ſentiat aſſentationem quandam manif
ſtiſſimam eſſe, cum tamen idem mul
prætèrierit, atque miſſa fecerit, quæ ſat
confidenter afferre poterat, iiſque fund
mentis innixus utramque rempublicar
citra ullam ſuſpicionem aſſentandi inte
ſe componere.

IOAN. Tui quidem hi ſermones
Trypho ſuaviſſime, cupiditate ſcienc
magna me incitarunt, quanam ration
veſtra Reſpublica Romanam æquiparei
Profectò ſi rem ita ſe habere putarem
eſſet quod animo ingentem voluptaten
caperem, dum cogitarem, non eſſe dam
nanda tam facile hæc tempora, quibu
ejuſmodi Rempublicam ſtantem intuea
mur, quæ minime concedat antiquiſſimi
illis, quæ ſermonibus, & prædication
cunctorum ſunt adeò celebres. Quæſ
igitur, ne graveris, quando in ſermoni-

bu

bus ejuſmodi hic dies traducendus eſt, hoc ipſum, quod aiebas modo, mihi comprobare. TRYP. Nihil, quod tibi jucundum accidat, mihi grave duco : ſed heus tu, habeſne compertum, quânam ratione Reſpublica à nobis adminiſtretur? quæ ſit ejuſdem forma ? quæ temperatio ? quæ leges ?

IOAN. Equidem legi pridem quoddam Sabellici opuſculum, in quo veſtri Magiſtratus omnes percenſentur : Percunctatus etiam ſum à pluribus, modo hoc, modo illud : Sed tamen ex iis omnibus, quæ vel ipſe legi, vel ab aliis accepi, nondum Reipublicæ veſtræ adminiſtrationem plane ſum aſſecutus, quemadmodum ſe habeat, & cujuſmodi ſit. Atque ut dicam illud, quod ipſe ſentio, ille Sabellici libellus non eſt magno uſui : Licet enim commemoret, atque enumeret ſingulos Magiſtratus, tamen non ſubjicit oculis, neque exprimit ipſam formam, & coagmentationem totius Reipublicæ, ſeu temperamentum. TRYP. Non eſt alienum à veritate hoc, quod ipſe dicis : Habet enim ſe Reſpublica quælibet ad inſtar cujuſdam corporis, ſive ut verius dicam, ipſa eſt quoddam Corpus, à natura quidem ipſa præcipue formatum, ſed mox ab arte quoque multum expolitum : Siquidem quando natura hominem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

effinxit, univerſitatem, ſeu commun
nem quandam formare inſtituit. Itaq
cum ſingulæ Reſpublicæ ſint quodda
corpus, neceſſe etiam eſt, ut ſua memb
ſingulis non deſint, quibus membris qu
niam mutua quædam ratio, & conjunct
debet intercedere, non ſecus atque in
membra cujuſcunque corporis; inde f
ut qui hujuſmodi conſpirationem, atq
ſocietatem ſingulorum Reipublicę mem
brorum inter ſe non cognoverit, ne co
pus quidem ipſum intelligere valeat, q
ratione ſit conſtitutum, atque adeo aff
ctum. Hoc ergo eſt, in quo Sabellici di
gentiam, ſtudiumq; deſidero, qui tame
collegerit, atque recenſuerit omnes M
giſtratus; non tamen aperit, quonam i
ter ſe modo ſint apti, connexique, & qui
quantumque alter ex altero pendeat, ita
abſoluta, planeque integra conformati
Reipublicæ colligi inde valeat. Quapr
pter id principiò tibi cognoſcendum fu
rit, quemadmodum adminiſtratio noſtr
Reipublicæ temperata ſit; alioqui nih
eorum, quæ cupis, intelligere poteri
Neſcio tamen, utrum hæc omnia poſſin
expediri commode hujus diei duntax
exiguo curriculo.

IOAN. Mihi quidem ſatis fuerit à t
percipere genus ipſum adminiſtrationi
in veſtra Republica; hoc enim percept
facile

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

acile deinde cognoſcere potero, &, qui-
ous in rebus ea vel conſentiat, vel diſcre-
et ab omnibus aliis, apud me ſtatuere.
TRYP. Recte ais. Itaque ſermonem
nſtituemus de noſtra Republica, qui tibi
on mediocri voluptati futurus eſt admi-
iſtrationes varias Civitatum inveſtiga-
e, atque intelligere cupienti. Nam per-
picies in hac noſtra ratione præſtantiſſi-
nas leges, optima inſtituta, & pruden-
iſſimam rerum omnium temperatio-
nem: & quanquam ſingula, prout res
erret, atque exigeret, accuratiſſime, at-
que exactiſſime modo non obſerventur;
nihilominus hæc noſtra civilis admini-
ſtratio non ita multis accuſationibus, ſive
eprehenſionibus patet. Cadit enim hoc
vitium in formam Reipublicæ quamlibet,
d quod exemplis cum Romanorum,
tum Spartanorum apertiſſime conſtat. Sa-
tis eſt autem univerſa, quæ contingunt,
errata in hac Civitate non eiuſmodi eſſe,
ut aliquod inſigne detrimentum impor-
tare poſſint.

IOAN. Perquam mihi gratum, ju-
cundumque fuerit, inſtitutiones haſce
veſtras probe omnes cognoſcere, quas
quidem ego non dubito præclariſſimas
eſſe. Siquidem imperium, quod in tam
multa ſæcula ſtabile permanſit, nulla do-
meſtica impreſſione labefactatum, neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ulla vi inſita, id profectò neceſſarium eſ
eximia quadam ſolertia, & admirand
providentia temperatum eſſe. Et quider
ipſi fortunæ magnas gratias habeo, qu
me in hunc ſermonem opportune ad
duxit, unde tibi data eſt occaſio ea com
memorandi, quæ diu, multumque intel
ligere mihi erat in optatis. Aggrediari
igitur, quando lubet, ad rem inſtitutam
quandoquidem ad audiendum me quan
promptiſſimum, & quam paratiſſimum
habes. TRYP. Quamvis hoc non uta
cubiculo, tamen expedire arbitror, ut in
eo maneamus, quod vergat ad ſeptentrio-
nem, eòque ſolis immodicos æſtus non
facile admittat; præterea vero hîc à do-
meſticis tumultibus quam longiſſime ab-
ſumus: iis autem quemadmodum affi-
ciar, id genus vitæ, quod mihi ſponte
optavi, declarare poteſt. Vir optimus, &
ſumma obſervantia digniſſimus Petrus
Bembus ob egregias virtutes non paucos
habet è nobilibus viris, qui ſecum quam
libentiſſime verſari ſolent: immo nullus
in hac Vrbe vir inſignis eſt, qui ſalutandi
cauſa ad eum non accedat: Quod ſi ali-
bi commoremur, fieri non poteſt, quin
ii nobis obſtrepant, atque incommodent,
qui frequentare conſueverunt has ædes
officii cauſa. Quare permanebimus hoc
in loco ab aliis ſejuncti, ut inſtitutis
ſermo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſermonibus totum diem tribuamus. JOAN. Valde mihi probatur hoc tuũ conſilium, jamque ut diſſerere incipias, avidiſſime expecto. TRYP. Priuſquam diſputationem ingrediar, vos nonnullis de rebus commonitos velim, quę quodammodo viam nobis munient ad id, quò tendimus. Nam quicunque cupit intelligere alicujus Reipublicæ gubernationem, aut eſt Civis, atq; particeps ejuſdem Reipublicæ, aut eſt peregrinus. Si Civis eſt, oportet ut quinque cognoſcat, & quam optime teneat, in quibus conſultandi vis tota verſatur. Principiò Civitatis opes, atque facultates, nimirum quæ ſint ejuſdem vectigalia, nec non etiam ſumptus. Deinde pacis, & belli univerſam rationem, hoc eſt, quibus armis vel inſtructa jampridem ſit, vel inſtrui adhuc debeat; quæque bella ſuperioribus ætatibus geſta fuerint, & quonam ſucceſſu; quot etiam, quantæque finitimorum copiæ, atque vires, ut quibus ſit vel diffidendum, vel confidendum probe intelligatur; & quibus ſive adjutoribus, & ſociis in bello, ſive etiam adverſis, atque infeſtis oportebit uti. Adhæc autem quæ ſit ratio, & facultas ipſius regionis tuendæ, hoc eſt, quænam ad id præſidia, & quot requirantur; quod ut cognoſcatur, opus eſt habere perſpectum quam optime regionis ſitum, & cujuſmodi

ſit ille, animadvertere, utrum in planicie, an in monte; prope ne, an procul mari collocatus; & an careat fluminibus an potius abundet. Mox eorum, quæ importantur, & quæ exportantur, eſt habenda notitia, ut videantur quæ ſuppetant, quæve deſint. Tandem quoad ferendas leges is, qui velit adminiſtrare publicas res, noſſe debet, quæ Monarchiæ ſeu tyrannidi leges magis congruant rurſus quæ vel Ariſtocratiæ, vel Oligarchiæ, vel Democratiæ, vel Ochlocratiæ, atque ita ſingulis aliis imperii formis ſint accommodatæ. Hæc igitur omnia civibus eſſe nota debent. Qui vero peregrinus, & non civis eſt, ante omnia cognoſcere debet adminiſtrationis Vrbanæ totam rationem. Quare cogitanti mihi te non eſſe participem noſtræ civitatis, cujus regimen à te ipſo percipere valeas, antequam ea, quæ dixi, attingam, faciam ut intelligas, quænam ſit apud nos ipſos ratio civilis adminiſtrationis: Deinde vero perſequar ordine ſingula, quantum è re videbitur. Quod ſi forte in his ſermonibus audies, quod aliâs etiam memineris abs te auditum fuiſſe, quodque non magni momenti tibi videatur; nolim tamen, ut minus attentum te mihi præbeas: futurum eſt enim, ut ſingula in uſum veniant, cumque magna parvis, & igno-

& ignota notis conjuncta, colligataque ſint; nihil omnino ex iis omittendum fuerit. IOAN. Dic, amabo, quicquid in rem viſum tibi fuerit, mi Trypho: nam quæcunque protuleris, exiſtimabo quam prudentiſſime & quam optime fuiſſe prolata. TRYPHO. Vrbs ipſa, Venetiarum nomine inſignita, parvis aliquot inſulis continetur, quæ poſitæ ſunt in æſtuariis maris Adriatici contra flumen, quod Patavinos agros interfluit, nomine Medoacum, quà idem in ſtagna non ita pridem rectà ferebatur. Qua in re animadvertere debes, hunc Italiæ tractum, quem veteres appellaverunt olim Venetiam, ita ſecundum Adriæ littora depreſſum, & proclivem eſſe, ut propter aquarum magnam copiam ab iis fluminibus, quibus tota regio ſcatet, invectam, & propter æſtum maris, quà littus patet, influentis, intra non exigua pars in paludem abierit. Eſt autem id omne ſpacium interceptum inſtar arcus, non quidem remiſſi, ſed potius contenti, cujus arcus in ipſa continente ſimilitudinem exprimit id, quod hic ſtagna circumamplectitur undecunque concavum. Nervus autem eſt id, quod vocamus littus, quandam ſpeciem præ ſe ferens aggeris craſſioris, eſt etiam ubi latioris; inchoatur id ad ipſo mari ſive ſinu Adria-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tico, & rectà fere continenter procur
quoad infra Brondulum ipſam contin
tem attingat. Interrumpitur alicubi
men hoc ipſum littus, ut maritimos æ
cum accedentes, tum etiam redeun
admittat, & fluminibus iis facultat
præbeat, quæ delabuntur in æſtuaria,
tendi mare, ut ſe exonerent, ideoq; n
nulli exiſtimant, hæc intervalla disjun
nihil aliud, quam oſtia fluviorum e
quæ modo vocari ſolent à nobis Port
propterea quod ut cæteri Portus aditu
præbent omnibus navigiis, quæ huc u
dique mercibus onuſta commeant, a
etiam hinc abeunt. In his autem præcip
ſunt Portus ad Brondulum, ad Foſſa
Clodiam, ad Metamaucum, ad Caſte
gemina, ad D. Eraſmi, ad littus, quod v
catur majus, & quod triplex portus. Qui
quid igitur interceptum ſpatii continet
intra hunc aggerem, quem deſcripſi, atq
continentem, id ipſum eſt, quod vulgo d
citur, æſtuaria, ſive ſtagna maris Adrian
quæ tamen aquis ubiq; ita non ſunt obru
ta, quin extent ab ipſis, atque eminea
certa quædam loca: hæ ſunt Inſulæ, i
quas finitimi quique populi, ut Attil
vim effugerent, olim ſeſe abdiderunt
moxque coëuntes omnes, & in unum
coacti, hanc urbis formam pulcherrimam
tandem effinxerunt. Ea diſtat à conti

nente,

nente, quâ minimum quinque millia paſſuum: à littore autem ipſo fere duo. Priſcis temporibus longius aberat à continente, nempe ad decem millia paſſuum, propterea quod æſtuaria pertinebant uſq; ad eum locum ſitum ad Medoaci ripas, qui tunc, ut plerique arbitrantur, ob eam rem vocari ſolebat Ora lacus, modo corrupto vocabulo dicitur, Oriacum. Induſtria majorum noſtrorum obſtare non potuit, quin id ſpacii totum aggerendo flumina complerent, quod inde ad pagum Safuſinas uſque intercedit, ubi navigia, quæ Patavio ſolvunt Venetias, aut Venetiis Patavium, operâ, & vi trochlearum ſuper aggerem quendam evecta, qui ab urbe Medoacum avertit; hinc ad æſtuaria; illinc ad fluminis alveum recta tranſmittuntur. Ipſa vero natura hujus urbis ſitum valde tutum præ cæteris omnibus effinxit: neque enim duntaxat à continente, ſed etiam à mari, quamvis in aquis ſita nullam vim reformidat. Præſtant autem id ipſa ſtagna, quibus undique circa urbem, & etiam intra navigatur, omnibus locis ita humilia, atque adeo depreſſa, ut niſi parva quædam navigia facile non admittant: quibus ſane fit, ut cum maris æſtus maxime recedit, plurima loca detecta conſpiciantur. Si quis igitur à continente ſtatueret Venetias invadere, ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

copias ſuas traducendas ſternere pon
bus, aut ratibus cogeretur, quicquid ęqu
ris eſt interjectum inter urbem ipſam ,
continentem; quæ res ob maximam op
ris difficultatem confici nullo modo po
ſet. Quicunque vero ad eandem urbe
invadendam cogitaret inſtruere , atq
ornare claſſem intra ipſa æſtuaria , hu
objicerentur incommoda graviſſima du
Alterum, quod ob vadorum humilitate
nihil loci poſſet obtinere ad navigia exp
canda: ut enim æſtu maris in acceſſu m
xime ſe attollente, claſſis alicubi ſtare i
ſtructa fortaſſe queat; paucis tamen ho
eadem maximum periculum adiret , n
hæreret in vadis. Alterum, quod opera
fruſtra, & tempus impenderet is, qui na
tas non haberet valde loci peritos: nam ſ
penumero contingeret , ut ipſa navig
præter Euriporum alveum devecta, mo
ab aquis in ſicco deſtituerentur , quipp
quæ vel cum maxime æſtus intumeſci
nunquam ita tolluntur, ut quà libet nav
gandi facultatem integram relinquant. S
quis autem conetur à mari Venetias ag
gredi , objectum ante omnia æſtuaria li
tus penetrandum eidem neceſſario fue
rit : obſtructis itaque ſive oſtiis , ſive por
tubus illis , quos ſupra memoravi , adi
tus omnino intercluderetur ad ipſa æſtua
ria. Neque vero id efficere operoſum
eſſet,

ſſet, quoniam ea intervalla non ita mul-
um lata, nec profunda ſunt. Siquidem
n urbis ipſo conſpectu is, qui appellatur,
geminorum caſtellorum portus, eam pro-
funditatem non habet, quin majora na-
vigia expectare oporteat, quoad æſtus ac-
cedat, & quidem maximus. Sed aliud eſt
præterea, quod obſtat ingredientibus:
nam quotieſcunque tempeſtatibus vel ad
modicum tempus fuerit mare concita-
tum, ejuſdem viç ſubeant ingentem viciſ-
ſitudinem ante ipſum portum undarum,
ac turbinum vi impulſis, atque jactatis
huc, & illuc arenis, ita ut qua patuerat
aliquando facillimus ad urbem aditus,
eadem poſtea contingat omnem obſtru-
ctam viam eſſe. Quæ res neceſſitatem
affert aliquot homines huic muneri præ-
ficiendi, qui cum tempeſtas deſierit, ubi-
nam ea reliquerit aditum patentem, ex-
ploratum eant, ut eum navigiis cum in-
gredientibus, tum egredientibus com-
monſtrare valeant: in faucibus autem
portuum cæterorum ædificari caſtella
poſſunt, ſive propugnacula, quæ tormen-
tis inſtructa ab ingreſſu arceant. Quod ſi
quis etiam claſſem in æſtuaria transve-
heret, in eaſdem incurreret difficultates,
in quibus eum verſaturum ſuperius oſten-
dimus, qui claſſem intra ipſa æſtuaria vel-
let adornare. Præterea vero in iis Euripis
collo-

collocatæ, per quos accedere propius h
ſtis niteretur, oppletæ ruderibus nav
obfirmarentur, quæ bellicis tormentis
pidò munitæ, quoſcunque infeſtos ac
dentes longius ſummoverent. Quid? qu
ii, qui ratibus, aut alia quacunque huj
modi machinatione ad urbem appel
rent, adverſus eos valli per tota æſtua
depacti, certa quadam forma compo
ſtatuique poſſent, quæ res afferret iiſde
graviſſimum impedimentum; præt
quam quod infenſus hoſtis quà irrump
ret (nam fieri nullo modo poſſet, ut f
leret, aliud emetiendo, atque aliud c
piendo iter) excitari poſſet conjunć
navibus aliquod propugnaculum à late
bus adeò firmum, ac munitum, ut omn
id ſubire, immò accedere prope perho
reſcerent; quâ ratione videmus Ferr
riam, Patavium, & Cremam, aliaque n
ſtris temporibus oppida communita. H
de cauſis arbitror urbis noſtræ ſitum a
hoſtili quâvis irruptione tutiſſimum eſſ
Rex Attila idcirco poſt Aquileiam eve
ſam, cum liberius excurreret per hunc It
liæ tractum, qui Venetiæ tunc nomen ob
tinebat, eos omnes, qui huc ſe receperan
ut ejus impetum evitarent, aggrediendo
ſuis armis non exiſtimavit. Pipinus au
tem Caroli Magni filius Obelerio Duc
nono gerente rempublicam, qui aggreſſu
eſt ad

eſt adminiſtrationem anno ſalutis 804, aggredi quidem noſtrã urbem temere fuit auſus eâ claſſe, quam Ravennæ apparatam inſtruxerat; ſed ejus inconſulta temeritas, atq; amentia non alium eventum habuit, quam commerita fuerat : à majoribus enim noſtris magno cum dedecore fuſus, amiſſa claſſe, profligatuſque fuit. Vrbem porro totam Euripus quidam, qui Canalis major à nobis dicitur, in duas partes ſecat; Altera pariter ad meridiem, & occidentem; altera ſpectat ad orientem, & ſeptentrionem. Refert Euripus iſte quadantenes ſerpentis formam, & antiquam literæ, S, notam imitari videtur, ſed contrario modo deſcriptã, prout expreſſum hic vides; ubique ſatis profundus, & eâ latitudine, quæ flumen aliquod ſatis amplum æquet, quo non ſecus urbs ipſa diſcriminatur, atque Arno vel Florentia, vel Piſæ, ſive Tiberi Roma, ſive Atheſi Verona. Ejuſdem origo prima ad Medoacum refertur, qui prius quam ad Saſuſinas curſu averteretur, in mare ſe profundebat per illud oſtium, quod appellatur modo Caſtellorũ portus. Influunt in ipſum alii quoq; prope innumeri Euripi patentes in latitudinem ſatis amplam, quibus noſtra diſtinguitur, neque vero minus ornatur, quam veſtra urbs amplitudine, & pulchritudine publicarum viarum. Hi maxima ex
parte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

parte non niſi cymbis perluſtrari poſſun
neque tamen aliquot deſunt, qui habea
ab altero latere vias lapidibus ſtratas, ſ
quam pauciſſimi vias exhibent ab utr
que, quas appellamus vernacula lingu
fundamenta. Quam ſimillima forent h
ei viarum generi, quod apud vos Ar
imminet, crepidinibus demptis. Neq
vero tantum Venetiis ſunt hæ mari via
verum etiam terra ſunt illi, qui dicunt
Calles, non tamen ſatis aſpectu elegante
& pulchri: præterquam enim quod br
viores plerunque ſunt, & rectà non te
dunt, non ita multos facilè comperia
qui bonos homines admittant unà p
greſſu incedentes, adeo coëunt in arctur
atque anguſti ſunt. Quoniam vero inte
curſantes Euripi paſſim eos interrun
punt, quo totam per urbem facere iter p
dibus liceat, adjunguntur iidem, & con
nuantur ponticulis lapideis quamplur
mis ſuperinductis, quorum licet num
rus ingens, ea tamen non eſt frequentia
quin ſæpenumero circuitus quidam c
piendus ſit, vel ad proxima loca prof
ciſcenti. Frequentiſſimam vero, celebe
rimamq; totius urbis regionem, in qua
omnes mercatores confluunt, adeptā
Rivi alti nomen cum Regia via, quæ du
cit ad ædem ſacram D. Marci, atq; ipſun
Ducarium, pons è ligno ſublicius trans

ver

erſarius jungit, quo uno maximum Eu-
ipum illum tranſcendere licet. Sed ne
emper cogantur hunc pontem adire illi,
uibus huc, aut illuc tranſmittendum eſt
quod certe nimis incommodum acci-
eret) pluribus locis certi quidam homi-
es attributi ſunt, qui eo genere cymba-
um, quod proxime explicabitur, quæ-
us, & compendii cauſa quemlibet traji-
unt; unde nomina trajectuum locis ipſis
idita. Cæterum qui præſtant hanc ope-
am, inopes, & plebeii ſunt, iiſque man-
atur hoc munus à quodam Magiſtratu,
ui hanc ipſam rem curat, & omnes de-
inat ad trajiciendum alios aliis locis:
autum eſt porrò lege, quot homines per
ngulas vices, & etiam quanta mercedu-
i tranſportandi ſunt. Quibus rebus fit,
t Euripi maximi tranſmiſſio neque dif-
ilis ulli ſit, neque ſumptu gravis, ta-
netſi præter eum pontem nullus alius
ippetat. Hoc modo terreſtre iter in
rbe noſtra conficitur, quam tamen et-
am mari totam pervadere, & quidem
najori quodam compendio, & com-
nodo licet. Eſt nobis quoddam genus
ymbarum ad id comparatum, quas
ondulas ipſi nominamus, eleganter, af-
ibreque factas, quibus ſunt omnes Euri-
i perenniter inſtructi: utimur autem his,
quorum, mulorum, ac rhedarum vice,
qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quarum ſpectatur innumerabilis
multitudo. Nam cum longè plurimæ
eæ, quas Patricii, & reliqui cives ſem
ad uſus proprios inſtructas in prom
habent, tum multis partibus illæ plu
adhuc ſunt, quæ tenentur ab iis, qui i
lucrum quærunt. Vrbis quidem ip
pulchritudinem multo magis mariti
quam terreſtri profectione contemp
licet; propterea quod Euripi latiores
rique ſunt, & pulcherrima quæque a
ficia ſecus ipſos exſtructa, quæ licet e
quos vocamus Calles, nonnunquam p
ſpectent (nam ſingula utrinque poſſ
adiri, & à terra, & à mari) nihilominus
ipſa facies ædificiorum, quæ præcip
totius operis elegantiam oſtentat, aq
plurimum incubat, & proſpectum p
dit, eſt ubi etiam pertineat ad aliqu
Calles, quorum tamen anguſtia nim
facit, ut operis magnificentia non ſa
appareat. Cæterum magna ſordium p
urbe tota per Euripos excipitur, æſt
que maris abrepta fertur in altum; qua
quam hoc Euriporum alveis non ſuf
cit prorſus evacuandis, proindeque da
da eſt aſſiduè, prout datur, opera,
excavato alveo penitus purgentur. N
hil de ſalubritate aëris modo attinet
cere. Priſcis quidem temporibus, qu
Vitruvius perhibet, habebantur omniu

d

[t]eterrima hæc loca paluſtria. Nunc inter [o]mnes conſtat, Patavium, atque Vene[ti]as frui præ cæteris Italiæ oppidis aëre [q]uam ſaluberrimo. Argumento eſt, quod [i]n utraque urbe plurimi affecta, & incli[n]ata jam ætate ſenes reperiuntur, qui [t]amen & corporis, & mentis robore ſatis [v]ollent. Expedita verò facilitas cuinam [e]t ignota conſequendi ea, quæ ad victum [ſu]nt neceſſaria? Autores ii, qui ſcripſe[ru]nt olim de urbium ſitu, eas pruden[ti]ſſime conditas exiſtimarunt, quæ non [i]n maritimo littore, ſed procul eſſent in[d]e ſitæ, minimum ſex, ſummum decem [p]aſſuum millia. Nimiam propinquitatem [m]aris ea de cauſa non probant, incurſio[ni]bus, & latrociniis piratarum ne ſit urbs [o]bnoxia, id autem intervalli, quod dixi, [la]udant idcirco, ne commoditatibus illis [c]areat, quos mare ſuppeditat. Vrbs ergo [n]oſtra cum poſita ſit intra æſtuaria, ma[ri]s opportunitate ſanè quam facile utitur; [q]uibus autem rebus eſt ab hoſtium ag[gr]eſſionibus, ut jam dixi, tuta; iiſdem [et]iam piratarum incurſiones non refor[m]idat: cumque non procul abſit à con[ti]nente, non minorem inde, quam ſi [co]llocaretur in ipſa, fructum quoque [ca]pit, præſertim cum ſit in urbis con[sp]ectu Italiæ feraciſſimus ager in ea re[gi]one, cui Venetiæ nomen quondam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

erat, idemque paſſim diſtinctus pulc[illegible]
rimis amnibus, cujuſmodi ſunt, T[illegible]
ventus, Liquetia, Anaxus, Silis, Me[illegible]
cus, Atheſis, qui omnes in æſtuaria de[illegible]
runt; unde fit, ut non ſolum affluen[illegible]
atque copioſe; verum etiam tutiſſi[illegible]
atque facillimè in noſtram urbem, [illegible]
ad victum neceſſaria ſunt, impo[illegible]
queant. Atq; ita ex iis, quæ ſunt hacte[illegible]
expoſita, colligere licet, nihil eorum [illegible]
civitate noſtra deſiderari, quæ vel a[illegible]
defenſionem requiruntur, vel ad par[illegible]
victus facilitatem. Hic eſt Venetia[illegible]
ſitus; hæ opportunitates, de quibu[illegible]
duntaxat attingere volui, quæ magi[illegible]
rem fore mihi videbantur: quamvis[illegible]
tem te non latere quicquam ex iis [illegible]
rem, prætermittere tamen nihil volui[illegible]
redderetur explicatio mea quodamm[illegible]
manca, & imperfecta. IOAN. Explo[illegible]
mihi quidem erant ea, quæ de urbis [illegible]
ſtræ ſitu commemoraſti, quippe qu[illegible]
ipſe non ſemel aditam perluſtravi; [illegible]
tamen ipſa mihi jucundiſſimum fuit [illegible]
te modo audire; ſiquidem oratio tu[illegible]
novavit eorum, quæ jam pridem c[illegible]
ſpecta fuerant, memoriam. Sed cur, a[illegible]
bo, dixiſti, expoſitionem tuam m[illegible]
cam, & imperfectam futuram, ſi de[illegible]
ptionem ſitus omiſiſſes? TRYPHO. N[illegible]
una quidam ex cauſa, & ratione: N[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ũm de noſtra republica ſermonem ha-
ituri ſimus, conſentaneum minime di-
ebam ad ipſam aggredi, niſi prius ali-
uid egiſſem de ſede, in qua eſt collocata;
um præſertim ad alicujus reipublicæ for-
nam probe intelligendam permagni re-
erat, quod ſpectat non ad mores tantum,
ed etiam ad potentiam, & opes habere
ognitam, & perſpectam naturam loci,
tque ſitus, à quo continetur: quam ipſam
b rem ii, qui præcepta condendi urbes
adiderunt, permultum intereſſe docent,
binam ſedes eligatur, vtrum in colle, an
otius in plano, propene, an procul, à flu-
ninibus, & à mari. Quid? quod omnium
Philoſophorum celebris eſt doctrina, u-
iverſas artes, & diſciplinas ab iis, quæ
nagis communia videntur, inchoari de-
ere. Hoc autem poſito, non video, quid
nagis commune poſſit eſſe in republica
Veneta, quam ſedes ipſius urbis, cujus
uidem ii non ſunt participes tantum-
nodo, qui rempublicam gerunt; ſed etiam
mnes incolæ, atque peregrini. Certe qui-
unque peritiſſimi artifices haberi volunt,
ut pingendo, aut fingendo, hæc ipſa Phi-
oſophorum decreta ſectantur, ut ſemper
quibuſdam rebus communioribus ini-
ium ſumant. Pictores enim antequam
llam imaginem certam ad vivum expri-
nant, ducere quaſdam lineas ex arte ſo-

lent, quibus adumbratur quædam com-
munis effigies, minimeque diſtincta; & in
paulatim eidem propria lineamenta in-
ducunt, donec abſolutam exhibeant ſin-
gulorum membrorum conformatio-
nem. Neque vero ſequuutur aliam ra-
tionem, qui ſtatuas conficiunt. N
contemplari velimus aliquod ſi
erectum ex iis, quæ ſunt adhuc rud
tantum inchoata, nobis quidem c
dum fuerit, caput, brachia, & crura
tius hoc loco, & illo futura eſſe,
hoc eſſe caput, & illa vel brachia
crura: adeo natura ipſa impellente
mur non tantum in cognoſcendo
intelligendo; ſed etiam in quovis
faciendo à rebus communioribus d
principium. Atque mihi hæ cauſæ
runt, à deſcriptione ſitus Vrbis inci
di, tanquam à re magis communi
cætera omnia. Hunc eundem ord
in iis, quæ proxima ſunt, etiam ob
bo: tractaturus enim de Reipublic
miniſtratione, principiò de partibus
in genere agam; deinde vero ad ſin
earum conditiones explicandas ve
Quare mihi non ſemel ad idem p
pium recurrendum fuerit; neſcio t
an ex animi tui ſententia ſit futuru
ordo. IOAN. Quidni ſit futurus? O
bus in rebus ſummam quandam pru

am adhiberi abs te video. TRYP. Dicam gitur eos omnes, qui Venetiis degunt, rbe jam quantum ſatis erat à nobis de- ſcripta, tres in claſſes diſtributos eſſe, po- ularium, civium, & patriciorum: qua uidem in partitione ſcio me non à Sa- ellico tantum diſſentire, qui duas prio- es claſſes inter ſe confundit, eodemque lebis nomine æqualiter cenſet; ſed etiam complutibus aliis, qui nihil tribuunt s, qui non ſunt Patricii, cæteroſque mnes habent populi numero, atq; loco: ua de re fuſius alibi. Ego tamen ſum in a ſententia, ut exiſtimem, eo modo, quo lixi, partitionem faciendam eſſe. Quare opularium nomine eos tantum accipio, qui dici ſolent communiter plebeii, hoc ſt, qui ſordidas artes exercent vitæ ſuſti- nendæ causâ, neque ullum ornamentum, ut honoris gradũ adipiſcuntur in civita- e: Cives autem illos appello, qui geniti, & educati in hac urbe, non ipſi tantum, ve- um etiam & parentes & majores eorum, magiſque liberalibus artibus addicti, ali- quid ſplendoris merito conſecuti ſunt ve- uti quodam gradu honoris conſcenſo; quo fit, ut communis hæc patria de- beat eos amplecti tanquam à ſe ipſa ge- nitos, atque procreatos: Patricii ve- ro, ſeu Gentiles viri, ut à nobis vo- cantur, illi ſunt, in quorum poteſtate,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

& arbitrio eſt ipſa reſpublica, totum
jus, & imperium cum terra, tum m
Eorum nobilitas, quamvis clariſſima
tamen ut magis atque magis omnibu
teat, de primordiis, atque increm
noſtræ civitatis ſtatui quædam dic
Quo tempore maximum belli terro
toti Italiæ inferebat, propediemque i
ſurus ipſam dicebatur Attila Rex Hun
rum, fama conſtans eſt, eos populos,
Veneti tunc appellabantur, apparatu
magno exterritos, in æſtuaria mari
driatici commigraſſe, & parvas eas i
las tenuiſſe, quæ poſitæ ſunt inter ip
littus & continentem. Autores hujus
gæ Patavini ſunt habiti, & cum his A
leiæ, & Concordiæ cives, aliorumque
pidorum finitimorum; & alii quic
alias inſulas inſederunt. Vrbis tam
ipſius prima fundamenta in Rivo
Patavinos jeciſſe fuit memoriæ pro
tum anno CDXXI, & quidem ipſo die
ſto Annunciationis Deiparæ Virginis,
celebratur VIII kalend. Aprilis. Et qu
niam motus, & aggreſſiones Hunnor
tardius proceſſerant; à primis enim
moribus uſque ad irruptionem ipſoru
effluxere anni quatuor, & viginti, qu
quidem temporis curriculum iidem c
ſuluerunt ad inſtaurandas copias det
mentaque ſarcienda, quæ ſubierant,

pertulerant non modica, vel commiſſo ad Toloſam ingenti prælio cæſi, & profligati, vel perdomandis Illyricis, Dalmatis, atque Iſtris in ipſo adventu permultum occupati. Quapropter hac mora temporis interpoſita, atque interjecta, non multum incrementi civitas tunc accepit, quinetiam patrias ſedes multi repetierunt; ſed qui tenebant Rivum altum, nihil immutata ſententia ibidem commorati perpetuo manſerunt. Vbi vero tandem Barbari in Italiam ingreſſi Aquileiam vi captam everterunt, eo tempore Veneti quam frequentiſſimi convenerunt ad æſtuaria, & inſulas omnes paſſim compleverunt. Sunt qui memoriæ tradiderint eo, quo dixi, Beatæ Virginis Feſto die dedicatum fuiſſe templum D. Iacobo Apoſtolo ſacrum, ab iis, qui tunc erant incolæ Rivi alti, primum extructum, unde civitatis ipſius ducta ſunt primordia; veruntamen anno CDXLVI, cum Attila jam pervaſiſſet, & pervaſtaſſet Italiam, earum civitatum, quas nominavi, populos in has inſulas conveniſſe tanquam in tutiſſima loca, frequentiſſimoque omnium, qui adeſſent, habito concilio, tandem conſtitutum fuiſſe, ut domicilium ſtabile, atque certum ibi collocaretur, neque ullus reditus amplius in continentem: atque hæc altera quodammodo ſtatuuntur incunabula na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſcentis urbis ab his autoribus. Sed hæ
pinionum variatio non eſt alicujus
menti, & noſtra nihil penitus inte
poteſt: Illud enim exploratiſſimum
certiſſimum eſt, ob Hunnorum terro
confluentibus in dies magis, ac mi
hominibus civitatem mirum in mo
auctam, & amplificatam excreviſſe ac
ut non multo poſt armis decernere po
rit adverſus Iſtros, atque Dalmatas
quibus infeſtabatur, & victoriam co
qui, atque etiam Beliſario ſummo Iu
niani Imperatoris Duci auxilia non c
temnenda ſuppeditare in obſidione R
vennæ contra Gothos, eo rerum ev
tu, ut Vitiges ipſorum Rex bello capt
tranſmiſſus ab eo fuerit vinctus ad Co
ſtantinopolim. Anno quoque fere c
reſimo ab ipſa urbe condita, cum v
niſſet ad Italiam vindicandam à ſervitu
Gothorum Narſes alter Dux ejuſdem I
ſtiniani, non mediocribus officiis, atq
copiis à noſtris adiutus, ut aliquod m
numentum harum rerum apud nos ext
ret, grati animi ergo duo fana curav
ædificanda; alterum D. Theodoro ma
tyri ſacrum, ubi nunc ædes conſpicit
D. Marci; alterum Divis Geminian
atque Menæ; quod quidem erat olim i
medio foro, ſed ornandi, & amplifica
di loci cauſa mox dirutum. Vitali Micha

li

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

lio Duce denuo conditum fuit in extrema area. Permultum etiam civitas incrementi accepit ex infeſto Longobardorum adventu poſt Narſetis obitum, cujus gentis immanitas efferata fecit, ut omnes undique certatim has in Inſulas fugerent, ipſaque civitas longe, lateque propagaretur. Quinetiam paucis poſt annis cum Agilulphus Longobardorum Rex Patavium, atque Acelum funditus evertit, reſpublica multum crevit confluentibus incolis utrinque quarum ingentem vim, atque numerum nequeRivus altus, neque Inſulæ proximæ capere amplius poterant, ideoque complere habitatoribus neceſſe fuit aliam Inſulam, quæ Gemina eo tempore dicebatur, urbe non modò frequentiori, ſed ampliori etiam reddita: quæ ſane in hoc ſtatu permanſit quiete, & tranquille nullo bello geſto, præterquam quod à finitimorum injuriis acertime ſe, ſuaque defendit uſque ad illud tempus, quo Duces in republica cæptum eſt creari, qui fuit annus ab urbe condita CCLXXXII. Ab eo tempore paulatim vigor excitari, & egregia vis animorum ſeſe efferre cæpit, maximorumq; inimicorum impetu repreſſo & imperium & robur ſimul amplificavit, ut cum Gallorum vim ſuſtinuit & egregie devicit Oberio Duce IX, cujus rei ſupra memini.

Geſsêre deinde majores noſtri res maximas, & præçipue mari, bellique vires imperii ſui fines latiſſime protulerunt. Hinc ad res in continente animis inverſi eos eventus, qui res humanas ſequuntur, experti ſunt in iis, quæ ſunt aggreſſi, ut omnibus eſt notum. Sed quoniam civitates amittunt veteres ſuos cives & novos aſciſcunt, ob domeſticas ſeditiones, ob externa bella, aut etiam peſtilentiæ causâ: noſtra civitas nihil ejuſmodi eſt unquam paſſa, ut in diverſas partes, factioneſque diſtracta, modo hanc, modo illam extrudere coacta fuerit, quod accidiſſe videmus ferè cunctis Italiæ urbibus, quæ civilibus odiis, atque armis ſe ipſos prope deleverunt. Externa verò bella ita propulſavit, ut exiſtimationem, atque gloriam ſibi comparaverit aucta etiam ditione: peſtilentię vim duntaxat aliquando ſubiit, quemadmodum contigit Andreâ Dandulo duce LIV, qui ad id faſtigium evectus fuit anno MCCCXLII, & in eo fuit uſque ad annum MCCCLXV. Vnde conjecturæ locus relinquitur, hanc fuiſſe peſtilentiam illam inſignem anni MCCCXLVIII, à Boccacio veſtro tanto opere celebratam. Eo quidem tempore lues peſtifera civitatem noſtram multum exhauſit, ut ad recuperandam priſtinam

ſua

ſuam frequentiam, ac celebritatem neceſſe fuerit edicto quodam ſancire, ut quicunque ſe conferret ad habitandum Venetias, is elapſo biennio civis haberetur. Sed peſtilentiæ ea vis eſt, ut plerunque non ſit exitio niſi plebeculæ, cui remedia illa præſto non ſunt, quæ ſuppetunt inſtructis, optimeque paratis, à re domeſtica. Quo fit, ut facilè exiſtimem, eos omnes, qui munire ſe adverſus ingruentem mali vim commodiſſimè poterant, eo quod opibus abundarent, ejus calamitatis expertes, præter paucos, fuiſſe. Non multi menſes effluxerunt, ex quo mihi loqui contigit cum viro quodam patricio è civibus veſtris, qui percunctanti mihi genus detrimenti, quod peſtis ante biennium intuliſſet civitati veſtræ, in hanc ſententiam reſpondit; ipſam plebem miſerè affectam, & afflictam eſſe, cæteros omnes prope incolumes evaſiſſe, qui rebus neceſſariis ad vitam deſtituti non eſſent; ut ex iis, quæ narravi, conſtare putem, urbem noſtram quàm frequentiſſimam per brevi evaſiſſe: cumque calamitates illas minime pertulerit, quarum occaſione mutatis habitatoribus renovari debuerit, integrum, atque incorruptum genus id ſervaſſe, quod à primis autoribus ſuis acceperat. Hujus autem generis nobilitatem inſignem eſſe ſuadet illa ratio, quod qui

has

has in Inſulas confugerunt , atque h
ipſum civitatis corpus primum efform
runt, eos veri quam ſimillimum ſit ext
tiſſe domi ſuæ nobiliſſimos , aut cer
quam opulentiſſimos. Nam tenuiores,
qui non habentur aliquo numero , cu
adjumentis opportunis inſtructi minim
ſint ad vitam tuendam , facultatemqu
nullam habeant aliò commigrandi , loc
ſe movere non poſſunt, & ideo quicqui
vel boni, vel mali caſus allaturus eſt, dom
expectare coguntur. quod quidem & ha
tempeſtate noſtra in Gallia Cisalpina fie
videmus , ut bellorum tempeſtates effu
giant non abjecti, & inopes, ſed qui div
tiis , & ſplendore generis plurimum ex
cellunt. Plebs tamen eò poſtea ſeſe con
fert, ubi quæ pertinent ad victum, melius
atque facilius exiſtimat comparari poſſ
Quapropter ubi primum ii , qui fueran
orti claro genere, vel opibus valebant, fi
nitimis è locis convenerunt in hęc æſtua
ria, pro certo exiſtimandum eſt, ingentem
quoque vim plebeiorum non multo poſ
eiſdem ſeſe adjunxiſſe , cum ſpe commo
dorum allectam , tum locorum tutiſſim
habitatione. Præſtant ergo noſtri Patrici
longe plurimum claritate generis, quipp
qui referunt ejus originem ad eos nobiliſ
ſimos , atque opulentiſſimos Viros , qui
Barbarorum incurſiones effugientes, con-

ſtituendæ

ſtituendæ civitatis his locis primi autores fuerunt. Præſtant etiam altera ratione, quod incorruptum, & ſincerum quam maximè idem genus adhibita cura maxima præſtiterunt, cum præſertim nihil unquam ex iis rebus paſſa fuerit civitas, quę mutationis, aut innovationis afferre ſolent neceſſitatem. Acceſſit huic major etiam claritas, & æſtimatio, poſtquam majora comitia conſtituta ſunt ad publica negocia gerenda, & adminiſtranda. Quis enim neſciat, eos qui publicis rebus minime vacant, cum nihil omnino conferant ad augendam ſuam nobilitatem, eo ſenſim deduci, ut eam qua ſunt præditi quoque amittant, vitamque agere cogantur deteriori conditione quam mutæ pecudes, nihil altum, & ſublime unquam cogitantes? Id quidem facile in omnibus illis civitatibus cognoſci poteſt, in quibus tyranni per violentiam rerum potiti, illud unum propoſitum habere ſolent, ut deprimant, atque abjiciant omnino homines eo torpore inducto, ut neſciant in vita ſua vigilentne, an dormiant. Enimvero comitiis majoribus interclutis (expoſiturus autem ſum loco ſuo, quo tempore fuerint inſtituta, & intercluſa majora comitia) cum ad ea nullis in poſterum aditus patuerit, niſi oppidò paucis, ut quindecim iis familiis, quæ cauſa

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

conſpirationis Bajamontanæ, trigintaq
iis viris, qui aſciti ſunt inter patritios I
guſtico bello, & diverſis temporibus qu
dam alii; hac etiam ratione majorem c
gnitatem, atque exiſtimationem videm
eidem ordini partam, & comparatar
Sed ut hanc diſputationem totam abſc
vam; tria mihi tempora præcipue in n
ſtra republica conſideranda ſeſe offerun
primum totum id curriculum, quod
urbe condita uſque ad majora comit
conſtituta effluxit; quo ſane tempore m
jores noſtri gerentibus ipſam rempubl
cam vel Tribunis, vel Ducibus, ut ſuo lo
co dicam, non multum celebritatis, at
nominis conſecuti ſunt, ſatiſque illis fu
acceptum à ſuis autoribus decus, & or
namentum, delatumque in hanc civita
tem, minime amittere. Altera tempor
fuerunt à comitiis majoribus inſtitutis
donec aditum contigit ad eadem obſtrui
tunc enim ex adminiſtratione publico
rum munerum facto veluti gradu cives a
amplitudinem majorem aſcendere cœpe
runt. Poſtrema vero tempora deducta
ſunt hactenus à comitiis majoribus inter
cluſis, quæ res contulit iiſdem ſummam
dignitatem, & ad id faſtigium cunctos
extulit, quodque eas rationes, quas com-
memoravi, prius attingere minime potue-
rant. Si quid igitur in cunctis urbibus Italiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

nanet, & viget antiquiſſimæ nobilitatis,
d ſane, quod à te ipſo percipere potes, in
ioſtra eminet præcipue, & excellit quam
naxime. Ii, qui modo vocantur cives,
uicquid ſplendoris nunc habent, non ni-
i ab interclußis comitiis id adepti ſunt.
Nam cum res publicæ tunc omnibus
ommunicarentur (quod quidem inferius
fficiam, ut diſtincte intelligas) veriſimile
ſt admodum, omnes eos, qui præditi
uiſſent aliqua nobilitate, & virtute, tunc
najoribus comitiis comprehenſos fuiſſe,
c ſi qui ſunt excluſi, paucos extitiſſe:
uod ſane indicat illa magna civium fre-
uentia, quæ ſuperioribus ætatibus in co-
nitiis aderat. Quid? quod ex iis, qui fue-
ant excluſi, pleriſque adhuc tributum fuit
dem jus diverſis temporibus. Vnde con-
icere poſſumus eos, quos modo contingit
nominari cives, vel tunc è plebe fuiſſe, ne-
que in republica dignitatis ullum locum
habuiſſe, ſed ea, quæ nunc habent orna-
mẽta, poſt ea tempora ſibi comparaſſe, vel
liunde ſe contuliſſe in hanc urbem habi-
andi cauſa, in qua tempore procedente
nacti ſint eas facultates, atque opes, qui-
bus honeſtiſſimi modo habiti, iis privile-
giis ornantur, quorum cauſa Veneti cives
nominantur, unamque tribus ex partibus
civitatis explent, ſummo quidem aſſenſu
totius reipublicæ, quæ cum res ita poſtu-
lat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

lat, atque exigit, eorundem facultati
atque opibus perlibenter utitur, non
cus atque noblilium, ac patriciorum.
beii vero, quos populares nobis appel
libet, ingenti numero ſunt, ex diverſi
neribus incolarum conflato. Nam pl
rique eorum ſunt advenæ, atque pere
ni, qui allecti cupiditate quæſtus facie
habitatum veniunt; & quamvis in u
diu nonnunquam morentur, in ea tam
nihil aliud, quam in diem vivunt;
etiam ſi quid lucri forte collegerunt,
redeuntes in patriam ſtatim ſecum a
runt, quemadmodum fieri videmu
Bergomatibus, aliiſq; hominibus exte
rarum gentium, & nationum, quibus
noſtra civitas refertiſſima. Hoc ipſum
ve plebeiorum, ſive popularium cor
tenuiores opifices complectitur, innur
ros prope, qui, quoniam ſuæ conditio
humilitatem nunquam ſupergreſſi ſu
idcirco nihil in republica juris habent.
aliud quoque præter ea, quæ dixi, pop
larium genus, quo loco mancipiorum
lemus uti, cujuſmodi ſunt, qui cymb
agunt, & cæteri id genus. De mercato
bus autem nil attinet dicere, quoru
ſumma vis, atque adeo frequentia co
fluit ex omnibus regionibus in ha
ipſam urbem, quam ceu communem c
bis terrarum mercatum frequentare
le

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ent propter ingentem maris opportuni-atem,& pro iis copiis, quas afferunt fa-iendo quæſtui, pecuniæque colligendæ trenuè dant operam: mox ubi viſum è re ua fuerit, civitatem relinquunt, qua de auſa nulla pars ejuſdem haberi debent. Hactenus de conditione incolarum ver-a fecimus: ſupereſt ut de reipublicæ ad-niniſtratione modo faciamus, in pote-tate nobilium plane conſtituta, niſi quid uic ſermoni fortaſſe prævertendum pu-as. IOAN. Antequam pergas ad alia, hæc uo ſcire optarim; Vnum, quot ſint in rbe ferendis armis idonei; Alterum, uot viri nobiles, ſeu Patricii. TRYPHO, Quanquam non ſatis accurate, quæ ro-as, explicare poſſum, neque vero mul-um ea faciunt ad rem noſtram, dicam amen id, quod ex aliorum ſermonibus liâs intellexi, quodque propius exiſtimo d veritatem accedere. Feruntur eſſe in rbe noſtra XX. millia oſtiorum, ſeu fa-niliarum: moris autem eſt duos pro ingulis oſtiis homines accipere, qua ra-ione poſſent in aciem educi XL. armato-um millia. Olim profectò (non ſatis ex-licatum habeo, quo tempore) cum cer-am ob cauſam, quæ memoria etiam ex-idit, ii qui tunc reipublicæ præerant, in-eſtigarent, quot homines apti bello in-eniri poſſent, cenſa fuerunt capita XL.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

millia, qui numerus cum eo, quem
tuli modo, perbelle convenit. Hoc
que poſito, nullus, opinor, eſſe po
fraudi locus, cum præſertim ex quo
fuerunt ea XL. millia, civitas major
mero civium aucta videatur, neque
caſus extiterit, quo ſit infrequentior
dita. Patricii verò tam qui comitiis
operam, quàm qui iiſdem abſtinent, c
tamen fit à paucis, adjunctis quoque
quos abeſſe domo contingit ſua, ve
publicæ causâ, ut Præfecturas, & Pr
ras obeant in ſubjectis oppidis, alii
publicis muneribus ejuſmodi fungan
ſeu terra, ſeu mari, omnes in unum
cti, prout affirmantes multos audivi,
rint ad ter mille, paulò certè plures,
pauciores. Sed omiſſis tandem diſp
tionibus his de conditione plebeior
& civium incolarumque numero,
grediamur reipublicæ gubernation
quæ Patritios tantummodò continet
præterea neminem, id quod antea
nui. Præſunt ergò Patritii cum ſum
imperio toti civitati, & univerſis o
dis, quæ ſunt in ditione Veneta cùm
ora maritima, tùm in continente.
autem adminiſtrationis univerſa pro
dit hoc modo. Principiò ſtatuerunt qu
dam fundamentum, ſeu baſim, quâ re
blica tota ſuſtinetur, hoc eſt majora

mi

mitia, quæ vernacula noſtra lingua voca-
mus Magnum Concilium. Pendent igitur
ab hoc fundamento, & baſi cæteræ omnes
partes ipſius reipublicæ, ſi non omnino,
ſaltem maxima ex parte, & pariter con-
tinentur ipſo Patricii omnes, quibus qui-
dem eò convenire per ætatem licet: qua
de re fuſius alibi. Hinc oritur, & pro-
creatur alterum Concilium permagna
tum autoritate, tùm exiſtimatione, quod
(ut cum Hetruſco loquar Hetruſcè) *de*
Pregati, materna verò noſtra lingua di-
citur, *de Pregai*, Latinè verò commodè
poteſt appellari, Rogatorum Concilium,
aut etiam ſenatus. Quænam verò ſit
ejuſdem optandi ratio, & quibus ex Pa-
triciis, & ex quo numero conſtet, quæ-
nam denique ſint illius facultates, & mu-
nera, cuncta hæc explicabuntur uberius
loco quidem ſuo. Rogatorum Concilium
excipit Collegium, quod conſtat ex cer-
to quodam numero Magiſtratuum, prout
inferius intelliges. Tandem caput eſt om-
nium Dux, atque Princeps, qui gradus
eſt eminentiſſimus in noſtra republica,
cujus præcipua membra ſunt quatuor ea
recenſita, nempe Comitia, Concilium
Rogatorum, Collegium, tandemque ipſe
Princeps. IOAN. Audivi ſermonibus
uſurpari quam frequentiſſimè nomina
Decem virûm, D. Marci Procuratorum,

& Triumvirûm advocatorum, tanq
Magiſtratuum maximæ, ac ſumma
gnitatis, de quibus tamen tu nihi
TRYPHO. Non inficior, hos Magiſtr
honeſtiſſimos, & ampliſſimos eſſe:
ſulto tamen à me prætermiſſi ſunt,
pterea quod ex iis non conflatur ip
corpus reipublicæ; nam cæterôquin
nent ſummam dignitatem, & res p
cas curant, ſi quis alius Magiſtratus. D
quidem operam ut planè ſuo loco int
gas, cujuſnam modi ſint, & quid hab
juris omnes hi magiſtratus, quorum
miniſti, & qua ratione conjuncti
univerſa republica. Vt igitur eò rever
unde oratio deflexit, totum Reipub
corpus & abſolutum quaternis illis m
bris, quæ dudum expoſui, pyramidi
ſi rectè animadvertas, quàm ſimillim
redditur, baſi quidem, uti conſtat la
præditæ, ſed ubi aſſurgit, in arctum
ſim coëunti, quoad in punctum qu
dam terminata deſinat. Itaque ſtatua
hujuſce pyramidis baſim, Majora Co
tia, quæ latiſſime patent, & conti
omnes, qui nati ſunt annos ætatis x
immo etiam nonnullos, qui paucio
quam rem fuſius infra: neque enim c
ſentaneum fuerit, in eundem ſermo
omnia temere conjicere. Pyramis arc
mox incipit in Rogatorum Concil

qu

quod reipublicæ membrum eſt præſtantiſſimum propter graviſſima negocia, de quibus agit: neque vero Patricios omnes admittit, ut majora Comitia. Faſtigiatur inde pyramis provecta ad Collegium, quod quidem cætera membra multum ſupereminet, cum proſpiciat, & conſulat univerſæ reipublicæ. Tandem faſtigium pyramidis abſolvitur in ipſo Duce cujuſdam turbinis inſtar acuminati, qui poſitus eſt in ſummo, & in omnium conſpectu. De cujus amplitudine, atque dignitate nihil eſt, quod pluribus agam, cum nullus adeo ſit rudis, tamque ſtupido ingenio, quin ubi Principis nomen tantum audit, ibi ſummam honoris amplitudinem collocatam intelligat. Quamvis autem unà cum Principe ſedeant ut Collegæ, ſine quibus nihil geri poteſt ab ipſo, Conſiliarii; nihilominus ſi quis accurate inſpiciat, quanto intervallo diſtat eorum dignitas à Principatu, non in ſummo faſtigio pyramidis illos collocabit, ſed eodem loco, quo collegium fuit à nobis poſitum. Nam quemadmodum Conſiliarii dignitas Senatoriam ſuperat; ita etiam ſuperatur ipſamet à Principe, qua ratione fit æqualis, & par omnino Collegio: Sic etiam Procuratores, Advocatores, Triumviri, & ipſi Decemviri, de quibus & tu meminiſti nuper, & nos

acturi ſumus poſthæc uberius, non o loco ſtatuendi fuerint, quàm ubi C gium;& id quidem ratione duntaxat honoris, qui tribuitur iiſdem ob inſign exiſtimationem, quam fuerunt a omnes hi Magiſtratus: alioquin membra reipublicæ nulla ſunt ex pr puis, ſed præcipuis annexa; quam cognoſces apertius, ubi me differen de ipſis paulò poſt audieris. Hact quidem quod ab optimo pictore præ dixi, hoc à me quoque præſtitum opi uti fueram pollicitus. Siquidem ille a quam certam rei, vel perſonæ form coloribus exprimat, ita quibuſdam li communibus illam adumbrat, ut dam ſpecies, & forma intuenti appar ſic etiam ego dilineavi nonnihil uni ſum corpus reipublicæ, & rudi qua Minerva, ſed ita deſcripſi, ut ejus aliqu formam percipere commodè valueris quidem meis ſermonibus aures, & m tem præbuiſti. IOAN. Ita prorſus eſt, fallor; & verò impreſſam in animo habere videor imaginem quandam, formam hujus veſtræ reipublicæ. etiam te rectè cæpiſſe à rebus commu bus, ex quibus tota notitia pendet re ſingularum. Quod igitur eſt reliquum eas explicandas accedito: ego verò ſ ma cum voluptate te loquentem audi

T

TRYPHO. Quod quidem à te ipſo meminiſſe debes, hactenus fuit actum de Venetæ urbis ſitu, & de incolarum generibus, & quinam eſſent illi perſpeximus, à quibus adminiſtraretur reſpublica, çujus etiam formam quandam deſcripſimus, ſed in univerſum: Proximum eſt, explicare omnia ſigillatim: Atque ut perſequar omninò pictorum opus, quod mihi ad imitandum propoſui, ſeu ſtatuariorum, non ſemel ad prima initia recurram, quod & ipſe perſpicies. Dico autem res quatuor eſſe, in quibus eſt ſita tota vis, & majeſtas reipublicæ; nimirum, Ius Magiſtratuum creandorum, Deliberationes omnes de pace, & de bello, Legum lationes, tandemque Provocationes. Primum ex his eſt in arbitrio majorum Comitiorum, quandoquidem Magiſtratus omnes in ipſis creantur. Nihilominus extant quædam munera, ut ſuo loco dicam, quæ mandare, & committere, ſpectat ad Senatum, cujus etiam propriæ ſunt omnes Deliberationes de pace, & de bello. Poteſt autem Collegium Decemvirûm, de quo nondum verba feci, his de rebus decernere ęquali poteſtate: veruntamen id non eſt inſitum ipſi reipublicæ, ſed fit extra ordinem, ut patebit inferius. E legum lationibus aliæ ſunt penes majora Comitia, aliæ penes ipſum Senatum: poſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſunt tamen etiam quædam leges ferri
Concilium x. virûm. Provocationes
tem tametſi non ſunt in poteſtate ma
rum Comitiorum omnino, tamen i
profectò magna ex parte pendent. D
unà cum ſuis Conſiliariis, de quibus
jam, cum fuerit opportunum, nonn
la dicentur, adeſt, atque præeſt omni
rebus, quæ vel à tribus iis Conciliis, q
commemoravi, vel etiam à Concilio D
cem-virûm ſolent adminiſtrari: ſed h
manifeſtius ſuo loco. Et quoniam in p
blicis negociis omnia referuntur ad D
cem, ſingulaque ejus nomine admi
ſtrantur, ipſe Dux adhibitis illis Ma
ſtratibus, quorum propria eſt actio, ref
unà cum illis ad Collegium, quicquid
agendum, ibique præſente poſtea Du
diſputatur, & ſingula momenta cum r
tionum, tum rerum quàm diligentiſſin
expenſa, poſtremò deferuntur ad Sen
tum, cujus tantummodo eſt ſancire,
decernere. Sed hujus adminiſtration
ordo, atque tota ratio declaranda fuer
infrà loco ſuo. Cæterum quæ ſunt hact
nus expoſita, noſtræ reipublicæ corp
exhibent tantum nude, ac ſimpliciter: ſi
gula modo membra, ſingulæque part
ſuis veluti coloribus illuſtrandæ, & o
nandæ ſunt. Quapropter neceſſe eſt a
prima initia revenire, videlicet ad major

Co

Comitia, ut ſingula in iis perluſtremus, atque perſequamur, niſi forte ſit aliquid, quod antea cognoſcere velis. IOAN. Multa quidem mihi occurrunt de te quærenda: ſed nolo meis importunis percunctationibus interpellare continentem orationem tuam, quæ quo longius procedit, atque excurrit, eo manifeſtius, & clarius explicat ea, de quibus interdum mihi dubitare contingit. TRYPHO. Perſequar igitur ordinem pridem inſtitutum, & cum diſputaturus modo ſim de tota ratione majorum Comitiorum, referam primùm de ipſorum origine, quid ego ſentiam, deinde cætera, quæ ad eadem ſpectant, attexam omnia. Puto equidem quod ex annalium noſtrorum monumentis colligere licet, non primis illis ab urbe condita temporibus à majoribus noſtris inſtituta, quod plerique arbitrantur, hæc ipſa majora Comitia, quinimmo haud paucis poſt ætatibus ortum habuiſſe, quam rem facile tu quoque ipſe conjicere poteris. Priſcis enim temporibus urbs habuit Conſules, exemplo quidem, ut exiſtimo, Patavinorum, qui hujuſmodi reipublicæ adminiſtratione tunc utebantur: ſed progreſſu temporis, omiſſis Conſulibus, ſinguli Tribuni creari cœpti ſunt in ſingulis Inſulis, qui non alibi jus dicebant, atque imperabant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quàm ubi creabantur: ſed quid ta
accideret, in quo communis omniun
litas, atque ſalus videretur agi, convo
bant omnes Tribuni unà cum civibu
Heracleam, quæ tunc erat in his ipſiſ
netiarum æſtuariis Inſula poſita inte
tus, & eam continentis partem, q
utrinque flumina Liquentia, & An
irrigant: Mutato nomine deinde fuit
pellata civitas nova; ſed his tempo
nulla prorſus eſt, adjuncta continenti
que aggeſta ferè quidem tota. Hac in
ſula convocatis omnibus Tribunis
bebantur deliberationes de negociis
blicis. Erat id Concilii genus, ut c
par eſt, temerè coactum: nihil enim
huc illis legibus ſancitum erat, cur hi
tius, quàm illi convocarentur, quem
modum poſterioribus temporibus d
nitum eſt. Sed cum Tribuni non
pacatè adminiſtrarent rempublicam,
dem cauſam dederunt optandi Duc
qui cæpti ſunt creari anno Chriſtianæ
lutis D CC III, juxta communior
opinionem, anno CC LXXXII ab u
condita. Porrò eâdem ratione planè re
publicam gerere ſunt aggreſſi Duces, q
Tribuni ſolebant: nam quemadmodu
ab his factum eſſe dicimus, ita etiam D
ces aliquoties indicebant Conciliun
quodq; prius in ſingulos Tribunos diſt
butu

burum fuerat, vel imperii, vel exiſtimationis, atque dignitatis, id uni donatum eſt, collatumque Duci, quæ res illius autoritatem ad ſummum evexit. Argumento illud eſt, quod quamvis ex omnibus monumentis, quæ quidem ad manus meas pervenerunt, hiſtoriarum noſtrarum, illud apertiſſime conſtet, poſt creatum Ducem, nihilominus creari Tribunos nunquam deſitos eſſe, à quibus in ſuis Inſulis jus diceretur ut antea, ita tamen ut daretur provocatio ad Principem; Vix tamen horum Tribunorum in hiſtoriis ulla fiat mentio, rarò quidem certè. Nam eo bello, quod majores noſtri geſſerunt ad Ravennam pro Imperatoris Exarcho contra Longobardos conſilio Gregorii ſecundi Pontificis, Horleo Vrſo Duce III. Tribuni quidam memorantur à noſtris ſcriptoribus. Ita etiam bello, quod Pipinus Caroli Magni filius intulit Obelerio Duce IX, de nonnullis Tribunis itidem ſit mentio: Aliâs autem ipſorum nomen audire nunquam certè memini; quo fit, ut exiſtimem hujuſmodi magiſtratum tandem interiiſſe. Itaque Dux moderabatur univerſam rempublicam propria autoritate, quæ cum nullis frænis coërceretur, accidebat plerunque, ut nimis inſolenter iis ſeſe efferrent, qui eâ præditi eſſent. Quæ cauſa fuit poſt necem

illatam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

illatam tertio Duci, ut à noſtris ma-
bus conſtitueretur, à Ducibus eligend
poſterum temperandum eſſe, & qui
novus Magiſtratus inſtitueretur, qui
giſter equitum appellatus eſt: neque ta
is Magiſtratus diuturnus fuit; nam q
quennio poſt finem habuit; & reſpub
delata eſt iterum ad Duces, quorum
miniſtratio turbulentior fuit iis de
ſis, quas dixi, uſque ad Sebaſtianum
num XXXIX Ducem: unde accidit, u
ipſis Ducibus tres confoſſi fuerint, &
vem excæcati in exilium pulſi. Poſt V
lis Michaelii cædem, qui proxime Se
ſtianum anteceſſit, in creatione Ducis
riatum eſt, & nova quadã eligendi rati
adhibita renunciatus eſt ipſe Dux an
MCLXXIV. Ad quod fortaſſe, vel certe
proximum tempus majorum Comiti
rum principia referenda duxerim. Id a
tem in hanc ſententiam me inclinem
cit, quod in omnibus noſtris monume
tis ſcriptum reperio, idemque aſſerit l.
ſuæ Hiſtoriæ Bernardus Iuſtinianu
quotquot ante Sebaſtianum Zianum e
titerunt Duces, eos omnes quam tum
tuoſiſſime declaratos eſſe totius popu
rumore, & acclamatione. Nam ſi tunc
fuiſſet ratio Comitiorum, quæ fuit inſt
tuta, deinde, prout ipſe percipies, null
modo fieri potuiſſet, ut res peragere

tan

tam tumultuoſe ; ſed quo modo cæteri omnes Magiſtratus, eodem creati & Duces fuiſſent in Comitiis ipſis : nam neque rationi conſentaneum videtur, neque veriſimile, tanti honoris, & tantæ amplitudinis Magiſtratum temere, & eâ quâ dixi perturbatione creatum fuiſſe, reliquos autem vel minimos tàm pulchra, & decenti tàmque accurata ratione deligi conſueviſſe. Præterea vero priuſquàm eriperetur ea facultas populo nominandi Ducis; Dux autoritate ſuâ, quâ plurimum eminebat, ſuoque arbitratu, ut ajebam modo, adminiſtrabat rempublicam, ita ut in ſocietatem Principatus nonnulli etiam filios vocarent : Nam Dominicum Flabanicum Ducem XXIX. ſcimus ejuſmodi conſuetudinem abolendam curaſſe. Quare quicunque monumenta evolverit hiſtoriarum noſtrarum (atque id velim ſcias, ubi contingit à me laudari noſtra monumenta , nullo modo id accipiendum eſſe de Hiſtoriis Sabellici, neque de aliis hujuſmodi ſcriptis pervulgatis ; ab his enim non pauca prætermiſſa fuerunt, quæ fortaſsè multo pluris apud me ſunt, quam quicquid eſt ab ipſis memoriæ proditum : eos igitur de noſtris rebus Commentarios laudo , qui apud nos manuſcripti extant , ſicut non ita pridem Nicolaus Leonicus ætatis noſtræ

maximum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

maximum decus, & ornamentum ex
buit mihi quoddam fragmentum Hi
riæ Venetæ, unde multa percepi ſingu
ria) hæc igitur vetera noſtra monume
quicunque perlegerit, in iis vix unqu
reperiet Magiſtratus alicujus mention
factam, à quo certè res publicæ fuer
procuratæ. In Vitali Michaëlio Duce,
cæſus fuit, dum iret ad D. Zachariæ,
ſucceſſorem habuit Sebaſtianum Z
num, invenio primum uſurpari nom
hoc, *Signoria*, cui Latinè reſponde
vox, Dominatio, non ita tamen ut co
ſtet, quiſnam eſſet is Magiſtratus, & q
autoritate. Hæc enim verba tantumm
dò ſcripta comperio: *Dominicus Ma
rocenius Venetias pervenit, & expoſuit c
ram Duce, & Dominatione.* In Sebaſti
no quoque Ziano, qui Vitalem proxin
excepit, & magis accurata ſuffragatio
Princeps eſt creatus, quam prius adhibe
conſueſſet, hanc ipſam Dominatior
mentionem audio; ſic etiam in Henric
Dandulo, qui Sebaſtiano ſucceſſit, &
in multis aliis deinceps animadverti eju
modi Dominationis nomen expreſſur
fuiſſe, quod ante Vitalem Michaelium, u
prædixi, nunquam ipſe legi. Quæ res fa
cit, ut exiſtimem, nullos Magiſtratu
fuiſſe temporibus iis, quæ præceſſerun
adminiſtrationem Sebaſtiani Ziani, præ

tei

r eos, qui præfecti rebus privatis eſſent:
: horum quidem electio, quod in qui-
uſdam Commentariis noſtris ſcriptum
perio, ad Quatuor viros pertinebat,
uibus id committebatur; ſed à quibus,
on liquet. Fuiſſe verò tunc aliquos Ma-
ſtratus in urbe præter ipſum Ducem,
el ex eo conſtat, quod Dominicus Fla-
anicus is, quem memoravi, univerſam
miliam, ſive gentem Vrſeolorum à
agiſtratibus, atque honoribus exclu-
ndam in perpetuum curavit: nam ſi
ılli Magiſtratus omnino fuiſſent, quid
tinuiſſet ab illis Vrſeolos excludere? Ve-
ntamen ante Sebaſtianum Zianum pu-
icos Magiſtratus non extitiſſe, hoc eſt,
ui gererent ea, quæ ad imperium ſpe-
ant, illud opinor, evincit, quod aliâs,
oi quicquam infortunii & incommodi
cideret, quod Civitatem non medio-
iter afficeret, non alius quàm ipſe
ux incurrebat in odium, offenſionem-
ue publicam, eidemque communiter
cepta ferebantur, omnia, quæ reipu-
icæ contingerent, vel bona, vel mala.
uapropter in exilium ſæpenumero ex-
llebantur, aut palàm trucidabantur,
uemadmodum Vitali Michaelio factum
t, quem ſupra nominavi. Nam publi-
um ærarium, quod Cameræ apud nos
omen habet, ob aſſidua bella geſta
contra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

contra Græcorum Imperatorem E
nuelem, cum nimis exhauſtum eſſet
que exinanitum, ea, quæ dicuntur a
bis Impræſtita, primus excogitavit
mirum edixit, ut unuſquiſque reipub
commodaret de certo quodam pecu
numero ſibi conſtituto, pro quo ſing
annis ab eadem caperet Vſuras Quinc
ces. Ea res tantam invidiam Duci a
multos conflavit, ut ipſo Reſurrecti
Dominicæ Feſto die confoſſus ad p
tem fuerit in itinere ad D. Zachariæ.
tè ſi Magiſtratus ulli tunc extitiſſent,
unà cum ipſo Duce reipublicæ præſ
ſent, quemadmodum tempeſtate no
fieri videmus, tota vis illa non incub
ſet in unum Ducem, ſed alios quo
pervaſiſſet, quos adjutores, & ſocios
ctus eſſet in gerenda republica; viden
enim contigiſſe id poſterioribus ætati
Duce XLV. Raynerio Zeno, qui crea
eſt anno MCCLII. Nam Cretenſi be
quo plurimùm adverſos, infeſtoſque G
nuenſes habuimus, immenſis ſumpti
in rem militarem factis, neceſſe fuit i
ponere civitati nova vectigalia, quæ r
ſimulatque præconis audita eſt vox, c
citavit in univerſo populo tàm ingen
tumultus, ut omnes infenſiſſimis anim
accurrentes Ducarium obſederint; neq
verò multitudinis impetus, & furor,
i

ipſa præſentia Ducis, & reverentia potuit unquam reprimi: quare cum pedem referret intrò, abiretque è conſpectu, plebs incitata privatorum ædes invaſit, ex quibus aliquot diripuit & cæde vaſtavit. Hoc in tumultu populus acerbitatem odii ſui in univerſam rempublicam convertit, non ſolùm in Ducem, cum ſciret, illum non reipublicæ Dominum, ſed participem eſſe. Sed quo tempore Vitalis Michaelius adminiſtrabat rempublicam, ipſe totam invidiam, culpamque ſuſtinuit ex commodatis pecuniis uni ſibi conflatam, propterea quod omnia verſabantur in ſua poteſtate. Temporibus quidem noſtris reſpublica magnum vulnus accepit anno M D IX. exercitu noſtro profligato per Ludovicum Galliæ Regem: conſecuta eſt eam cladem defectio cunctarum urbium, quas obtinebat ipſa reſpublica in Gallia Ciſalpina. Nullus tamen extitit ob eam rem, qui raperet in invidiam Ducem Lauredanum, cumque perferre ſumptus ingentes cives cogerentur, nullus tumultus in eum, nulla vox audita: non alia de cauſa, niſi quod ſumma rerum non erat penes ipſum Ducem, ſed erat in poteſtate publicorum Conciliorum, atque Magiſtratuum. Vt ex his, quæ diſputavimus, ſatis conſtet, hos publicos Magiſtratus ante Sebaſtiani

Ziani tempora nullos plane fuiſſe : quod quidem ſi tanquam vero conſentaneum ſtatuimus, quis uſus eſſe poterat illorum Comitiorum, quæ vel his noſtris temporibus nullis aliis rebus, quam Magiſtratibus creandis præſtant ſuam operam? Hic aliquis excipiat fortaſſe potuiſſe fieri, ut crearentur in Comitiis Magiſtratus, quos privatis negociis præpoſitos dicebamus eſſe : nam Civitatem videri, nunquam iis caruiſſe, quæ mercaturæ ſtudium perpetuò coluerit : at tamen his reſpondere non eſt difficile, quàm abſurdiſſimum fore, ſi Magiſtratus ejuſmodi, qui præ aliis, qui ſummam rempublicam continent, exigui momenti ſunt, tàm exquiſita diligentia, tàm accurata ratione delecti dicantur, nihilominus tamen præſtantiſſimus, atque ampliſſimus omnium Magiſtratus, hoc eſt Dux adeò temerè, tumultuosèque conſueverit à populo nominari. Quid? quod autoritas noſtrorum Commentariorum ei ſententiæ adverſatur, in quibus ut dixi modò, ſcriptum reperitur, huiuſmodi Magiſtratus eligendi curam Quatuorviris initio demandatam fuiſſe. Si quis autem urgeat, in capiendis conſiliis de republica præſtitiſſe ſuam operam Comitia Duci, certè non negaverim fieri potuiſſe, ut à Ducibus inſtitutum ſit

tit quoddam genus Concilii, in quod adhibiti fuerint certi quidam cives, quibuſcum illi ſua conſilia nonnunquam conferrent, id, quod paulò poſt apertius; ſed nullo modo exiſtimarim, tantum numerum civium non aliâ quàm conſultandi causâ cum principe in unum locum coiiſſe. Nam qui gubernacula tenet in civitate præſertim ſatis ampla, & frequenti, cujuſmodi eſt noſtra, aſſiduè verſari debet in conſultatione: Quamobrem neceſſarium Ducibus fuiſſet quotidiana convocatione defatigare Comitia: Cives autem publicis rebus ut duntaxat intenti prorſus abjicerent curam ſuarum rerum, id certè fieri nullo modo unquam potuiſſet. Siquidem Magiſtratuum viciſſitudines non alia de cauſa adinventæ ſunt, niſi ut unuſquiſque in partem laboris, & ſollicitudinis ita veniat, uti commodorum particeps eſt, ociique in republica. Præterea verò quiſquis evolvit noſtra monumenta ſupra tempora Sebaſtiani Ziani, paucos omninò cives reperit, qui publicis rebus operam navarint, & rebus geſtis familias ſuas illuſtrarint, id quod poſtea contigit. Ejus rei nulla poteſt afferri, præterquàm hæc, cauſa, quod vellent ipſos Duces arbitratu ſuo cuncta gerere, atque moderari. Sed poſteaquam majora Comitia ſunt inſtituta, & ſuprema Ducis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

autoritas, nonnihil temperata ſit atq; Magiſtratuum, & Conciliorum, inde cives rebus gerendis operam dantes exiſtimationem, decus, & gloriam ſibi compararunt: Vt hac in re Civitati reipublicæque noſtræ prorſus idem contigerit, quòd Romanæ olim, in qua familiæ civium ſplendore ſuo caruerunt, quamdiu Reges habuerunt ſummum imperium. Quod ubi primum fuit extinctum, atque in ea deletum, ſtatim magna celebritate cœptæ ſunt augeri. Innumeros prope cives memorare poſſem citra tempora Sebaſtiani Ziani, qui rebus maritimis ſtudentes claſſium noſtrum ſummum imperium habuerunt, magno reipublicæ cum fructu, atque dignitate celebrem nominis ſui memoriam poſteris reliquerunt: ſupra verò tempora Sebaſtiani Ziani perquàm pauci rebus gerendis præfuiſſe narrantur. Dominico quidem Maurocæno XXXVII. Duce in venio Dominicum Maurocænum eius ipſius vel patruelem, vel filium, ut nonnulli ſentiunt, unà cum Marino Gradenico præfectum Claſſi fuiſſe, quæ instructa eſt adverſus Polanos, & contra Iſtros. Vbi diſceſſit à vita Ordelaph Faletrus Dux XXXIV, ad Pannoniæ Regem cum quo tunc erat bellum, tres legati miſſi fuerunt, Vitalis Faletrus, Vrſus Iu-

ni…

nianus, atq; Marinus Maurocænus. Vitali quoque Michaële Duce XXIII claſſi, quæ proficiſcebatur in Aſiã, præfecti dati ſunt Henricus Contarenus Epiſcopus Olivolenſis, nec non filius Ducis. Præterea verò cũ Dux eſſet Vitalis Falettus, Dominicum Dandulum, Andream Michaëlium, & Iacobum Aurium comperio legatos iviſſe ad Alexium Orientis Imperatorem. Sic etiam aliis temporibus alii memorantur, qui fuerint adhibiti ad tractanda negocia publica: ſed omnes hi quàm pauciſſimi numero ſunt prę omnibus iis, qui deinceps à temporibus Sebaſt. Ziani clariſſimi evaſerunt ob adminiſtrationes reip. Id verò factum eſt ab inſtitutis Comitiis, propterea quod dignitates, & munera publica, tùm domi, tùm foris in plurimos cives tribuebantur, unde plurimi quoque decus ſibi comparare familiaſq; ſuas plurimum illuſtrare cæperunt; quod vel hiſce noſtris temporibus fieri videmus. Atque hanc ipſam fuiſſe cauſam exiſtimo; cur antiquiſſimæ familiæ Patricii ordinis, præter oppidò paucas, quæ celebritatem adeptæ ſunt à Ducibus editis, cujuſmodi fuerunt, Baduaria, Mema, Cõtarena, Faletia, Maurocæna, Michaëlia, & nonnullæ aliç, tam multæ vero, quæ fuerunt ſupra tempora Sebaſtiani Ziani verſatæ, fuerint in ea obſcuritate, ut aliquarum nomina vix ad

nos pervenerint. Poſtremò tandem, quod meam ſententiam maximè confirmat, hoc Gentilis hominis nomen, quod nobilitatis eſt proprium, in noſtris monumentis nunquam uſurpatur ante adminiſtrationem Petri Ziani Ducis XLII qui patrem habuit Sebaſtianum Ducem ſupra memoratum. Eo Duce Creta Inſula ditionem Venetam ceſſit, quæ ut in publicæ fide melius contineretur, deducta eſt eò Colonia Venetorum civium, partim quidem ex iis, qui equo merent, partim autem ex aſſuetis militiæ peditibus. Igitur in iis hiſtoriæ fragmentis, quæ primum nactus à Leonico noſtro, hæc ita ſcripta reperi: *Poſtea verò decretum eſt inutiles homines, atque populares, qui ſe transferrent eò ad habitandum cum ſuis familiis, Cretam Inſulam totam tribuendam eſſe.* Neque tamen arbitror tunc idem omninò ſignificaſſe, quod nunc ſignificat hoc Gentilis hominis nomen. Nam iis temporibus illis Comitia erant (hæc autem quænam, & cujuſmodi forent, ſciam ut ſuo loco intelligas) non admittebant id, quod modò eſt, inter patritios, populareſque diſcriminis: idcircò bovis appellationi Gentilis hominis ſubjecta eſt modò in aliis cunctis civitatibus, eadem crediderim tunc etiam in noſtra fuiſſe, ut eo nomine cives illi ſignifica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tur, qui præ cæteris omnibus eminerent, aut antiquitate generis, aut opibus, aut autoritate. Adeptus eſt autem principatum ipſe Petrus Zianus anno Chriſti MCCV, eodemque trigeſimo poſt Sebaſtianum patrem, qui creatus fuerat anno MCLXXV. Quo quidem temporis intervallo conjicere poſſumus eligendi Ducis rationem correctam fuiſſe, ejus autem ſummam potentiam legibus latis temperatam; inſtituta quoque Comitia, cum cæteris Magiſtratibus; eoque magis, quòd in ejuſdem Principis vita diploma quoddam confectum legi, pro Colonia Cretenſi, in quo commemoratos inveni quatuor Conſiliarios, binos Iudices, nec non Advocatores, de quibus erit ſermo poſtea loco ſuo, primùm creatos fuiſſe temporibus Aurii Maſtropetri, qui rempublicam adminiſtravit eo temporis intervallo, quod ſupra commemoratum eſt annorum triginta, & Sebaſtiano Duci proximè ſucceſſit. Vnde colligere poſſumus, his iiſdem temporibus majora Comitia ad magiſtratus eligendos conſtituta, ſtabilitaque fuiſſe. Neque tamen inficias iverim, nomen Comitiorum ſuperioribus etiam temporibus nonnunquam uſurpatum legi, quod conſtat ex aliquibus Privilegiis Vitalis Michaëlii Ducis, quæ non ita pridem fecit, ut aſpicerem, M. Antonius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

nius Michaëlius, Vir ob antiquam gen
ris nobilitatem & ob ingenii, virtutu
que maximarum ornamenta plurima
gniſſimus, qui diligatur, atque celebret
à cunctis hominibus. Subſcribunt
privilegiis trecenti ferè cives, quos i
Vitalis Dux nominat Comitiorum pa
cipes. Sed cujusnam rei gratiâ, & à q
fuerint inſtituta ea Comitia, nihil
apertum. Equidem, ſi quid Comitioru
genus concedimus temporibus iis, e
rundem autores videntur Duces ipſi fui
ſe, ut quandocunque ſibi collibitum eſſe
uterentur conſilio, atque civium oper
non ſecus atque priſci Romanorum R
ges, qui cum Senatu publicis de reb
agere ſolebant, ſed ubi maximè videbat
hoc in rem ſuam fore. Ego verò cum
prima Comitiorum origine diſputo
aliud Comitiorum genus accipi nolu
rim, quàm cui tributa eſt facultas crea
di cætera Concilia, atque Magiſtratu
qui rerum cùm publicarum, tùm priva
tarum curam ſinguli ſuſcipiunt. Na
quæ ſuperioribus ætatibus erant, ſi tame
erant, exiſtimo parum autoritatis obt
nuiſſe. Minimè quidem id à veritate alie
num puto, quod ſuperiùs monui, ſpe
ciem, & formam quandam Comitioru
apud Duces fuiſſe, quæ tamen tota pen
derent ex eorum arbitrio, nullamq; alian

præ-

ræſtarent operam, præter eam, quam ipſi
equirerent. Videtur enim æquitati con-
entaneum fuiſſe, ut qui ſummum jus, &
nperium in republica haberent, eandem-
ue arbitratu ſuo plane regerent, atque
dminiſtrarent, iidem voluntates etiam
ivium longe plurimorum ſtuderent ali-
uo genere obſequii ſibi demereri, & ob
am rem Comitia quædam indixerint.
ed multo magis illud me movet, quod
on video, quî fieri potuiſſet unquam, ut
najores noſtri tam admirabilem rerum
rdinem, tamque pulcherrimam diſtri-
uendi honores, & munera publica ra-
ionem, hoc eſt ipſa, quæ nunc habemus
onſtituta Comitia, nullo propoſito ſibi
d imitandum exemplo primùm excogi-
arint. Nam temporibus iis nulli dubium
ſt, hujuſmodi formam publicæ admini-
trationis apud aliquas urbes, vel gentes
uſquam extitiſſe, quæcunque tunc om-
iino haud eſſent ignotæ. Atqui ea, quæ
ullo exemplo inducenda ſunt, tot tan-
aſque difficultates ſecum afferre ſolent, ut
lerunque rejiciantur, tanquam nimis ar-
lua, quæque fieri vix, aut forte nullo mo-
lo poſſint. Proficiſcitur id ex ea re, quod
iomines in rebus ſingulis agendis nonniſi
ationes illas & ſequuntur, & probant,
quas vel ſuo, vel aliorum aliquo periculo
cognitas, & perſpectas habeant: pauciſſi-

mi verò ſunt, & ſemper fuerunt, qui ne
comminiſci, & aliis perſuadere valea
ideoque cum in republica contingit
quid innovandum, inſtituta vetera ſe
per ob oculos habentur, ad quæ de m
cuncta referuntur, & ad propria quid
ubi ſuppetunt, ſecus ad aliena. Quare m
ti ſunt autores, qui tradunt, Romul
ſuæ reipublicæ exemplum de Græcis ſu
pſiſſe; & vos etiam ipſi anno Chriſti MC
XCIV, majora veſtra Comitia ad inſ
eorum, quæ ſunt apud nos, effinxiſti
Quinetiam anno MDII, uſi noſtro exe
plo, ſummum apud vos magiſtratum
quem Confalonerium vocatis, ex ann
perpetuum efficere ſtatuiſtis. Vtinam v
rò in rem, atque fructum patriæ veſtr
nec non ad totius Italici nominis decu
& exiſtimationem ea mente quoq; fuiſſ
tis, ut reipublicæ noſtræ cætera inſtitut
quæ non ſunt ita cunctis in promptu, &
obvia, quemadmodum vel Ducis admin
ſtratio perpetua, vel ipſa Comitia non di
ſimili ratione ſuſcipienda, imitationequ
complectenda vobis viſa eſſent. Nam ve
ſtra civitas retinuiſſet libertatem ſuam
neque viciſſitudines illas fuiſſet experta
quæ perniciem extremam tandem rebu
intulerunt. Dico igitur monſtri, ac prodi
gii ſimile quid futurum fuiſſe, ſi majores
noſtri ſine ullo exemplo, cum ordinar
vellent

vellent ſtatum reipublicæ, ex ingenio tan-
tummodò ſuo depromptam repente attu-
liſſent univerſam hanc rationem Comi-
tiorum tàm egregiam atque præſtabilem,
tàmque humanitati aptam, & civium
concordiæ: Quæ ſane ratio non modò
liberam, perpetuoque incolumem nobis
patriam præſtitit; ſed etiam rebus ſemper
in meliùs procedentibus quodammodo
gradum eidem fecit ad eam, quæ nunc
eſt, imperii amplitudinem, & auctorita-
tem. Quamobrem hæ duæ rationes à
me proximè adductæ, præter ea pauca,
quæ ſuperant adhuc, monumenta, effi-
ciunt, ut credi poſſit, aliquam Comitio-
rum formam extitiſſe ſupra tempora Du-
cis Sebaſtiani Ziani, unde majoribus no-
ſtris poſt Vitalis Michaëlii cædem, cum
redigere ad meliorem formam rempu-
blicam cogitarent, oblata fuerit oppor-
tunitas inſtituendi hæc Comitia publica
ad tribuendos honores, atque magiſtra-
tus. Quapropter ut ſummatim compre-
hendam, in noſtra republica tres ratio-
nes, ſive formæ Comitiorum fuerunt;
prima, per totum illud tempus continua-
ta, quo Duces regio ferè more domina-
bantur, uſque ad Ducem Sebaſtianum
Zianum; altera verò, quam eo tempore in-
ſtitutam dixi. Hinc autem tertia promana-
vit, cui quidem anno Chriſti MCCXCVII,
Duce

Duce Petro Gradonico fuit initium
tum, eademque feliciſſime reſpublica
ſtra gubernatur uſque ad hæc tempo
Itaque ii, qui Comitiorum morem
dunt antiquiſſimum eſſe, ſi de Comi
alterius generis loquantur, quam quæ
ſtea creandorum Magiſtratuum cauſa ſi
adhibita, fortè non falluntur; alioquin
errore verſantur. Nam, ut pluribus di
atque comprobavi, non niſi poſt Vit
Michaëlii cædem ea ſunt uſurpata, q
tempore ſingula munera, & negocia p
blica directa fuerunt ad certam norma
atque regulam, ut in civili ſocietati quie
viveretur. Neſcio vero utrum tibi ſat
tatem, & moleſtiam attulerim tam lon
diſputatione de prima Comitiorum o
gine, de qua certe mihi fuit agendum,
quid ex iis prætermitterem, quæ ad ea
rem pertinent. Tu, qui ſingula momen
diligenter expendere ſoles, quicquid è
viſum fuerit complectâre velim, cæter
que abjicias. IOAN. Equidem ſingula pe
ſequendo quò magis excutis, eò majore
voluptatem capio ex ſermonibus tui
Morem plane mihi geſſiſti in hac to
Comitiorum percenſenda origine: nar
multa ſcitu digna nunc à te intellexi, qu
diſcrepant ab aliorum ſententiis, & qui
dem plurimorum, à quibus affirmatur, ea
quæ nunc vigent apud vos majora Comi
tia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tia, vetuſtiſſimis etiam temporibus extitiſſe. Sed pluribus hac de re diſputare nihil amplius attinet: ſatis eſt mihi quidnam ſentias, ex ipſo te audiſſe, quem rectè ſentire mihi perſuadebo, donec aliud occurrat, quod magis arrideat. Nunc autem intelligere cupio, quemadmodum exiſtimes rem geſtam eſſe, dum Comitia ſunt inſtituta poſt Vitalis Michaëlii cædem. Ad hæc autem, quibus temporibus, & qua de cauſa poſtea fuerit ad ipſa Comitia intercluſus, atque obſtructus aditus. Nam qui fuerunt ab iis excluſi, permirum videtur, ſi paſſi fuerint æquo animo ſe ſpoliari, non tantum jure, quod haberent, creandi Magiſtratus, & Ducem, ſed plane conſequendi eos honores omni facultate: neque verò mihi aliquid in mentem incurrit, quod ipſos continere in officio potuerit. TRYP. Quamvis ex iis, quæ à me diſputata ſunt hactenus, hæc ipſa, quæ modò percunctaris, intelligi queant, ſaltem aliqua ex parte: Nihilominus ut animi ſenſum magis aperiam, quod à me ſatis arbitror demonſtratum eſſe iis conjecturis, & argumentis allatis, quæ invenire potui; illud item repetam, majora Comitia tunc ortum habuiſſe, cum vis illata eſt, atque cædes Vitali Michaëlio, atque ut ego quidem perſuaſum habeo, ſtatim in ipſa creatione Sebaſtiani

Ziani,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Ziani. Vtrum verò Comitia Ducis
ctionem, an ipſa Ducis electio Com
potiùs anteceſſerit, in medio relinq
ſic etiamnum fortè ſimul utraque res
titerit. Nam aliquid unum ex his tr
factum videtur. Ergo qui tunc in rep
ca valebant autoritate, ſive jamprid
ſive nuperrime hanc ipſam adepti, hi n
titudinis inſolentia tanta perſpecta, q
fuiſſet auſa violentas manus injicere
Ducem, dederunt operam, ut vitiis
nibus, quæ videbantur hærere in repu
ca, ſublatis è medio, præciderent om
vias domeſticæ ſeditionis. Erat autem
tium longe maximum in ipſa Ducis
ctione, quæ tanto cum tumultu fieri
lebat, ut dixi, atque iterum dicam:
quo contingere poterat, ut dignus ali
non magis quàm indignus ad ſumm
amplitudinem pervenire poſſet, dum
dò plebi, & populo gratus eſſet. Alter
quoque vitium poſitum erat in nimia
teſtate, & licentia Ducis. His duobus
tiis alia quædam non pauca conjun
erant ex iiſdem capitibus deducta, q
civitati noſtræ ſupremum exitium a-
liſſent, niſi opportunis remediis adhib
dis ei proſpectum fuiſſet. Quare p
illud vitium ita ſuſtulerant, ut à plebis
populi temeritate ad certum paucor
arbitrium transferrent omnem pote

m

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

em Ducis eligendi, ex uno quidem in al-
erum extremum ſubitò delapſi. Hoc au-
em non alia de cauſa factum eſſe credi-
erim, niſi quod uſu plerunque veniat, ut
uicunque ſibi aliquid minus utile quin-
tiam valdè noxium expertus ipſa re com-
eriat, ad extremum deferatur, atque de-
eniat ejus rei contrarium. Cum igitur
b ea, quæ dicta ſunt, animadverterent
, qui præſidebant reipublicæ, pernicio-
ſſimam rem eſſe Principis electionem
emerariam adeò, & tumultuoſam; am-
lexi ſunt diverſam rationem, atque om-
inò contrariam, ut paucis committe-
ent id, quod erat univerſorum. Sic etiam
nius Principis ſummam autoritatem,
uod erat alterum vitium ſimul corrigen-
um, adhibita Comitiorum frequentia
noderati ſunt ad cunctos Magiſtratus
iſtribuendos, qua ſanè re magnopere ca-
erunt, nequid agendi libera, & integra
cultas relinqueretur, eidem conſulendo
poſterum. Et eorum quidem Comitio-
um totam rationem fuiſſe illam puto,
uæ poſtea diù permanſit uſque ad illud
mpus, quo cæptum eſt intercludi; fuit
tem hujuſmodi. Singulis annis extre-
o menſe ſeptembri ad feſtum diem De-
cationis Sancti Michaëlis Archangeli
s ſeni cives deligebantur, bini è ſingulis
ibubus (nam Civitas tota ſenis tribubus
conti-

continetur) his autem, quod noſtra
numenta perhibent, fas atque inte
erat, ex univerſa Civitate ſibi coopt
CDL. uſque ad CDLXX, cives, & ea co
tione, ut ſinguli poſſent è familia ſua
tuor viros ſummùm aſciſcere. Ex ii
tem omnibus in unum coactis com
quidem majora Comitia, ſed in an
erant, quæ Magiſtratus omnes creab
ut nunc moris eſt. Intra fidem vert
anni, Duodecim-viri, quos dixi, rurſu
gebantur, qui jus Comitiorum tribue
eodem modo in proximum ann
IOAN. Antequam tuum ſermonem ad
conferas, hi Duodecim viri, quibus
lata erat facultas implendi Comitia,
nam modo, & à quibus deſignaban
Præterea, ſi comitia nulla certa, & le
ma ratione conſtabant ante Ducis V
Michaëlii tempora, quoſnam uſus af
ipſa potuerunt ad altera formanda, re
atque inſtituenda? Poſtremò, cur I
decim-viris tributum erat à CDL. u
ad CDLXX. cives nominare certo
dam numero? TRYPHO. Nihil mih
nè conſtat ex iis, quæ nunc percunct
Dicam tamen ea, quæ proxima ver
conſeo. Si concedere volumus id, c
admodum veriſimile mihi videtur &
tea jam dixi, fuiſſe rationem aliquam
mitiorum ſupra ipſa tempora, qu

rat Dux Vitalis Michaëlius , fieri potuiſ-
et , ut in iis Comitiis Duodecim-viri
rimùm ſuffragiis creati fuerint , vel ſor-
itò educti , quos deinde proximis annis
a Comitia decernerent , quæ nondum
nunus annum confecerant , paucis ante
liebus. Quæ vero ſupra Vitalem Michaë-
ium dicuntur fuiſſe, quamvis earum re-
um , quæ tunc nullæ eſſent , imaginem
liquam exprimere minimè potuerint ;
amen hæc hominibus eam mentem ſa-
is fuit attuliſſe , ut aggreſſi fuerint ad al-
erum quoddam genus ipſorum concin-
andum , atque abſolvendum. Contigit
utem , ut qui de coërcenda nimia po-
eſtate Ducis primi laborarunt, & de tol-
endis iis duobus vitiis , quæ commemo-
avi , cum præ oculis haberent ampliſſi-
num Concilium è lectiſſimis civibus pri-
lem inſtitutum, in id ipſum transfundere
ogitarint, quicquid autoritatis, atque ju-
is Ducibus ademiſſent , ab uno extremo
n alterum declinantes , quemadmodum
uperiùs admonui de creatione Ducis ea
poteſtate nimirum, quæ nimia videretur,
erepta uni, hoc eſt Duci, & plurimis tra-
dita, exiſtimarunt magis tranquillam, ci-
vilemque reipublicæ adminiſtrationem
fore. Neque vero mirum cuiquam videri
debet , ſi quicquid ipſi Duci detraxerant,
ſibi attribuerunt. Nam ſumma poteſtas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

in aliquem conferenda erat, eaq; in
quemlibet collata, vel ſingulatim,
iam unà cum paucis, in eaſdem di
tates incurrebat, id quod animadv
quam facillimum erat. His rationib
ducti rempublicam committere pl
ſtatuerunt: qua in re ſtatuenda di
tatis adhuc nonnihil habebant, qu
pedita non erat aliqua ratio, qua p
vel univerſi, vel certè maxima pars i
re ſummi juris, atque autoritatis,
ſolus Dux exercere antea conſueviſſ
id autem planè expediendum magn
uſui vetus illa, cujuſmodicunque
Comitiorum à Ducibus adinventa
Nam veri quàm ſimillimum eam qu
Duces non ſemel adhibuiſſe, ut aliqu
populo gratiam inirent, ubi munu
quod publicum mandari oporteret
etiam aliqua deliberatio gravior hab
eſſet de bello, aut pace, aut aliis hujuſ
di rebus. Itaque cum animadverteret
quibus erat curæ redigere ſtatum rei
ad meliorem formam, id Comitio
genus aptiſſimum, & opportuniſſim
eſſe tractandis, atque gerendis pub
negociis, facillimè perſuaſi ſunt, ut tr
ferrent eò univerſam autoritatem D
bus ablatam. Et quoniam conventu
conſtabat circiter civibus quadringe
quemadmodum ex iis privilegiis p

ini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

telligi, quæ ſuperius attuli: ob eam rem
otuit etiam fieri, ut per Duodecim-vi-
s ferè totidem eligerentur, nempe quin-
uaginta, vel ſeptuaginta ſupra quadrin-
ntos. Sed ut pluribus obſequerentur,
ſtituerunt, ut hi ſinguli per Duodecim-
os electi facultatem haberent aſciſcen-
totè familiis ſuis, quot fuerunt expo-
i. Poſtremò verò decretum eſt ad ma-
conciliandos animos cunctorum ci-
um, ut ea Comitia recens inſtituta, ſin-
lis annis quibuſque inſtaurarentur, ut
, quibus excludi contigiſſet præſente
no, ſpem conſervare ſuam poſſent, ac
erre in proximum, eaque ratione ma-
ac magis adminiſtraretur tranquillè
publica. Puto à me tuis poſtremis in-
rogationibus ſatis eſſe factum. Nam
enſui tibi quicquid ex iis monumentis
ui colligere, quæ nobis ſuperſunt.
pterea ſi nihil eſt amplius tibi, quod
uiras, alia proſequar, quæ reſtant ad-
ex iis, quæ primùm quæſieras, diſcu-
nda. IOAN. Proſequere, amabo: nihil
enim, quod te amplius his de rebus in-
rogem. TRYP. Perſtitit igitur ea con-
tudo ſingulis annis, quam dixi, majo-
n Comitiorum renovandorum, in-
ata poſt necem Vitalis Michaëlii Du-
, hoc eſt ab anno MCLXX; vel, quod
malunt, MCLXXV. quo tempore ſta-
 tuimus

tuimus eandē invaluiſſe, multis veriſi
libus conjecturis ducti; perſtitit, inqu
ad annum uſque MCCXCVII, qui fuit ſ
mus annus adminiſtrationis Petri Gra
nici. Erant ea tempeſtate Quadragi
virali Collegio Præfecti, quemadmo
in Commentariis noſtris ſcriptum i
nio, Leonardus Bembus, & Marcus
duarius, à quibus lata fuit hujuſmodi
ad idem Collegium; Vt quicunque
anno majoribus Comitiis operam dar
aut ſaltem quadriennio proximo de
ſent, hi tantummodo, & eorum po
juris id haberent, ita ut nihil amplius
immutandum, ſecus atque conſuevi
hactenus fieri. Quæ lex à Quadraginta
ris laudata, receptaque maximo conſe
mox ubi perlata eſt ad univerſa Comi
non aliam propenſionem animorum
iis quoque reperit, tantoque ſtudio c
ctis ætatibus deinceps fuit obſervata
quindecim familiis exceptis, quæ ca
Bajamontanæ conjurationis aſcitæ ſu
trigintaque iis viris, qui profligato
nuenſi bello id præmii, mercediſque l
conſecuti ſunt, pauciſſimis omnino c
tigerit eo jure donari, non tamen iiſd
temporibus, neque eaſdem ob cau
Hoc ſanè pacto Triſtanus Savornianus
Patriciorum ordinem cooptatus eſt p
pter immenſos labores contentioneſq
qu

nas animo conſtantiſſimo pertulit rei-
ublicæ cauſa. Cujus familia licet in no-
ra civitate noviſſima eſſet; nihilominus
Hieronymus ejus nepos Vir inſigni mo-
um probitate, atque animi fortitudine
ræditus, hoc anno inter Senatores lo-
um obtinuit, quod munus, & ornatiſſi-
num, & ampliſſimum eſt, quemadmo-
um te non ſemel audiſſe puto, & uberiùs
xplicaturus infrà quoque ſum. Atque
a ſanè Comitiis interclusũm fuit, quæ
es in vulgaribus Hiſtoriis nuſquam eſt
xpreſſa, ſed in iis Commentariis tantum-
nodo prodita, qui domi conſervantur
pud nonnullos Patricios, ut qui diligen-
iſſimus non fuerit, maximeque ſollicitus
oſtris de antiquitatibus inveſtigandis,
um neceſſe ſit in ignoratione verſari re-
um plurimarum, quæ digniſſimæ ſunt
nimadverſione, ac memoria. IOAN. Ita
uidem eſt, & idcirco tibi gratias habeo,
ui mihi communicandas duxeris tàm
enignè res adeo memorabiles, nondum
atis notas. Quod niſi fortè contingat in-
errogationibus meis interpellari à me
nunc orationem tuam, hæc tria quoq; mi-
i exponere quæſo ne graveris: Primùm,
quibus de cauſis adducti ſint ii, qui ſe præ-
buerunt autores, ut intercluderetur Co-
mitiis, atq; illi, quibus excludi contigerit,
quonam modo id tulerint. Vix quidem

credam potuiſſe tantam rem confici, magna opportunitas quædam affuiſ[...] Deinde verò; Quidnam muneris [...] fuerit Quadraginta-viratus. Tande[...] Vtrum Comitiis interclufis eorum d[...] taxat habendam rationem cenſueri[...] qui fuiſſent electi per Duodecim vir[...] an eorum etiam, quos iidem poſ[...] cooptaſſent, hoc eſt ex eadem fami[...] binos, ternos, aut ſummùm quatern[...] Viros, quos licuiſſe ſingulis nomina[...] dixiſti. TRYPHO. Hæ tuæ percunctatio[...] nihil interpellant orationem meam: na[...] ea, quæ ſciſcitaris, ad rem ſpectant o[...] nia. Quapropter eodem ordine reſpo[...] debo, quo tu me interrogaſti; Atque [...] exordiar à primo, non extat in mon[...] mentis noſtris aliquid expreſſum, qu[...] occaſionem, vel cauſam attulerit inte[...] cludendi Comitia: Quanquam credi vi[...] poteſt, ut ipſe modò aiebas, citra occa[...] ſionem aliquam potuiſſe tantam re[...] confici. Poſſet hoc innumeris exempli[...] allatis à me comprobari, non earum mo[...] dò civitatum, quæ ſunt in melius, in qua[...] rum numero quoque noſtram reponen[...] dam cenſeo, ſed etiam illarum, quæ mu[...] tatæ fuerint in deterius. Sed vel ipſius no[...] ſtræ reipublicæ viciſſitudines, ſi animum advertas, hujus rei facere potuerint am-pliſſimam fidem. Nunquam tamen me[...]

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

el legiſſe, vel audiſſe memini, quæ cauſa
ttiterit, vel occaſio intercludendi Co-
itia: immò verò neque mente, cogita-
oneque ipſa poſſum quicquam aſſequi,
uod promanarit ex eo genere Comitio-
im mali, vel incommodi, unde poſtea
erit ortum innovandi ſtudium. Sed ea
tione tantùm crediderim perſuaſos fuiſ-
, qui fuerunt autores ejus mutationis,
uòd viderent quotidie cauſa negociatio-
is ingentem numerum advenarum in
rbem confluere, quibus contingere po-
iſſet non multis poſt annis, ut adipiſce-
entur jura Comitiorum, nec non Magi-
ratus. Itaque ne permiſcerent ſuum ge-
us externo generi, atque ita nobilitas
us contaminaretur, quam ſinceram &
tegram conſervare quàm maximè opta-
ant, inierunt conſilium ita ſtatuendi Co-
itia, ut modò audiviſti, in quę delectum
ivitatis florem totum coëgerunt. Nullus
nim Vir tunc, opinor, paulò inſignior
xtitit, qui Comitiis iis quinquennalibus
omprehenſus non fuerit. Enimverò po-
uit etiam fieri, ut ambitio, & cupiditas
lus habendi compulerit cives ad hæc in-
ovanda. Nam publicis muneribus om-
ibus ad pauciores collatis, eveniebat, ut
d eos, qui participes eorundem futuri
ſſent, plus emolumenti, atque dignitatis
nde redundaret. Quanquam hæc omnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

conjecturis innixa ſunt : Nam de hi-
bus, ut prædixi, certi nihil conſtat. C
rum eos, qui fuerunt excluſi, ægrè
tuliſſe, poteſt intelligi ex illa conſpira
ne, quæ ab intercluſis Comitiis mo
lucem prodiit. Nihil enim aliud an
eidem præbuit, niſi quod Marinus Bo
nius, qui fuit primus autor, & alii quid
cum eo cives animadvertiſſent, ſibi o
nes aditus iri præcluſum ad publica m
nera : Sed quemadmodum fuit incon
tum illud facinus, atque temerarium;
etiam caruit proſpero, ac felici event
quinimmò peperit exitium autoribus ſu
Sed quoniam tota civitas erat in maxi
perturbatione ab intercluſis Comitiis,
qui obtinebant rempublicam, ita ſtatu
runt, ut quicunque Comitiis ipſis con
nerentur, ſingulis annis ſubjici debere
ſuffragiis in Quadraginta-virali Colleg
ad diem ſacram D. Michaëli. Siquis au
tem ſaltem dimidiam partem ſuffragio
rum minimè ferret, is non admitteretu
in Comitia per ejus anni curriculum, &
alius in ejus locum ſubrogaretur, ut qu
dem veriſimile arbitror. Fiebat autem
opinor, ut nullus unquam à Comitiis ex
cluderetur, & ii, qui ſemel delecti fue
rant, ſemper approbarentur; qua te con
ſuetudo ſuffragiorum tandem obſolevit,
eademque perpetuo Comitia perſeverave

runt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

runt. Quod autem ſecundo loco quæſiſti de collegio Quadraginta virali, non aliud exiſtimo fuiſſe, quàm capitale, de quo inferiùs agam. Faciunt ut mihi perſuadeam id, tres omnino rationes: prima, quod in confeſſo apud omnes eſt, hoc Quadraginta-virale Collegium antiquiſſimum eſſe, licet apud nullum ſcriptorem inveniam, quo tempore fuerit inſtitutum: Altera eſt, quoniam ſuperioribus ætatibus in graviſſimis rebus cunctis verſabatur, non in judiciis tantummodo, immo Dux etiam cum illis conveniebat, atque præſens aderat: poſtrema ratio eſt, quoniam præter hoc ipſum nullum eſt aliud Quadraginta-virûm Collegium, de quo fiat mentio. Nam Civilia utraque multo poſt ipſum Capitale inſtructa ſunt, id quod uberiùs ſuo loco. Ad id vero, quod poſtremo quæſiſti loco, itidem reſpondeo, a me exiſtimari, non eos tantummodo, quos Duodecim-viri delegiſſent, ſed etiam cæteros, quos hi poſtea ſecũ adduxiſſent, ſimul omnes majoribꝰ Comitiis comprehenſos fuiſſe. Quamvis autẽ quinquennalia Comitia in unũ coacta videantur conflare multo majorem numerum Virorũ, quàm modo ſit: attamen cũ facile credi poſſit, alternis annis ſemper eoſdem eligi conſueviſſe, hac ratione ex quinis Comitiis bina ſupereſſent, ternaq; vacarent.

 Conti.

Continebantur hoc numero Patricii qu
ter mille, & quingenti, paulò plus, minu
ve. Ne verò id alicui mirum videatu
propterea quòd hac ætate vix ad ter mi
numerantur, illud erit conſiderandu
intermediis ætatibus non paucas veter
familias intercidiſſe, quod animadver
facilè poteſt, & planè intelligi facta inv
cem collatione utriuſque cenſus, ejus, i
quam, qui temporibus hiſce noſtris,
illius, qui fuit habitus ann. Chriſti MCDX
Quod autem facit, ut exiſtimem in num
rum Patriciorum aſcriptos fuiſſe non ſ
lum cives à Duodecim viris nominato
ſed etiam ſocios omnes à nominatis aſc
tos, eſt, quod aliâs contigiſſet pluribu
familiis, ut in Patricios, & Cives diviſ
abirent, quæ tamen proculdubio ſu
modò quàm pauciſſimæ. Multò quiden
plures olim fuiſſe perſuaſiſſimum habe
ſed earum pleroſque extinctos fuiſſ
IOAN. Fieri quidem potuit, ut illi, qui po
pulares evaſerunt, minimè pertexerit
antiquæ ſuæ nobilitatis decus conſervare
contra quàm factum eſt ab ipſis Patricii
Nam cui præcluditur aditus ad gerenda
reſpublicas, is illuſtrare ſuam familiam
minimè poteſt, ac ne retinere quiden
ſplendorem, ſi quem prius habebat. Quid
quod antiqua nomina familiarum fortaſ
commutata ſunt, quæ res offundere ſol
ingen

ingentes tenebras, & ex certiſſimis res omnes quàm incertas reddere. Sed niſi grave tibi fortaſſe eſt, hoc mihi, quod item ſpectat ad rem propoſitam, ediſſeras velim: Hominibus iis qui Comitiis interclusi fuiſſent, licebatne Magiſtratus, & honores deferre? Neque enim videris mihi ſatis expoſuiſſe, utrum cum ipſo jure Comitiorum erepta quoque fuerit eiſdem facultas obtinendi munera. TRYP. Novi quidem, id explicatum à me non fuiſſe: ſed neque modò tibi quærenti ſatisfacere poſſum, cum nihil ea de re mihi perſpectum ſit. Exiſtimo tamen iis temporibus non fuiſſe præciſe vetitum, ne Magiſtratus his civibus mandarentur. Nam vel hac noſtra tempeſtate pro comperto non habeo ejuſmodi legem latam adhuc eſſe, qua fuerit exceptum, ne cives ulli nominarentur ab Electoribus, præterquam Patricii, aut ne ratio ipſorum haberetur in Comitiis, ſi nominarentur. Quinimmo contigiſſe id non ſemel audio, ut patricius nominatus fuerit ab uno Electorum, veruntamen ex reliquis Collegis tot non acceſſiſſe, quot opus eſt ad ſubeunda, & exerienda comitiorum ſuffragia, qua de re proximè tractabitur. Quare poſſumus arbitrari cunctos Magiſtratus iis, qui Comitiorum jus haberent, communicatos fuiſſe, cæteros, qui fuiſſent excluſi, nunquam

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quam in partem vocatos. Sed res obdu
ctas, & circumfuſas tot tantiſque tene
bris, quæſo, ne ſcrutemur,& reliqua per
ſequamur his prætermiſſis. Hæc apud no
Comitia, de quibus tàm multa diſputav
conſtant ex omnium Patriciorum mult
tudine in unum collecta, iiſdemque pote
intereſſe quilibet ex gente patricia ad f
renda ſuffragia, modo tranſegerit ætat
annum vigeſimum quintum, non tame
ante quàm ſe doceat id ætatis eſſe, hoc eſ
Advocatorum tribunal adeat, de quo M
giſtratu poſtea nobis erit ſermo, ibique a
terius parentis, aut ſi neuter parentu
fuerit ſuperſtes, ejus juramento, qui ſi
cognatione quàm proximus, & quà
conjunctiſſimus ſit, fides ampla fiat, an
num quintum ſupra vigeſimum jam ex
actum eſſe; duobus etiam teſtibus eôden
adhibitis, qui certò aſſerant, ex omniun
ſermonibus, communique ipſa prædica
tione pro comperto ſe habere, legitimi
natalibus, & ex iis parentibus, quos no
minat, eundem procreatum fuiſſe: Qui
bus ita peractis, tùm demum cum cæte
ris convenire ad Comitia poteſt, ut dix
& ferre ſuffragia. Cæterum ut etiam ju
niores habere queant aliquem ſenſum
civilis adminiſtrationis, proſpectum eſ
iis qui vigeſimum annum fuerint egreſſi
ne deſit aliqua ſaltem ratio conſequend

id, quo

id, quod optant: eaque talis eſt. Pridie nonas Decembris, qui dies D. Barbaræ ſacer eſt, adoleſcentes illi, qui facultatem hanc ſibi concedi cupiunt, coram Trium-viris Advocatoribus omnes conveniunt, ut eos de viginti annorum ætate jam exacta doceant oſtendantque ſe non aliis, aut natalibus, aut parentibus ortos, quàm quos uſurparint. Ejus autem rei fides eodem planè modo facienda eſt, quem ſuperius deſcripſi, mandaturque publicis monumentis apud eum Magiſtratum. Porro ſinguli adoleſcentes de natalium, legitimæque ætatis indicatione ſyngrapham accipiunt ab omnibus Trium-viris obſignatam, quam præbet unus à ſecretis alteri deferendam, qui fungitur eodem munere apud Quadraginta-viros; atque is eorum, qui ſyngraphas detulerunt, nomina ſingula parvo quodam in chirographo ſigillatim deſcribit, omnibuſque iis collectis ad D. Barbaræ diem Principem, & Conſiliarios adit (de Conſiliariis; nec non de Quadraginta-viris loco ſuo fuſius) quibus inſpectantibus eos chirographos conjicit in urnam: cumque ex illis omnibus, qui recenſiti fuerint, id quod animadvertendum inprimis eſt, quinta pars ad Comitia debeat admitti: hoc tamen intelligi tantum debet, quando candidati plures
non

non ſunt quàm CL. in quo numero XX
quinta pars eſt; tot enim ad ſumm
ſingulis annis admitti poſſunt. Quare n
ampliùs habetur quintæ partis ratio,
quando Candidati exceſſerint hunc n
merum CL. Quot autem nomina fuer
in urnam conjecta, totidem globuli
gentei demittuntur in alteram, quibus i
ſeruntur aurei globuli ſummùm unus
triginta; ſed pauciores, ubi Candidat
rum quinta pars non attingit eum num
rum. Educuntur inde ſortitò per Duce
ſinguli chirographi ex urna priore, quib
eductis, abſque mora nomen recitatu
quod eſt ibi ſcriptum, & ex altera ſtati
urna globulus eximitur, qui ſi fuerit au
reus, intelligitur huic jus ferendi ſuffrag
comparatum eſſe, quod nos materna no
ſtra lingua, *Ballottare*, dicimus; apu
nos autem dicitur, *Rendere il partito*: Si
argenteus contigerit, nihil illi datur, ſe
ſpem ſortis rejicere debet in ſequenten
annum. Pergitur ordine ſuo deinceps alio
chirographos extrahere, ſubindeque glo
bulos, modo quo dixi, donec omnin
globulis aureis urna ſit exhauſta; quo
qui ſortiti fuerint, obtinent omnes facul
tatem conveniendi ad Comitia ſuffra
gandi cauſa. Fuerat id olim in more poſi-
tum, ut biennio priuſquam ſuffragia ferre
poſſent adoleſcentes, Comitiis intereſſent.

His

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

His temporibus id in uſu amplius non habetur. Reliqui verò omnes, quibus argenteum globulum ſors ipſa obtulit, coguntur annum proximum expectare, & æquo animo perferre ejuſmodi moram, niſi fortè vigeſimum quintum annum interim expleverint. Semel autem facta fide de natalibus, & legitima ætate, non eſt opus, ut iterum fides ulla fiat ab eo, qui ſortis periculum facere vult in ſequentibus annis. Satis eſt iis de rebus habere teſtimonium impetratum à ſcriba Triumvirûm Advocatorum, ordinique porrò inſiſtere, quem dudũm expoſui. Turbulentis verò temporibus ipſius reipublicæ conſuetudo quædam obtinuit, ut jura Comitiorum cum facultate ſuffragiorum iis concederentur, qui ſuis pecuniis, & facultatibus ipſam adjuvarent, modò viginti annos nati eſſent. Quemadmodum factum cernimus hoc ipſo anno, quo Patres iis, quibus nondum liceret per ætatem, cenſuerunt jus Comitiorũ concedi oportere, ſi vel certum pecuniæ numerum liberaliter offerrent, donarentque reipublicæ, vel etiam commodarent aliquanto majorem ſummam, quam poſtea ſine uſuris recepturi eſſent. Altera quidem ex his rationibus à me traditis citra ætatem, poſſunt juniores obtinere jura Comitiorum; quæ res expediat, nec ne, in præſentia

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

non diſputo. IOAN. Expedire quidem e
cenſuerim : Nam quemadmodum ſeni
ribus pulchrum , atque optabile eſt , co
pore firmo , & ſalubri præditum eſſe ;
etiam junioribus optanda , & præſtabi
eſt prudentia quædam ſenilis. Hanc ve
ſibi juniores comparare non poſſunt, n
maturiùs , atque tempeſtiviùs aſſueſca
iis artibus, quarum ſtudio, & exercitati
ne percipi poteſt. Sed amabo te, intermi
ſam orationem revoca.

TRYPHO. Id quoque prætereundu
minimè videtur, ubi contigerit , ut alic
jus pater, & avus Comitiis nunquam v
caverint , eorumque nomina ſive abſe
tiæ , ſive aliam quamvis ob cauſam nu
quam in codicem publicum relata fueri
prout in ætate indicata , ut monui , fie
conſuevit; non poſſe jus Comitiorum u
quam adipiſci, quicunque ab his procrea
tus genituſque fuerit, niſi ad ipſos Trium
viros Advocatores confugiat, eoſdemqu
doceat, quibuſcunque vel rationibus , v
argumentis commodè poteſt , ex ordin
patricio majores ſuos extitiſſe, propterea
que in Patriciorum numerum ſe aſcriben
dum eſſe : qua de re Trium viros quoqu
oportet ad Capitale Quadraginta-virûm
Collegium referre , cujus eſt omnino ſta
tuere, & pronunciare , ſitne Patricius ill
habendus, necne. Sed ne quis impunè fu
cum

rum facere aggrediatur, & per ſummam fraudem, atque malitiam ementiri audeat unquam patricium genus, legé cautum fuit, ut quingentos aureos apud Magiſtratum deponat is, qui ejuſmodi judicium ſubire velit, eorumque jacturam ſuſtineat, ſi causâ ceciderit. Hactenus quidem expoſui tibi, quinam ſint illi, quibus ad noſtra Comitia convenire liceat. Quod autem ſupereſt, agendum fuerit de ratione, qua Magiſtratus eligi conſueverunt, in Comitiorum autoritate planè collocata, quod & antea monui. Siquidem rerum omnium publicam adminiſtrationem ad quatuor capita revocavi, quæ ſunt hæc, Magiſtratuum creationes, Legum lationes, ſummæ Deliberationes de pace, & de bello, tandemque Provocationes: quorum primum dixi totum pendere ab ipſis Comitiis. Sed ut facilius rem teneas, opus eſſe arbitror, ut ejus conclavis formam, in quo fit conventus, oculis tuis ſubjicere deſcribendo moliar. Quod ſi tu coràm illud inſpexiſti, & ſingula, quæ ſunt in eo, diligenter notaſti, poſſum ab hoc opere & libenter ſuperſedere. IOAN. Ego verò id, quod tu dicis, cõclave coràm inſpexi, veruntamen ejus memoriam renovari mihi pergratum fuerit: vix enim fieri poteſt, quin aliquid excide-rit mente præcipuum, atq; ſingulare, cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

præſertim tot, tantaque in hac urbe p
clariſſima contemplatus ſim, quoru
ſpecies, atque ſimulachra cogitationi
verſantur ſimul & permiſta, & confu
TRYPHO. Quandoquidem tu mini
abs re futuram exiſtimas conclavis l
jus, quam audire cupis, explicatione
ejuſdem formam tibi proponam qu
pauciſſimis potero. Ea vero quaternos a
gulos habet & quaterna latera, ſed n
æquali inter ſe magnitudine prædita: bi
ex his ſunt minora, bina tanto majora.
excurrat in longitudinem ſpatium p
duplo, quam in latitudinem. Hæc eni
ut aliquando me obſervaſſe numeran
memini, non niſi duos ſupra triginta p
ſus abſolvit: illa vero protenditur uſq
ad paſſus LXXVI. Adhærent, & conjunc
ſunt parietibus undique ſcabella quæda
cum duobus gradibus, quorum alter c
tera ſcabella, ſive ſubſellia, quæ in æqu
& plano conclavis diſpoſita ſunt, ita a
quat, ut nihilo altius aſſurgat: alter ve
gradus eminentior eſt, & quiſquis in e
ſedet, in conſpectu cæterorum neceſſar
verſatur. Tribunal autem Principis ſtatu
re mos eſt ſecundùm latera duo conclav
minora, ſed prout exigere videtur an
tempus, alterutrinque. Porro nihil aliu
eſt hujuſmodi tribunal, quam ſuggeſtu
quoddam è tignis exſtructum, quod à pa
vimento

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

vimento conclavis tantum extat, quantum prior ille gradus, quo ad ſcabella dicta conſcenditur, alteri vero gradui itidem ſubjicitur, qui ſedem Principis ſuſtinet incumbentem ſibi. Porro in ipſo Conclavis plano ſecundum longitudinem novem ſubſellia, ſed duplicata conſtituta ſunt, hoc eſt transverſis, ad reclinandum dorſum, tignis interſepta, ne ſe tergo, & humeris utrobique ſedentes contingant, quod quidem neceſſario fieret illis non intercedentibus. Habent autem alterum à fronte, alterum à tergo binis ex majoribus: latera vero minora conclavis à dextra, & ſiniſtra. Fiunt autem ex his novem ſubſelliis, unà cum duobus illis gradibus eminentiorum, quæ collocata diximus ad majora latera, decem plane ordines. Nam majus alterum latus cum ſuis ſedibus, & ea ſubſellia, quæ illis proxime ſubjecta cernuntur, ſunt unius ordinis, non tamen utraque pars ipſorum, ſed altera tantum, ea nimirum, quæ ſuperioribus ex adverſa reſpondet. Averſa pars autem ſpectat ad ſecundum ordinem, unà cum dimidia parte alterius è regione ſiti. Eademque eſt omnino ratio cæterorum omnium, uſque ad alterum majus in conclavi latus. Quamobrem ſiquis inter utrumlibet latus incedit, & ſubſellia proxima contingit, hunc habere unius, & ejuſdem

ordinis, alteram partem à dextris, altera
à ſiniſtris, quibus continentur Patricii b
fariam diſtincti, & adverſo vultu ſeſe i
vicem ſemper intuentes. Hi quidem on
nes ordines ſunt numero deni, verum c
agmentantur, & rediguntur ad major
quinos, quorum primus complectit
utrunque ordinem, quem ſecundum lat
ra bina majora explicatum protuli: Alt
vero duos ordines huic, atque illi prox
me adhærentes, atque ita reliqui; qua r
tione quintus duos ordines continebit i
medio poſitos. Quotieſcunque igitur a
urnam ſuffragiorum (quam rem infra m
lius intelliges) unus ex his quinis ordin
bus accerſiri ſolet, revera bini ordines a
cerſiti habentur. Sed ne quid omnin
prætermittam, patet ingreſſus ad concl
ve ipſum præcipuè januis duabus. Alter
ſiquis aſpectum convertat ad id majus l
tus, quod lumen per feneſtras admittit a
illuſtrandum locum, huic à ſiniſtra ſp
ctandam ſe exhibebit in minori latere, v
rumtamen quàm proxime ad alterun
majus. Eſt etiam quoddam oſtiolum i
ipſo minori latere, quod Electoribus pa
tet, ubi ſunt creati ad renunciandos com
petitores, ut ſuo loco exponam. Alter
verò janua conſpicitur in eo majori late
re, quod nullas feneſtras habet, non pro
cul ab altero minori. Et ejuſmodi quiden
e

eſt conclave, in quo Patricii ad Comitia convenire ſolent, ut Magiſtratus omnes creentur octavo quoque die, ſcilicet Dominico, quandoque frequentius etiam, ut Auguſto, Septembrique menſibus evenire cernimus, quando Senatus deligitur, aliiſque temporibus nonnunquam, prout uſus requirit. Eligendorum porro Magiſtratuum apud nos hujuſmodi eſt ratio. Electores primum ſorte ducuntur, quos Nominatores vos appellare conſueviſtis. Qui denique renuntiati fuerint ab his Electoribus, in Comitiis ipſis debent ſuffragiis ſubjici, & qui plura ex his conſecutus fuerit, ita tamen ut ſuperet dimidiam partem, is obtinuiſſe dicitur Magiſtratum. Et quoniam ſingulis diebus Comitiorum, pauciores quam novem Magiſtratus creare nunquam licet, Electores quoque noveni ſunt neceſſariò creandi. Sed in nonnullis Magiſtratibus cum duo tantum competitores ſtatuantur, & in plurimis quatuor, ſingulis Comitiorum diebus cõtingere oportet, ut Magiſtratus optentur, aut ex alterutro genere, aut ex utroq; permiſte. Rariſſimè quidem ex eo ſolum genere, quod binos habet tantummodò competitores, ſed tunc ordines Electorum nonniſi duo fiunt: aliâs autẽ ſemper quaterni, ſive ex eo tantum genere, quod Candidatos quatuor exponit, ſive ex hoc, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ex illo confuſè Magiſtratus extiteri
Conſtant ordines Electorum ſinguli
novem Patriciis, quibus quidem
fuerit propitia, quos ordines appel
nos ſolemus *Manus*, adjecto nu
ro primæ, ſecundæ, tertiæ, & q
tæ, prout ſingulæ primo, ſecundo,
tio, & quarto loco ſorte fuerint duc
Prius quidem, ſi tibi videbitur, expona
quonam modo Electores ſortitò duc
tur, deinde vero creationem ipſam M
ſtratuum. IOAN. Opus eſt, ut ad arbitri
tuum ipſe totum me referam, qui nihil
de rebus exploratum habeam, præter
quod abs te narrante percepi. TRYP.
Ergo quâ die ſunt habenda Comitia,
let ære Campano quodam ſignum dari
certam diei horam, nempe in ipſa m
die, neque vero pulſatio intermittit u
quam, niſi hora abſoluta, quo tempo
intervallo in conclave id ampliſſimu
quod modo deſcripſi, conveniunt ex
dine patricio, qui Comitiorum jus h
bent. Nam fores ubi clauſæ fuerint, c
veſque ad Tribunal Principis delatæ, n
patet amplius ingreſſus, præterquam i
qui ſit aut Conſiliarius, aut Trium-vir
Advocatoribus, aut Præfectus Decem
rûm, aut poſtremo Cenſor. Convoca
atque ingreſſis omnibus ingreditur D
quem Conſiliarii deducunt, & ii Triu
vi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

viri, qui præſunt Quadraginta-virali Collegio, atque adeo niſi prius acceſſerint, tunc ingrediuntur terni Decem-virûm Præſides, & Advocatores, nec non bini Cenſores, de quibus omnibus inferius. Omnes hi, quos dixi, præter eos, qui præfecti ſunt XL-viris, induti ſunt eo genere veſtimenti, quod à nobis Ducale ſolet appellari, eſtque vel Coccinum, vel ex panno quovis, ſed latioribus manicis, & qua manus exeruntur, latè diductis, diſſimile non nihil veſtimentis iis, quæ nos privatim gerere conſuevimus, è nigri coloris panno, collectis atque concluſis in arctum manicis ad manus. Sedet autem Dux in ſuo tribunali, quod medium poſitum eſt in altero latere minori, prout opportunitas vel æſtatis vel hyemis requirit. Velim autem ſcias ea, quæ ſunt in plano ſubſellia, ab utroque capite intercisa eſſe, ſed ab altera ſemel tantum ab altera, bis. Illic à proximis ſubſelliis dirempta eſt quædam pars ſex ulnarum, non amplius. Hic autem binæ partes æquali magnitudine præditæ, quarum ea, quæ media intercedit inter alteram priori loco ſitam, quæ conſtituit caput, & inter reliquum corpus ſubſelliorum, transferri ſolet ex uno loco ad alterum ſecundum anni tempus. Itaque ſemper eſt una tantum pars ab eo capite ſubſelliorum, quod proſpectat ipſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tribunal; ab altero duæ: & quotiesc
que tribunal aliò transferendum eſt
movetur ea pars, quæ caput ipſum
ficit, & pertrahitur ad locum, q
tribunal vacuum relinquit. Ad co
nuanda porrò ſubſellia inſeritur ea p
quæ peti ſolet ab altero capite ſubſe
rum, nimirum ea, quam diximus
atque illuc traduci: Altera vero pars,
eſt ipſum caput, retrahitur atque
plicatur ad reliquum corpus, ut tr
nali, quantum decet, ſpacii relinq
tur. Sedet igitur, quemadmodum
cere cœperam, Dux in hoc ſuo tri
nali, & aſſident ipſi à dextra tres
Conſiliariis, & unus ex Præſidibus
virûm: A ſiniſtra verò tres alii C
ſiliarii, & duo reliqui Præſides Q
draginta-virûm. In extremo quo
tribunali bina ſunt hinc, atque ill
aulæis inſtrata ſubſellia, in quibus ſe
ſcribarum princeps, ſeu magnus C
cellarius, ut modò dicitur, atque
miniſtri. Magiſtratus etiam illi, q
rum meminimus, loca ſibi deſtinata
ſedendum occupant. Nam Trium-
ille Advocator, cujus prærogativa
per illam hebdomadam, & is ex P
ſidibus Decem-virum, cui ſimile
obtigit in ſuo Magiſtratu, conferu
ſeſe ad alterum minus conclavis latu

at in gradu eminentiori ſubſelliorum, quæ conjuncta ſunt parietibus, circa medium conſideant è regione Ducis. Teget autem latus Advocatoris interior Decemvir. A dextris autem horum, ſed in majori latere prope angulum, tres Auditores veteres dicti ſedes ſuas habent: Recentiores verò totidem in eorum conſpectu, ſed aliquanto remotiores ab altero angulo. Duo Cenſores deinde, ſinguli in altero majori latere fere medii ſedent. Reliqui duo Trium-viri Advocatores, duoque Præſides Decemvirûm, eadem quoque majora latera, ſed extrema, tenent juxta utrumque angulum, illi quidem à dextra Principis: hi verò à ſiniſtra. Omnes hi Magiſtratus, quos dixi, in ſupremo gradu ſubſelliorum collocati ſunt, & ubi Collegæ pari dignitate unà ſedent, ſemper honeſtiorem locum retinet is, qui major eſt natu. Præbet autem id ingredientibus inſigne quoddam ſpectaculum. Occurrit enim primum Ducis ipſius aſpectus, qui ſatis eminenti loco, ut dixi, ſolium ſuum habet. Singula porrò conclavis latera ſpectanda ſe offerunt, inſignita præſentiâ tot Magiſtratuum, ut quocunque intuentium oculi ſeſe vertant, nihil aliud cernant, quam magnificentiam, amplitudinem, majeſtatem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

IOAN. Præter eam, quam modo di
honeſtatis, & ornamenti, intelliger
lim, utrum alia fortè cauſa extiterit,
majores veſtros impulerit ad tribu
da certa loca Magiſtratibus iis, &
dem ejuſmodi ordine, quem expoſu
TRYP. Alia certe præterea, & non
fuit. nam curare debent hi Magiſtratu
cum modeſtia, & cum gravitate ſin
ſedeant; illud autem præcipuè, ne q
dum itur in ſuffragia, verbo aut nutu
aut quemquam commendare aude
quam rem præſtare commodè non p
ſent; ſi uno & eodem loco ſimul om
ſederent. Efficit inſuper is ordo, ut c
præſentia tantorum Magiſtratuum ſin
læ partes conclavis ornatiſſimæ ſint, n
lus, quantumvis magna vir exiſtimat
ne, turpe ſibi ducat in illis locis ſede
quæ procul abſunt ab ipſo tribunali D
cis. Ea re quoque fit, ut juvenes ſenil
permiſti propter reverentiam majori cu
gravitate, & modeſtia ſedere cogantu
quàm ſi forte ab iiſdem ſederent adm
dum disjuncti. IOAN. Niſi cœptam diſp
tationem intempeſtive interpello, ſci
quoque velim, an cæteri Magiſtratus h
neſtiori quopiam loco ſedeant, quàm c
ves privati. TRYP. Nullis aliis Magiſtr
tibus præter eos, quos dixi, certus aliqu
locus deſtinatus eſt, ſed ubi collibitu
eſ

ſt, quiſque ſedet: filii tamen, atque fratres
Ducis eo non tantum vivente, ſed etiam
defuncto honeſtiorem quemdam locum
habere ſolent; Equites etiam, & Docto-
res: inter alios verò nullum eſt diſcrimen.
Pro ſuggeſto, quo ſuſtinetur Principis ſo-
lium, in plano & æquo conclavis urnæ
tres ſtatuuntur: Eos pileos nos dicimus,
quæ altiore baſi ſublatæ, tantum ab humo
extant, ut nullus inferre oculos, & intro-
ſpicere queat; præter id etiam ſunt undi-
que circumcluſæ, & duntaxat in ſingulis
duabus extremis urnis ſupernè quà ſunt
obtectæ, duo foramina patent ad inferen-
das manus, ubi globuli fuerint extrahen-
di: Quæ verò media eſt urna, unicum
tantum habet, ſitaque eſt in ipſo conſpe-
ctu Ducis; aliæ propter ſcabellorum illo-
rum ſuprema capita, in quibus modo di-
cebam ſcribarum principem, unà cum
cæteris miniſtris conſidere ſolitos. Injici
porro ſolent in utramque circiter octin-
genti globuli ſigillatim, qui ex ære vel au-
richalco conflati ſunt argento ſuperin-
ducto. Nam cum mille, & quingenti ferè
viri ex gente patricia Comitia frequentare
ſoleant, vel ſummùm ſexcenti, globulo-
rum quoque numerus huic numero re-
ſpondere debet. Argenteis globulis per-
miſcentur ſexaginta inaurati, hoc eſt, in
ſingulis duabus urnis triginta. Quæ verò
media

media eſt , habet quatuor ſupraving
obductas argento, & triginta ſex auro
univerſum non plures quam ſexagir
Convocatis igitur comitiis , & in un
coactis , ubi cuncti Patricii ſedes quiſ
ſuas acceperunt,& conclavis fores opp
tunè concluſæ ſunt, tunc ſcribarum pri
ceps ex duabus concionibus propinqui
rem aſcendit (conciones autem ſunt fe
in medio conclavi modico intervallo b
na loca inter ſe disjuncta ſuper alteru
gradum ſubſelliorum elata, quæ adhęre
majori lateri lumina nulla habenti) & e
editiore loco illo pronunciat omnes M
giſtratus, qui creandi ſunt eadem ipſa di
Si qua lex quoque ferri debet, eam nom
natim non exprimit, ſed hæc tantum ſub
jicit: *& eæ leges ferendæ ſunt, quam in re*
viſæ fuerint. His dictis ad tribunal confe
ſtim redit, proque ipſo vocat Advocato
res, Triumviros, Decemvirûm Præfectos
Cenſores,& Auditores cùm veteres, tùn
recentiores, & eos omnes ſacramento ju
bet obligari, daturos pro viribus operam,
ut leges Comitiorum omnes obſerventur
In quibus eſt unicuique loco ſuo ſeden-
dum, neque mutanda ſubſellia, certum an-
te tempus : Ne quis alia via, quam decet,
ad Magiſtratus adipiſcendos aſpirare au-
deat, neque ſuam operam, & induſtriam
alteri præſtare, & alia id genus quam plu-
rima.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

na. Exhibito ſacramento referunt ii-
em Magiſtratus ſeſe ad loca tributa, &
binde conſurgunt ex Conſiliariis tres
ate minus provectâ. Inter hos, qui
aximus eſt natu, ſeſſum abit pro media
na: Qui vero minimus eſt, pro ſiniſtra:
ertius ætate media, pro dextra ſedet.
ccupant autem hi duo, qui extremas
entur, utraque capita illorum ſubſellio-
m, quæ ſcribarum principi aſſignata
nt cum aliis miniſtris. Is porrò, qui
edium locum tenet, Conſiliarius para-
m habet ſcabellum quoddam ante tri-
nal Ducis oblique productum, quod
pere debet etiam Electores, uti mox
telliges. Sortiuntur exinde, quinam
dines ſubſelliorum ad urnas prius ac-
ſſuri ſunt, & à quo capite, & latere ſi-
ul inchoandum: Quod fit ex pacto. De-
ittuntur in urnam quampiam globuli
gentei coloris numero decem: Ex his
ini ſunt inſigniti numerorum notis, ita
in ſingulis ſingulæ notæ reperiantur, ab
o uſque ad quinque: Cuncti tamen ha-
nt hæc eadem verba pariter inſcripta.
put ad Brolium, & latus ad D. Georgii:
uini reliqui globuli habent eaſdem qui-
m ſinguli, ſingulas numerorum notas,
d non eadem verba. Nam loco eorum,
æ dicta ſunt, in his omnibus legitur,
put ad Caſtellum, & latus ad D. Marci.
Sortes

Sortes inde ducuntur, & quicunque
bulus ſorte obvenerit, is docet, à quon
ordine ſubſelliorum ſit faciendum
tium, & ſimul etiam à quonam capi
atque latere: Nam ſi globulo appare
exempli gratia, unitas impreſſa, & in
dem legatur: *Caput ad Prolium, & la*
ad D. Georgii; Primum ordinem voc
perſpicue intelligitur, & ab eo capite
latere auſpicandum eſſe, quod ipſa ve
declarant. Tunc autem globulus alter c
quiſitus in urna eximitur, qui pri
ſorte ducti ſocius eſt, & gerit unitat
inſcriptam unà cum his verbis;
put ad Caſtellum, & latus ad D. M
ci. Nam cum ſemel prima ſubſellia
cata ſint, eadem bis accedere minin
poſſunt. Poſtea globulus alter ſorte du
tur, qui proximo, & ſecundo loco vo
ta ſubſellia oſtendit. Atque ita duc
ſorte, & vocare pergunt, quoad Elect
rum numerus abſolutus fuerit. Illud a
tem in primis advertendum, quandocu
que ſors ad aliqua ſubſellia pervener
non ſimplicem, ſed duplicem advoc
ordinem. Siquidem conflari unum ex l
nis admonui ſuperius, qui denis glob
lis inſcripti appellantur latera. Progr
diuntur ergò Patricii in ſuo quiſque c
dine ad alteram ex duabus extremis u
nis, quæ ſibi reſpondet, & injecta ma
gl

lobulum educit, qui ſi non fuerit auro,
ed argento obductus, parata eſt ad urnæ
aſim alia quædam, in quam dimittitur
b eo, cui ſors non proceſſit, atque ad
riſtinum locum illico reditur. Sin au-
em auratum globulum quis ſortitus fue-
t, tradit in manus Conſiliario propter
rnam ſedenti, & ad urnam in medio ſi-
im continuo pergit, unde etiam globu-
im depromit, qui ſi contigerit ex argen-
, poſteaquam exhibuerit eum Conſilia-
o, qui in medio ſedet, infecta re itidem
ſtinat ad locum ſuum. Sin autem ex
iro; recognoſcit in manus ſumptum
onſiliarius, & Patricius ille tunc ha-
etur in numero Electorum, atque in pri-
o ordine, qui ſedere jubetur in ſcabel-
, quod ante Ducis tribunal oblique dixi-
us protendi, converſo tamen ab ipſum
ucem obtutu, idque ex eà cauſa, ne
is illi ſe commendare nutu valeat, aut
a quacunque ſtudii ſignificatione. Præ-
r hæc autem unus ex iis, qui ſunt à
cretis, alta voce pronunciat Electoris
omen, ut intelligant omnes, qui ſunt ex
dem familia, unum ex ipſis in Electo-
m numero jam eſſe; fratres etiam uxo-
s, ſocer, & ſororii, & qui excludi ſo-
nt per eundem à ſortitione, ſive ut apud
os dicitur, interdictum habent. Sedet
ector, & cæteri deinceps quoad omnes
Ele-

Electores creati fuerint , & in ſe
do principem locum tenet is , qui
jor eſt natu. Quod ſi fortè contiger
primo ordine creando , ut ex eade
milia bini ſortiantur ; qui poſterior
in ſecundum ordinem rejicitur , &
ſcitur in ejus locum is , qui proxime
cedit, neque amplius ulli Patricio, v
eadem familia , vel ex iis affinibus ,
recenſui , datur ea die ſortis ducenda
neficio frui. Siquidem lege cautum
ut in quatuor ordinibus Electorum ,
ſimul omnes triginta ſex viros con
ctuntur , cenſeri plures non vale
quàm duo ex una familia ; neque tam
in eodem ordine : ſed alter , in alte
Quapropter Electores novem ejuſ
ordinis exiſtere debent ex diverſis
vem familiis. His peractis ei, qui fueri
ter Electores minima ætate , defert
grapham quiſpiam à ſecretis , in qua
giſtratus omnes ea die creandi ord
ſuo ſunt deſcripti ; Eſt autem ſyngra
ſigillo publico munita , ne qua rati
corrumpi poſſit, & adulterari. Mox
ctores dant obſtricti juramento fide
nullos alios à ſe nominatum iri , qu
quos uſui reipublicæ fore arbitrati f
rint , & quà proximum eſt, egredi
tur è conclavi , & in locum ſeſe recipi
ipſis contributum. Poſt hos novem E
ctor

ores, qui nomine primæ manus, hoc
t, primi ordinis donantur, alii novem
atim creantur pro ſecundo ordine, &
dem ratione deinceps pro tertio, & pro
uarto. Singuli verò numero ſuo com-
eto proficiſcuntur accepta ſyngrapha,
dixi, in ſedes conſtitutas. IOAN. In his
mnibus, quæ de creandis Electoribus à
ſunt dicta, quatuor ex animo meo ſcru-
uli fuerint evellendi. Atque hic primus
t. Dixiſti modo in duabus extremis ur-
s recondi ſolere globulos, ad mille &
uingentos, non accuratè quidem calcu-
ſubducto, ſed quantum viſu duntaxat
ſtimare licet. Fieri poteſt, opinor,
uum ventum eſt ad ultima ſubſellia, ut
onnulli ſuperſint aurati globuli adhuc
rte ducendi, neque tamen ex argento
t ſuppetant, quot acceſſuris ad ſortien-
um poſſint ſufficere; Vnde mihi videtur
eri, ut quibus omnium poſtremis acce-
ere contigit, illi non ſatis æqua conditio-
e ſint, propterea quod facillime duci
oſſunt, ubi cum paucis argenteis, aurati
obuli ſunt relicti. Quapropter, ſi quid eſt
vobis hac in re cautum, intelligere cu-
o. Alter vero ſcrupulus eſt: Vtrum ali-
ua ratione data fuerit opera, ne quis Pa-
icius venire poſſit ad ſortitionem alio
bſelliorũ ordine quàm ſuo. Nam dum
vertitur ad ſedendum, poſſet aliquis

clanculum inſinuare ſe in alterum ſub
liorum ordinem , nondum evocat
Tertius autem eſt , an fuerit excogita
aliquod remedium ad impediendas f
des in globulis eliciendis: Poſſet e
quiſpiam tenere conditum in man
globulum auratum , quem poſtea ſimu
ret ſorte ductum eſſe. Poſtremò ſcire
pio , ecquid apud vos interſit auſpi
ſortitionem ab uno latere ſubſellior
magis, quàm ab altero. Si quidem vid
tur uno & eodem tempore ſimul utra
tendere ad ſortiendum , cum ſingula
tant urnam, quæ reſpondet ſibi ; quæ
men res in capitibus ſubſelliorum m
me procederet. Itaque mihi cauſam e
feras velim, quæ majores veſtros indu
rit , ut ſtatuerent ordinem non inter
pita ſolum, ſed & inter latera. TRYP.
pienter quæris ; à me vero dabitur op
ut hæc omnia quàm pauciſſimis tibi a
riam. Quod igitur primo loco ſcru
lum injiciebat, verum eſt quicquid a
mas. Nam plerumque accidit , ut c
iis, qui cenſentur ordine poſtremo, m
to melius agatur , non ſemel etiam c
iis, qui poſtremi ſunt in hoc ordine.
Conſiliariorum ad urnas conſidenti
partes ſunt , ubi ſortitio proceſſit ad
tima ſubſellia, & ſpectat ad finem, ob
vare , an globuli argentei , & Patricii

ſor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſortes venturi, pari numero ſint, & ſi qui deſunt, ſupplere; ſi qui redundant, eximere. Nequis autem Patricius accedat ad urnas extra ſuum ordinem, lex eſt apud nos, quæ jubet in eos, qui ſubſellia permutant, & aliò ſe transferunt, animadverti quàm graviter, idque ab ipſo primo Comitiorum exordio, donec fuerit abſoluta creatio triginta-ſex Electorum: nam poſtea licet omnibus ordinem mutare, & abire quò libet. Solent etiam, ubi ſubſellia completa ſunt, occludi quædam oſtiola, quæ ſunt in capitibus, neque reſerantur antequàm tempus veniat exeundi ad ſortes. Inſunt hæc oſtiola ſubſelliis quibuſque, exceptis binis ſecundum latera majora, quibus quidem ea de cauſa non fuerunt impoſita, ne miniſtris, & aliis forent impedimento, quos frequenter oportet conclave ingredi, vel egredi. præcipue vero Patriciis ipſis, qui redeuntes à ſortitione, ut ad ſedendum ſe referant, per illud ſpacium tranſire debent, quod utrinque patet interjectum inter ea ſubſellia, ſinguli tamen per ſuum, hoc eſt, quod ſpectat ad ſuum ordinem; & quoniam poſſet etiam accidere (quæ res mihi nunc primum in mentem venit) ut Patriciorum aliquis tentaret iterum ad urnas procedere in ordine ſuo, veluti ſi qui primo loco progreſſi ſunt, iidem reverſi mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

nimè conſiderent, ſed admixti ulti
inſiſterent; Ea fraus ne locum haberet
majoribus noſtris inſtitutum eſt, ut
quot ex miniſtris togati quidem, ſed ca-
tis rubro integumento, comitentur in
ditu poſtremos ſingulorum ordinum,
que modo ſecernantur à primis ulti
Quare nullus ex his poteſt illis ſe adju
gere, atque unà reverti ad periculum ſ
tis faciendum. Vt autem nihil fraudis a
hiberi queat in globulis auratis ſup
nendis, ita cautum eſt. Apud nos pl
genera ſunt ejuſmodi globulorum, q
diſſimilia ſatis apparent pro varietate n
tarum, quibus impreſſa ſunt, nimiru
Alphabeti literis; Injecturi porrò glob
los auratos in urnas miniſtri, ex unoqu
que genere ſingulas capiunt (ſex aute
genere ferè) & ſimul omnes in urna
condunt, ut ex ipſis unus aliquis ſorti
ducatur, cujus nota indicet, ex quo gen
re globuli ſeligendi ſunt, idque tunc uſu
patur, atque in urnas infertur: Hæc a
tem inſpectante Duce, & Conſiliari
omnia peraguntur, & non alio tempor
quam ubi proximum eſt ad ſortitione
venire. Quamobrem fieri non poteſt,
aliquis noverit, qua nota globuli præc
pue conſignati ſint, & ad fraudem ſtrue
dam hac in re ſe comparet: nullam qu
dem poſſet aliam ſtruere, quam ſecu
dom

omo afferre globulum, & præbita ſpecie
uaſi recens ex urna deprompſerit, oſten-
ere palàm, quem occultè geſtabat in ma-
u. Quapropter exhiberi ſolent Conſilia-
is prope urnas ſedentibus, nimirum ut
robe inſpiciantur, & recognoſcantur ab
ſis, utrum præditi ſint teſſera legitima.
riſcis temporibus id in more poſitum
rat, ut id globuli genus injiceretur, quod
Conſiliariis, & Duci potiſſimum placuiſ-
et. Temporibus noſtris tota res permitti-
ur ſorti. Vltimo loco quærebas de laterũ
iſtinctione. Non ſemel dixi, quotiescun-
ue ex ordinibus unus accerſeretur, duos
rdines advenire ſubſelliorum, qui dicun-
ur latera. Nunc quia poſſet evenire, ut
uo ex eadem familia ſinguli quidem ad
uas urnas, & à ſuo latere, ſed pariter uno
tque eodem tempore contenderent ad
ucendas ſortes, ne ſi forte globulus au-
atus utrique ſimul obveniret, controver-
ia orietur, uter ad urnam in medio poſi-
am admittendus eſſet (nam ſimul ambo
non poſſunt ob commune genus) hac er-
go ex cauſa ſtatuerunt, ut ille priori loco
veniat, cujus ordini, ſive lateri ſors affue-
it, eoque globulum inauratum quoque
ortiente, alter à ſortiendo excluſus ad
edendum revertitur; argenteum verò
capiente, tunc ad urnam mediam ad-
movet manum, ac tuetur ſuum lo-
H 3 cum.

cum. Videor mihi cuncta, de quibu
bigere te dixeras., ſatis explicaſſe
quid aliud ambiguum ſupereſt, inſi
perſequar. IOAN. Nihil omnino, mi
pho; perſequere ut lubet. TRYPH.
quam Electorum quaterni ordines
quo dixi modo creati receſſerint,
poſt alium in proprias ſedes (ſimul
atque fuerit impletus primus ordo
in locum ſuum conclavi relicto, &
ceps alter creatur, intereaque ille
Candidatos deſignat, quemadmodum
plicabo) tunc licet ad alia ſubſellia t
ire, ſi velit, patricio cuivis: Si qua ve
ad Comitia perferenda eſt, hoc te
opportunum habetur, dum magiſtrat
competitores inſtituuntur, & modu
lis eſt. Meminiſſe te credo id, quod a
dixi, ex noſtris magiſtratibus alios
qui Candidatos quatuor ad ſummum
mittant; alios qui non niſi duos. Q
niam vero nunc ex hoc genere, nun
illo, interdum etiam ex utroque ſi
Magiſtratus creantur: idcirco Electo
ordines plerunque certè quaterni, n
nunquam bini tantummodo ſtatu
ſunt. Sed faciamus quaternos ordines c
ſtitutos eſſe. Vbi primus in ſede ſua
locatus eſt unoquoque Electorum
ætate capiente locum, unus à ſec
nempe is, cuius hæ ſunt partes, re
curi

cunctis audientibus eas leges, à quibus recedere non licet in Candidatis renunciandis: eæ non alia de cauſa inſtitutæ ſunt, quam ut renunciatio ſincere fiat, abſque fuco, & dolo. Quibus perlectis novem globulos conjicit in urnam diſtinctos numerorum notis, quas gerunt inſculptas. Tunc Electorum unuſquiſque, ſed initio à ſenioribus ducto, ex urna globulum depromit, qui notat eum magiſtratum, in quo ſibi renunciare Candidatum licet: Oportet enim vel unitatis, vel binarii, vel cujuſpiam alterius numeri, uſque ad novenarium, deprompto globulo notam aliquam inpreſſàm fore: Cuicunque igitur Electorum unitas obtigerit, facultas datur eligendi, quem velit in eo magiſtratu, qui primo loco ſcriptus occurrit in ſyngrapha tradita juniori per ſcribam à ſecretis. Dicitur apud nos is elector primam vocem, hoc eſt nominationem, ſeu nominandi facultatem habere: is qui binarium duxerit, ſecundam, atque ita deinceps: Quandocunque vero creandi ſunt undecim Magiſtratus, qui numerus eſt omnium maximus, qui creari poſſunt; ille, qui primum nactus eſt, habet inſuper decimum; qui vero ſecundum, itidem undecimum. Licet autem Electoribus, quod eſt obſervandum, permutare, ſi velint, inter ſe Magiſtratuum nomina, quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

cunque ſors obtulit: neque quicquam in tereſt, ſitne primo, an ſecundo, tertioqu loco ſcriptum illud nomen, cujus eſt per mutatio facienda. Et quoniam pro iis quos renunciarint, coguntur ipſi Electore præſtare ſe vades, ſive prędes, quos appel lare vos conſueviſtis *Mallevadores*, E lector qui cum alio nomen permutavit, nihilominus obligatur, & præs eſſe debe pro eo, qui renunciatus fuerit ab altero permutante, idque pręſertim ubi creantur magiſtratus, à quibus publica pecunia tractanda eſt. Quocirca qui permutationem facere inſtituunt, id oneris habent, ut pręſtent culpam illorum, quos minime nominarint. Ergò qui primum nomen adeptus eſt, hoc eſt, cui datum eſt à ſorte jus nominandi Candidatum aliquem in primo magiſtratu, qui cæteris etiam omnibus honeſtior habetur (nam diverſo in honore ſunt noſtri Magiſtratus, & alius alio dignior & præſtantior eſt) quod ſi contigerit ab eo permutatum fuiſſe. Elector ille, qui ſubiit in eundem locum, primas tenet in nominando ex Patriciis, quemcunque libeat: Verumtamen is, qui nominatur ab eo, ſubjici debet etiam ſuffragiis cęterorum omnium, & ex novem, ſi non plura, ſaltem ſex adeptus, nominationem ſuam ratam habet: Si quid autem ei numero deſit, neceſſe eſt eidem Ele-

ctori,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ori, ut alterum nominet , & eo ſorte
pulſam ferente, tertium etiam, & quar-
m, neque unquam deſiſtat , donec ali-
iis approbatus fuerit aliorum judicio.
eſertur autem hujus candidati nomen
ſyngrapham à ſcriba, qui eſt à ſecretis,
ii ſupponit illud nomini Magiſtratus,
ſerteque exprimit dignitatem , ſi quam
odo obtinet, vel aliâs obtinuit, & à quo
erit electus, & in quonam ordine. De-
de pergit Elector alter nominare, is qui
cundæ nominationis poteſtatem habet,
qui nominatus, & electus eſt, approba-
r , & refertur in ſyngrapham ſub magi-
atu , cujus effectus eſt candidatus no-
ine ſuo ſcripto. Primi quidem, ſecundi-
ie ordinis prorſus eadem eſt ratio : Sed
tertio , & in quarto variare ſæpe con-
igit. Si quando enim creandi ſunt Ma-
ſtratus ex iis , qui tantum duos com-
titores admittunt , ii renunciari ſolent
primo , & ſecundo tantum ordine ;
o fit ut Electores tertii, & quarti, non-
lli facultate eligendi careant, illi nimi-
m qui globulum duxerint , conſigna-
m ea nota , cui nulla nominatio , ſive
agiſtratus reſpondet. Neque tamen
nninò nihil præſtiterit Electorem eſſe,
anquam ſors nominandi poteſtatem
inimè tribuerit : Nam cum ſubire Ele-
orũ ſuffragia debeant , quemadmodum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

explicatum eſt, omnes qui nominantur eidem ſi non eligendi, at certe approbandi vel rejiciendi, quoſcunque elegerint alii, ſuppetit facultas. Sicubi vero difficultas oriretur, & Electores inter ſe controverſarentur, veluti ſi quis eorum vellet aliquem nominare, de quo ambigeretur, an ſuffragia ferri omnino poſſent: tunc ex Advocatoribus unus, itemque e Præfectis Decem-virûm eò conferre ſe debent, ubi fuerint electores ii, & controverſias ipſorum judicare. Per hunc modum omnibus candidatis, ſive competitoribus magiſtratuum delectis, non licet Electoribus ad Comitia reverti. Datur hoc tantummodo Conſiliariis, Præfectis Decem-virûm, Advocatoribus, & Cenſoribus, ſi quando Electores fuerint. Illi porro ſcribæ, qui ſingulis ordinibus affuerunt à ſecretis, deferunt ſyngraphas ad magnum Cancellarium, in quibus ordine deſcripti ſunt magiſtratus, infra quoque nomina ſingulorum Candidatorum, cum omnibus iis, quæ adjungi ſolita dixi. Eſt autem illud obſervandum, cum modo quatuor, modo duo tantum competitores in ſingulis magiſtratibus inſtituere liceat, prout vel ab omnibus, vel à duobus ordinibus duntaxat eligi conſueverunt, tum pauciores etiam deſignare poſſe quam quatuor, aut duos. Nam

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ontingere poteſt, & ſæpe contingit, ut lures ordines in unum Candidatum, interdum etiam univerſi pariter conſpient; Quod ubi contingit, nihil obſtat, uo minus de ipſo ſuffragia ferenda ſint, uamvis competitores tunc nulli appaeant: Videtur enim quodammodo ipſe ii competitor, quatenus à pluribus ordiibus deſignatur. Sed faciamus in unouoque Magiſtratu ſingulos à ſingulis orinibus electos fuiſſe, tunc quæri ſolet, trum aliquo vitio laborent ſive impedinento, quod quidem multiplex eſſe poeſt, aut quia tantum temporis nondum ſt exactum, quantum opus eſt ad conſeuendum alterum Magiſtratum; aut quia ublicum munus obit unus ex conjuntis, per quem candidatus aliquis excluatur; aut quia de repetundis fuit poſtulaus, atque id genus alia, quæ cum publicis nonumentis conſignata ſint, momento emporis eruuntur, atque in lucem veniunt. Si quis igitur compertus fuerit jusmodi vitii, illius in ſuffragiis ferendis atio non habetur: quod ſi ex competitoibus quatuor terni excluderentur, is inus, qui relinqueretur, ſuffragiis imperiri non poſſet, propterea quod competioribus omnibus careret; Atque hoc in genere documenti cujuſdam loco accipe-e potes; Quicunque ab uno tantum ordine

dine fuerit deſignatus, eum niſi compe-
titor adſit, nullo modo ſuffragiorum
compotem futurum, ne dum magiſtra-
tus: Quicunque vero ſaltem à duobus or-
dinibus, etiamſi bini competitores al-
non admitterentur, quos reliqui bini or-
dines ſtatuiſſent; poſſe nihilominus ipſum
abſque competitoribus ob eam ratio-
nem, quam attuli, conſequi magiſtra-
tum, dummodò quicquam aliud obſtar-
non reperiatur. Primarius ergo ſcriba re-
citat, & percenſet ex ſcripto unà cum
ſuis competitoribus, omnes magiſtratus
eo modo prorſus, atque ordine, quo de-
ſcriptos dixi. Mox à capite orſus pronun-
ciat competitores in primo Magiſtratu,
qui etiam præſtantiſſimus eſt; principem
vero locum tribuit illi, quem exhibuerit
primus ordo competitorem: accedente
vero conſenſu forte alterius ordinis, id
etiam exprimitur: Ac ne quid ex omni-
bus his rebus te lateat vel minimum, ac-
cipe hoc exemplum: nam ita pronunciari
ſolet à primario ſcriba. Andreas Grittus,
fuit Patavii Prætor, Præde Georgio Cor-
nelio filio Petri, in ordine primo; In ſe-
cundo, Andreas Grittus fuit Patavii Præ-
tor, Dominico Triviſano Præde: Atque
hoc modo toties repetitur candidati no-
men, quot numero ſunt ordines, à quibus
fuerit nominatus. Recenſitis autem om-
nibus

nibus candidatis in eo magiſtratu, non hi tantummodo, quorum eſt res agenda, ſed omnes etiam, qui ſunt ex eadem familia, vel aliqua conjunctione arctiore, invicem ſe excludunt, è conclavi egreſſi præſtolantur alicubi interea, dum feruntur ſuffragia. Poſt eorum diſceſſum, Scriba magnus alta voce ſimul omnes admonet, humano divinoque jure præceptum eſſe, ut ei ſuffragentur, quem optimum fore ducunt, maximeque è republica. Quibus dictis primum candidatum exhibet: Tunc adoleſcentuli quidam, quibus id munus datur, feſtinant ad excipienda ſuffragia parvis quibuſdam lata pilis ex albo lino confectis. Præferunt autem ſinguli binos loculos ligneos inter ſe connexos; praſinum, & album; hunc interiorem qui favet; illum exteriorem, qui rejicit candidatum: Qui ſanè loculi ita fabricati ſunt, ut nullus queat introſpicere, & animadvertere, in utrum pila deciderit. Et quoniam conclave ipſum ſatis late patet, & vix fieri poteſt, quin aliquod exiſtat murmur, candidati nomen aſſidue iterari ſolet, dum colliguntur ſuffragia per eoſdem adoleſcentulos: Collata vero, atque excepta deferuntur ad tribunal Principis, & quæ propitia ſunt inferuntur in quoddam vaſculum album; adverſa in alterum praſinum; Recenſent autem, & enume-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

enumerant Conſiliarii, illa quidem, q
ſedent ad dexteram Principis; hæc ve
qui ſunt ad ſiniſtram. Cæterum ſi pauc
ra fuerint propitia, quam pro dimi
parte ſuffragiorum, nihil à Candid
poteſt obtineri: Sin autem plura, ni
prohibet, ideoque refertur in ſcripta, qu
numero ſuffragia dimidiam partem ſu
raverint. Inter ſuffragia numeranda co
petitores alii, quos ſcriba magnus pr
nunciavit, ordine ſuo periculum faciu
& qui plura ſupra dimidiam partem ſ
fragia tulerit, hic ſuperatis competito
bus obtinet Magiſtratum. Subinde ve
per eundem Scribarum principem re
tantur nomina competitorum in pro
mo Magiſtratu, qui ſtatim foras abeu
unàque omnes illi, qui per eos à ſuff
giis arceri ſolent. Qui vero primi excel
rant, denuo ingrediuntur. Idem prorſ
adhibetur ordo in cæteris omnibus. Cr
tis autem omnibus Magiſtratibus, q
cunque illos adepti ſunt, palam à ſcri
magno commemorantur jubente cora
Cenſoribus, ut ſe ſiſtant, à quibus del
tum juramentum accepturi ſunt, nil
eos feciſſe contra quam leges præcipia
causâ Magiſtratus. Poſt hæc dimittunt
Comitia. Sed illud certe nullo modo e
prætermittendum, ſi contingat, ut null
candidatus exuperet dimidiam parte
ſuffr

ſuffragiorum in univerſis Magiſtratibus, ea die nihil omnino geſtum, & creatum fuiſſe, cum omnes pariter exciderint à ſua petitione. Quoniam vero Comitia ultra ſolis occaſum producere, & continuare minime licet, antiquiſſima lex jubet, ubi adveſperaſcit, ut eorum tantum nomina commemorentur, qui Magiſtratus adepti ſunt uſque ad illud tempus: Si qui vero ſuffragia nondum ſubierunt, eorum non habenda eſt ratio: quo fit, ut minimè frui poſſint eo beneficio, quod propter nominationem Electorum conſecuti fuerant: Siquidem proximis Comitiis alii competitores denuo inſtituuntur. Hujuſmodi creandorum Magiſtratuum apud nos eſt ratio, in qua commemoranda certè fui longior, nequid fortaſsè prætermitterem, quin tibi explicarem: neque tamen ſcio, an adhuc meæ voluntati atque ſtudio ſatis hac in re fecerim. Ex eo plane intelligam, ubi tu rem ſic explicatam, & exploratam habueris, ut nullus amplius relinquatur dubitandi locus.

IOAN. Quamvis accurate ſatis hanc rationem perſecutus fueris, duo tamen adhuc mihi reſtant, quæ intelligere cupio; Primum, qua de cauſa ſcribarum princeps, ubi nomen candidati alicujus edit, ſimul etiam recenſeat honores, ſi quos olim obtinuit: Deinde cur Electoris quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

que nomen referat. TRYPHO. Pauciſſima ſunt ea, de quibus nunc quæ. Vnà cum nomine candidati percenſentur ea munera, quæ ſuperioribus temporibus eidem mandata ſunt, ad conciliandam majorem benevolentiam, & gratiam, ut appareat eo, quem nunc petit, minimè indignus eſſe, qui fuerit alio Magiſtratu aliàs dignus habitus. Fortaſſe quoque ob diverſam cauſam: Nam fieri potuit, ut in obeunda, & adminiſtranda ſuperiori provincia talem ſe non præſtiterit, ut præſens meritò deferenda illi videatur. Quare non aliam ob cauſam recenſentur honores atque dignitates, quibus fuerunt perfuncti, niſi ut renovata memoria rerum geſtarum, faciliùs judicari poſſit, an præſentes quoque iiſdem commendandi ſint. Electorum verò nomina ſimul etiam eduntur, non propter eam rem unum, quam ſuperiùs tradidi, nimirum quod ubi tractandæ ſunt publicæ pecuniæ, is, qui candidatum aliquem approbatione ſua laudat, debet pro ipſo fidejuſſor, & peculatum præſtare, ſi quem forte admiſerit; verum etiam in cunctis aliis Magiſtratibus, quibus nulla pecuniæ cura eſt, facile unuſquiſque intelligere ac ſtatuere poſſit, proſpexeritne bono publico ille, qui nominavit, arbitratus talem virum è republica fore, an vero amicitia,

itia, vel alia quacunque privata ratione
ierit adductus, ut eum potiùs, quàm
lium nominandum putaret. Et harum
uidem ſingularum rerum eas cauſas af-
ro, quæ vero mihi quàm ſimillimæ
identur eſſe. Meminiſſe autem debes
universis rebuſpublicis multa ſancita
ſe, quæ cur ita ſint, ne probabilis qui-
em ulla poteſt aſſignari cauſa, vel ra-
o, ne dum planè vera: Quod non iis
odò Civitatibus uſu venit, in quarum
dminiſtratione ſæpè fuit variatum; ſed
lis etiam, quæ ſemper iisdem cum inſti-
itis, tum legibus uſæ viguerunt. Quam-
is enim ea perpetuo manſerint, & ma-
eant, nimia certè vetuſtas obliteravit ra-
ones, quibus adinventa, primùmque
ſurpata ſunt. Quare nihil eſt, quod mi-
im tibi videatur, ſi quid audiſti à me, vel
rtaſſe audies, cujus afferre cauſam nul-
m ipſe poſſim. IOAN. Recte, pru-
enterque: Ego verò quicquam non re-
uiro, niſi quod inveſtigari, & cognoſci
leat. Cedò mihi nunc quæſo, licetne
uibuſcunque contigerit Electoribus eſſe,
ompetitores quoque fieri atque nomi-
ari, vel ab aliis, vel fortè etiam à ſe ipſis.
TRYPHO. Vtrumque pariter licet; idec-
ue ſcribarum princeps, ubi nomen alicu-
is occurrit, qui ſe ipſum nominarit, &
ompetitorem ſtatuerit, ad hunc modum

pronunciat. Andreas Grittus in or
primo, ex ſemet ipſo renunciatus, hi
cætera adjungit. Neque vero alienu
ab æquitate, ut qui alios, ſemetip
quoque nominare valeat, ubi ſpes fi
adipiſcendi Magiſtratus. IOAN. Si t
memini, nondum ediſſeruiſti, quis P
ciorum numerus neceſſarius ſit habe
Comitiis. TRYPHO. Recte mones; ne
vero mihi potuiſſet id in mentem in
rere, niſi modo injectum fuiſſet ex
voce tua. Quæ res manifeſte oſten
quanti referat in hujuſmodi ſermoni
interrogantis prudentia. Dico igitur n
lum certum numerum definitum eſſe,
convenire debeat ad Magiſtratus in
tuendos: Vix tamen unquam contin
re, quin conclave refertum ſit maxi
frequentia: Sed tamen ubi res alia tra
genda foret, ut puta novæ leges feren
aut habitæ deliberationes aliquæ ſanci
dæ, quibus de rebus infrà commodi
nihil ex ipſis omnino confici peragi
poteſt, niſi Comitiis interfuerint ſalt
Patricii ſexcenti. Quin etiam niſi quat
è Conſiliariis præſentes fuerint, nec M
giſtratus creare, nec aliud quicquam t
ctare, & perficere datur. IOAN. Hæc t
Magiſtratuum creandorum explicata
tio, poteſtne aliqua fraude adhibita
pravari, & corrumpi, ita ut opes, & g
t

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ria, cæteraque hujuſmodi, præter fas ali-
cui patefaciant aditum ad Magiſtratus?
TRYPHO. Quid tibi velis, intelligo: Sed
quoniam hic non eſt locus, reſponſum
differam. Plana res fiet, cum de Cenſori-
bus erit ſermo. Quamobrem ſi nihil am-
plius reſtat, quod de Comitiis majoribus
intelligere cupias, perfuncti erimus hac
laboris parte. Nam de præcipuis quibuſ-
dam, & ſingularibus rebus, quæ ad ipſa
quoque Comitia ſpectare ſolent, agendum
nobis fuerit magis opportuno loco. Ab
hac igitur noſtræ Reipublicæ baſi, ſive
fundamento facto veluti gradu conſcen-
demus, ſi libet, ad Rogatorum Conci-
lium, hoc eſt ad Senatum, qui Comitia
proximè conſequitur, ut ſuperius dixi.
IOAN. Quandoquidem ea, quæ ad Comi-
tia facere videbantur, explicata ſunt om-
nia, per me non ſtat, quominus ad enar-
rationem proximam accedas, quando-
cunque libeat. Satis enim mihi à te factum
cumulatiſſimè intelligo, neque vero mihi
amplius quicquam in mentem venit,
quod enucleari percunctando velim.
TRYPHO. Concilium Rogatorum, paulo
ante ut inſinuavi, eſt unum è potiſſimis
noſtræ reipublicæ membris, quæ quatuor
eſſe dicebam, nempe Majora Comitia,
Rogatorum Concilium, Collegium, &
Ducem: Agit enim, atque deliberat de

omnibus graviſſimis rebus. Conſtabat au-
tem antiquis temporibus è Senatorib
tantum ſexaginta: cœptum eſt add
poſtea nunc viginti, nunc viginti qu
que, quoad poſtremò tandem ſancitu
fuit, ut ad illos ſexaginta totidem acce
rent. Præbuit, opinor, acceſſionis faci
dæ cauſam magnitudo, & frequentia
gotiorum, quæ temporibus illis acci
runt, quibus lex eſt perlata, ut in delil
rando ſingula eò magis excuterent
quo conſultationibus plures darent ope
quemadmodum factum comperimus,
bi Creta defecit, Laurentio Celſo D
quinquageſimo octavo. Siquidem viri
ordine Patricio viginti quinque Sena
ribus aliis tunc adjuncti ſunt: & n
multò antea Ioanne Delphino Princ
totidem fuerant aſciti in eundem ordi
ſanciendæ pacis ergò cum Pannoniæ R
ge. Bello deinde Patavino, & non ſen
aliâs conſtat, idem factum fuiſſe varias
cauſas, atque ita conſuetudo tandem c
tinuit, ut viginti quotannis cooptarent
Auctus in duplum numerus tempore M
chaëlis Steni, qui fuit in ordine Ducu
ſexageſimus tertius: Ad extremum ve
Franciſco Foſcaro Principe crevit ide
Adjunctorum numerus uſque ad ſex
ginta; Velim autem ſcias non plures ex
na familia quàm tres omninò inter ſex

gin

inta veteres Senatores locum habere
oſſe: inter Adjunctos quoque duos; ali-
uando tres, ſi modo bini duntaxat fue-
int in veterum numero. Atque ita com-
lectitur Rogatorum Concilium hos cen-
um, & viginti viros, quos commemora-
i, propterea verò nonnullos magiſtratus;
mmò quædam alia concilia, ſed non eo-
lem jure. Sunt enim qui facultatem ha-
ent ferendi ſuffragium, quod vos appel-
are conſueviſtis (*Rendere il partito*) ſunt
tiam, quibus hoc non licet, ſed hono-
is gratiâ datur intereſſe tantum, ut quæ
geruntur in republ. intelligere valeant.
Hi verò ſunt, qui Senatum ingrediuntur
um ipſo jure ſuffragii, Dux, tres Conſi-
iarii, qui dicuntur inferiores, & duo
Cenſores, qui poſtquam abierunt è Magi-
ſtratu, tunc obtinere ſolent jus ferendi
uffragii. Tres viri, qui præſunt actis per
Supracaſtaldiones; nam hi jurisdictione
confecta veniunt in Senatum nacti jura
uffragiorum ad quoddam tempus. Acce-
dunt his tres publicorum vectigalium cu-
ſtodes, qui redituum Gubernatores vo-
cantur. Tres quoque rei frumentariæ prę-
fecti, quatuor ſali procurando, tres urba-
ni Quæſtores, tres, qui veteribus rationi-
bus præſunt inſpiciendis, totidem, qui
recentioribus. Tres Ædiles viarum,
tres Navali præfecti, tres Quæſtoribus

præpoſiti, tres Magiſtratibus Decem, t
ſiſci Recuperatores. Quibus autem in S
natum venire licet, ſed abſque jure ſuffr
gii, ſunt omnes hi, Collegium ſapientu
Trium-viri aquis cuſtodiendis, Con
lium decem ſapientum, Trium-viri va
tudini tuendæ, Trium-viri vectigalibu
Magiſtratus is, qui mercibus advehen
præeſt ex Alexandria, tres viri, ex D
maſco duodecim, ex Londino totiden
Omnes hi, quos recenſui, in unum coll
cti apud nos conſtituunt Senatum, ſi
Rogatorum Concilium. IOAN. Eſſet mi
multum in optatis aliquid intelligere
his Magiſtratibus, modo id opportunu
tibi videatur. TRYPHO. Mihi conſtitutu
eſt nihil de his dicere, propterea quo
nihil ad rem faciunt: intendimus enim
commemorare tantummodo, quę ſpect
re poſſunt ad conſtitutionem univerſ
reipublicæ. Itaque ut propoſitæ narrati
ni inſiſtam, Concilium Rogatorum ob
nominatur; quia priſcis illis temporibu
ut plerique referunt, à publicis miniſtr
convocabantur Patricii, & quodammo
do rogabantur, ut accedere vellent a
conſultationes, & deliberationes public
de rebus. Creantur autem Rogati, ſiv
Senatores, nimirum illi priores ſexagint
quibus hæc appellatio competit potiſſ
mum, eodem modo, quo Magiſtratu
omne

mnes in Comitiis ſolent,& ſeni quidem
ngulis diebus, verum capto tam maturè
empore, ut ante Kalen. Octobris omnes
nt creati; qua die Magiſtratum ineunt,
æteri ſexaginta, qui dicuntur Adjuncti
no eodemque tempore cùm in Comi-
is tum inSenatu creari ſolent anni ver-
entis,idque fit hoc pacto. Tertio Kalend.
Octobris, qui dies Beati Michaëlis Ar-
hangeli momoriæ conſecratus eſt, cogi-
ur, qui tunc eſt Senatus, & integrum eſt
uique,modo jus ſuffragiorum obtineat,
ominare quem velit inter Adjunctos re-
erri. Porrò nominati omnes ſcripto
nandantur: Proxima die Comitia majo-
a indicuntur, & unus ex iis, qui ſunt à
ecretis,cunctorum nomina publicè reci-
at è ſcripto, & in urnam conjicit, unde
ingula ſorte ducit ordine continuo, pro
uibus itur in ſuffragia, & quicunque ſu-
eraverit dimidiam partem,ille novo Se-
atui adjungendus erit. IOAN. Nonne
oſſet accidere, ut reliqui repulſam fer-
ent ex iis, qui nominati ſunt, ita ut ad
omplendum ſexaginta Adjunctorum nu-
merum nonnihil deeſſet? TRYPHO. Poſſet,
ametſi rariſſimè; Tunc autem ii Senato-
es, qui deſiderantur, (ſemper enim pau-
ciſſimi ſunt) eodem modo ſubrogantur
proximis Comitiis, neque ſolet aliter fie-
i, ſi quando priores illi ſexaginta, quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rum præcipua eſt autoritas, intra tem-
pus approbati omnes non fuiſſent. S
ut redeamus ad ipſam rem; Quicunq
ſunt hujus Concilii participes effecti, c
teri Magiſtratus nihil intereſt, quo tem-
pore ſint renunciati. Ineuntibus eni
novis Senatoribus annumerari deben
quotquot verſantur in iis muneribu
quæ modò commemoravi, & dum juri
dictionem ſuam .... quandiu juriſdi-
ctionem minimè abſolverint. Ea tame
abſoluta, priuſquam Senatores annu
ſuum conficiant, ſtatim locum relin-
quunt ſucceſſoribus, qui ſimulatque ap-
probati fuerint, veniunt in Senatum. Con-
ſuevimus etiam difficillimo reipublic
tempore facere copiam Senatus aliquo
Patriciis, qui publici ærarii inopiam ſub-
levare voluerint privato ſuo cenſu, ni-
mirum mutuando certo pecuniȩ numero
per leges definito, quæ tempus etiam
conſtituunt, quo licet eo munere ho-
norario frui, ne ſi fortaſſe ſolutio anti-
ciparetur, amittere collatum beneficium
intempeſtivè cogantur: Verum quam-
diu pecuniæ reſtitutio facienda differtur,
tamdiu nullus excludi debet à Senatu,
idque perpetuo ſolemne eſt. Nunquam
tamen illis communicantur jura ſuffra-
gii, ſed tantum patet aditus in Sena-
tum, in quo nullam reipublicæ præ-
ſtant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſtant aliam operam, niſi quod publicis negociis vacant intelligendis, atque illis perturbationibus audiendis, quæ in hominibus continenter excitari ſolent. Hæc autem conſuetudo, ſi non omnino, ſaltem aliqua ratione videtur non improbanda, quod inde non unum fructum publica res capiat. Nam præter illud, quod civium pecuniis utitur, hoc etiam pariter conficit, ut juniores (nam ejuſmodi plerique ſunt) maturè ſibi uſum rerum comparare queant, & ad ſummam virtutem tempeſtivè proficere: quod certe quàm expediat reipublicæ, nullus non intelligit. Convocari porro Senatus, haberique ſolet, quotieſcunque Collegium cenſuerit, prout inferius exponam: Magiſtratibus etiam, & Advocatoribus datur; his, cum de re quapiam ad ipſum relaturi ſunt: illis, cum legem aliquam ſancire voluerint, & quotieſcunque Senatores convenire debent, ære campano ſemper id ſignificatur; attamen etiam per publicos præcones, ſeu viatores acceſſiri ſolent. Enimvero capere aliquid neutram in partem licet: ita enim nos loquimur; hoc eſt decerni, & ſanciri nihil omnino poteſt, niſi quatuor ſaltem Conſiliarii fuerint in Senatu, & ex omnibus Senatoribus, quibus eſt jus ferendi ſuffragii, ad minus ſexaginta: Sed

vix unquam accidit, quin multo majo
ſit frequentia. Agitur in Senatu de max
mis & graviſſimis quibuſque negoci
univerſæ reipublicæ, conſultatur, & deli
beratur de pace, de bello, de induciis, d
fœderibus, de rationibus comparandæ pe
cuniæ ad uſum reipublicæ; ſed hæc om
nia quomodo tractentur, expreſſè pate
bunt, ubi ſermo nobis erit de Collegio
Leges quoque approbatæ ſanciuntur al
hoc ipſo Senatu, de quibus primùm co
gnoſcit ille Magiſtratus, ad quem pertine
ea res, cujus cauſa lex eſt jubenda, mo
Collegium adit, atque oſtendit ejuſden
legis, vel utilitatem, vel neceſſitatem: Ap-
probante Collegio tùm demum fertur ac
Senatum, à quo niſi laudata fuerit, rata
non habetur. Sancita verò præconis voce
promulgatur, à quo tempore omnes eâ
tenentur, & ſuſcipit hanc curam Magi-
ſtratus, qui fuit legis autor. Hoc modo
Triumviri, qui nomen habent à pompa,
propterea quod eſt eorum munus pro-
ſpicere, in victu & veſtitu modeſta quæ-
dam parſimonia ut adhibeatur, non ita
pridem novas leges condiderunt his ipſis
de rebus, quæ poſtea ſunt approbatæ à
Senatu, & palam edictæ, neque nunc ulli
ab earum obſervatione diſcedere licet.
Quanquam à nobis interdum dari ſolet
opera, ut non modo in Senatu, ſed etiam
in

in majoribus Comitiis nonnullæ leges ſciſcantur: id opinor, eſt in arbitrio poſitum Magiſtratus, à quo lex fertur, & non alia de cauſa procurari exiſtimo, quàm ut accedat eidem legi major quædam autoritas. Ita Cenſores paucis ab hinc menſibus, qui Magiſtratus recens inſtitutus eſt ad ambitionem Candidatorum nimiam coërcendam, juſſerunt eam legem, ne quis congratularetur cuiquam Magiſtratum adepto. Quæ lex à Patribus comprobata maximo conſenſu, multò majori etiam in Comitiis ſtabilita eſt, atque hoc tempore obſervata quàm accuratiſſimè viget. Præter hæc autem pertinet ad Senatum, ſive Rogatorum Concilium imperatoris electio, qui claſſi præſit, ubi aliquod bellum mari gerendum eſt, & legati optio, ſi fortè belli terreſtris periculum imminet: pertinet etiam creatio trium Magiſtratuum, quos communi vocabulo ſapientes appellamus, ſed alios maximos, alios à continente, poſtremos omnium à mari: faciam brevi, ut hæc omnia planiſſimè intelligas. Modus eligendi, quos percenſui omnes, talis eſt. Senatorum cuique datur nominare, qué libet, & pro ſingulis nominatis colliguntur ſuffragia, cui verò plura contigerint ſupra dimidiam partem, huic munus defertur. Sed quia non ſemel evenire

ſolet,

ſolet, ut qui plurimorum judicio aptiſ-
mus habetur, nihil oneris ſuſtinere veli
exempli gratiâ, legati partes in exercit
quin imò ſe moleſtiſſimè laturum ſign
ficet, ſi quis autor eſſe velit ejus ſententi
propterea certa quædam ratio fuit à n
ſtris inita, ut offenſionis incurrendæ nu
lo periculo poſſet hic vir à Senatoribu
nominari, neque res ipſa publica fraud
retur eo fructu, quem percipere merit
deberet è ſui civis virtute. Iubentur erg
ſinguli Senatores in parvo quodam ch
rographo nomen illius ſcribere, cujus in
duſtriæ munus id committendum exiſt
mant. Collecta in unum chirographa re
ponuntur in urna, & ſingulatim per ſcri
bam magnum educuntur, & nomina de
ſcriptorùm omnia publicè recitantur, &
pro ſingulis ordine itur in ſuffragia, & i
quemcunque magis ea propenderint ſu
pra dimidiam partem, in eundem confe
runt eam curam, & adminiſtrationem
Cæterum quando præficitur imperato
claſſi, quiſquis à Senatu deſignatus fueri
eo modo, quem dixi, poſtea debet etiam
in Comitiis ſubire ſuffragia competitori-
bus attributis per quatuor Electorum or-
dines, ut explicatum eſt ſuprà; munus au-
tem imperatorium ei mandari ſolet, qui
plura ſuffragia conſecutus eſt, modò non
infra dimidiam partem. Conſiliarii tan-
dem

dem atque Cenſores partim creantur in Senatu, partim in Comitiis; cum perventum eò fuerit, modum explicabo. Sunt enim quædam, quæ nunc exponere, neque licet, neque expedit, cum magis pendeant ab iis, quæ tradenda ſunt, quàm ab iis, quæ ſunt tradita. Quoniam vero cumulatè ſatis ediſſeruimus, quicquid ſpectare videbatur ad autoritatem Rogatorum, ſive Senatus, reliqua proſequenda fuerint, niſi prius aliquid occurrat, de quo percunctari velis. IOAN. Hoc unum modo. Dixiſti Senatores Kal. Octobris ingredi ſolitos ad capeſſendam rempublicam. Eſtne aliqua ratio, cur hoc potius, quā alio tempore ſoleant auſpicari? TRYPHO. Vnicam tantum rationem afferre poſſumus hujus rei, de qua nunc tu quæris, bella per æſtatem geri ſolita ſuperioribus ætatibus: nunc enim quemadmodum eſt videre, miles tam hyeme, quam æſtate continetur in caſtris: idcirco imminente hyeme Senatus publicam adminiſtrationem ſuſcipiebat, ut ęſtate proxima: deinde cum flagraret bellum, ſatis inſtructus eſſet cum à notitia, tùm ab uſu rerum gerendarum: Nam ſi alio tempore, ut puta æſtate ineunte, ad remp. adminiſtrandam ingrederentur ii, qui ſuccedere veteribus Senatoribus debent, incurrerent in principia belli, nulla præditi ſcientia, nulloque

uſu

uſu rerum, & fortaſſe non bene delib-
rando magnum aliquod detrimentu
importarent ipſi reipublicæ. Hac, opinc
de cauſa majores noſtri temporis id p
tiſſimum ſtatuerunt. IOAN. Adhuc m
hi duo ſubeunt in mentem quærenda. Pr
mum, An qui fuerit in Senatu per annun
ſive inter ſexaginta primarios lectus, ſi
inter Adjunctos, idem proximo & in ſ
quenti anno poſſit etiam eſſe. Alterum
Quomodo ſoleant, in Senatu excipi ſu
fragia. TRYPH. Quod attinet ad primum
ſcire debes, nullam à munere Senatori
vacationem neceſſariò requiri, & ide
non modò in annum proximum, ſed et
iam in tertium, & quartum, continenter
que deinceps prorogari poſſe, nullo di
ſcrimine inter primarios, & inter Adjun
ctos. Quisnam verò modus ſit excipien
di ſuffragia, opportuno ac ſuo loco fa
ciam, ut intelligas. IOAN. Igitur perge,
quemadmodum inſtituiſti.

TRYPHO. Excipitur Senatus ab eo, quod nominamus Collegium, eſtque veluti tertium membrum in noſtra republica, & maxima cùm honeſtate, tùm autoritate: Conſtat autem præcipue tribus, ex his magiſtratibus, qui ſapientes appellantur, aut Maximis rebus, aut Continenti, aut Mari præfecti, numeroque ſunt ſexdecim, primi quidem generis ſex, cæ-

terorum

terorum quinque ſingulatim: Accedunt his unà cum ipſo Principe ſex Conſiliarii, treſque Præſides XL-virûm, propterea que hi reipublicæ majeſtatem ſuſtinent. Porro ſapientes mari, qui vocari etiam ſolent, ſapientes ordinibus, tractant ea negotia, quæ ſpectant ad res maritimas quacunque ratione, non modo belli, vel pacis. Sapientes verò continenti proſpicere debent rei bellicæ & militiæ terreſtri, nec non etiam paci. Horum præcipuè partes ſunt, eos omnes, qui reipublicæ ſtipendia merent, in albo recenſitos habere, & curam ipſorum gerere. Cæterum ii, qui ſunt ſapientes maximis rebus, univerſa procurant, & domi & foris, iiſdemque potiſſimum incumbit cura omnis pacis & belli, ſcribendi ad Principes, nec non reſpondendi, tandemque conſulendi, & adminiſtrandi omnes partes reipublicæ: ſuperioribus temporibus, quod prætermittendum non eſt, ſuprema quidem autoritas horum ſapientum complectebatur univerſam adminiſtrationem cæterorum omnium, qui tamen attingere non poterant ea, quæ ipſi adminiſtrabant. Quare licebat maximis ſapientibus agere cuncta negotia militiæ terreſtris, adhibitis tamen ſapientibus continenti, quibus eodem modo jus erat adjungere ſeſe mari ſapientibus, & unà cum ipſis res mariti-

mas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

mas pertractare, ita ut qui maximis reb
ſapientes eſſent, iidem quoque præfe
haberentur tàm continenti, quàm ma
Sapientes autem continenti, maris etia
procurationem ſuſciperent, & præter
aliud nihil. Temporibus noſtris nonni
variatum eſt in hac rerum adminiſtra
darum ratione paucis abhinc annis. Na
continenti ſapientes publica lege redd
ſunt æquales ſapientibus maximis, qu
quidem ſpectat ad rerum adminiſtrati
nem. Iuriſdictio, & facultas tantumm
do ſapientum mari permanet iiſdem lim
tibus circumſcripta, quibus erat priu
Exiſtere quidem initio non niſi ſapient
maximis rebus; ſed aucta republica
amplificato maris imperio cum publi
negocia permultum incrementi accep
ſent, neceſſe fuit creare alios ſapiente
quibus cura maris potiſſima mandar
tur. Idem omnino contigit, ubi pro
pagari cæpta eſt in continenti reſpublica
ut opus huic etiam eſſet præficere alio
ſapientes, quod quidem factum eſt e
tempore, quo primum Tauriſum in no
ſtrā ditionem ceſſit. Cæterorum ſapient
primordia originis neſcio: quanquam
majori exiſtimatione, atque dignitate pri
mis temporibus fuêre ſapientes mari
quàm continenti. Sed parto jam imperi
terreſtri, noſtrorumque animis ac ſtudii

a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ad continentem converſis, illi jacturam fecerunt ſuæ dignitatis, hi verò compotes facti ſunt amplioris multò. Sapientes omnes eligi ſolent in ſenatu non alio modo, quàm Legatus copiarum terreſtrium, quã rem expoſuimus. Verùm te non fugiat, maximis rebus ſapientem quemquam non optari, quin provecta jam ſit ætate, maximaque virtute: Sapientes quoque continenti licet non eadem, magna tamen in exiſtimatione verſari, atque dignitate; multò quidem in minori ſapientes mari, qui Magiſtratus hoc tempore nulli ferè eſt uſui, niſi quòd exercitationis junioribus præbet opportunitatem: Nam ſi de aliqua re graviori eſt deliberandum, præſto ſunt alii ſapientes continenti, & maximis rebus. Commune id habent hi ſinguli Magiſtratus, ut eligant ſingulos Præſides, & præficiant ſibi, quorum munus durare ſolet ad ſeptimum uſq; diem, quo tempore elapſo ſucceditur. Refert is ad Collegium, atque commemorat quæcunque agenda ſpectant ad ſuum Magiſtratum. Res autem hoc modo peragitur. Collegium quotidie coit horis poſt ortum ſolis circiter duabus: meminiſſe autem debes in nomen collegii venire non modo tres Magiſtratus hos ſapientum, quos diximus, verum etiam Principem, & Conſiliarios, nec non tres Præſides

Quadraginta virûm, qui quoniam ipſi
reipublicæ majeſtatem referunt, appel
tione Dominatus apud nos donantur, n
que verò minus in collegium adhiberi ſ
lent, quàm in concilium Rogatorum, D
cem virûm, majoraque in comitia, ut n
hil plane ſit agendum ſine ipſorum pr
ſentia. Habet ſanè Dux unà cum ſu
Conſiliariis ſpeciem quandam Regis, q
licet ſingulis Magiſtratibus negocia t
buat, ipſe tamen adeſſe velit dum pertr
ctantur, ejus tamen præſentia non effici
quin ea penes illos ſint, quorum arbitr
præcipue commiſſa fuerint. Sic etiam tr
ii Magiſtratus, qui ſapientes dicuntu
quanquam ſuis de rebus conſultant cora
ipſo Principe, coramque tùm Conſili
riis, tùm quadraginta virûm Præſidibu
nihilominus ea cura ipſis præcipue in
cumbit. Convocato igitur collegio rec
tari ſolent omnes litteræ ab eo tempo
latæ, quo fuit proximè conceſſum; au
diuntur quoque oratores Principum,
qui audiri poſtulant, treſque illi ſapientur
ordines ea tractant, quæ proprii ſunt mu
neris, moventibus, & referentibus Præſi
dibus ſuis. Quod ſi aliqua deliberatio ca
pienda ſit de gravioribus rebus, quæ ſa
pientum maximorum operam, & conſi
lium expoſtulant, aut etiam ſapientum
qui curant res continentis, poſſunt ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

cludi ſapientes mari, qui tamen his conſultationibus intereſſe nunquam prohibentur, niſi fortè quid nimium referat, & magnoperè urgeat: cætera tantum audire debent, & in ſilentio verſari: quod ſi velint aliquando ſententiam dicere, nulla eſt ejus habenda ratio, dum ad Senatum refertur, quemadmodum cæterorum ſapientum, & eorum, qui præſident quadragintavirali Collegio, Conſiliariorum quoque Principis haberi ſolet. Atque ut aliquo exemplo hujuſce adminiſtrationis rationem totam accipias, faciamus aliquid eſſe deliberandum illis de rebus, quæ pertinent ad ſapientes mari. Aggrediuntur hi ſanè ad rem adminiſtrandam, ſed prohibere non poſſunt, quin cæteri ſapientes, ſi velint, omnibus interſint. Verſantur igitur in ipſa conſultatione; ſed quid ſentiant, exponere non ipſis tantum, verumtamen omnibus, qui ſunt è collegio, datur. Prout autem vel omnes in eadem, vel alii ſunt in alia ſententia: ſic etiam vel unà, vel ſingulatim ad Senatum referunt: licet enim ſingulis cum ſapientibus, tùm Conſiliariis, multoque magis ipſi Principi, cum diſſentit ab aliis, ſeparatim ab ipſis rem quamlibet ad Senatum deferre. Cunctæ porro ſententiæ unà cum autoris ſui nomine per eum, qui eſt à ſecretis, mandantur ſcripto; cum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

que nihil omninò ſit deliberandum, quod quidem ſpectat ad publicam adminiſtrationem, abſque conſilio & approbatione Senatus, eo convocato accedunt ii Magiſtratus, ſententias omnes deſcriptas ſecum deferentes, quas hoc ordine exponunt. Si quidem plures, non una fuerint (ponamus autem quatuor eſſe) ſimul omnes proponuntur, ſed primo loco ea, cujus eſt autor præſtantiſſimus Magiſtratus. Nam ſi qua proficiſcitur à Duce, vel Conſiliariis, ea cæteris omnibus anteferri debet: ſi qua itidem à maximis ſapientibus, prius eſt recitanda, quàm quæ promanat à ſapientibus continenti, qui præcedunt eodem modo ſapientes mari. Si verò inter ſe non conveniunt hi ſinguli ordines, ſed in eodem plures ſententiæ fuerint ipſa de re, quæ ſuam adminiſtrationem attingit, illius ſententia principem locum habet, qui præcellere inter collegas exiſtimatur. Poſteaquam verò de univerſis relatum eſt, ſi quis è numero ſapientum velit contradicere, nullus è Senatoribus poteſt antevertere; primæ verò partes concedendæ ſemper ſunt ei, qui præeminet autoritate, atque honore inter ſapientes: Deinde verò poteſtas ſit cunctis Senatoribus oppugnandi, quicquid libuerit ex iis ſententiis. Vbi verò ſatis accuratè diſputatum eſt, ſingulaque

que momenta rationum maturius expenſa, colliguntur ſuffragia pro cunctis ſimul ad hunc modum. Si quatuor ſententiæ fuerint, ut eſſe poſuimus, quatuor viri à Secretis prodeunt albo colore ſinguli geſtantes loculum, præ manibus succedit alius à Secretis, unà cum praſino, poſtremo loco venit rubrum, qui prætendit. E quatuor illis, qui tenent loculos albos, primus alta voce pronunciat autoris nomen, qui ſententiam attulerit primo loco expoſitam: alter ſecundi autoris, proximus tertii, & poſtremus quarti. Porro Senatores ipſi, in quemcunque loculum maluerit quiſque pro ea ſententia, quam laudant, ſuffragia ſua conferunt. Si quis eſt forte, qui cunctas pariter improbet, is praſinum ad manus habet. Si cui nondum liquet, tantiſper expectandum eſt, donec ad extremum ruber circumferatur, qui loculus appellatur à nobis, non ſincerorum, hoc eſt illorum, qui neque damnant, neque probant ullam è ſententiis. Collecta ad hunc modum ſuffragia poſtea numerantur, & cui plura delata propitia fuerint, ita tamen ut ſuperent dimidiam partem, ea demum ſententia firma cenſetur, atque rata, nec inſuper opus eſt alia comprobatione. Sin autem dimidiam partem nulla ſupergrediatur, illius, quæ pauciora ſuffragia tulerit, ratione non habita,

pro reliquis tribus iterum feruntur, nec alio certo modo, quàm antea, nimirum adhibitis loculis tribus candido colore unà cum praſino, atque rubro. Et ſi qui plura quàm pro dimidia parte tunc adipiſcatur, ſancita eſt: Alioquin altera quoque prætermittitur inferior ſuffragiis, & quæ ſuperſunt, duæ tantum admittuntur de integro binis loculis albis circumlatis nec non praſino, & rubro. Quod ſi adhuc neutra potuerit aſſequi numerum definitum, quæ proprius inde abeſt, referri ſolet altera rejecta: Quare duntaxat adhibetur unus è loculis albis, non tamen ſine praſino de more, atque rubro. Verumtamen ſi quod aliis ſententiis, id huic etiam contigerit, ut nequeat attingere, aut ſuperare dimidia ſuffragia, quod quidem accidit, ubi pauciora conferuntur in album, plura in alios duos loculos, nulla ex propoſitis ſententiis approbationem habet, unde fit, ut nova conſultatione, atque relatione ſit opus, cum res agitur admodum neceſſaria. Quod quidem præſtari poteſt, vel eadem die, cum ipſi Duci, ſinguliſque Conſiliariis, Præſidibus quoque Quadraginta-virûm, atque ſapientibus integrum ſit, ut diximus, de omnibus referre: Poteſt etiam id rejici in alteram diem. Sed profecto vix unquam evenit, quin è tot ſententiis, una tandem non

com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

comprobetur: Partes vernaculo ſermone has appellare conſuevimus: Quare licebit utroque vocabulo pro eadem re uti. Si tamen nulla ſententia unquam ſanciretur, & aliqua deliberatio foret expedienda, idque res ipſa neceſſario tandem poſtularet, quid fieri ſoleat à nobis, tunc planius intelliges, quando ſermonem habebimus de concilio Decem-virûm. Sed illud prætermitti nullo modo debet, ubi primùm pro ſentẽtiis omnibus ſimul ineuntur ſuffragia, ſi plura quàm dimidia comperta fuerint in rubro, quem appellari dixi à nobis loculum minime ſincerorum, hoc eſt eorum, quibus nihil liquet, tunc omnes illas ſententias pariter excludi, ita ut pro nulla ſit redeundum amplius ad ſuffragia, ſed aliæ deliberationes inſtituendæ.
IOAN. Quantum quidem ex tuis ſermonibus colligere potui, mihi videntur hi ſapientes autores eſſe omnium ſententiarum, quibus referendis præſunt: nec enim alium quemquam video, qui facultatem habeat referendi, ſed tantùm contradicẽdi. TRYPHO. Ita eſt, ut tu dicis. Sed quia fieri poteſt, ut aliquis ſit in numero Senatorum, qui vel conſilii vel commentationis quid habeat in uſum reipublicæ, quod nulli vel ſapientum, vel Conſiliariorum in mentem incurrat, is ut fructus minimè pereat, ſancitum eſt, ut commu-

nicari ea ſententia poſſit cum quolibet e
iis, qui referendi jus habent, ut in Senat
cum cæteris diſcutiatur. Sed ne ad Sena
tum feratur aliqua rogatio ſine conſili
ſapientum, & eorum, quos dixi, præte
quaſdam alias rationes, de quibus aliâs, i
ob eam rem præcipue conſtitutum eſt, u
perturbatio vitetur, quæ nimia foret, ſ
liceret unicuiq; ſuam ſententiam proferr
ſingulis de rebus. Ad hæc autem veriſi-
mile non videtur, ut quæ prudentiſſimi
& ſapientiſſimis viris in mentem non ve-
niunt, ex quibus ſanè Collegium conſtat,
eadem ab aliis intelligi, & cognoſci queăt:
& quamvis hoc aliquando poſſit evenire,
id erit vix unquam, ut meritò ſuſque de-
que ferant; cum præſertim in rebus con-
ſtituendis ſemper minoribus majora cō-
meda ſint anteponenda. IOAN. Id modo
ſupereſt, ut intelligam ad ſuum munus
obeundum, quodnam tempus præfini-
tum ſit hiſce tribus ordinibus ſapientum,
& utrum ſimul, & eodem tempore cun-
cti deligantur. TRYPH. Singulis tempus
ſex menſium eſt definitum; non tamen
eodem tempore omnes eligi ſolent. Nam
qui dicuntur ſapientes maximis rebus, ii
duobus anni temporibus eliguntur, &
terni qualibet vice, ſed intervallo trium
menſium intercedente; ſapientes autem
alii continenti, & mari, licet etiam ipſi bi-
nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

nis temporibus, parique intervallo, hoc tamē habet diſcriminis, quòd prima vice terni, altera bini deſignantur. Sicubi verò magna negociorum moles, & multiplex urget, adjuncti ſapientibus maximis, alii tres accedunt, quos extra ordinem ſapientes nominamus. Hæc in hoc toto genere habui tibi commemoranda: Quod ſi præterea nihil requiris, ad reliqua pergam. IOAN. Vt ſanè libet: nihil enim amplius intelligere cupio de iſtis ſapientibus. TRYPHO. Pervenimus tandem ad ſupremum omnium Magiſtratum in noſtra civitate, quem appellare conſuevimus Principem, & Ducem: In hoc, tanquam in ſummo quodam apice reſpublica deſinit, de cujus antiqua origine, & autoritate maxima, qua pollebat priſcis illis ætatibus, & quemadmodum ea poſtremò temperata fuerit, ſuperius abundè ſatis, ſuperque egimus. Superſunt igitur hæc duo tantum explicanda, quo pacto videlicet eligatur, & qua modò ſit præditus autoritate. Atque ut ſingula probè intelligas, poſt obitum Ducis ſtatim ingrediuntur Ducarium ſex Conſiliatii, unà cum tribus Præſidibus quadraginta-virûm, de quibus dicam inferius. Natu maximus inter Cōſiliarios Produx appellatur: nam quædam adminiſtrat, quæ ſunt ipſius Ducis, cujuſmodi eſt obſignare ſyngraphas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

exhiberi ſolitas iis, qui recens munera ſu
cipiunt. Sed litteræ, quæ mittuntur
Magiſtratum extra urbem, & ad omn
alios, Gubernatorum nomine ſcribi ſ
lent, quibus efferre Ducario pedem nc
licet, antequam Dux in demortui locu
ſit ſuffectus. Occludi ſolent etiam Duc
rii fores, in quibus tamen oſtiola qua
dam relinquuntur, per quæ tantùm pat
exitus, atque ingreſſus: Præſidia ſimul, &
excubiæ nonnullæ adſunt potiùs ad mo
rem antiquum cuſtodiendũ, quàm quo
iis ſit opus: neque enim civitas magis af
ficitur in Principis obitu, quàm Patric
cujuslibet, qui privatus egerit: Quo fit
ut immutatum in ipſa quicquam non ap
pareat: Et quanquam Magiſtratus null
conveniunt ad jus dicendum, antequan
Dux renuntietur; id habet eam cauſam
quod Patriciis in habenda electione plu
rimùm occupatis, adminiſtrare quic-
quam minimè vacat. Porro Ducalibus
veſtimentis exornatum cadaver Ducis in
eam, quam vocant, aulam Publicorum
deferri mandatur, ubi triduum quieſcit:
bis denis autem Patriciis id munus datur,
ut amicti veſte coccinea deducant ipſum,
& circumſedeant ibidem commorantes,
quod munus etiam proximis diebus obi-
re ſolent. His peractis celebratur funus
tàm inſigni & magnifico apparatu, quàm
decet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

decet amplitudinem tanti Magiſtratus. Ab exequiis altera die Comitia inducuntur, in quibus admonentur omnes à ſcribarum principe, cum ſit initium faciendum creationis Ducis, primo loco quinos Correctores, & ternos inquiſitores eligi oportere. Surgit inde Produx, & verba facit ad Concilium, collaudataque plurimum vita, & moribus, nec non adminiſtratione Ducis extincti, exhortatur omnes, ut in Principe ſtatuendo reipublicæ utilitati, atque dignitati inſervire ſtudeant. Poſtea recitari jubentur ex ſcripto leges, quibus tota ratio cõtinetur Ducis eligendi. Tandemque prorſus eodem modo, quo cæteri Magiſtratus, creantur quinque Correctores, tresque Inquiſitores. Horum munus eſt perquàm diligenter inquirere in vitam ſuperioris Ducis, & acta univerſa, & obſervare, an diſceſſerit aliquatenus à præſcripto legum, & eum, ſi quid offendiſſe fortaſſe comperiant, ilicò differre. Pœna, qua mulctandus ipſe foret, in hęredes tráſfertur; ſed mulcta pecuniaria tantum irrogatur: nimis enim à juſtitia alienum eſſet, pro culpa, quâ Dux obnoxius pœnæ videatur, hæredes nihil tale cõmeritos acerbiùs plecti. Ejuſmodi quęſtio ſolet exerceri in Comitiis ipſis; quippe quæ graviſſima ducitur propter ejus perſonæ dignitatem. Nihilominus etiam poſſet ea-

dem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

dem exerceri in Concilio capitali Q
draginta-virûm, ut inferius docebim
Dux Lauredanus ob inſignem integrit
atque ſapientiam dignus, ut ejus memo
cum maxima veneratione ab omnib
colatur, tertius annus modò agitur
ejuſdem obitu, cum eâ ratione, qua di
mus, condemnatus eſt, quod eam perſ
nam ſuſtinuiſſe minùs liberaliter, & n
ſatis pro dignitate reipublicæ judicat
eſſet. Quare ipſius hæredes coacti ſu
mulctam dependere, quæ non minor er
aureis quingentis ſupra mille. IOAN. V
detur hujuſmodi lex mihi non ſatis ęqu
quia rationi conſentaneum non eſt, ut e
jus, in quo nihil peccavit, aliquis pœna
luat. TRYP. Ita eſt: ſed in hoc genere pœ
nam ſubit nonniſi quod obnoxiũ eſt, ipſ
nempe hæreditas mulctanda, quam qui
cunque adit, ejus nomen præſtare debet
Et verò prudentiſſimi fuerunt illi, qui hã
legem ſciverunt, ex qua fit, ut Duces pa-
reant ipſis legibus multò attentiùs, quippe
quos non fugiat fore, ut hæredes plectan-
tur ipſorum culpâ, quamvis effugerint ip-
ſi animadverſionem. Sed ad rem, quæſo,
noſtram. partes Correctorum ſunt vide-
re, & animadvertere, an nova lege qua-
piam ſit opus, qua ſit obſtringendus is,
qui futurus eſt Princeps, & an aliquid vi-
tii ſit emendandum, quod extiterit in ad-

mini-

ainiſtratione demortui Ducis. Horum
ratia ſtatim ubi creati fuerint, ſeſe confe-
unt in ſedes attributas ipſis, & quoties
pus eſt, iterant conventum, donec ea,
uæ vel immutanda, vel prorſus innovā-
a videantur, habeant conſtituta. Quæ
ertè res expediri nequeunt adeò celeriter
uin triduum aut etiam quatriduum ipſis
mpendatur. Rebus omnibus diligenter
xpenſis, atque animadverſis ſignificant
l Conſiliariis, & Præſidibus Quadragin-
a virûm, à quibus inducuntur Comitia,
nore, & loco uſitatis. Congregato Conci-
o accedunt eò quinq; Correctores, à qui-
us refertur de iis, quæ viſa fuerint vel e-
nendanda, vel in mores etiam inducen-
a, & ſingula vel approbãtur, vel rejiciun-
ur ſuffragiis adhibitis: Qua ſanè ratione,
uicquid opus habet emendatione, ſtatim
orrigitur, & ſi quid erutum fuerit, quod
xpediat reipublicæ promulgatione legis
lterius, id facilè aſciſcitur. Poſtera die Co-
nitia rurſus convocantur, quibus, niſi
rigeſimum annum exegerit, nullus inter-
ſſe poteſt, & opportuno tempore cõclu-
s oſtiis in conclaui numerantur omnes,
ui eò convenerint, & in quandam urnã,
Pileum, ut jam monui, dictam, ſed ex eo
enere, quod in ſummo apice tantum
emel eſt perforatum, dejiciuntur au-
ei globuli triginta propriâ notâ inſig-
niti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

niti, & ex argenteis tam multi, quot a
reis conjuncti capita recenſita æqua
Poſt hæc è Conſiliariis minimus æta
contendit ad ædem ſacram Divi Mar
conterminam conjunctamque Ducari
ut noſti, atque ubi ad aram maximã ſu
plicavit, puerum, quem libeat accerſitu
in Comitia deducit, ut pro ſingulis Patr
ciis, quibus id per legem non licet, n
quis fraudi locus relinquatur, dum acc
dunt ad ſortitionem, ipſe ſortiatur. Ant
quis autem temporibus moris erat,
quemcunque primum ſors obtuliſſet pu
rum viſum bonæ indolis, eum Conſili
rius adduceret in Comitia, ut obiret ho
munus. Vocatur is puer modò Ballottin
& in ſupplicationibus progredi ſolet an
Ducem, cui debet eſſe curæ, ut poſteaqu
pervenerit ad legitimam ætatem, aſcrib
tur in eorum numerum, qui ſunt à ſecr
tis. Perductus igitur in Comitia ſtatuit
hic puer ante cõſpectum Præſidum, Qua
draginta virûm, & Conſiliariorum, & u
nus, ex utroque nomine, cui ſors contige
rit, pro urna ſeſſum ire pergit. Sortiuntu
autem ſubſellia, quo ſingula debeant ord
ne ad urnam accedere. Verùmtamen i
Magiſtratibus eligendis cum duplex ord
ſubſelliorum ſemper accedat, cujus re
gratia binę quoq; urnæ ſtatuuntur, in ha
electione tanquam proprium & ſingular
notar

notati debet, unam ſtare urnam, ſinguloſ-
que ordines ſubſelliorum ſeparatim acce-
dere. Quamobrem ſicuti aliâs pro quinis
ordinibus duplicatis ſortes injiciuntur, ſic
in præſenti, ubi Ducis electores erunt
creandi, pro ſimplicibus decem ſortes in-
jici oportet, quæ deinceps eductæ indicãt,
quinam ordines in ſortitione debent prę-
cedere. Sed erit ſciendum, ubi ſors in u-
num ex iis quinque ceciderit, qui ſunt ad
D. Georgii verſus, ex eo capite acceſſum
fieri, quod Brolium ſpectat, contrà verò,
ab eo, quod caſtellum, inchoandum fore,
ubi ſors alicui contigerit à latere D. Mar-
ci; Quam rem facilè abs te percipi, atque
intelligi arbitror, ex ea conclavis deſcri-
ptione, quam ſuperiùs adduxi. Cujuſcun-
que autem ordinis ſors educta fuerit, Pa-
tricius ille, qui ſedet in eo capite, à quo eſt
inchoandum, ſurgit ex loco ſuo, & ad ur-
nam tendit. Puer, qui aſſidet urnæ, depro-
mit ex ea globulum ejus vice, quẽ demit-
tit in urnam alteram infra pedes poſitam:
ſi fuerit argenteus, Patricius ille, cujus
nomine ſortitio eſt peracta, exit è conclá-
vi. Sin auratus obtigerit; Conſiliario por-
rigitur ut notam inſpiciat, & ejus Patricii
nomen enunciatur per ſcribatum princi-
pem, idemque continuò medius inter
duos à ſecretis deducitur extra conclave
in quoddam cubiculum. Mox advocan-
tur

tur ad tribunal omnes, qui ſunt ejuſde
familiæ, nec non etiam patrui, avuncu
cōſobrini, ſocer, uxoris fratres, ſororur
que viri, & tandem omnes illi, qui fueri
ejus cauſâ à ſortitione excludendi. Cu
ad tribunal venerint, à ſcriba numera
tur, totidemque globuli ex argenteis a
urna eximuntur, omnes autem illi abeu
à conclavi, cum nihil aliud habeant e
cluſi à ſortitione quod agant. Eadem ra
tione pergitur per ſingulos ordines ſucc
dentes, quoad aurati globuli triginta fu
rint omnes educti, quos quicunque ben
ficio ſortis aſſecuti fuerint, ſecedunt i
idem cubiculum, ubi ſeſe continent, in
terea dum ab aliis diſceditur. Dimiſſ
concilio unà prodeunt, & conſident i
conſpectu Præſidum, Quadraginta vi
rûm, & Conſiliatiorum in binis ſubſe
liis, quæ ſunt in medio ſita, pares numer
utrinque; poſtea conjectis in urnam au
reis globulis novem, & uno ſuper vigint
argenteis, ſortitioneque facta ſubſellio
rum, utrum inchoare debeat, atque unde
nam ſinguli ad urnam pergunt, unde ſin
gulorum nomine globulum depromit
quoad novem aureis fuerit exhauſta, pue
ille, quem dixi. Quibus argentei contige
runt, abeunt quo libet; Reliqui novem
ſortiti aureos ad cubiculum redeunt, ex
quo, poſteaquam convenerint omnes nu-
mero

mero perfecto, traducuntur in alterum à Conſiliariis, Præſidibuſque Quadraginta-virûm, ubi ſunt omnia in promptu ad uſum neceſſaria. Hic ad electionis munus peragendum, ut decet, ſacramento obligati tamdiu clauſi manent, quoad elegerint è quadraginta familiis diverſis Quadraginta-viros, quæ res hoc modo procedit. Simulatque Novem-viri concluſi fuerint, ſortiuntur, quis eorum primas in nominando debeat obtinere, quis proximas, quis tertias partes, atque ita deinceps, juxta quem ordinem pronunciant, quoſcunque libet: Suffragia colliguntur pro ſingulis, qui pronunciantur, & qui ſeptem ex ipſis conſecutus fuerit, habetur unus è numero Quadraginta-virûm. Omnibus his creatis res ad Conſiliarios defertur, qui ſtatim ea ipſa die, ſi ad veſperam multum non inclinat, aut certè poſtera, Comitia maxima indicunt. Quibus convocatis ſcribarum princeps accitis duobus à ſecretis ad Novem-viros accedit, à quibus accipit ſyngraphã, in quibus deſcripta ſunt nomina delectorum Quadraginta-virûm, & ad Comitia reverſus Conſiliariis jubentibus eadem recitat: ſinguli, prout nominantur, adeunt tribunal, & è Comitiis transferuntur in alterum conclave: Si quem abeſſe contigerit, conquiſitum eunt unus è Conſiliariis, & unus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

è Præfectis Quadraginta-virûm, qui hominem adepti ſtatim in Comitia perducunt, nulla colloquendi cum aliquo poteſtate facta, & exinde quò conceſſerunt omnes alii ex eodem numero; quo impléto demùm Comitia, neque prius dimittuntur. Et quemadmodum Triginta-viri ſuperius dicti, ſic etiam hi Quadraginta ſiſtere ſe pergunt ante Conſiliarios, & Præſides Quadraginta-virûm, atque in binis ſubſelliis intermediis conſident, & ad urnam evocantur ſortibus eductis, in qua duo-detriginta globuli argentei inter aureos biſſenos reconduntur. Illi, quorum nomine puer argenteos exprompſerit, ſtatim dimittuntur, hi, pro quibus aureos, in eundem locum, ubi Novem-viri antea fuerunt, aut aliò ſi libet, à Conſiliariis & ſociis deducuntur, & in electione jurati, prout ſuperius eſt dictum, ibi ſe cõtinent occluſis perpetuò foribus, donec Vigintiquinque viros elegerint ex totidem familiis inter ſe diverſis, neque pauciora quàm novem ſuffragia ſinguli requirunt, qui poſtea creati nunciantur Conſiliariis atq; eorum ſociis, qui ſtatim habent Comitia, ſi fert ita tempus, alioqui rejiciunt in diem proximam. Recitantur eo modo, quò ſuperius oſtendi, horum Vigintiquinque nomina per ſcribarum principem, quibus auditis ad tribunal ſin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

guli progreſſi dimittuntur ex Comitiis in conclave alterum, quemadmodum Quadraginta-viri antea nominati, & ſi quis non adeſt, accerſitur eo modo, quo dixi, & ad Comitia ſtatim deducitur, atque inde ad aliorum conventum. Vbi vero coacti ſunt omnes, è comitio diſceditur, ipſi vero prodeunt in conſpectum eorum, qui præſunt, & in ſedibus ſuis collocati ſortito advocantur ad urnam, quæ continet novem aureos globulos, ſexdecim argenteos: quibus hi contigerint, abeunt; quibus illi, permanent & concluſi ad inſtar aliorum, quos commemoravi, non paucioribus ſuffragiis, quàm ſeptenis eligunt Quadragintaquinque viros ex familiis diverſis quadraginta quinque. Comitiis indictis hi quoque renunciantur, & omnes qui aderant, & qui aberant in unum coacti ea ratione, qua expoſui, ubi Comitia dimiſſa fuerint, accedunt ad Conſiliarios, & alios, qui præſunt ſedentq; coram ipſis, & prout ſors evenerit, ad urnam advocati ſe conferunt intra ſe cohibentem undecim globulos aureos, quatuor trigintaque argenteos. Hos qui ſortiti fuerint, quoquò libet proficiſcuntur. Alii vero manent, qui jurejurando more cęterorum obſtricti, eodemque modo prorſus occluſi ſaltem novem ſuffragia in unum conferentes eligunt quadraginta-viros, & unum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

num præterea, qui ſunt electores Ducis, e aliis atque aliis familiis omnes ſeparati. IOAN. Hæc res eſt admodum implicata ſatisque longa, neque certe magno uſu videtur eſſe. TRYPHO. Id verò diſputare in præſentia nolim: nihil enim, ut præmonui, hodie à me accipies, quàm ſimplicem adminiſtrationem noſtræ reipublicæ. Quapropter ut inſtitutam narrationem proſequar, poſteaquam advocatis comitiis Electores hi quadraginta & unus renunciati omnes fuerint, & in conclave ſibi tributum introducti, quemadmodum eſt dictum, principio ſacris operadatur ad implorandam cœleſtis ſpiritus opem, & unusquiſque ſolemni Sacramento ſe obligat fore, ut omnes rerum humanarum cupiditates abiiciat, & eum tantùm deligat, quem proſpexerit ornamento & uſui futurum reipublicæ, & quæcunque dicta vel acta fuerint inter ipſos, nulli proditurum. Poſt hæc autem nullis adhibitis ſcribis aut miniſtris ipſi ſoli includuntur, ita ut à nemine prorſus conſpiciantur, & primo loco tres Præſides optant ex Senioribus, quos Priores nominant, deinde binos à ſecretis, ſed ex junioribus. Præſides eũt ſeſſum, & ante ſe menſam quandam poſitam habent; in ea bini loculi cohærentes, atque conjuncti, cujuſmodi Magiſtratibus creandis

adhiberi diximus, quorum alter continet globulos quadraginta & unum, eadem nota inſignitos, ne cui fraudi ſit locus. Cæteri Electores occupant eas ſedes, quas cuique libet. Illi duo, qui ſunt à ſecretis, chirographa numero quadraginta & unum à ſe confecta & circumplicata cuique diſtribuunt, ſimiliter globulos expromptos quadraginta & unum. Ordine verò ante Præſides ternos ſinguli evocati chirographum ſuum in menſa deponunt, in quo ſcriptum eſt nomen illius, quem Ducem optarint. Excipiuntur ea nomina ex chirographis per duos à ſecretis, adjecto numero ſuffragatorum unicuique. Vix autem unquam plura nomina excipiuntur, quàm ſex aut octo, quia ferè non ſunt plures ii, quos juſtè credi poteſt ad id honoris faſtigium provehendos eſſe. Poſtea reconduntur in urna nomina deſcripta, ut ex ea ſortitò educantur, & cui prima ſors obtigerit, ſi fortè unus eſt ex numero Electorum, emittitur ex templo in aulam quadraginta-viralem, atque inibi clauditur. Mox Electoribus ſingulis fit poteſtas accuſandi hominem, quocunque nomine libet, & arguendi eſſe indignum tanto Magiſtratu. Si quid ab aliquo dictum fuerit, accuratè notant, & referunt in ſcriptum illi duo à ſecretis. Accerſitur ille

deinde, & in conſpectum adducitur, omniaq; eidem objecta recitantur ex ſcripto purgandi quoque, ſi velit, datur ſui locus, quo facto iterum egreditur in eandem aulam, idque toties fit, quoties aliquis ſupereſt, qui accuſare velit, aut ipſe ſe tueri pergat. His peractis itur in ſuffragia, quibus omnibus latis, conveniunt univerſi Electores ante ipſos Præſides, quorum natu maximus adhibita quadam virgula numerat ſuffragia, quæ vel propitia, vel adverſa fuerint in utroque loculo. Nam ſi quinque ſupra viginti ſuffragentur ipſi, Dux habetur ſtatim, nec alteri ſuffragari licet: Sin aliquid deſit huic numero, depromendum eſt alterum nomē ex eadem urna, in qua conjecta ſunt nomina ſortienda, una cum numero ſuffragatorum, quot cuique fuerint; continuatur hic ordo, quoad peruentum fuerit ad aliquem, qui vigintiquinque ſuffragia ſaltem adipiſcatur. Fieri quidem poteſt, ut nullus tot aſſequatur, ſed ubi res hęc evenit, neceſſarium eſt Electores tamdiu clauſos detineri, totieſque nominationes iterari & ſuffragationes, donec aliquis extet, in quem inclinet is numerus, qui modo dictus eſt. Hæc autem ratio fuit eligendi Ducis, uſq; ad creationem hujus, in qua nonnihil eſt variatum. Non enim fuit ille Dux prius renunciatus, quàm cæteri omnes competitores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

titores ſuffragia ſubirent. Quare ſi quis eo poſterior in ſortitione extitiſſet, & tamē obtinuiſſet ampliora ſuffragia, Dux habitus eſſet, & non ipſe vigintiquinque ſuffragia primùm licet aſſecutus. Hoc itaque pacto, ut diximus, creato Duce permulta ſunt, quæ fieri ſolent honoris cauſa: Primum illud, quod Electores per ſcribarum principem, qui de more nuncium hoc præfert, certiores faciunt Conſiliarios & Præſides Quadraginta virûm, quem creaverint Ducem, ipſiq; accedunt ante alios omnes ad congratulandum, & æs campanum pulſari jubent, niſi intempeſta nox fuerit. Quo ſigno propinqui omnes, & amici exciti ad ſalutandum Ducem properè conveniunt. Interea moneta recens cuditur, & ipſius nomine ſignatur. Proximum his eſt, quod Electoribus Dux adhibitis in ædem Divi Marci deſcendit, atque ubi devotè ſupplicatum eſt, unà omnes in pulpitum aſcendunt; natu verò maximus ad populū verba facit, qui convenire ſolet in templo maxima frequentia; narrat in mortui Principis locum alterum ſuffectum, quem multis laudibus ornatum palam oſtendit, ingentes acclamationes & plauſus referentem, in certum approbationis lætitiæque argumentum. Tunc ipſe quoque Dux alloquitur populum, optimeque ſperare jubet de ſuo principatu.

Vbi peroravit, ex pulpito deſcendunt, & Principem deducunt ad aram maximam ubi delato à Baſilicæ Procuratoribus ſacramento jurat in leges, & accipit vexillum de manu illius, qui vices Primiceri ex officio gerit. Atque ita certo pecunia numero ad altare oblato procedit ad ingreſſum atq; aditum chori, & ibi duobus comitibus non amplius aſcitis, quorum alter ſuſtinet vexillum, alter, qui ſanguine aut certè neceſſitudine conjunctiſſimus eſt, argenteum craterem defert aurea & argentea pecunia quàm maximè refertũ, in qua nomen eſt inſcriptum atque facies Ducis à nautis, qui verſantur in Navali reipublicæ: in ligneum pulpitum ſublatus egreditur ex templo, & per aream totam circumfertur eo, qui craterem tenet, in plebem nummos aſſidue paſſimque ſpargente. Exhauſto cratere, qua patet oſtium regium, ingreditur in Ducarium, atque ubi pervenit ad primos ſcalarum gradus, ex pulpito deſilit. Conſcendenti verò præſto ſunt Conſiliarii & Præſides Quadraginta-virûm, qui adventum præſtolabantur, occurrẽtes in medio aſcenſu, & excipientes enitentem ad ſummos gradus, ibique unus ex Conſiliariis, qui ætate cæteros præcedit, imponit ejus capiti pileum, quem Duces geſtare ſolent. Hinc ad publicorum aulam contendit, in qua

com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

commoratur aliquantiſper, & ſedet in quadam ſella in eum uſum parata. Tandemque ad ſuas ædes ab iiſdem deducitur, quibus una cum Ducario traditis, confeſtim diſceditur. Hæc igitur in novi Principis creatione ſolent honoris causâ officia præſtari. Sed majeſtatis plurimum ei præterea conciliant ea, quæ à communi uſu longè diſtant, ornamenta veſtium, in primis ipſe pileus apice perinſignis, qui non nihil ab occipitio in altum aſſurgit, deinde intra pileum velamen album ex lino, quod totum caput circumtegit, protentis ad aures, & pendentibus inde vittis collo tenus. Ad hæc oculos hominum convertit is, quem gerit, amictus, nullis manicis impeditus, uti noſtræ togæ, ſed perquam ſimilis illi veſtimento, quod vulgo pallium dici ſolet, eaque longitudine, ut uſque ad talos demittatur. Circumplicat autem collum appendix rotunda, quæ pertinet uſque adcingulum undequaque, & precioſis, quas fulcit, pellibus obducta. Veſtes omnes contextæ de more ſunt ex quolibet genere pannorum, cujuſmodi ſunt ea, quæ vocantur, Velutum, Raſum, ſericum Damaſcenum, & Broccatum, tela quoque cùm aurea, tùm argentea. Quotieſcunque progreditur in publicum, æs campanum inſonat, & præferuntur aliquot vexilla in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

altum ſublevata: clangunt etiam buccinæ quædam inſigni magnitudine. Succedit porrò pulvinar, ſellaque aurea. De Muſica re nihil dico, quæ communis eſt omnibus in Italia Principibus. Procedit inde ſub umbella tandem Dux ipſe, utrinque bini Oratores præcipui latus ejus tegunt, alii à tergo ſtipant. Hos proſequuntur a tricena paria nobilium virorum, qui Ducalibus veſtimentis omnes induti ſunt e Coccino confectis, aut alio genere panni. Ille, qui exterior incedit in primo pari, ſuſtinet elatum enſem, quem præ manu gerit. Hæc autem omnia præbent ejuſmodi ſpectaculum, quod reverentiam non minus, quàm admirationem injicit. Temporibus certè noſtris Andreas Grittus, qui ornatus eſt tàm inſigni dignitate propter eximias ſingulareſque animi virtutes, non parum adiicit huic pompæ ornamenti & magnificentiæ ex ea dignitate, nec non venuſtate, quam habet ſummam in aſpectu. Enimverò, quod animos contemplantium mirum in modum paſcit, eſt illud, quod cuilibet tunc in mentem ſubit, nulla violentia id honoris à civibus exprimi, quemadmodum in tyrannide fieri ſolet, ſed ultrò deferri Principi ex legum præſcripto & ex inſtituto reipublicæ, quæ jubet illum omni genere obſervantiæ coli; id verò tam ſevere à cun-

ctis

ctis exigitur, ut è Patriciis quidam ſubierit grauiſſimam pœnam, non alia de cauſa, quàm quod à Principe dicta ſententia de neſcio qua re, his verbis ad eum uſus fuiſſet; Sereniſſime Princeps nugaris. Quæ ſanè viſa ſunt è triviis deſumpta, & minimè digna, quæ jactarentur in eam perſonam. Hęc habui dicere de Principis electione, nec non de ſummis honoribus, qui eidem habentur. Reliquum eſt, ut de Conſiliariis quoque diſſeramus, qua ſint autoritate in republica, & quas partes habeant, ſi tamen nihil tibi supereſt, quod requiras amplius. IOAN. Antequam pergas ad alia, cedo mihi quæſo. Quantum temporis tribuitur huic electioni? TRYPHO. Conſideranda fuerint in ipſa tria temporis curricula. Primum ab obitu Principis uſque ad initium Electores inſtituendi. Alterum ab hoc initio, uſque ad ſuum finem. Poſtremum ex quo Electores concludi ſolent, uſque ad creationem. Primo tempore juſta perſolvuntur, ac eliguntur, cùm Inquiſitores tùm Correctores, qui vel multum, vel parum temporis conterere poſſunt, dum ſuum munus obeunt; prout etiam vel multa vel pauca ſunt ea, quæ indigent correctione & inſtitutione. Alterum certè curriculum non eſt valdè longum, quandoquidem univerſæ ſortitiones atque electiones, donec
unus

unus & quadraginta Electores deſign
ſunt, abſolvuntur quàm citò, neq; tam
his pauciores impendi, quàm quini di
poſſunt, propterea quod Comitia qui
quies indicere eſt opus. Poſtremum ve
tam longum, quàm breve contigerit: Na
inter Electores, ubi ſunt coacti, incide
multas controverſias eſt exiſtimandum
quæ aut citò dirimi poſſunt, aut in lon
gum duci. Verumtamen intra ſenos atqu
octonos dies, quin expedita fuerit electio
nunquam intellexi. Eſt etiam quando ce
leriùs multò res conficitur, pro ſenſu at
que animo Electorum, qui variè eſt affe
ctus. Tu, qui Romæ verſatus es diu, opti
mè rem noſti. IOAN. Sed prætermiſiſſ
videris illud, quod adhuc ſcire aveo: An
Inquiſitoribus definitum ſit quoddam
tempus ad ſuum munus præſtandum.
TRYPHO. Vnius anni curriculum tribui
ſolet, intra quod conficere debeant ſuam
Iuriſdictionem. IOAN. Ne graveris etiam
exponere, ſi quid habes, cur ſolemnes tot
ritus adhibeantur, ubi Dux eſt creatus:
exempli cauſa: Cur alloquatur populum,
in Divi Marci. Cur ad publicorum aulam
deducatur. Et præterea, ſi alicunde tenes,
undenam ea inſignia, quæ Duci præfe-
runtur, à te modo expoſita. TRYPH. Cur
alloquatur Dux populum ex eo loco,
quem dixi, non plane novi. Rationi ta-
men

men conſentaneum hoc ipſum videtur, ut dum ſpectandus exhibetur ipſi, verba faciat, & in ſpem optimæ adminiſtrationis omnium animos erigat. Cur deducatur ad aulam publicorum, cauſam nullam habeo, niſi fortè id propterea inſtitutum fuit, ut imbecillitatis humanæ memoria ipſi renovetur. Vt enim antea memoravimus, cum Principem ex vita diſcedere contingit, illius funus in eandem aulam defertur. Inſignia porro, quæ recenſuimus, fama eſt ab Alexandro tertio profecta eſſe, cujus non modò dignitatem, ſed etiam ſalutem adverſus Ahenobarbi Frederici furorem reſpublica texit. IOAN. Noſtin' verò, quo tempore ſumpſerit initium ejuſmodi electio Ducis tàm ordinatè inſtituta? TRYPHO. Referam id, quod ex noſtris monumentis hauſi. Quẽadmodum ſuperius explicatum eſt, penes populum erat poteſtas eligendi Ducis, & acclamationibus quibuſdam res peragebatur tumultuosè. Obtinuit mos ita creãdi ſummum Magiſtratum uſque ad tempora Sebaſtiani Ziani, qui poſt illatam Vitali Michaëlio necem ab undecim viris Dux creatus eſt, ut nonnulli memoriæ prodiderunt ſuffragatione XXXIV-virûm id munus adeptis, qui prius beneficio ſortis inſtituti fuerant. Aurius, Maſtropetrus, & quaterni proximi Duces per

Qua-

Quadraginta viros electi fuerunt, hc
modo. Ex univerſis civibus quatuor o
tabantur cives. Ab his eligebantur poſt
Quadraginta-viri, quorum ſingulis lic
bat, ubi ſimul convenerant, eum Duce
nominare, quem exiſtimaret tantæ an
plitudinis gradum conſcendere oporter
Omnes, qui nominati fuerant, ſubjici
bantur ſuffragiis; is autem Dux erat, q
majori cumulo competitores dejiceret
Primus omnium Dux eo modo & ord
ne, quem diximus, Marinus Maurocen
electus eſt anno MCCLI. Cæterum in qu
buſdam noſtris commentariis, quod an
madvertere debes, à Sebaſtiano Zian
uſque ad Petrum Gradenicum de cuncti
electionibus Ducum hæc habentur verba
*Dux iſte creatus eſt per electionem, & com
probatus per populi acclamationem.* A
ejuſmodi comprobationē pertinere cen
ſeo, quod Electores in Divi Marci pulpi
tum aſcendant, & à ſe Ducem creatun
in publicum enuncient, atque tunc ingen
ti clamore edito ad declarandam animo-
rum lætitiam electio Ducis palàm appro
betur à populo. Quæ ſane res cùm mini-
mè neceſſaria ſit, tamen conſervatur &
adhibetur magis cerimoniæ cujuſdam lo-
co, quàm alia ex cauſa. Fortaſſe neceſſa-
ria res erat antiquis temporibus, quibus
obtinuerit mos ita faciendi, ut contine-
retur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

etur in officio populus electione priva-
us. Hæc habeo dicere de his rebus, &
ihil aliud præterea. IOAN. Cumulatiſſi-
iè mihi ſatisfactum arbitror ex iis, quæ
te accepi. Perge, quæſo, ut inſtituiſti.
'RYPHO. Quemadmodum dicebam,
ı perſona Ducis poſitum eſt ſupremum
nperium Venetæ reipublicæ, in qua ſo-
ıs apparet rerum ipſe Dominus. Sed
uamuis obtineat tantum amplitudinis,
ulla tamen res eſt, in qua liberam, atque
ıtegram poteſtatem habeat. Nihil enim
atuere poteſt, quantumvis minimum, &
nultò minus præſtare ac exequi, niſi ad-
nt illi Conſiliarii, qui ſex numero ſunt,
x ſingulis tribubus, & ex honeſtiſſimis
uibuſque Patriciis delecti accuratè, quan-
oquidem ſumma dignitas Magiſtratus
oc ita requirit. Non eliguntur hi ſeni ſi-
nul eodem tempore, neque eodem mo-
nento ineunt Magiſtratum, ſed eligun-
ır duplici vice, terni, alio atque alio tem-
ore, vel ex iis tribubus, quæ ſunt ternæ
itra, vel ex iis ternis, quę ſunt ultra maxi-
num Canalem. Modus autem hic eſt, ut
xpoſui ſuperius: Ex cunctis iis Magiſtra-
ibus, qui in Comitiis majoribus creari
olent, alii quatuor competitores deſide-
ant, alii tantum duos. Quoniam igitur
ic Magiſtratus unus ex iis eſt, qui per
majora Comitia renunciatur, ad alteram
claſſem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

claſſem pertinet, nimirum ad prior
Sed Rogatorum Concilium ex ſing
tribubus unum legit, qui ſuffragia dei
ſubit omnium in Comitiis, quæ c
convocare ſolemne eſt, quandocun
tres Conſiliarii fuerint eligendi. Vbi
ro quatuor Electorum ordines abſo
ſunt, & in ſedes attributas ſinguli coa
ut eligantur competitores, quemadm
dum expoſui modo, per aliquem à ſecr
ſignificatur unicuique, qui Rogator
Concilium ingreditur cum jure ſuffra
ut ex conclavi, in quo habentur Comi
tranſeat in alterum quodam interv
disjunctum, ubi Senatus de more c
ſolet. Poſteaquam omnes convenere
accedit eò Dux adhibitis unà Conſi
riis, nec non Præſidibus Quadragin
virûm, & eam tribum ſortiti, ex q
primus ſit eligendus Conſiliarius, qu
que nominat eum, quem maxime cu
Omnes, qui nominati ſunt, deſcrib
tur, & pro ſingulis ordine ſuo ſuffra
feruntur. Qui plura ſupra dimidiam p
tem fuerit conſecutus, is electus eſt Co
petitor. Modus autem hic eligendi p
concilium Rogatorum, dici ſolet ſcru
nium. Redeunt porrò Senatores u
cum Duce ad Comitia, & Competito
renunciati per quaternos Electorum o
dines, ſuffragia ſubeunt eo modo, q

di

dixi, ſinguli. Cui plura ſuffragantur, modò ſuperent dimidiam partem, Conſiliarius ab omnibus habetur. Evenire poteſt in Comitiis, ut unus tantummodò competitor nominetur, atque interdum non alius, quàm qui in Concilio Rogatorum fuit renunciatus. Id ubi evenit, pro uno tantum illo debet iri in ſuffragia, tametſi id nemini conceditur, qui competitore careat. Nam quicunque in diverſis conciliis renunciatur, is videtur quodammodo ſecum ipſe competitor eſſe, idque veriſimilitudinis nonnihil habet. Is igitur unus Conſiliarius evadit, ſi præter dimidiam partem ſuffragiorum ſaltem unam aſſequitur. Ferè autem ſemper uſuvenit, quod etiam obſervare debes, ut etiam quando plures uno Competitores habentur, (hoc autem accidit plerunque) tamen ille Magiſtratum adipiſcatur, qui à Senatu Competitor electus eſt. Id ex eo fieri puto, quod exiſtimari ſoleat, eum, qui ab ipſo Senatu productus eſt, præ cæteris eſſe dignum eo Magiſtratu, utpote comprobatum judicio tot numero Senatorum, quemadmodum ex iis, quæ diſſerui, non latere te arbitror. Præterquam quod is, qui in Senatu renunciatur, minus eſt de ambitu ſuſpectus, quàm qui ea ratione, quam dixi, in ipſis Comitiis, quod quidem facilè animadvertere potes ex te ipſo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

His etiam accedit , quod quicunque i
concilio Rogatorum ſuffragati ſunt ho
mini , ſuffragantur eidem quoque in ma
jori concilio ; ut ex omnibus his cauſ
atque rationibus is , qui creatus fuit i
ipſo Senatu , plurimum approbari ſole
etiam in Comitio. Sex igitur hi Conſiliar
ſemper aſſident Duci , & cum ipſo r
omnes peragunt præcipue non publica
cujuſmodi eſt, audire poſtulata , publica
literas omnes reſignare , privilegia indu
gere, & id genus alia, quæ tamen ab ipſ
Duce perfici non poſſunt, niſi adſint un
quaterni Conſiliarii : poſſunt quidem a
ipſis, ſi fortè Dux abſit. De rebus omni
bus ad Comitia referunt , quæ præcipu
eſt ipſorum autoritas ; Poſſunt etiam a
Senatum referre, & ad Concilium De
cem-virûm. Qui tamen ad Senatum præ
cipue referuut, nimirum ſapientes, de qui
bus memini , & qui præcipue ad Decem
viros, hoc eſt eorumdem Præſides;his ac
majora Comitia referre nullo modo licet
Quare Conſiliariorum autoritas multò
major eſt, quàm ſapientum, & eorum, qui
Decem viris præſident. Eſt tamen ani-
madvertendum , integrum fore vel uni
Conſiliario, etiamſi nullus alius cum ipſo
conveniat, referre cum ad Comitia , tum
ad Senatum; ſed non ita ad Decem-viros,
niſi tres accedant; quo fit, ut quatuor ſi-
mul

mul convenire oporteat. Annuum eſt munus ipſum Conſiliarii, quod tamen non obitur, niſi menſes octo; Quatuor impenduntur alii Quadraginta-virali Collegio, quod capitis judicia exercere ſolet. Sedent in eo perpetuo tres Conſiliarii, qui vocari ſolent Inferiores, dum inibi ſedent. Liberum vero eſt ipſis huic Collegio intereſſe, vel primos quatuor menſes, vel quatuor extremos, vel etiam ex his atque illis menſes pariter binos. Quare quicunque inferior Conſiliarius exiſtit, neceſſe eſt ut fuerit, vel eſſe debeat quoque major, ſive ſuperior, proindeque ſint omnibus temporibus noveni Conſiliarii, ex iis unà cum Duce ſedent aſſidui ſeni, & in collegio Quadraginta-virali hi terni, quos dixi. Quandocunque verò iidem abeunt Magiſtratu, aut certe pergunt, ut ſedeant unà cum Duce, tres ex eo numero qui aſſidebant, ſe conferunt ad Quadraginta-viros, aut exacto Magiſtratu, tres alii denuo ſunt creandi. Scire quoque debes, unà cum Duce & Conſilariis tres ex Quadraginta-viris Capitalibus pariter ſedere, quos vocare conſuevimus CapitaQuadraginta-virûm, qui binis tantum menſibus ſunt in hoc honore; cum de CollegiisQuadraginta-viralibus agam, melius id intelliges. Quapropter Dominationis nomine intelligi ſolent, Dux unà

cum ſenis Conſiliariis, prætereaque ter
Præſides Quadraginta-virûm. IOAN. C
do, priuſquam ad alia tranſeas, cur tr
Conſiliarii ſedent inter Quadragint
viros, & tres horum Præſides cum Du
& Conſiliariis? TRYPHO. Quod in noſtr
commentariis invenire potui, hoc in ca
ſa eſt. Antiquis temporibus Dux atq
ſui Conſiliarii intereſſe conſueverant j
diciis Quadraginta-viralibus: Marcus a
tem Cornelius, qui anno M CCC LXV. Du
creatus eſt, ob negociorum ingente
multitudinem, quorum copia in dies m
gis augebatur propagata republica perm
ſit eam curam his Conſiliariis quos dix
Tres itidem Præſides Quadraginta-v
rûm Duci aſſident cum ipſis Conſiliarii
ut, quemadmodum Quadraginta-viratu
communicat cum iis, qui reipublicæ præ
ſunt, ob illos tres Conſiliarios, qui inte
ipſos verſantur; ſic etiam ii, qui ſummun
locum obtinent, aliquam habeant com
munionem cum Quadraginta-viratu
tribus ejus Præſidibus in conſeſſum re
ceptis; atque ita viciſſitudine quadam al
tera pars interſit alterius munerum fun
ctionibus, quippe quæ conjunctæ eran
invicem ante Ducem Marcum Corne
lium. Vt autem modò perſtringamus
quicquid ſupereſt de Duce: is, quemadmo
dum ajebam, cum ſuis Conſiliariis adeſ

in

in Collegio, in Senatu, necnon in Comitiis, quin etiam in concilio Decem-virûm, de quo agendum proximè. Referendi vero poteſtatem habet ad ſingula Concilia, nimirum ad Comitia, ut Conſiliarii; ad Senatum, ut ſapientes; ad Decem-viros, ut eorumdem Præfecti. Nam cunctis iis Magiſtratibus comitem ſe adjungere poteſt, qui ſunt Principes atque Præſides Conciliorum; quo fit, ut nulla res agatur ipſo non præſente, pariterque ipſe unus nihil per ſe agere poſſit. Omnia quæ tractantur negocia, ejus nomen præferunt, literæ, privilegia, ſcriptaque alia publica, tamquam foret ipſe tantùm autor; cuncta ſcribuntur illius nomine: Externæ quoque epiſtolæ miſſæ vel à Principibus, vel ab Oratoribus, qui ubique locorum agunt, dantur omnes, & perferuntur ad ipſum Ducem. Quando contingit ſapientes mari, ſeu continenti Præfectos, aut etiam alios Magiſtratus ad eorum legatos, vel Duces, vel alios publicos miniſtros aliquid ſcribere, hoc modo ſubſcribitur; *Andreas Grittus Dux Venetiarum*, &c. Eadem ratio adhibetur in quovis alio ſcripti genere, qualia ſunt diplomata, privilegia, obligationes, leges, & alia. Concilium x-virûm, de quo proximus erit ſermo, variat hanc formam, & duplici ratione deſcribit.

Aut enim univerſum Concilium ſcribi
tuncque ita ſubſcribunt: *Andreas Gritt*
Dux Venetiarum,&c.*cum Concilio noſtr*
Decem-virûm, Aut ſoli principes Decen
virûm, hoc eſt ii, qui præfecti ſunt eiden
Concilio, uti mox dicetur, & utuntur e
forma: *Andreas Grittus Dux Venetia-*
rum, &c. *cum capitibus Conſilii Decem-*
virûm. Reſpondentes, prout viderint ſub
ſcriptum fuiſſe, ita ſupraſcribunt. Sed u
perſequar inſtitutam rem, octavo quoqu
die, ut puta Mercurii, conſuevit noſte
Dux inferius deſcendere eo tempore, qu
dicitur jus à Magiſtratibus, & circumlu
ſtrans ambulacra duo, in quibus eorur
ſedes ſunt collocatæ, ad ſingulas inhibe
greſſum, Magiſtratumque ibi ſedenten
juſtitiæ commonet. Si quis autem eſt, cu
jus obtinere ſuum minime videatur, tun
adit ſupplex Ducem, & totam rem expo
nit. Qui ſi judicat ſupplicem illum injuri
affici, ſtatim imperat illi Magiſtratui, u
jus ipſi reddat; alioquin arguit immeri
conquerentem, & adminiſtrationem cæ
ptam perſequitur. Variatum eſt in ho
ordine à quibuſdam Ducibus, qui ſtat
die noluerunt ſemper fungi eo munere
ut improviſi Magiſtratibus incumberent
Negociorum multitudo fuit in cauſ
nonnunquam, ut intermitteret Dux hun
morem in aliqua hebdomada. Vt auten

Dux pro dignitate ſui Magiſtratus honorificè ac magnificè ſatis agat, annua penſio ei perſolvitur aureorum ter mille, nec non quingentorum, ſed quatuor variis temporibus convivia debet celebrare, feſto die ſancti Stephani unum, Divi Marci alterum, Aſcenſionis tertium, poſtremum die ſancti Viti. Ad hæc convivia mos eſt vocare Patricios diverſis ætatibus. Quapropter ad primum adhiberi ſolent, præter Conſiliarios, Præfectos Quadraginta virûm, Advocatores, & Præſides Decem-virûm, illi quoque, qui ſunt ætate admodum provectâ. Ad alterum porro, qui ſunt minus affectâ; ſic ad tertium, & quartum natu minores ordine, graduque ſuo ſemper invitantur; idque ita inſtitutum eſt, ut ætas quælibet Patriciorum conviviorum minime ſit expers. Prçter hæc unicuique Patricio, qui Comitiis interſit, munus quoddam impertire Dux quotannis debet: non multis ab hinc annis præbere ſingulis mos erat quinque anates marinas. Exhibetur modò certum monetæ genus, quod ejus rei gratia cuditur. In altera parte Divi Marci vexillum Duci porrigentis effigies impreſſa. In altera nomen Ducis eſt inſcriptum, & ejus adminiſtrationis quotus annus, ita: *Andreæ Gritti Venetiarum Principis munus, Anno* I I I I. Nunc plene habes, quicquid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ad præcipuas facit noſtræ reipublicæ partes, quibus, ut accepiſti, publicæ adminiſtrationis ordo totus continetur inter ſe colligatis atque implicitis, ea ratione, qua eſt dictum. Reſtat, ut verba faciamus de Concilio Decem-virûm, de Procuratoribus, Advocatoribus, Quadraginta-viris, atque de Cenſoribus. Sed neſcio, an ſatietate tam longæ orationis ſi adhuc defatigatus. IOAN. At iſtuc mihi verbum eſt à te præreptum. Major enim eſt linguæ labor in diſſerendo, quam aurium in audiendo, ſi rectè opinor, quæ jucundiſſimis ſermonibus admodum levantur. TRYPHO. Ita eſt planè, ut dicis, niſi quod affirmas de auribus, iſtuc ipſum de lingua dici quoque poteſt; idque ipſa re nunc intelligo. Nam quamvis modo ſit hora tertia, ex quo loqui cæpi, nullo tamen labore ſum defeſſus, tantum oblectationis capio ex hac re, de qua colloquor. Et profecto nullum ſermonis genus majorem voluptatem iis animis affert, in quibus enitet aliquid generoſum, quam ubi de iſtiuſmodi republica agitur, quæ ſi non planè & omninò (ne videar huic noſtræ adminiſtrationi fortè nimium tribuere) at certè majori ex parte eſt rectè inſtituta. Quando igitur audire tibi non eſt grave, perſequar ea, quę ſuperſunt adhuc exponenda. IOAN. Perſequere

amabo;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

amabo; nihil eſt enim, quod mihi gratius accidere queat. TRYPHO. Quod ſuperius admonui, reipublicæ univerſus ordo poſitus eſt in præcipuis partibus iis quatuor, quos dixi, Concilium Decem-virûm, de quo ſermo habendus, licet unum ſit ex membris maximi momenti, nihilominus eſt quid annexum magis, quàm præcipuè inſitum, & ad Dictatorem, ut puto, quàm proxime accedit, qui dicebatur apud Romanos in magnis periculis. Hoc intereſt, quod Dictator creari ſolebat quibuſdam modo temporibus turbulentis, Decemviratus in noſtra republica ſemper adeſt, eademque pollet ſuprema autoritate, qua Rogatorum Conſilium, & civitas univerſa; nam decernere poteſt de rebus publicis, utcunque libet, nec ulla eſt, unde pendeat ſuperior poteſtas. Non tamen uti ſolet hac autoritate, præterquam in rebus graviſſimis, quibus alia ratione non facilè ſubveniri poteſt, quales occultæ deliberationes ſunt de bello inferendo, de pace componenda, clandeſtinæque omnes tranſactiones, aut pertractationes expeditæ, miſſiones legatorum in caſtra. Quæ certè ſi in Collegio examinarentur, ac deinde in Senatu deliberarentur, ubi deliberanda jure optimo forent, non iis rationibus fortaſſe, quas tempus exigeret, hoc eſt non ſilentio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

neque promptè, ac celeriter adminiſtr
rentur. Cum adhuc eſſem adoleſcens, ta
men rectè memini eo bello, quod in Clu
ſentinis finibus cum veſtra republica ge
ſimus, pace tua dixerim, duos ex Orato
ribus veſtris in noſtram urbem veniſſe
Paulum Antonium Soderinum, & Ioan
nem Baptiſtam Rodulphum (niſi fort
mihi exciderunt eorum nomina) homi
nes, ut à noſtris fuerunt habiti, multi
egregiis ornamentis animi refertos, ac
conuenta cum noſtra reipublica ſancien
da miſſos, quæ cum omninò tàm Dux
quàm Collegium inire vellet, antequam
fama recens in vulgus manaret de claſſe,
quam Turca inſtruebat adverſus rempu-
blicam, ne ſi ea perveniret ad aures Flo-
rentinorum, ii convenire ampliùs nollent,
prævidentes nos gravi bello mox implici-
tos fore, cumque in Senatu res obtineri
non poſſet, tandem in concilio Decem-
virûm fuit ad finem perducta. Acceptis
poſtea literis, quibus apparatus Turcarum
ſignificabantur, nullus fuit, quin proba-
ret eam deliberationem. Quod exem-
plum commemoravi, ut facilius intelli-
geres, cujuſmodi ſit autoritas hujuſce
conſilii, & quibus in rebus ab eodem
uſurpari ſoleat. Itaque ubi Collegium de-
crevit aliquam rem tranſigere, ſed quam
occultiſſimè, ut exempli gratia; ſi videre-
tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tur è republica icere aliquod fœdus cum Rege Galliæ, aliove Principe, ac republica, ad aliquod aggrediendum perinſigne facinus, ſed oporteret omnino rem in occulto eſſe, quoad conficeretur; tunc Oratoribus, & hominibus iis, quorum opera neceſſaria eſſet in eo negocio, literæ mitti ſolent ita ſubſcriptæ: *Andreas Grittus Dux Venetiarum*, &c. *cum noſtro concilio Decem-virûm*. Eadem quoque ſupraſcribuntur ab iis, qui reſpondent, & eorum literæ perferuntur ad Decem-virûm principes, qui veniunt in Collegium, unde tum excluduntur tres Præfecti Quadraginta virûm, treſque ſapientes mari, ita ut illis ingredientibus hi ſtatim exeant. Ab his res eatenus pertractatur, atque agitatur, quoad ipſa deliberatio ſit expedienda. Neque tamen hæc pertractare & agitare eſt ipſorum tantum, ſed adſunt etiam alii ex concilio Decem virûm à tribus ſuis principibus accerſiti. Vbi verò deliberatio fuerit habenda, præter Ducem, & Conſiliarios, univerſumque concilium Decem-virûm, necnon ſapientes maximis rebus atque continenti, neceſſe eſt, ut Quindecim viri interſint, qui dicuntur Adjuncti, & Trium-viri Advocatores, & novem Procuratores. Quoniam verò hi quatuor ſupra viginti ſunt his temporibus, ut jam explicabitur, quinam deli-

deliberationibus intereſſe debeant , p
concilium Decem-virûm ſunt delect
Veruntamen jus ferendi ſuffragii non e
æquè omnibus. Id enim datur ſolu
ipſis Decem-viris, Adjunctis, Duci, aq
ſenis Conſiliariis. Omnes autem, qui con
cilii Decem-virûm ſunt participes i
unum collecti, appellatione non alia con
tinentur, quàm concilii Decem. virûn
cum Adjunctis, quod tamen nunquam
cogi ſolet, niſi de rebus graviſſimis ſit de
liberandum, & quidem ad ipſius reipu
blicæ ſummam pertinentibus, quæ aliô
quin in Senatu diſputandæ eſſent, ſe
propter eas cauſas, quas attuli, hoc in
concilio tractantur aliquando. Quidam
ſunt autores, inſtitutum fuiſſe concilium
Decem-virûm, quo tempore cæſus eſ
Dux Vitalis Michaëlius ad eos coërcen
dos, qui aliquid molirentur contra rem
publicam. Aliqui ejus originem referunt
ad tempora Petri Gradonici. Autoritas
initio perexigua fuit, auctaq; deinde pau-
latim exiſtimatio. Nam præter crimina
læſæ Majeſtatis, & perduelles omnes, in
quos animadvertit, vindicat etiam ſibi
horum criminum reos, adulteratæ pecu-
niæ, præpoſteræque libidinis. Ad hæc ali-
quam tractat pecuniæ vim, quæ repræ-
ſentatur à Quæſtoribus, & etiam aliunde.
Habet quoq; in navali triremes proprias

his

his duabus characterib. inſignitas C & X. quæ indicant, illas eſſe penes Capita x-virûm. Tormentorum præterea bellicorum curam omnem gerit. Enimverò ad aliquid deliberandum ex iis ipſis de rebus conveniunt ipſi tantum x-viri, præter Conſiliarios ſex, & Principem, nemine alio adhibito; quod Concilium x-virûm ſimplex appellatur. In publicis autem rebus, non in his, tantummodò obtinet eam autoritatem, quam ſuperius expoſui, & quæcunque occulte peragenda ſunt, præcipue adminiſtrat. Quapropter à noſtris maioribus ſancitum eſt, ut in eo ſapientes maximis rebus, atque continenti, Advocatores, & ex Procuratoribus novem convenirent, & xv-viri Decem-viris adjungerentur. Cujus quidem Magiſtratus ſumma potentia quandoque tam inſignem invidiam eidem conflavit, ut ægrè admodum ſucceſſores fuerint impetrati: Sed huic malo tandem occurrerunt ii, qui ad gubernacula reipublicæ ſummi viri ſedebant. Pervicerunt enim contendendo quã maximè, ut lex ea ferretur, qua cautum eſt, ut antequam ſucceſſores deſignati eſſent, Decem-viri non abirent ſuo Magiſtratu. Conſtat is ex Patriciis numero decem, qui eliguntur in Comitiis ea ratione, qua cæteri. Singulis menſibus ex eo numero tres ſortiuntur, qui vocari

ſolent

ſolent Capita Decem-virûm. Horu
trium ſingulis hebdomadibus unus e
Præfectus, qui majora comitia ubi cel
brantur, in conſpectu ſedet, necnon ex a
verſo Ducis. Penes hos inſignia ſunt ipſi
Magiſtratus continenter quem regunt, i
dicendique concilii partes præcipuas h
bent, ad quod ipſi referunt, non tame
valent per ſe ſinguli, ſed ſimul omnes, au
bini ſaltem. Debent autem octavo quo
que die convocare concilium, hoc e
alios ſeptem, aut etiam frequentius rebu
ingruentibus, de quibus oporteat conſi
lium capere, & deliberare. Antiquitu
nullum certum tempus definitum erat
quo concilium ejuſmodi indiceretur. Sec
quoniam, ubi Decem-viri conveniebant,
in magna perturbatione civitas tota ver-
ſabatur, non ſine gravi cauſa convenire
ipſos rata, id, quod diximus, tempus defi-
nire placuit, ut amplius non teneretur ea
ſollicitudine. Quando verò ſententia de
aliquo ferenda eſt facto rei capitalis apud
ipſos reo, & propter aliquod crimen, ex
iis quinque dictis, in cuſtodiam tradito,
non datur eidem reo ad concilium pro ſe
verba facere, neque adhibere patronum
aliquem ad ſuam cauſam tuendam, ſed
ante Præfectos ipſos duntaxat ſiſtitur, &
quicquid expreſſum fuerit ab eo, literis
mandatur; de quo demum ad concilium

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

per eoſdem refertur, & tunc opus eſt, ut unus eorum ſuſcipiat partes hominis tuendi, alioqui patrocinium & defenſionem habere nullatenus poteſt. A Decemviris prouocare ad alios non licet, neque verò immutari aliquid in ſententiis latis, præterquam vel ab ipſiſmet, qui tulerunt, aut à ſucceſſoribus, ſi quid in eis immutandum fortè videatur. Eorum vero Præſides, atque Præfecti ſunt ii, qui conclave, in quo habentur Comitia, præſentia ſua ornant, eo, quo dictum eſt, ordine circumſedentes; in Rogatorum quoque concilium non ipſi tantum, ſed alii quoque ſeptem Decem-viri omnes cooptantur. Munus autem annuum eſt hujus Magiſtratus, quo abeuntibus alterum inire continuò licet, quod etiam ſapientibus, & Conſiliariis, ut præmonui, datur; omnes enim hi Magiſtratus ſapientes maritimis, terreſtribus, maximisque rebus, Conſiliarii, Decem-viri, Advocatores, atque Cenſores, impedimentum nullum ſibi mutuò inferunt; quin abſoluta confectaque juriſdictione ex uno in alium tranſire cuique ſit integrum; quin etiam ſi qui in minori Magiſtratu verſatur, majorem adeptus nihil obſtat, quin hunc ſtatim ineat, priore neglecto. IOAN. Neceſſariò conſequens eſt his rebus, quas diſſeris, omnes eos Magiſtratus, quos enumeraſti, ex ipſa viciſſi-

tudine

tudine imperii gerendi, penes oppi
paucos optimates redactum iri. TRYPH
Recte quidem colligis, idque à nobis
prædicari ſolet, quotieſcunque Patric
aliquis eò pervenerit, ut ſapiens con
nenti perficiatur; ſanè quàm raro even
poſſe, quin aſſequatur adhuc aliquem
iis Magiſtratibus. Sed ad rem propo
tam. Intellexiſti concilium Decem-viru
membrum quoddam à republica divi
ſum eſſe, immò verò ſejunctum ab e
dem omninò, neque vero alio vincul
quàm quod ut cæteri Magiſtratus per C
mitia creantur. De quo cum ſatis mu
dicta fuerint, reſtat, ut de Procuratorib
aliqua dicamus. Et Magiſtratus is in n
ſtra civitate maxima cùm honeſtate, tù
exiſtimatione, quamvis ex eorum num
ro non ſit, in quo ratio ſita eſt noſtræ a
miniſtrationis; ſed quia nonniſi cum vi
hæc dignitas terminatur, ſicut illa Duci
idcirco magno in honore atque preci
habetur. Præter hæc quoque Magiſtrat
antiquiſſimus eſt, & attulit uſq; ad noſtr
tempora eam exiſtimationem. Nullu
enim fuit unquam in noſtra republica vi
nobilis magnæ autoritatis, quin honeſta
voluerit hac dignitate, ut perpauciſſim
Duces ſint renunciati, ex quo primùm tra
ditur eadem inſtituta, qui non extiterin
prius in hoc numero atque loco. Vnu
priſci

priſcis temporibus erat Procurator, ut ædis Marciæ res omnes procuraret, & ſacras opes cuſtodiret, idcirco creatus. In obitu deinde Sebaſtiani Ziani, qui multos fundos legavit ædi Sancti Marci, ut diſtribuerentur per Procuratorem in pauperes fructus inde percepti, cum unus tam multis negociis par eſſe non poſſet, neceſſe fuit alterum Procuratorem inſtitui, qui Sebaſtiani Ziani legatum procuraret. Auctis autem in dies multiplicatiſq; legatis, tertium anno M CC LXX, oportuit creari, quo tempore Dux erat Raynerius Zenus, eaque ratione viſum eſt negocia diſtribui, ut unus eorum templum, & ſacras opes curaret; alter ea, quæ ab incolentibus urbẽ citra magnum canalem; tertius domum, quæ legata eſſent ab aliis incolis ultra eumdem canalem. Nos ea conſuevimus nominare de Citra, & de Vltra. Eodem quoque Duce Raynerio Zeno quartus electus eſt, & additus illi collega, qui res templi curabat. Bini alii creati ſunt ejuſdem rei gratiâ, cum Dux eſſet in republica Ioannes Superantius. Sed ubi Franciſcus Foſcarus Dux eſt dictus, anno MCDXXIII. terni ſunt adjecti. Quare Procuratorum numerus ad novem excrevit, ex quibus tres procurabant res ædis Marciæ cum ſacris opibus; tres legata in regionibus, atque tribubus ternis citra canalem; tres

reliqui in aliis, totidem ultra ipſum cana-
lem, quemadmodum etiam fieri conſue-
verat, cum tres ſolum erant. Cæterum
anno M D IX, cum à Ludovico Franciæ
Rege noſtri exercitus ad Abduam fuſi fu-
gatique ſunt, compulſa quærendæ pecu-
niæ gratiâ reſpubl. fuit ad ejuſmodi ho-
norem tribuendum iis, qui certum pecu-
niæ numerum eidem mutuò concede-
rent. Exinde tam inſignis acceſſio facta
eſt, ut in præſentia ſint numero quatuor
& viginti. Omnes autem hi, qui ſuperio-
ribus novem acceſſerunt, alii in alias ex
iis tribus procuratoribus tributi fuerunt.
Eorum adminiſtratio, ut expoſui, verſa-
tur in diſtribuendis legatis. Habent etiam
jus & autoritatem compellendi hæredes,
ut ejus, à quo inſtituti fuerunt, voluntati
pareant. Ducalibus indumentis ornati in-
cedunt famulorum aliquo ſubſequente; à
cunctis Magiſtratibus datur eis locus, niſi
in proprio conſeſſu; in ſupplicationibus
quoque, dum procedunt ſociati cum Præ-
fectis Quadraginta virûm, & Conſilia-
riis per ſingula paria, claudunt ipſorum
latus à læva gradientes. Aſſignantur Pro-
curatoribus ædes ad habitandum, aut cer-
te annua penſio aureorum ſexaginta. In-
ter Senatores cuncti numerantur; non
item inter Decem-viros, ſed tantum no-
vem, qui ex ſingulis procurationibus
terni

terni ab eo concilio eliguntur. Ad alium verò Magiſtratum ipſis aditus non patet, præterquam ad unum ex his duobus, aut ad maximos ſapientes, aut ad Decemviros Adjunctos. Sed quo tempore ſummus præfectus claſſis, vel legatus in caſtris eligendus eſt, lex ad Senatum fertur, ut etiam Procuratorum omnium ratio haberi queat. Quod quidem ea de cauſa inſtitutum fuit, ut per viros magna exiſtimatione & autoritate res bellicæ gererentur, quales exiſtunt ii, qui hac dignitate ſunt præditi. Majoribus autem Comitiis intereſſe non poſſunt, una Principis electione excepta, quæ ſingulari quadam lege fuit conceſſa. Superioribus temporibus moris erat, dum comitia majora celebrarentur, eos interea verſari ac morari in atrio Ducarii, & niſi dimiſſo concilio inde non diſcedere, ut præſto eſſent ad occurrendum, ſi quid mali accideret. Et fortaſſe quoque fuit hoc ipſum in cauſa, cur interdictum ſit eis comitio à majoribus noſtris. Sed in præſentia conſuetudo hæc obſolevit conveniendi, commorandique in atrio Ducarii, donec habentur comitia, daturque illis opera. Id ex ea quiete ac tranquillitate profectum eſt, quam in noſtra republica contemplari licet, ex qua certè fit, ut nullus putet in civitate poſſe accidere aliquid ejuſmodi, quod præſen-

tiam Procuratorum, opemque deſideret. Atque ut omnia, quæ dici poſſunt in hoc genere, abſolvam, nullus eſt in republica alius Magriſtratus, quem noſtri Patricii tantopere expetere ſoleant. Vereor tamen, ne plurimum detrahatur ejus dignitati. Nam qui nonniſi multùm provecta ætate, ſpectataque virtute hominibus honor tribuebatur, hoc temporibus noſtris permultos vidimus, qui nullum privilegium haberent virtutis atque ætatis. Id vero temporum malignitati fuerit aſcribendum, quæ neceſſitatem hanc reipublicæ impoſuit maximis difficultatibus implicitæ, graviterque affectæ. IOAN. Cur hic Magiſtratus ſit in ea opinione, cauſam nullam video. Fructus enim utilitatis ex eo perceptæ, cum habitatio duntaxat, vel annua penſio ſexaginta aureorum ſuppeditetur, tantus eſſe nequit, ut expetendus omnibus ideò videatur. Sed nec etiam video, quomodo habeat hæc adminiſtratio tantum dignitatis. Quamvis enim veniant in Senatum, communis eſt ejuſmodi honor cum tam multis aliis, ut tantæ amplitudinis eſſe cauſa præcipua non debeat. Vnum eſt tantummodò, quod magni faciendum exiſtimarim, in concilium Decem-virûm aſcribi, quemadmodum oſtendiſti; ſed tamen id novem duntaxat impertiri ſolet, quos etiam ætate partaque exiſti-

exiſtimatione antecellere par eſt opinari. TRYPHO. Rectè ais, idque monere inſtitueram, ſed memoria excidit. Quod verò ſpectat ad Magiſtratus autoritatem, necnon dignitatem, crediderim, acceptas illis referendum eſſe, qui ſunt inſigniti hoc honore, perfunctique hoc munere. Iis enim mandari conſuevit vel ad hoc uſque tempus, qui cum prudentia, tum probitate celeberrimi ſunt. Quo fit, ut primarios viros ex Patriciis noſtris hac dignitate ornari perpetuò contigerit, proptereaque etiam ex ordine procuratorio fuiſſe, quicunque aſcenderunt ad ſummum apicem reipublicæ. Nam ſæpenumero ita evenire videtur, ut artes, atque ſcientiæ aut nobiles habeantur, aut viles, pro eorum conditione, qui ipſas profitentur. Hactenus recenſui, quicquid mihi venit in mentem de procuratoribus dicere, neque ſuccurrit quicquam aliud, quod narrare valeam. Quare, niſi quid ſupereſt, de quo etiam dubites, rationem judiciorum explicare incipiam, ubi certè, quidnam rei ſint Quadraginta-viralia Collegia, Trium-viratuſque Advocatorum, necnon Auditorum cùm Veterum, tùm Recentiorum, & cujuſmodi ſit Præfectura Quadraginta-virûm, & Collegium frugibus providendis, tandemque de Conſiliariis inferioribus, nonnihil intelliges.

Hæc omnia cum ſint invicem conjuncta atque colligata, propterea ſimul de omnibus diſſerendum fuerit. IOAN. Nulla mihi dubitatio reſidet, aut ſcrupulus, qui ſit evellendus, in iis rebus, quæ pertinent ad Procuratores. Quapropter expecto ut ediſſeras, quæ præpoſuiſti; arbitror autem & auditu, & notatu quàm digniſſima eſſe. TRYPHO. In noſtra civitate tria ſunt concilia, quæ ſingula complectuntur XL Patricios viros, ideoque nominantur XL-viratus. Primò ut auſpicemur ab eo, qui eſt minima dignitate, nomen eſt XL-viratus civilis novus; hic civilibus cauſis audiendis vacat, ſed externis tantum. Nam id genus provocationis eo deferri ſolet, quod à ſententiis provincialium Magiſtratuum datur. Alter appellatur XL-viratus civilis vetus, qui civilibus cauſis urbanis operam impendit, urbanorumque Magiſtratuum ſententias omnes, quando provocatum fuerit ab ipſis, aut reſcindit, aut ſancit. Tertius eſt capitalis XL-viratus, quippe qui rei capitali unus eſt præfectus, urbanaque & externa pariter cognoſcit, non à provocatione modo, ſed re planè integra, hoc eſt antequàm judicarit ullus Magiſtratus. Eſt aliud præterea concilium, ſeu collegium, quod nomen habet à frugibus, ex tam multis Magiſtratibus coagmentatum, ut duo ſupra viginti

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

conveniant Patricii viri; quoniam vero ii, qui præfecti ſunt frugibus, inter hos cenſentur, propterea concilium hoc nuncupatur collegium frugũ. XL-viratus creandi eſt ejuſmodi ratio. Per majora Comitia XL-viri eliguntur, qui exegerint omnes trigeſimum ætatis ſuæ annum; nullus enim eſt capax hujus Magiſtratus, qui nondum emenſus fuerit id curriculum temporis; cæteros autem Magiſtratus quilibet obtinere poteſt, ſimulatq; pervenerit ad annum vigeſimum quintum. Non abſolvitur hæc electio una tantum die; ſed octonis diebus, ita ut ſingulis eorum eligantur quini. Hi XL-viri primò ingrediuntur ad cognoſcendas provocationes externas, quod munus eſt XL-viratus civilis novi, in quo verſantur judices menſes octo; alii quadraginta creantur ſtatim ab eo tempore, qui ſuccedunt primis; illi vero tranſeunt in veterem civilem XL-viratum, cui dant operam itidem menſes octo; & ad extremum evadunt judices capitales, conficiuntque juriſdictionem in tertio XL-viratu, poſtquam elapſi fuerint octo menſes reliqui; ſuccedunt autem alii prorſus eodem modo. Singula XL-viralia concilia tres Præfectos habent ſeu Præſides, & duos Proprefectos, qui honor eſt bimeſtris. Illi à nobis vocari ſolent, capita XL-viratus Civilis

 novi;

novi; capita Quadraginta-viratus civili veteris; & capita Quadraginta.viratu rerum capitalium. Ex his poſtremi ſunt quos convenire cum Duce, & Conſiliariis ſuperius eſt dictum, & cum iiſdem gerere perſonam Venetæ teipublicæ. Hi Præfecti, & etiam Propræfecti hoc pacto eliguntur. Vbi Quadraginta-viri Civiles novi creati ſunt, qui poſt octo menſes evadunt veteres civiles, & poſt alios octo judices capitales, paucis ante diebus, quàm ineant Magiſtratum, in conſpectu Ducis & Conſiliariorum, necnon etiam Præfectorum Quadraginta-virûm, qui omne nomen Dominatus apud nos habent, in altera urna reponuntur quadraginta chirographa ſingulorum nominibus inſcripta; in altera quoque globuli ſexdecim aurati inter alios viginti quatuor obductos argento. Permixtis confuſiſque omnibus de induſtria quàm maximè, ex urna priori chirographum ſortito depromitur, & recitatur id nomen, quod eſt in eo ſcriptum. Deinde globulus elicitur ex ſecunda, qui ſi eſt ex argento nihil obtinet ille, cujus nomine fuit elicitus; ſin ex auro unus, habetur ex Præfectis XL-virûm binis primis menſibus; alter, extremuſque Præfectus non alia ratione colliguntur. Ad proximos binos omnes quoque inſtituuntur eodem tempore

pore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

pore atque modo tres alii Præfecti; ſic etiam alii, atque alii tertio, & quarto loco, ut futuri ſint omnes numero bis ſeni. Poſt hæc tam diu chirographa pergunt ex urna ſua educere, quoad aurei globuli, qui adhuc ſunt reliqui quatuor, depromantur ex altera. Qui ſortiti hos fuerint, nominãtur Præfecti pro re nata, & ſunt quatuor numero, quorum partes & officia jamjam explicabo. Simul etiam duo Propræfecti, atque hoc modo creantur. Omnia nomina, quibus nihil obtigit, ſunt autem quatuor ac viginti, conjicuntur in urnam. Globuli quoque undecim aurei, argenteis tredecim permixti, demittuntur in alteram. Singula deinde chirographa extrahuntur, ſingulique globuli. Quorum nomina incidunt in aureos, hi ſunt Propræfecti, primum par ad duos primos menſes, alterum ad duos proximos; ita tertium, & quartum. Tres autem ultimi ſunt pro re nata Propræfecti. Quapropter eodem tempore unà deſignantur, qui futuri ſunt cùm Præfecti, tum Propræfecti tàm binis primis menſibus, quam reliquis, uſque ad octo deinceps. Quibuſcunque obtigerit in Quadraginta-viratu civili novo, ut inſtituantur Præfecti atque Propræfecti, ſive ſollemnes, ſive pro re nata, retinent eundem gradum in Quadraginta viratu altero

ac extremo. Siquidem, ut diximus Quadraginta-viri civiles novi, octo menſibus exactis, evadunt Quadraginta-viri civiles veteres, & poſt alios menſes octo, Quadraginta-viri Capitales. Sedent igitur ii, qui dicuntur Capita Quadraginta-viratus civilis novi, in honeſtiſſimo ejus concilii loco, cujus ſunt tanquam Præſides. Autoritatem verò habent ſtatuendi de forma judicii, tollendique omnem controverſiam atque contentionem de cauſæ agendæ ratione, ſi qua oriatur; ut, exempli gratia, ſi veniret in diſceptationem; Vtrum hæc illi cauſa prævertenda eſſet, an hæc, & illa ſcripta eſſent recitanda, & cætera id genus. Præcipuæ tandem eorum partes ſunt, iis, qui controverſias habent, legitimo tempore atque ordine copiam facere concilii. Quapropter ſummo mane ſingulis diebus, antequam Quadraginta-viri conſideant, ipſi præveniunt, ut ejuſmodi controverſias audiant, atque dirimant. Propræfecti quidem idcirco inſtituti ſunt, quò ſiquis ex Præfectis recuſaretur ut Iudex parum æquus, & addictus alterutri ex partibus, ſive neceſſitudinis, ſive alterius cujuſque rei gratiâ, qui ſubiret ejus locum, judex minimè deeſſet. Pro re nata creantur adhuc Præfecti, ut in promptu ſit, qui ſuccedat, ſi quis Præfectus obtineat, atque

ineat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

neat alium Magiſtratum : ſemper enim
lium capere, ſi libet, ſed eo, quem gerit,
lepoſito, cuique licet. Quod ſi uſu veni-
et, ut Præfecti ſolemnes fierent omnes,
ui erant pro re nata , & tamen adhuc
ſſet opus alio;tunc res ad ſortem revoca-
ur,ac unus ex iis debet eligi,quibus in ſor-
tione prima nihil obtigit. Eadem ratione
i Propræfectus abiret ſuo Magiſtratu,
it gereret alterum, qui Propræfectus erat
ro re nata in ejus locum ſuccedit. Et ſi
liquis ex his deſideraretur, fieret id, quod
liximus, de Præfectis pro re nata. Sed
oſtquam octo menſes fuerint elapſi,
Quadraginta-viri civiles novi tranſeunt
n locum Quadraginta-virûm civilium
eterum, & alii Quadraginta-viri recens
reantur futuri judices in Quadraginta-
iratu civili novo. Quicunque igitur pri-
no, ſecundo, tertio, & quarto loco Præ-
ecti, ſive Propræfecti per duos menſes
uerant in Quadraginta-viratu civili no-
vo eodem planè ordine, atque eadem au-
toritate ſunt in altero proximo Quadra-
ginta-viratu. Porrò menſibus octo iti-
dem tranſactis hi, qui erant Quadraginta-
viri civiles veteres, evadunt Quadraginta-
viri Capitales, necnon Quadraginta viri
civiles novi, poſtmodo fiunt veteres, &
alii Quadraginta viri novi ſunt creandi.
Qui erant in veterum Præfecti atq; Pro-
præfecti,

præfecti, ſunt adhuc eodem ordine Qu
draginta virûm Capitalium. Sed hoc ta
tum intereſt, quod horum Præfecti n
in concilio, ſed cum Duce, Conſiliari
que ſedent, quod ſuperius expoſui. In e
rum autem loco ſedent inter judices C
pitales tres Conſiliarii, qui dicuntur inf
riores, unà cum tribus iis Præfectis, q
ſuccedunt proximis menſibus, ex quib
unus quidem ſupra, alii verò duo con
dent infra ipſos, ſed non ſemper iidem
nam ſingulis hebdomadibus ſedes pe
mutantur, viciſſimque locum ſuperiore
tres illi obtinent. Quapropter Præſidu
loco ſunt in Quadraginta-viratu ipſi Con
ſiliarii, unà cum Præfectis autoritate le
gum referendarum, ut dicemus, prædit
Adhæc in Comitiis creantur tres Magi
ſtratus, qui cauſas omnes præferunt a
Quadraginta-viros, ſinguli verò ad i
conſilium, quod ſibi eſt attributum. Pri
mus continet Trium-viros Advocatore
reipublicæ, à quibus cauſæ perferuntu
ad Quadraginta-viros Capitales. Alte
Trium-viros Auditores veteres, qui cau-
ſas ad civile concilium vetus afferunt ur-
banas. Tertius Trium-viros Auditores
recentiores, qui externas inferunt in no-
vum Quadraginta-viratum. Sanè Trium-
virûm Advocatorum Magiſtratus maxi-
ma eſt autoritate in noſtra republica, &
non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

non niſi viris conceditur, qui & matura ætate, & probitate, & prudentia ſpectabiles habeantur. Præcipua cura ipſi incumbit, ut leges non violentur; quapropter in judiciis reo ſemper adverſatur. Si quis autem in civili diſceptatione causâ cecidit, tàm actor, quàm reus, & ſententia lata eſt à provinciali Magiſtratu, nimirum, vel à Prætore, vel à Præfecto, qui mittuntur ad urbes, atque oppida regenda Venetæ ditionis. Hic Auditores recentiores adire poteſt, eoſque omnibus iis argumentis, quæ ſunt idonea fidei faciendæ edocere poteſt, de injuria quam exiſtimat ſibi illatà. Agitur verò cauſa partium apud hos Auditores, quomodo acta fuit ad prioré judicem, proferunturq; eædem tabulæ atque ſcripta, eadem teſtimonia, quoad ſaltem unus, ſi non ſimul omnes, intercedere ſtatuat: interceſſio ipſa refertur in publicum codicem. Vbi lis æſtimatur majoris, quàm trecentis aureis, cauſa perferenda eſt ad XL-viros civiles novos; & qui reus erat ante judicem priorem, ſiquidem provocet ipſe, hic evadit actor; alter ex actore fit reus, tametſi neuter eorum nomen ſuum mutat. Nam qui reus erat initio, vocatur adhuc reus, atque ita etiam actor. Sed quando Auditores intercedunt, notari debet ab iis bimeſtre ſpacium non amplius concedi provocanti, intra quod

ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſi copia non fiat eidem concilii aliqua
cauſa, futurum ut adverſarius conetur
equi ſententiam judicis prioris. Quapr
pter is, qui ab Auditoribus obtinuit,
intercederetut, ubi animadvertit ſe co
cilium conſequi non poſſe intra temp
ſibi præfinitum, confugit ad Præfect
Quadraginta-virûm, ut de interceſſio
proferenda concilium conſulant, à q
uno id præſtari poteſt, & præterea à nem
ne. Atque ita demum prorogatur inte
ceſſio ad duos alios menſes; & etiam
contingeret hoc tempus elabi non audi
cauſa, poteſt eodem modo impetrari al
prorogatio, atque alia. Sed quemadm
dum cauſæ tractantur in hoc concili
planius ut intelligas, hæc præterea dic
Reum, nempe illum, de quo præjudici
ſunt facta ab altero judice, ſimulatque a
Auditoribus impetraverit interceſſionem
contendere ad Præfectos Quadraginta
virûm, ut fiat copia concilii. A quibu
certè fit, modò aliæ cauſæ, quæ præce
dant, non ſint impedimento; aliôqui fa
cere recuſant, comperendinantque a
triduum, neque enim poſſunt ultra ho
tempus, quod omnium longiſſimum at
que ſummum eſt, quod audiendis cauſi
tribuant Quadraginta-viri. Sed ubi de-
mum concilii copia facta eſt, adhibitis iis
patronis, quos libet, eôdem procedit, &
jubet

jubet eos pro ſe verba facere, aut ipſemet verba facit. Actor etiam, nempe ille, ſecundum quem pronunciata fuit altera ſententia, aut ipſe cauſam agit, ſi mavult, aut cauſidicos adhibet, ſed nullus eſt, quin cauſidicos adhibere malit. Præſtant eam operam, aut cives, aut viri nobiles, qui profitentur hanc facultatem cùm tuendi, tum accuſandi, mercedis causâ, prout vel à reis producuntur, vel ab actoribus. Advocati ut juris periti ſint, minimè requiritur, nec etiam, ut illi facultati unquam operam dederint. Satis eſt, ut in decretis atque ſanctionibus reipublicæ ſint egregiè verſati. Scias autem velim, antiquiſſima quadam lege cautum fuiſſe, ne quis habeat orationem ad Magiſtratum, qui non ſit vir Patricius. Ideoque ejuſmodi Advocatos in comitiis XXIV inſtituti, ex his tantum quatuor iis curiis, quæ ſunt apud Rivum altum; iis verò, quæ ſunt in ipſo Du-ario, cęteros attribui. Si quis alteri litem contendit, aut in ipſum infertur, neceſſe eſt, ut alicujus opera ex ipſis utatur, & certam quandam mercedem eidem perſolvat. Neceſſitas autem huic viciſſim imponitur, ut pro eo diligenter cauſam agat, à quo mercedem accepit. Sed ejuſmodi conſuetudo in præſentia admodum non tenet. Nam quamvis adhuc in more ſit Advocatos creare; perpauci tamen cauſis agendis

vacant,

vacant, utilitatis, quam tamen per
piunt, fructibus contenti: Solet enim ma
dari hoc munus ferè tantum junioribu
His igitur opibus deſtituti, qui habe
controverſias, ad aliorum patrociniu
neceſſariò confugiunt. Atque ita cu
magna ſit paucitas eorum, qui profit
velint hanc artem, ex patricio gene
permiſſa eſt aliis ea cura, contra quà
lex præcipiebat. Sed ut ad rem inſtit
tam, locus, ex quo verba faciunt Adv
cati, ſatis eminens eſt. Ad pedes Notari
adeſt Quadraginta-virûm, qui præ man
bus tenet eas tabulas, quæ ſunt exhibe
dæ, frequenter verò inter orandum rec
tare jubetur aliud atque aliud caput, h
aut illud ſcriptum. Singulis partibus
cauſam dicendum præfinitum eſt certu
ſeſqui-horæ ſpacium, excepto eo temp
re, quod recitandis tabulis atque ſcript
datur. Quapropter interea dum loqui
Advocatus, ſtat horologium, in quo ar
na defluit; inclinatur autem in latus, du
Notarius legit, ne quid ex conſtitut
tempore depereat. Vbi repetitur orati
de integro erigitur, ut magna quædam ſ
militudo his noſtratibus Advocatis cu
antiquis Romanorum Oratoribus inte
cedere videatur. Poſteaquam ſingulæ pa
tes allegarunt ſua jura, & nihil aliud ſu
pereſt, quàm ut feratur ſententia, ex Qua
draginta

draginta-viris unus natu quidem minimus ſingulis judicibus ejuſmodi ſacramentum defert, ſic eum judicaturum, ut recta conſcientia perſuaſerit. Exinde ſuffragia adhibentur ferendæ ſententiæ, quæ colliguntur in tribus loculis, unà coagmentatis. Quicunque priorem ſententiam reſcindunt, inferunt in primum: in proximum, quicunque comprobant, quod laudare nos dicimus. Quibus nondum liquet, hi non ſinceri appellantur, & in extremum loculum dejiciunt globulum, quem habent. Si plures numero ſunt eorum, qui laudant, quàm qui reſcindunt, neutroque inclinant ſuffragia; cauſa tunc eſt peracta, lataque eſt contra reum, hoc eſt eum, qui provocavit, ſententia. Quod ſi ea, quæ reſcindunt, ſuperant alia duo conjuncta; tunc intelligitur ſententia prior nullius eſſe roboris, rediturque ad eumdem judicem, ſi libet ab eo, qui gravem rem ducit. Nam Quadraginta-viri nihil aliud, niſi quod prioris judicis ipſam ſententiam antiquant, aut irritam faciunt. Fieri autem poſſet, ut nonnihil æqui contineret ejus poſtulatio, ſecundùm quem lata fuerat altera ſententia. Quapropter ut obtineat, ſi quid eſſet æqui, poteſt iterum venire ad eumdem judicem, novaque afferre poſtulata, & eo-

dem planè ordine lite ac judicio perſequi. Verumtamen ſi nulla pars alias utraſque ſuperat, hoc etiam altero judicio res non definitur; proinde de integro cauſam agere oportebit non alio quidem ordine, quàm fuit explicatum. In hoc autem judicio, quod eſt tertium, non habenda eſt ratio eorum, qui non ſinceri vocantur. Quibus enim bis audita cauſa, tamen nondum liquet, pro certo exiſtimari poteſt, fore ut amplius non liqueat. Quare ſpectatur eorum numerus modo, qui probant aut improbant, cauſaque demum obtinetur per eos, utri ſuperaverint. Hac itaque ratione plurimùm tribus continuatis judiciis cauſa, cujuſcunque generis ea fuerit, expediri ſolet. Antea ſpectare conſueverat adhuc in tertio judicio, ſi quibus etiam non liqueret; atque ideo non ſuperante una reliquas duas partes, nihil eo judicio decretum exiſtimabatur, & opus erat orationem dictam iterare, eodem quidem ordine, ſed ad multo plures judices. Accedebant enim Quadraginta-viri Capitales. Sed eo tempore, quod notari debet, Quadraginti-viri civiles novi nulli adhuc erant. Quare quicquid per eos nunc adminiſtratur, id adminiſtrari per veteres olim conſueverat. Illud quoq; prætereundum minime fuerit, ea die, qua prima judicium inchoatur, nihil aliud

agi,

agi, niſi quod ipſa cauſa breviter proponitur; hoc eſt breviter oſtenditur, cujuſmodi ſit ea res, de qua eſt diſceptandum, nullaque alia re audita itur in ſuffragia (vernacula noſtra lingua, *Ballottæ* nomine utitur, idque etiam ego dum loquerer Hetruſcè, toties uſurpavi, ut exiſtimem in numerum Hetruſcorum jam receptum eſſe, donatumque ipſa civitate uti novum civem) ſed unuſquiſque globulum eò injicit, quo ſolent ii, quibus res nondum liquet. Reliquis diebus Advocati orationem habent pro ſuis quiſque partibus, & eo, quo dictum eſt ordine, cætera procedunt. Poſtremo judicio, quod prætermitti non debet, utriſque non ſemel tantùm verba facere, ſed quotieſcunque libet, toties etiam licet, dummodo ſeſquihora non præterlabatur ad ſingulos cives, eademque die ſententia plane terminetur. Quare interdum uſu venit, ut partibus, orationem ſæpius iterantibus, totoque matutino tempore conſumpto, neceſſarium ſit terminandi judicii cauſâ, ut XL-viri conveniant rurſum poſt meridiem. Si litis æſtimatio quinquaginta quidem excedit, ſed non aureos trecentos, admiſſa provocatio per Auditores pertinere intelligitur ad Collegium frugum ea de cauſa inſtitutum, ut ab aureis quinquaginta uſque ad trecentos omnes cau-

ſas, tàm externas, quam urbanas tandem definiat. Alternis porrò menſibus, eas viciſſim audit, & res aguntur eadem ratione atque ordine, quo apud Quadraginta-viros, nullo intercedente diſcrimine, niſi quod oritur à numero. Siquidem Collegium frugum conflatum eſt ex judicibus viginti duobus, cum bis viginti contineat Quadraginta-viratus. Quod ſi is fuerit infra quinquaginta aureos, neque ad Collegium frugum, neque ad Quadraginta-viros defertur, ſed Auditores ipſi pro ſua poteſtate minimis hiſce cauſis finem tunc imponunt, quandocunque tres ſimul, hoc eſt omnes conveniunt; aliôquin aliud judicium convocari ſolet, ſi altera pars petat ex tribus Magiſtratibus coagmentatum, nimirum ex Auditoribus cùm veteribus, tùm novis, & ex iis, quos vocamus Cataveres; omnes autem collecti ſunt novem judices, ex quibus minimè ſeptem adeſſe oportet, ſi ſententia eſt ferenda, aliâs non fertur. Eſt autem rata ea ſententia, quæ ſuperat dimidiam partem ſuffragiorum. Veruntamen ſi tres Auditores ſimul, omnes nempe conſentiunt, opus eſt, ut æquo animo rem ferat is, qui causâ cecidit. Atqui ſcire id oportet, ſi fortaſſe contingat, ut ne unus quidem ex Auditoribus velit intercedere, duobus menſibus elapſis, qui petit id, huic

licere

licere ad Quadraginta-viros ita demum accedere, ſi deponat eam pecuniæ ſummam, quæ Auditori perſolvitur. Solet autem æſtimata lite pro centenis quibuſque aureis certum quid ei perſolvi, dum tamen intercedat. Eo non intercedenti ubi provocatio datur, pertinet id pecuniæ genus ad ærarium publicum. Nihil autem obtineri poteſt, niſi ea pecunia depoſita fuerit, ac duo menſes elapſi. Enimvero ſi controverſia fuerit inter cives, hoc eſt urbana, qui provocare intendit, Auditores veteres petit, à quibus quandocunque provocatio admittitur, aut imponitur liti finis, ſi minoris ea ducitur aureis quinquaginta; aut alterutro debet introduci, à quinquaginta ad trecentos aureos, in collegium frugum ſupra trecentos ad XL-viratum veterem civilem, non alia ratione, quàm fieri diximus ad novum. Verum Capitalis de rebus omnibus cùm urbanis, tum externis pariter cognoſcit, neque modò cauſas & crimina delata ex provocatione, ſed etiam ea, de quibus nullum præjudicium eſt factum. Nam quæſtiones univerſæ maleficiorum conſtitutæ ſunt de more in hoc ipſo concilio, prçterquam furti ſimplicis, cædiſque non certo conſilio factæ, quæ pertinent ad Trium-viros nocturnos; vulnerum quoq; in alia parte, quàm in facie: hæc enim à

Quinque-viris paci permitti ſolent. Qui-cunque igitur provocare inſtituit ab aliquo Magiſtratu, vel urbano, vel provinciali, confugit ad Trium-viros Advocatores, qui diligenter animadverſa cauſa, & re probè inſpecta, an ſit intercedendum maturè deliberant; ſi viſa fuerit interceſſio non impertienda, omneſque pariter conveniant in hac ſententia, remedium aliud nullum ſupereſt, quàm alios Advocatores præſtolari. Sin autem interceſſioni locus fuerit, qui ſatis eſt, ut ab uno eorum præbeatur, eodem ordine atque ratione omnes res procedunt, ſicut in cæteris conciliis Quadraginta-viralibus, non alio diſcrimine, quàm quod in illis Auditores veteres ac novi, poſtquam interceſſerunt, nihil aliud curant, parteſque ipſæ accedunt ad Quadraginta-viros, adhibitis patronis ſive cauſidicis. In hoc autem Trium-viri Advocatores non ſolum intercedendo provocationes admittunt, ſed etiam patroni munere funguntur ad XL-viros, cauſa per eos introducta. Qui verò provocavit, ſi reus erat, fit actor, tametſi non alio, quàm rei nomine vocetur. Patrocinantur autem ipſi, vel omnes Advocatores, aut certe ille unus, qui decrevit interceſſionem; ſed qui apud priorem judicem fuerat actor, hic mutatus in reum, quamvis actor maneat revera atque ita

nomi-

nominetur, aut ipſe ſuam cauſam agit, aut adhibet Advocatos, quod in binis aliis XL-virûm conciliis fieri ſolet, idem quoq; hic peragitur, atque eodem modo, quoad ſentẽtia feratur, aut ſecundum, aut adverſus reum: illud, ubi ea reſcinditur, fieri ſolet; hoc, ubi comprobatur ſententia judicis prioris; ad hunc tamen redire non amplius licet, quemadmodum in civilibus cauſis evenire ſolet, quandoquidem ſtatuunt ipſi XL-viri, an reus plectendus ſit, & qua ratione plectendus. Res autem hoc modo procedit. Advocatores, ubi fuerit antiquata ſententia, quam prior judex tulit, referunt ad concilium ea de re, utrùm reus aliqua pœna dignus videatur. Si per plures obtineat, ut impunitus diſcedat, eo ipſo cenſetur ſtatim abſolutus. Verumtamen ſi plurium ſuffragatione aſſecutus non fuerit impunitatem, Advocatores, Conſilarii inferiores, & Præfecti concilii ſententiam rogant (præter hos autem nullus alius rogare poteſt) qua pœna videatur ille afficiendus. Poteſt quidem fieri, ut omnes in eadem ſententia conveniant; ſed quandoque habent varias diſcrepanteſque ſententias: nam ſingulis referre de pœna pro ſuo arbitrio datur. Pro ſingulis itaque ſententiis colliguntur ſuffragia, eaque ſancitur, in quam propenderint ſuffragia majoris partis, atque ita prout

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

eadem jubet, reus pœnam ſubit. Nonnunquã contingit, ut aliquis injuſtè damnetur à Magiſtratu, quo poſt provocationem abſoluto, ejus injuſtitiæ pœnas nullus ſit, qui pendat; Hoc enim in Magiſtratu ipſo certum ponitur, erroris cauſam præbuiſſe non malitiam ullam, ſed vel opinionem, vel rei fortè culpam. Præterea verò integrum eſt ipſi Magiſtratui, qua ratione cæteri ſe defendunt, ſuum judicium tueri. Quod ſi contigerit hominem condemnatum fuiſſe propter falſum teſtimonium, quod aliquis dixerit, aut aliam accuſatoris fraudem, quæ Magiſtratum induxerit; puniri ſolent illi teſtes, atque accuſatores ea ratione, qua dictum eſt, dummodo ſiſtentur; aliòqui publica voce præconis evocati citantur, quod à nobis ſtridare vulgo dici ſolet, hoc eſt certum tempus definire, quo ſe ſiſtere debeant. Intra hoc niſi ſe ſiſtant, legitime damnari ſolent, hoc eſt bona publicantur, ipſi verò mulctantur exilio, tandemque afficiuntur iis pœnis, quas ipſæ leges ſtatuerint in reos contumaces; hoc autem modo cum omnibus agitur, qui ſe non ſiſtunt citati. Sed multa pertinent ad hæc judicia ſingulari ratione, quæ in præſentia mihi ſatis minimè ſuccurrunt. Ne graveris quæſo tu interrogare, ſi quid habes minus perſpectũ.
IOAN. Niſi tibi grave accidat reſpondere,
mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

mihi quidem gratiſſimum fuerit percunctari. Cedo igitur, ſi quis provocat à provincialibus Magiſtratibus, qui adeſſe nequeunt, ut ſuam ſententiam tueantur, quonam modo res tranſigitur? TRYPH. Hac ratione. Aut ipſa controverſia eſt inter actorem, & reum; ut ſi quis de illata vi poſtulatus condemnaretur; aut inter Magiſtratum, & eundem reum quemadmodum ſæpenumero fieri ſolet, ut dentur occulta judicia, quibus à judice maleficii reus peragatur. In priori non eſt quod Magiſtratus ipſe laboret de ſententia tuẽda, cum ad illum ſpectet, ſecundùm quem lata fuit. In altera controverſia, ſi reus provocat, Magiſtratus verò ipſe conſtituit adeſſe, expectandum erit, donec juriſdictionem conficiat, ut tunc demum adſit. Quòd ſi adeſſe negligat, permittere poteſt, ut Quadraginta-viri videant, ſtatuantque quid juris, atque ita cauſa tranſigi poteſt atque terminari. Hoc autem quod dixi, commune eſt omnibus cauſis, in quibus agitur res capitis, aut etiam civilis. IOAN. Cedo adhuc; quando Magiſtratus illi, qui ſunt in provincia, ſententiam tulerint contra aliquem egeſtate afflictum; nam controverſiæ non minus inter pauperes, quàm inter locupletes oriuntur, facinora quoque cùm ab his, tùm ab illis æquè perpetrantur; ſed tamen pauperibus, quia

ſumptus ſuſtinere non poſſunt, non ſu
petit ea facultas, ut Venetias petant, ſi
cauſæ civiles fuerint, ſive capitales, qu
ſermo eſt pariter de omnibus; habetiſ
igitur aliquid hac de re conſtitutum, qu
liceat illis obtinere jus ſuum, quibus i
opia moram infert atque impedimen
tum? TRYPHO. Maximè verò; N
que eſt, quòd ipſe putes, majores noſtro
huic rei minimè ſuccurriſſe, cui ſuccurrē
dum maximè fuerat, ſi cuivis alii. Nam
multis partibus ſunt plures egeni, quàm
divites, id quod omnes norunt; ſicut au
tem majorem numerum conflant, ita mi
nus ambitionis morbo laborant. Quam
obrem ſi datur ipſis tranquillè vivere
nemine oppreſſis, in eo plane acquieſcun
neque turbas excitant; quo fit, ut ii, qu
ſtudent novis rebus, ambitione adduct
quieſcere cogantur, dum cernunt illos
quieſcentes. Quod ſi contra fiat, atque in-
opes malè accipiantur, oritur inde ſeges
magna ſeditionum, plurimùmq; tumultus
conſequuntur, ubi anſa præbetur, niſi eo-
rum, qui præſunt, vigilantia citò hæc ma-
la ſedentur. Argumento id eſt, quod civi-
tates invadere ſtatuentes, ſummi belli Du-
ces potiſſimùm in eam ſpem ſunt erecti,
ex eo quod viderent, populos malè acce-
ptos non probè in ſuum Principem ani-
matos eſſe. Prudenter itaque majores no-
ſtri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſtri operam dederunt, ut non minus pauperibus, quàm divitibus per leges ipſas liceret ſuum jus obtinere. Sanxerunt enim, ut Trium-viri Auditores novi ditionem Venetam univerſam in continente biennio quoque luſtrantes peragrarent, & cõmorarentur ubique locorum aliquantiſper, ut ſi quis eſſet, qui ad eos provocandi gratiâ conferre ſe non potuiſſet Venetias uſque, is ejuſmodi facultate minimè careat. Dant igitur operam Auditores omnibus iis cauſis, quæ ad ipſos delatæ fuerint, tàm capitalibus, quàm civilibus audiendis, ex quibus omnibus eæ literis cõſignantur, quæ ſakem uni, ſi non pluribus viſæ fuerint cum æquitate, & juſtitia conjunctæ. Venetias reverſi referunt ad Quadraginta-viros ea ratione, quà eſt dictum, ad capitales, quæcunque capitis cenſentur; res autem alterius generis ad civiles novos. Quo fit, ut non ſolùm Trium-viri Advocatores, ſed etiam Auditores novi in capitali Quadraginta-viratu cauſas perſequantur, ſed non alias præter has, quas modo recenſui. Et quia nimis longum atque etiam operoſum eſſet, Auditores obire provincias maritimas, quadriennio quoque mos eſt creare Duumviros, qui Syndici maritimi à nobis appellari ſolent, ut oppida & urbes, cunctaque adeo loca perluſtrent, quæ in Dalmatia,
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

in Illyrico, atque in Græcia obtinet reſpublica, præſtaturi eadem, quæ Auditores in continenti, relaturi quoque poſt reditum ad Quadraginta-viros vel capitales, vel civiles novos, prout cauſę exegerint, quod quidem agunt non ſecus, quàm Advocatores. Itaque Syndici cauſam pro reo dicunt; contraria pars adhibet Advocatos, ut dixi, aut ipſa pro ſe verba facit. Eas verò cauſas, quæ intercedunt reo cum Magiſtratu, antequam juriſdictio conficiatur, agere non licet, niſi Magiſtratus ipſe aſſentiatur, quod ſuperiùs monui. IOAN. Hæ controverſiæ, quæ oriuntur ex provocationibus, poſſuntne ab aliis cognoſci, quàm à Quadraginta-viris? TRYPHO. Poſſunt, ſed non omnes. Nam de civilibus Senatus cognoſcere poteſt, non item de aliis. Quænam verò ſit ratio cognoſcendi, jam intelliges. IOAN. Ad Quadraginta-viralia concilia ſpectantne aliæ cauſæ, præter eas, quæ deferuntur ex provocationibus? TRYPHO. Vtique ſpectant, ſed nō ad alia, niſi ad capitale, quod etiam cognoſcit, atque ſtatuit de re adhuc integra, quemadmodum ſolet prior judex, ut ſuperius dixi: Exempli gratia; ſi quis vitæ, aut fortunarū, aut exiſtimationis diſcrimen, ſive detrimentum aliquod ſubierit, licet huic pergere ad ipſos Advocatores, & adverſarium eorum cri-

minum

minum poſtulare. Cauſa verò ſuſcepta per eos agitur, ut expoſui ſuperius. Multa præterea in hoc Quadraginta-virali concilio pertractari ſolent, quæ ſuſcipiuntur ab Advocatoribus collegio jubente: ratio verò eſt hujuſmodi. Fieri poſſet, ut aliquis ex iis, qui maritimis rebus præfecti ſunt, aut legatus in caſtris, aut orator apud Principes, aut quilibet alius Magiſtratus non obiret publicum munus ex præſcripto, atque ex formula. Hæc ubi comperta fuerint ex literis aliiſq; nunciis, quos de more venire omnes in collegium paulò ante admonui, licet unicuique eorum, qui interſunt, adverſus ipſum ſentétiam dicere, necnon referre ad collegas alios de eadem. Si quis autem ita ferat, velintne Magiſtratum non ſolum abrogari, verùm etiã illi mandari, ut ſe Advocatoribus tradat, & permittat; idq; ſancitum fuerit in Rogatorum concilio, prout explicavi, aut etiam in concilio Decem virûm (ſiquidem rata ſunt ab alterutro cõprobata & juſſa) reo tũc imponitur ea neceſſitas, ut ſe Advocatoribus ſiſtat, à quibus oppugnari debet nõ ſecus ac nocens: cauſa vero agitur ea planè ratione, atq; ordine, quo ſupra memoravi, aut in cõcilio quadraginta-virûm, aut in Senatu, aut etiã in majoribus Comitiis, pro Advocatorũ arbitrio, à quibus juſſu collegii ſuſcepta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

res fuerit. Ejuſmodi ſanè cauſa erat Angeli Triviſani, qui poſt acceptam cladem in Pado à Ferrariæ Duce negligentiæ reus factus eſt, accuſatuſque ab Advocatoribus ex autoritate collegii, imò verò eorum, qui reipubl. præſident (hoc enim rectè dici poteſt) pœnas quoque dedit. Non diſſimilis fuit cauſa Ducis Lauredani, de qua ſupra memini; neque verò illa Ducis Antonii Grimani, ſed non paucis antè annis, quàm perveniret ad eam ſummam dignitatem. Hic imperator ornatiſſimæ claſſis adverſus Turcas in crimen vocatus eſt, quod cum hoſte manum conſerere noluiſſet, eoque inſpectante amiſſa Naupactus eſſet. Vtraque verò cauſa cùm propter objecta crimina, quæ levia non erãt, tùm propter eorum, quorum nomina delata fuerant, ſummam dignitatem, rejecta fuit ab ipſis Advocatoribus ad majora Comitia. IOAN. Nondum certè dixiſti, quiſnam ferre valeat ad majora Comitia, aut ad Rogatorum concilium, quandocunque ejus generis cauſæ inibi tractantur. TRYPHO. Ita eſt, ſed nihil tibi omnino deperiit: nunc enim ad hæc omnia explicanda ingredior. Ad ea concilia, quæ commemorantur abs te, Advocatores, aut eorum loco Auditores novi, Syndicique maritimi, quorum autoritas eſt in cauſis provincialibus, Dux etiam, & Cõſilia-

liarii, & Præfecti Quadraginta-virûm, e pœna, quæ ſumi debet, jus habent fe-endi. Cæteris omnibus, quocunque in oncilio res agatur, in aliquam ſenten-am ex his diſcedendum fuerit. IOAN. Quando contigerit aliquem comprehen-i, atque in manu eſſe, ut quæſtiones de ſo ſint habendæ, vel tormentis, vel alia tione, quodnam genus inſtituti atque ris apud vos eſt? TRYP. Præclarum ſa-è, atque ejuſmodi, ut nihil eo melius o-nor, queat excogitari. Vbi res & cauſa elata fuerit ad Trium-viros Advocato-s, ſive integra, quemadmodum fieri ſo-t in priori judicio, ſive ex provocatio-e, ſive ex autoritate collegii, accuratè res iiſdem expendi ſolet, ſuisque ponderi-us atque momentis examinari. Si fuerit avis atque ejuſmodi, ut exiſtimandum t, aliquod periculum imminere, niſi ce-riter & quam occultè res ea peragatur, s eſt ipſis per ſe jubendi, ut comprehen-atur reus, ſed non jus, eum in cuſtodia tinendi ampliùs quàm triduum. Cum tem quæſtionem de homine oporteat abere, petendi ſunt Quadraginta-viri ex-oſita cauſa, ut quoad ipſa probè cognita erit, ac dijudicata, per eos poteſtas fiat ominis retinendi, necnon in ipſa quæ-ione tormenta admovendi. Quæ ſanè oteſtas fieri ſolet, modò aſſentiatur ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

jor pars Quadraginta-virûm. Veruntamen ſi cauſa tanti momenti non fuerit, ut opus eſſe videatur tam magna celeritate ac ſilentio, ſolent Advocatores petere à Quadraginta-viris, ut liceat ſibi reum comprehendere; qua facultate impetrata non requiritur ampliùs alia, ut quem cõprehenderint, retinere poſſint: ſufficit enim jus prehenſionis datum, aſſentientibus Quadraginta-viris ex majori parte. Fit exinde poteſtas quæſtionis habendæ, quæ facta poteſtate comprehendendi ſive retinendi, negari non ſolet. Quæſtionibus præeſt Collegium quoddam, quod conflatum eſt ex duobus Conſiliariis inferioribus, totidemque ex Iudicibus nocturnis, atque ex uno Præfecto Quadraginta-virûm, & ex uno Advocatore, qui coram omnibus à reo quærit. Is autem ſi cauſam ſuam tueri conatur, rationes & argumenta undique conquirit, teſtes quoque cæteraque omnia, quibus innocentiam ſuam comprobare poſſit. Tunc autem, ſi quatuor è Collegio ſaltem id cenſeant, admoventur tormenta, ut ſenſus doloris atque cruciatus ab eodem exprimat, quod propoſito ſolum metu tacere conſtituit. Habita vero quæſtio per unum à ſecretis refertur in codicem, & promulgatur ex more; nimirum copia fit illius cùm patronis rei,
tùm

tùm Advocatis etiam pro contraria parte, ſi qua modo eſt, tandemque omnibus, qui cupiant legere, aut videre. Poſtea reditur ad ipſos Quadraginta viros, & eo, quo diximus ordine, cuncta peraguntur. Advocatores ipſi reum quàm acerrimè oppugnant, qui viciſſim adhibet Advocatos, ut ſuam cauſam orent, alteroque, vel ſummùm tertio judicio, ad extremum aut abſolvitur, aut condemnatur. Poſt damnationem vero pœna definitur, quã pendere debeat, ex Advocatorum ſententia, vel certè Conſiliariorum inferiorum, vel Præfectorum Quadraginta-virûm, qui cum illis conſident, ut neceſſario ſit ea pœna ſubeunda reo, quam maxima ſuffragiorum pars conſtituerit.
IOAN. Si contingat, à Quadraginta-viris minimè dari jus comprehendendi, aut etiam retinendi, quando jubentibus Advocatoribus reus datus in cuſtodiam fuerit, quid tunc agi ſolet?
TRYPHO. Si Quadraginta-viri non tribuant jus prehenſionis, gravius quicquam de reo conſuli non poteſt: alterutrum enim poni neceſſario debet, aut hominem in nulla re quicquam nocuiſſe, aut non ejuſmodi, quæ digna ſint animadverſione tanti concilii, ſed ad Magiſtratus minores de jure ſpectent, nimirum vel ad Triumviros nocturnos, vel ad Quinque-viros

paſcis. Eadem ratione, ſi quiſpiam in cuſtodiam tradatur, quem retinere per Quadraginta-viros non liceat, reſtitutus in integrum, atque liber abit, inhibito Advocatore, nequid ultrà pergat. IOAN. Prout ſingula mihi occurrunt, dubitationemque identidem afferunt, ſic in iis percunctationes varias interpono, ut mirum non ſit, ſi nonnunquam complector ea, quæ non ſatis inter ſe cohærent. Cum igitur fines imperii, ditioniſque veſtræ ſatis latè patere ſciam cùm terra, tùm mari, nec non ſatis amplam, & frequentem eſſe urbem, tanti imperii ſedem, exiſtimo neceſſariò fieri, ut magni concurſus fiant ad Iudicum tribunalia. Quapropter explicari mihi, atque ediſſeri cupio, quiſnam ordo, & quænam ratio ſoleat adhiberi, ut citra perturbationem res expediātur. TRYPHO. Ratio, & ordo ejuſmodi eſt: Cauſæ omnes, verbi gratiâ, delatæ ad Advocatores, per unum à Secretis excipiuntur, literiſque mandantur, primo, ſecundo, tertio loco, ac deinceps, prout ſingulæ deferuntur. Quo verò ordine ſunt exceptæ literiſque mandatæ, eodem planè inducuntur in Quadraginta-virale concilium; nec alius ordo in ſecundo, ac tertio judicio, quàm in primo ſtatuitur. Prærogativæ tamen privilegium eſt certis cauſis, quæ licet poſtremæ fuerint, cunctis

ante-

anteferuntur. Hujuſmodi ſunt in carcerem coujectorum, ſepulturæ, medicinæ, farinæ ex farinaria taberna, mercedis pupillorum, conjunctorumque cauſæ, utpote ſi pater in judicio diſceptaret cum filio, aut frater cum fratre; Procuratoriæ tandem, hoc eſt quæ ad Procuratorum pertinent adminiſtrationem. Hæ ſunt cauſæ, quæ cæteras omnes debent antecedere: quæ donatæ fuerint hoc privilegio præter eas, non memini. IOAN. In quolibet concilio Quadraginta-virali evenire poſſe arbitror, ut extremo judicio utraque adæquet urna, tàm quæ reſcindit; quàm quæ ſtabilit aliquam ſententiam, ita ut nihil omnino conſtituatur. Cedo ergò, ſi quod remedium comparatum habetis, ne ſententia, cùm id evenerit, relinquatur anceps atque incerta. TRYPHO. Si fortè, quemadmodum ais, neque reſcindatur ſententia, neque comprobetur, & res civilis agatur, permutantur judicia, ſucceduntque concilia Quadraginta-virûm civilia, alterum in alterius locum. Quod ſi contigerit aliquid hujuſmodi in Collegio frugum, cauſæ provinciales atque externæ ad Quadragintaviros novos; urbanæ verò ad veteres ſunt rejiciendæ, orandæque de integro, quemadmodum in Quadraginta-viralibus conciliis fieri diximus Enimverò ſi paria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

numero fuerint etiam tunc ſuffragia, i
majoribus Comitiis lex ea ferri debet, u
Rogatorum concilium de ipſa re cogno
ſcat. Lege ſancitâ cauſa agitur in Senatu
atque in eo demum terminatur. Atqu
ita controverſiæ ex provocatione delat
ad Quadraginta-viros, perveniunt etiam
ad Senatum, quam rem antea declaram
tibi pollicitus fueram. Sed tamen ubi
cunque capitis res agitur, à Quadraginta
viris toties iterantur ſuffragia, quoad
in alterutram partem denique propen
deant. Igitur quæ ad Quadraginta-vi
ros capitales cauſæ deferuntur, has opor
tet ab iiſdem expediri omnino. Verum
tamen te latere non debet, fieri quoqu
poſſe, ut alterutra urna, quæ damnat, &
abſolvit, plus uno tantùm ſuffragio nihi
habeat; quod ſi accidat, neque reſciſſa
neq; comprobata habetur ſententia; ideo
que rejicitur ad alios Quadraginta-viros
eâdem ratione definienda, quæ fuit jam
expoſita. Id autem inſtitutum eſt ob eam
rem à majoribus noſtris, ne quis ab uno
tantum judicaretur: hoc enim exiſtima
bant nullo modo conſentaneum eſſe.

IOAN. Eſt ne tibi aliquid compertum de
primordiis horum conciliorum Quadra-
ginta-viralium, & Advocatorum, & Au-
ditorum veterum, atque adeo novorum?
Adhæc, quidnam majoribus veſtris cauſæ
fuerit,

fuerit, ut hos Magiſtratus inſtituendos putaverint, atque illa concilia? TRYPHO. Dicam tibi, quodcunq; mihi eſt in comperto. Trium-viros Advocatores quidam ferunt inſtitutos eſſe, cum Dux eſſet in republica Aurius Maſtropetrus, qui creatus eſt anno MCLXXVIII. Quadraginta-viratus Capitalis, quo tempore fuerit inſtitutus, nunquam intellexi. Videtur hoc veriſimile, non aliam fuiſſe illi originem, quàm Advocatoribus, à quibus cauſæ deferuntur ad Quadraginta-viros. Sed neque à veritate fuerit alienum, Advocatores aliquanto prius extitiſſe, & ad majora Comitia ferre conſueviſſe, quæ paulo antè, ut diſſeruimus, inſtituta fuerant. Poſtea vero confluentibus cauſis & multiplicatis, nimis grave ac moleſtum viſum eſſe, tàm frequenter & crebro convocandis Comitiis, à privatis negociis homines diſtrahere. Hac de cauſa eam cogitationem ſuſceptam, tanquam omnium optimam, ut alterum quoddam concilium inſtitueretur, præficereturque huic potiſſimùm curæ audiendi provocationes. Quanquam multi adhuc Quadraginta-viralis hujus concilii originem ad ſuperiora tempora, multoque antiquiora ſolent referre. Sed alii viderint, quænam ſententia propiùs ad veritatem accedat. Antiquitus vacare ſolebat hoc concilium

lium tàm civilibus, quàm capitalibus rebus audiendis, de quibus omnibus Advocatores ad ipſum ferebant. Hi verò cùm tantum oneris ſuſtinere non poſſent, multiplicata civitate, necnon aucto imperio, cùm etiam cauſæ in dies magis abundarent, propterea veteres Auditores inſtituti ſunt Andrea Dandulo Duce, qui creatus eſt anno MCCCXLII. ut omnes cauſæ civiles, & urbanæ, & provinciales in Quadraginta-virale collegium ab ipſis introducerentur. Propagatis autem imperii finibus in continente, quo tempore Dux erat Michaël Stenus, qui creatus eſt anno M C C C C, adeoque ſtrenuè ac feliciter rempublicam geſſit, ut in ejus ditionem atque poteſtatem magna ex parte redegerit, quæcunque in Gallia Ciſalpina modò tenet oppida; cum itaque permultum cauſæ creviſſent, ex hac propagatione neceſſarium fuit alios Auditores creare, qui novi, hoc eſt recentiores nominati ſunt, ut introducerent cauſas civiles provinciales. Et quia tot, tantiſque negociis expediendis ſatis non erat unus Quadraginta-viratus, inſtitutus fuit is, qui dicitur vetus, ad cognoſcendum pariter de cauſis externis, atque urbanis omnibus, per Auditores veteres atque novos introducendis. Contigit hæc inſtitutio temporibus Franciſci

Foſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Foſcari, qui creatus eſt Dux anno M C D-XXIII. Temporibus verò tandem noſtris Quadraginta-viratus civilis novus inſuper acceſſit, cui permiſſæ fuerunt provinciales, urbanæ verò cauſæ veteri duntaxat relictæ. Antequam novus Quadraginta-viratus adhiberetur, ita res ſe habuerat. Auditores cùm veteres, tùm novi, ſi quæ lites æſtimabantur minoris quàm aureis triginta, has omnes tranſigere ſolebant, ſed quiq; ſuas. A triginta uſque ad aureos trecentos cauſæ omnes pertinebant ad Collegium frugum; ſupra hunc numerum ſtatuebant veteres Quadraginta-viri, quos adire oportebat: Auditores autem veteres urbanas, & provinciales cauſas novi introducebant. Hi quoque pariter atque illi, quod notare debes, non ſolum provocationes admittebant intercedendo; verùm etiam ſe interponebant, atque orabant ad civiles quadraginta-viros, quemadmodum ad capitales modò ſolent Advocatores, cauſas eorum omnium, pro quibus interceſſiſſent. Sed his tempotibus nihil aliud præſtant Auditores, quàm interceſſionem: cætera permittunt, ac relinquunt eorum induſtriç, quorum præcipua res atque utilitas agitur. Id, quandoquidem primum mihi nunc occurrit, te celare nolui. Advocatoribus autem res capitales, ſicut in præſentia

ſunt, ita etiam curæ tunc erant, eaſdem-que in concilium Quadraginta-virûm Capitalium introducebant eadem planè ratione, qua modo ſolent. Ex his ergo intelligere potes, ex quo noviſſimus Quadraginta-viratus inſtitutus eſt, haud ita multa immutari contigiſſe de inſtituta ratione judiciorum. Cæterum de Collegio frugum nihil habeo dicere, quod quidem ſpectet ad initium, atque ejus originem: nunquam enim legiſſe me recolo, aut ab alio accepiſſe, quibus temporibus inſtitutum fuerit; non dico de iis Magiſtratibus, ex quibus conſtat, verùm de re cõflata, coagmentataque ex ipſis, cui nomen eſt hoc tempore Collegium frugum. Cõjecturæ tamen cuidam locus eſt, aut non multo ante, aut certè paulo poſt exordium illud habuiſſe, quàm vetus Quadraginta-viratus inſtitutus eſſet. Verumtamen hac in re diutius non eſt inſiſtendũ, quæ ignorata nihil omnino detrimenti, comperta nihil utilitatis poterit afferre. Hoc unum prætereundum minimè duxi, cum magna ſit occupatio in propriis rebus eorum Magiſtratuum, ex quibus Collegium conflatur, proptereaque difficile admodum convenire poſſint noſtrates homines; hac re animadverſa, ut judicia ſint magis expedita, minuſque incommodi percipiant ii, qui controverſantur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſantur, in ea cogitatione diu multumque verſari, ut per majora Comitia Triginta-viris electis, quemadmodum in omnibus Magiſtratibus fieri conſuevit, id obeundum hoc ipſum munus Collegii frugum, præcipuum quoddam Concilium inſtituatur, quod in nulla alia cura ſit occupatum, voceturque concilium Triginta-virûm. Perſequentes autem opere id, quod animo cogitant, brevi quoque perfecturos perſuaſiſſimum habeo. Hac de re certè monitum propterea te volui, ut nulla caperet admiratio, ſi quando audires, Collegium frugum tandem obſoleviſſe. Expone, ſi quid habes præterea, quod quærendum putes. IOAN. Dixi antea, certum quemdam numerum pecuniæ Auditores ab iis, qui controverſias haberent, accipere ſolitos. Recenſito mihi nunc accurate ac diſertè, quodnam laboris atque induſtriæ præmium percipere debeant non ſolum Auditores ipſi veteres ac novi, ſed etiam Advocatores & præterea judices, quos equidem arbitror multũ laborare in obeundo, ac præſtando munere, prout decet. TRYP. Vt de Auditoribus cũ veteribus, tùm novis primo loco dicam, qui judicio repetũt aliquid, hoc eſt Actores, & urbanos Magiſtratus cùm primum adeunt, quanti res controverſa æſtimata fuerit, tantum per-

ſolvere debent iiſdem certo quodam n
mero pro centenis quibuſque aureis de
nito, ac tributo; nos appellamus Caratt
id pecuniæ genus, quod etiam ab iis
qui provocant, Auditoribus, dummod
provocationes admittant, præberi ſole
ubi tamen Quadraginta-viri ſententia
reſcindunt. Quandocunque id contingi
judices priores, quicquid acceperant pe
cuniæ ab iis, qui contendebant, reſtituer
coguntur ipſis Auditoribus, qui certè no
ſunt participes tunc illius lucri, cum ſen
tentia fertur à Quadraginta-viris contr
provocantes. Magiſtratibus autem, qu
ſunt in provinciis, à contendentibus in
judicio quicquam non perſolvitur, ſed à
provocantibus tantum Auditoribus novis, impetrata nimirum interceſſione, reſciſſaque ſententia. Trium-viris Advocatoribus, præter id ſtipendium quod ex ærario publico, ſed exiguum ferunt, nonnihil cedit in lucrum ex impoſitis mulctis, nec non ex iis rebus, quæ fraudatis portoriis, ſive importando, ſive exportando fuerint interceptæ; ut, præterquã quod honeſtiſſimus eſt hic Magiſtratus, non parum fructus quoque afferat & emolumenti. Quadraginta-viri ex quolibet quadraginta-viratu, quotiescunque conventus eorum celebratur, tertiam partem aurei nummi ſinguli lucrantur. Omnes

qui-

quidem mane de more convenire ſolent; ſed ubi conveniunt à prandio, ex eo quod res ita ferat, XL-viri civiles nihil amplius habent; capitalibus tantum ſtipendium duplex obtingit. Ad hunc vero quaſi calcem ſpatio decurſo (nunc enim in hujus rei memoriam incurro) obitoque triplici Quadraginta-viratu, & tranſactis partibus, nemini licet in numero eodem reponi, præterquam octo menſium intervallo; tamdiu reditus intercluditur ad eam petitionem. Cedo modo ſi quid aliud occurrit. IOAN. Cujuſdam Magiſtratus nocturni meminiſti, ex quo duo cum collegis cæteris præeſſent capitalibus quæſtionibus, cum de reis haberentur: ſed quis foret hic Magiſtratus, non expoſuiſti. TRYPHO. Non inficior equidem; nam id prætermiſi, ut non interrumperetur narratio, quæ inſtituta eſſet. Sex viri Patricii in cuſtodia urbis collocandi, ex ſingulis tribubus eligi ſinguli conſueverunt, qui omnes communi nomine vocantur judices nocturni, propterea quod nocturna maleficia puniebant olim: ſed hac tempeſtate nonnulla certè, quæ nocte; non pauca tamen, quæ luce palàm committuntur, jure ſuo vindicant; cujuſmodi ſunt illæ fraudes atque fallaciæ, in quas impellit aut pecuniarum aviditas, aut alii pravi cæcique animorum motus. Cœpit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

pit hic Magiſtratus creari, quo tempo
Dux erat in republica Marinus Maur
cænus; atque initio duos habuit, quoru
alter citra canalem, ut dicimus, hoc
maximum Euripum; alter verò ultra n
cturnas vigilias agebat: his porro quatu
adjecti ſunt, Duce Raynerio Zeno. S
tanquam primarii Duces ſunt ipſis trib
ti, qui tot miniſtros atque ſatellites ſu
manu habent, quot neceſſarii putantur a
præſtandam operam. Tres ex his Ducibu
unà cum ſuis cohortibus pernoctant a
Ducarium, & ad D. Marci vicinitates &
confinia quoque obire ſoliti. Totidem al
verſantur in Rivo alto, finitimaque loc
itidem perluſtrant. Curare debent, ne qui
mali accidat in urbe, ne quis offenſionem
alicunde accipiat; armatis, quibus inter-
venerint, arma detrahunt, & quoſcunque
deprehenderint in facinore, è veſtigio
comprehendunt, traduntque in cuſto-
diam; ſontes autem ab ipſis judicibus no-
cturnis judicati plectuntur, ubi delicta
pertineant ad eum Magiſtratum; aliôquin
eorum arbitrio permitti debent, qui legi-
timi ſunt judices ad ea conſtituti. Sed
mei conſilii non eſt, hujus Magiſtratus,
neque alterius cujuſque ſingula perſequi.
Hanc enim diſputationem aggredi nolui,
quia longior eſt, neq; id modo, ſed etiam
quia, cum ab urbe diu multumque ab-

ſim,

ſim, ex uſu atque fori conſuetudine eam notitiam non habeo, quæ neceſſaria eſt ei, qui alterum condocefacit. Futurum eſt aliquando, ut Venetias adeas; ibi reperire non paucos, & facilè poteris, qui tibi planè rationem Magiſtratuum explicent; & ſi omnes alii defuerint, certè noſter Hieronymus Quirinus nunquam tibi deerit, vir non minus humanitate atque comitate, quàm inſigni doctrina & facundia ornatus. Veruntamen ſi quid habes adhuc ambiguum de judiciis, explica: nam ſi præterea nihil ambigis, aliqua de Cenſoribus dicam, quos in extremã narrationem ea de cauſa rejeci, quod minus pertinere videbantur ad ea, quæ ſunt dicta. De his igitur agendum fuerit, modo tu ita cenſeas. IOAN. Ego vero cenſeo, nã rationem judiciorum, quam probè explicaſti, ita cognitam perſpectamque habere me puto, ut nihil ſit relictum, de quo amplius addubitem. TRYP. Bini ſunt Cenſores, qui Magiſtratus non ita pridem inſtitutus eſt ad coërcendam ambitionem Patriciorum. Antequam vero hi Cenſores crearentur, Trium-viris Advocatoribus, & Præfectis Decem-virûm iis, qui ſedent in eminentiſſimo loco Comitiorũ dum Magiſtratus eligebantur, id erat curæ, ne quis ambitione ſua corrũperet jura eamque reipublicæ operam ſedulo navabant, ut

ut opes, aliaque adjumenta corrupt
id genus nemini viam ſtruerent ad
Magiſtratus, quos aliôquin obtinere,
aſſequi nunquam potuiſſent. Itaque po
eaquam electi erant Magiſtratus, non
Comitiis dimiſſis inveſtigabant, an a
quid animadverſione atq; pœna dignu
commiſiſſent ii, qui honores fuerant c
ſecuti. Deprehenſos autem in crimi
reos peragebant, quemadmodum in jud
ciis fieri ſupra dixi, tanquam legum
reipublicæ ſtatus everſores. Sed cum
dies augeri ambitio planè videretur, ta
demque allatura perniciem communibu
rebus, niſi remedium opportunum adh
beretur, recens hic Magiſtratus inſtitutu
eſt, cujus eſt ea cura præcipua, ut inter vi
ros Patricios ambitum coërceat. Sed u
in eo, quod tibi ſum pollicitus, fidem me
liberem, clandeſtinæ certorum hominum
conſpirationes, qui venalia cum habe
rent ſuffragia, quæſtum faciebant, hujus
Magiſtratus creandi cauſam attulerunt.
Hi cum ambitioſiſſimis quibuſq; coitio-
ne facta, qua die Magiſtratus erant tri-
buendi, conſtitutam inter ſe rem jampri-
dem habebant, in quem omniũ ſuffragia
convertenda eſſent: poterant autem lici-
tantibus duplex obſequiũ præſtare. Nam
ſiquis beneficio ſortis conſecutus fuerat
arbitrium, poteſtatemque nominationis
(qua

(qua ratione, dixi) is autem aliquem ex is nominabat, in quem conſtituiſſent ea lie ſuffragia conferre. Omnes alii deinle ſuffragabantur, ut electio in Comitiis omprobaretur. Sunt, qui hac re facta erperam animadverſa, cum etiam intelgant, apud nos moris eſſe, ut Magiſtraus aliquando venales proponantur, in am ſententiam ſunt adducti, ut cenſeant ıbefactatum iri ſtatum reipublicæ, & ı tyrannidem aliquam degeneraturum, n minus hac ipſa, filiorum ſaltem æıte. Veruntamen quando Cenſores inituti ſunt, nihil ejuſmodi vereor, animi ecurus; nequa pernicies ingrueret inde, ormidarem, ſi hac tempeſtate Conſores ulli eſſent. Quibus hoc mihi perſuaeam, intelliges aliâs, quandoquidem hæc onſiderare non eſt hujus loci. Superſedee tamen nolo commemorationi explicaonique ejus cum rationis, tum uſus, quo enales haberi ſolent noſtri Magiſtratus, t ſi quatenus aliquid detrahit virtutibus, tque opibus adjicit, ex quo fieret, ut atentiores ad has homines evaderent, remiſſiores autem ad illarum ſtudia, non ſie maximo publici boni detrimento, ropterea videatur hæc conſuetudo non atis probanda: intelligas tamen aliqua raione defendi, tolerarique eam poſſe. Quando aliqua neceſſitate reſpublica ur-

getur

getur, ii, quorum intereſt operam nav
faciendæ pecuniæ , utpote collegiu
quemadmodum explicavi, & etiam Co
cilium Decem-virûm, præter alia, de q
bus conſtituerint vel ad Senatum , vel
Comitia referre, nonnunquam de his
ferunt, ut vel ii, qui futuri ſunt Senator
data pecunia , vel quatuor Procurator
aut ſex eligantur , aut alii denique Ma
ſtratus illis tribuantur , qui ſuis faculta
bus opem reipublicæ tulerint. Leges a
tem ejuſmodi ferri poſſunt tàm ad maj
ra Comitia, quàm ad Senatum. Sed qu
tiescunq; Senatus-conſultus fuerit, co
ſuli debent præterea majora Comitia, q
tamen poſſunt ejuſmodi ſancire inco
ſulto Senatu. Quicquid igitur Comitia d
creverint, exequendum erit; aliæ vero i
eundæ rationes , ſi quicquam non ſciv
rint. IOAN. Antea dixiſti , quantum u
verſa reſpublica, tantundem poſſe quoq
concilium Decem-virûm. Quidni erg
ferantur ejuſmodi leges ad Decem-viro
eorundemq; autoritate jubeantur? TRY
Ius omne Magiſtratum creandorum e
penes Comitia , cætera Decem-viri ſum
mam habent autoritatem. Quæ cauſa eſt
cum refertur ad Senatum de aliqua re ſi
mili, ut ſemper ea conditio ſit adjicienda
referendi poſtremo ad ipſa Comitia. R
comprobata planeque conſtituta , ub

viſur

viſum maturum fuerit eos Magiſtratus creare, qui committendi, concredendiq; ſunt civibus, ærarii publici inopiæ ſubvenientibus; principiò quaterni ordines Electorum fiunt, quemadmodum in creatione qualibet fieri ſolet; & quia contingit nonnunquam, quod ſuperius monui, ut non plures ordines, quàm bini competitores renuncient, hîc ad renunciationem quatuor adhibentur. His autem competitoribus alii adjiciuntur ea ratione, quam Scrutinium appellari dixi, per Rogatorum concilium renunciati. Nam dum ab Electoribus datur opera, ut eligantur ac nominentur candidati ſui, interea ſecedunt in conclave proximum, in quo concilium Rogatorum de more cogitur, omnes, qui jus ſuffragiorum habent in Senatu. Quicunque autem nominari cupit, ad fores accedit, & eum, qui eſt à ſecretis, ea de re monet. Nomina eorum in chirographa ſingula inſeruntur, & educuntur ex urna ſortis ipſius ordine ſubjicienda ſuffragiis ab egreſſu ſtatim. Candidatus porrò ſtatuitur ejus Magiſtratus, quiſquis ita ſuffragia propitia tulerit, ut ſuperet eorum dimidiam partem. Renunciantur hi poſtea in ipſis Comitiis; ſed antequam pro ullo contingat in ſuffragia ire, is liberaliter offert reipubl. quicquid eidem commodare ſtatuit, aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

poteſt, ſupra id, quod fuerit præſcriptum atque conſtitutum. Atque ita demum ſuffragia conferuntur, addictura, adjudicaturaque illi Magiſtratum, in quem plura collocata fuerint, modo non infra dimidium. Eſt ubi minora pollicitus obtinet Magiſtratum, ſiquid habet inſigne ad exiſtimationem, & decus.

IOAN. Quænam pecuniæ ſumma præſtitui ſolet ejuſmodi Magiſtratuum creationi? TRYPHO. Maxima nunquam definitur, ſed minima tantum, eaque pro temporum conditione ita variatur, ut modò plùs, modò minùs mutuum detur. Hoc anno, cum pecuniis multis opus eſſet reipublicæ ad ſuſtinendos bellicos ſumptus, quos ideò facit, ut legitimo Principi Mediolanum reſtituatur, lex in Comitiis lata fuit, ut certi quidam Magiſtratus illis mandarentur, qui commodarent ipſi reipublicæ de ducentis aureis: ſupra id licet unicuique polliceri, quantum libet. Cum primùm ejuſmodi mos obtinere cœpit, conſtituebatur, id quod prætereundum non eſt, ut Magiſtratus traderetur etiam nihil pollicenti, modò dejiceret alios, qui pollicerentur, ſupra dimidiam partem pluribus ſuffragiis; quod certè non ſemel quoque uſu veniebat. Sed competitor is erat ex eorum numero, qui renunciabantur per quatuor

Ele-

Electorum ordines. Nam per Senatum nullus, niſi ea conditione, ut pollicendum quid eſſet, nominabatur. Et quia contingere poteſt, ut Senator evadat, ubi pecunia in Senatum patefacit aditum, is qui Senator aliôqui creatus non eſſet, prætëritis aliquibus ex illis, qui futuri erant, ut in hunc numerum omnes referantur, qui communi opinione prudentes habentur (nam Senatorium munus eſt ejus momẽti, quod tibi compertum eſſe perſuaſum habeo) per majora Comitia hi quoq; aſciſcuntur, ubi creandi ſunt ii, qui vocantur Adjuncti, non quod ulla lex cogat, aut jubeat eos eligi, ſed quia in ejuſmodi re quilibet ita fieri oportere intelligit. Mos hic habendi venales Magiſtratus, ſed falsò ita dictus, anno MDIX, cœptus eſt haberi, quo tempore noſtris copiis fuſis fugatiſque in prælio cum Aloyſio XII, Rege Galliæ geſto, coacta fuit reſpublica ſuſtinere ſe, quibuſcunque rationibus fieri potuit. Veruntamen, quod animadvertere potes à te ipſo, non ſatis eſt ad aſſequendos Magiſtratus polliceri pecuniam, ſed oportet etiam competitores ſuperare ſuffragiis; nec unquã niſi difficilimis temporibus ea res uſurpatur; quo fit, ut corruptelæ genus minimè videam, quod à nonnullis prædicari, immò fingi ſolet, neq; tamen id approbare velim ea de cauſa, quàm dixi. Nihilo-

minus aliquid concedendum videtur conditioni temporum. IOAN. Ne graveris, amabo, illud mihi exponere, cur in creandis Magiſtratibus pecuniæ cauſa præter eos competitores, qui legitimi ſunt, alii quoq; per Senatum conſtituuntur; & cur ii Magiſtratus, qui non plures exigunt quàm duos, quatuor ordinibus Electorum opus hoc tempore habeant. TRYPHO. Hæc propterea fiunt, quod ad rempub. deferuntur eò plura & majora, quò major & frequentior numerus eſt competitorum. Poſtremis autem Comitiis, id quoque ſcias velim, pronunciari palam eos Magiſtratus, qui creandi fuerint in ſequentibus pecuniæ causâ, quò ſuppetat unicuique tempus dandi operam, ut eam, quam expetit, ſibi dignitatem comparet, cum procuranda impetrandaque à Senatu electione, tùm providè atque maturè iis expediendis, quæ ſibi adjumento futura ſunt ad id, quod intendit. Sed eò redeamus, unde ſumus digreſſi. Quod in conclavi deſcribendo ſupra monuimus, in quo Comitia majora celebrantur, ſedent Cenſores in loco eminentiori, atque his temporibus obeunt ſuſtinentque eas partes, quæ Advocatoribus, & Præfectis x-virûm commiſſæ antea fuerant. Sed emendandi atque corrigendi prætereajus habent, quicquid pravi uſus, & corruptelę

ambi-

ambitionem inducit. Quapropter legem quandam tulerunt propè ante biennium, quacum iis, qui obtinerent Magiſtratus, conſuetudo congratulandi fuit omnino ſublata. IOAN. Tantone reip. detrimento erat, ut eſſet ea conſuetudo latâ lege tollenda? TRYPHO. Erat cuidam potius dedecori, quàm ulli detrimento. Creatis enim Magiſtratibus, qui voti compotes fuerant, illicò certum aliquem locum inſidebant, in quo Patricii vel omnes, vel maxima ex parte, dum egrederentur conclavi, in ipſos inciderent, & congratulationes vulgò concelebrabantur, cum quiſque videri vellet honoris autor, etiamſi cunctis opibus adverſatus eſſet. Quo in genere ſatis multa intercidebant vulgarium hominum magis imperitiæ, quàm gravitati patriciæ verba accommodata. Nunc igitur obſoleta ſunt hæc ſtudia, atque hic pravus uſus abolitus eſt opera Cenſorum, atq; diligentia, qua certè futurum eſſe perſuaſum habeo, ſi modò is, qui rebus omnibus proſpicit, conſtitutum id habet, ut aliquot ſecula vigeat ea reſpublica, quæ ornata eſt optimis inſtitutis, & ſanctiſſimis legibus, ut ſi non aliud, ſaltem documenta præbeat, quemadmodum ſe gerant, atque regant civitates Italiæ, ne qua tyrannide opprimantur libertate amiſſa; futurum, inquam, exiſtimo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Cenſorum induſtria, ut depellantur à republica omnes illi morbi, quibus aliqua pars ejuſdem afflictari poſſet. Hactenus ejus adminiſtrationis univerſa ratio, qua ſuſtinentur res omnes publicæ, fuit à nobis expoſita, & ſingula quæque tam accuratè explicata, ut oppidò pauca, ni fallor, prætermiſſa fuerint. De ſingulis Magiſtratibus, ut prædixi, nihil quidem agam; alius erit de his omnibus diſſerendi locus, aut certè poteris ab iis quærere, & audire commodius, qui probè gnari ſunt harum rerum, Venetias profectus. Nunc eſſet habendus ſermo de iis quinque rebus, quæ debent eſſe compertę cuilibet homini, qui veniat in communionem ipſius civitatis; ſed nollem tibi moleſtus eſſe tam longa oratione. IOAN. Sermones tui mihi eſſe graves nullo modo poſſunt, quandoquidem aviditas audiendi plurimum augetur eorum, quæ tu commemoras, grata quadam varietate. Argumenti præterea genus ipſum tàm grave, ut nullus ſit tàm degenere, abjectoque animo, quin ejus deſiderium atque ſtudium facile commoveat, attentiorem me reddit, efficitque, ut moleſtia & ſatietas, ſi qua oriri poſſet, convertatur ad animi fructum atque voluptatem. Quamobrem niſi tu labore diſputationis hujus defeſſus es, per me licet expedias omnia, quæ dicenda ſunt.

TRY-

TRYPHO. Facilè patior omne id abſolvi, quod eſt inſtitutum, cum præſertim hac die ipſe mihi videar ad hanc diſputationem maxime paratus. Fieri poſſet, ut non eſſem ita promptus aliâs. De iis igitur quinque rebus, quas commemoravi, quantum pertinet ad rem noſtram, dicam, neque ſingula perſequar. Vniverſum imperium noſtræ reipublicæ, quod neminem præterire perſuaſum habeo, duabus omninò partibus continetur, quarum altera ſpectat ad continentem, & ad mare altera. Vtrinque ſui fructus uberes ac multi; ſed ubertimi atque plurimi ſunt ex continente, præcipueque ex regione Longobardorum, in qua, præter alia non exigua, ſeptem nobiliſſimæ urbes ſunt in noſtra ditione, Tarviſum, Paravium, Vicentia, Verona, Brixa, Bergomum, & Crema. Mari quoque reſpubl. noſtra dominatur in Cypro, in Creta, in Corcyra, præter alias Inſulas; oramque maritimam tenet Illyrici, Dalmatiæ, & Hiſtriæ ſatis longo tractu, in quo non paucæ ſunt urbes, & quàm plura opida, ex quibus emolumenta non modica noſtra civitas capit. Ejus autem vectigalia ampliſſima ſunt atque multiplicia, utpote rebus omnibus, quæ vel importantur, vel exportantur, impoſita portoria, inter quæ centena millia florenorum affert, quod pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

vino duntaxat ſolet exigi;adhæc ſcripturæ maris,atq; continentis, Decumæ, & Cenſus patriciorum,omniumque civium. Eſt hoc tributi genus illi perſimile, quod à vobis Arbitrium appellari audio. Sunt enim multi ex Patricio, atque ex civium ordine, qui licet fundos atque agros minime poſſideant, negociationis tamen causâ ſunt locupletiſſimi. His ergo pariter, atq; illis hoc tributum imponitur, quod Tanſę apud nos nomen habet, hoc eſt æſtimationis: quandoquidem ſingulorum opes atque facultates de more taxari debent, id eſt æſtimati, & quanti res uniuscujuſque fuerint æſtimatæ, pro eo conſtitui, quid illi dependendum ſit. Aſſeveranter à multis affirmatur, ex omnibus vectigalibus urbis, maris, atque continentis, in annos ſingulos ſupra ducenta millia decies aureorum colligi. Reditus noſtros annuos ſummatim deſcripſi: ſiquid magis enucleatum diſtinctumq; cupis, tabulæ accepti conſulendæ ſunt, & rationes ipſæ, quę referuntur à vectigalium Præfectis, inveſtigandæ. Sed quemadmodum res urbanę pariter, atq; externæ fructuoſiſſimæ ſunt, ita etiam non modici ſumptus, qui jugiter fiunt. Principio terreſtrium copiarum ducem continua ſtipendia merentem apud nos habemus, cui præmia ſatis ampla conſtituta ſunt, & iis cohortibus mi-

litum,

litum, quas non paucas conducit. Hac dignitate fuit ornatus à nobis prope ante biennium Franciſcus Maria Roboreus Vrbini Dux, vir & rerum bellicarum ſcientia, & inſigni prudentia, præter alias innumeras animi virtutes, celeberrimus imperator hujus noſtræ ætatis, in cujus induſtria & fide ita conquieſcimus, ut quamdiu copiis ille noſtris præeſt cum ſummo imperio, ſi qua vis inferatur alicunde, non reformidemus. Adhæc afficiuntur, à nobis continuo ſtipendio mille gravis armaturæ milites, paulò plus, minusve, prætereaque is peditum numerus, qui par eſſe poſſit cuſtodiendis omnibus iis locis, quæ tenenda præſidiis noſtris firmandaque ducimus, non modo cum bellum aliquod ingruit atq; viget, ſed etiam ubi conquievit planè, & res ſunt tranquillæ. Multis quoq; ſtrenuis hominibus merces tribui ſolet, quorum opera atque ſtudio, cũ res ita poſtulat, exercitus noſtri conſcribuntur atq; comparantur. Omnes eæ copiæ, quæ ſunt paratæ & inſtructæ, in ea Lõgobardicę regionis oppida tribui ſolent, quæ vel aſſidua cuſtodia & præſidio indigent, vel quæcunque pertinent ad victum, commode ſuppeditant; ubi gerendum bellum fuerit, illinc evocantur, & quo neceſſitas magis urget, eò proficiſcuntur. Adtuendam inſuper ditionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

maritimam ab injuriis omnibus, denæ aut duodenæ triremes ſunt ſemper in promptu, quæ diſtributis invicem partibus maria percurrunt, & Cyprum, Cretã & Corcyram, aliaſq; Inſulas, & loca magis opportuna de more circumſident. Singulis autem triremibus ſunt quinquaginta ſedilia, in unoquoque tres remiges collocantur ita, ut omnes hi numero ſint centum, & quinquaginta, ſed accedunt illis homines bello apti non pauciores quàm octoginta, neque plures quam centum. Precium remigibus non ita magnum tribui ſolet. Triremes enim certis in locis inſtruuntur, ut puta in maritimis oris Dalmatiæ, & Illyrici, quarum incolæ non modò re tenui, ſed omninò anguſta, conducti parva mercede ſe remigio addicunt. Bellatores autem triremibus imponendos opus eſt eodem ſtipendio donatos augere, quo cæteros operam navantes in militia terreſtri. Sumptibus igitur omnibus in unum collatis, qui ſolent in remiges, in milites, in commeatum, cęteroſque apparatus continenter inſumi, menſtrui cujuſque ſpacii habita ratione, prope ſeptingentis aureis conſtiterint ſingulæ triremes. Non exiguæ prætereà ſunt impenſæ, quæ fiunt in tuenda belli navalis plurima inſtrumenta; res tibi, de navali cum audies, multò magis patebit. Cæterum quod ve-

ctigalia reipublicæ plurimùm exhaurit, montis, ut modò vocant, triplicis eſt ratio, nimirum veteris, novi, atq; adeo noviſſimi. Vetus autem originem ſuam ducit à temporibus uſque Vitalis Michaëlii Ducis, qui montis hujus inſtituendi primus autor fuit, ut ſuſtineret ſumptus immenſos in eo bello factos, quod adverſus Emanuelem Imperatorem tunc gerebatur; vocatur hic alio nomine, Impreſtita, nempe Commodata. Alter bello Ferrarienſi mons habuit exordium, Ioanne Mocenico Duce, patrum noſtrorum ætate. Tertius demum poſt annum MDIX. exercitibus noſtris profligatis ab Aloyſio XII. Galliæ Rege. Singuli porro montes nihil aliud ſunt, quam acervus & cumulus earum pecuniarum, de quibus maximis reipublicæ neceſſitatibus à Patriciis, & civibus noſtris commodatum fuit. Quæ neceſſitates, quia multæ frequenteſq; fuerunt, idcirco montes hi cuncti, ſed præcipuè duo primi, evaſerunt quędam immanis & immenſa moles. Quapropter in uſuras, quæ ſolvuntur ſemiſſe & quadrante, maxima pars noſtrorum vectigalium abit; ex quo fit, ut coacervare pecuniam vix unquam poſſit, quamvis propter amplitudinem imperii ſit copioſa reſpubl. Veruntamen ut ſui fructus eſſent illi uſui, conſueverunt majores noſtri, ingruente

bello,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

bello, Montis veteris uſuras neutiqua
pendere; confecto quoque ipſo bello ne
præſentis anni, ſed ejus, quo ſolution
conquieverant, habere rationem, atq
ita deinceps intermiſſas penſiones proſ
qui. Quare poſterius eſt hic mons ann
quadraginta, & etiam aliquanto ampli
hac tempeſtate. Novo quidem Patric
noſtri admodum prudenter biennio an
conſuluerunt, atque proſpexerunt. Vſur
quoque Montis hujus multæ reſidebar
& quando ſuis creditoribus erant perſo
vendæ, non præſentes, ſed exactæ nume
rabantur, qua ratione fieri videmus nun
in Monte veteri. Vt ergo tantum æris alie
ni conflatum diſſolverent, ſuiſque vecti
galibus permitterent rempublicam frui
importuniſſimo fœnore tandem libera
tam, lege lata ſanxerunt, ut nihil pendere
tur in poſterum uſuræ amplius nomine;
quæ vero deberentur antea, nondum per-
ſolutæ redigerentur in unum, unâ cum
ſua ſorte. Quo fit, ut quiſquis habet pecu-
nias creditas huic monti, eidem referan-
tur accepta, unâ eâdemq; ratione tàm ca-
put ipſum, quàm fœnus ex ipſo profectũ;
id autem, quod ſingulis annis penſitari ſo-
let, à creditoribus ipſis numerandum ſit
in aliqua parte pecuniæ, quæ debetur ſibi,
non in alicujus penſionis atq; fructus lo-
co. Qua ratione reſpub. paulatim recrea-
tur,

[..]ur, onere gravi levata æris alieni, brevi-
que univerſa nomina expedirentur, ſi
continuarentur adhuc aliquot annis ſolu-
tiones. Sed in qua viciſſitudine ſint om-
nia, tu vides, bellorumque continuatione
quanti ſumptus faciendi, ut nec tibi, nec
ulli mirum videri debeat, ſi non diſſolu-
tum fuerit, quicquid ſupereſt æris alieni,
non modo, ſed inſtituendi præterea non-
nulli alii Montes: ex quibus unius ratio-
nem prope initam audio, qui nomine
ſubſidii appellandus ſit, ut ſubſidio ſit ad
eos ſumptus ſuſtinendos, qui ſubeundi
nobis neceſſario ſunt. Sed ut regrediar eò,
unde ſum digreſſus, penſiones à duobus
hiſce Montibus ſolvendæ, quanam ratio-
ne convertantur in uſum reipubl. ex iis,
quæ dicta ſunt, conſtare tibi ſatis arbi-
tror. IOAN. Ni fallor, eo tempore, quo
gerendum eſt bellum, nihil à monte vete-
re penditur cuiquam, ſed ita reſident uſu-
ræ, quæ interea debentur, ut ſi eo anno,
quo ſolutiones intermiſſæ fuerint, debi-
tiones fortè ſuperſint annorum quadra-
ginta, tertio quoque duorum, ſi eadem
intermiſſio procedat, quæ certe nullis
temporibus eſt definita. Mons novus et-
iam quicquam ſolvere non cogitur, ſed
cum modus aliquis factus ſit uſuris ejuſ-
dem, nullam omnino jacturam ſubire po-
teſt, niſi quatenus non diſſolvit ea, quæ
jam

jam pridem debet. Quibus in rebus ni
aliud incommodi cernitur, prętcr allata
creditoribus moram exigendi. Verun
men ipſa res exigit, & æquitas ſuadet,
æquo animo perferatur, ſi quid inco
modat in communibus reipublicæ di
cultatibus. Relinquitur autem Mons t
tius, nempe noviſſimus, de quo tu no
dum quicquam ediſſeruiſti. TRYPH. N
eſt, cur aliud quicquam de hoc monte c
cam præter id, quod huic uni contingit
omnibus, ut uſuras quincunces contine
ter ſolvat. IOAN. Eſtne locus aliquis neg
ciationi relictus in his veſtris montibu
quemadmodum Genuæ, & Florentiæ c
ſuevit relinqui? TRYP. Noſtri montes no
ſecus ac aliæ omnes merces liberè con
parari, & vænire poſſunt. Verumtamē d
primi ſunt minima fide, quia ſæpe conti
git, ut nihil penſitent, interceptis à rep
blica fructibus. Noviſſimus continua
penſitatione unus tuetur ſuam fidē. Nu
ubi de reipub. vectigalibus atq; ſumptib
egimus, progredientes ulterius loquemu
de bello, & de pace. Requirit hæc diſputa
tio prius eam cognitionem, quibus armi
noſtra reſpub. ſit parata, & inſtructa, & un
de ſuppeditentur eidem res omnes belli
cę: quæ faciam ut intelligas, & alia quæ
dam opportuna. Quis, quantuſq; ſolemni
apparatus ſit militiæ omnis tàm mariti

mæ

mæ, quam terreſtris, ex iis, quæ dicta fuerint, propemodum cognoviſſe te arbitror. De apparatu, qui fit extra ordinem, nihil attinet dicere. Nam quotieſcunque opus eſt augere militibus copias terreſtres, eo mercenario genere uti conſuevimus, cujus hac tempeſtate in Italia uſus eſt aſſiduus. Neque neceſſaria eſt ea cura comparandi arma ſuppeditanda militibus, atque tribuenda: quicunque accedit, ut ſtipendia faciat reip. ſecum defert ea, quæ ſunt illi neceſſaria. Satis eſt providere iis rebus, quarum magnum eſt opus, tormentorum bellicorum, in maxima copia pulveris, & nitri, omniumq; inſtrumentorum, quæ apta ſunt vel oppugnandis, vel tuendis arcibus, in quibus rebus comparandis noſtra reſp. adhibita ſumma diligentia, nulli ſumptui parcit. Navali bello, quemadmodum ſuperius expoſui, triremes noſtras adornamus in certis locis, ubi quàm exigua mercede & pretio invitati geſtiunt homines in remigum numerum adſcribi. Ad prœliandum vero illos adhibemus, qui terreſtribus prœliis quoque habentur apti. Et quamvis ii ſint cum iis armis, quibus opus habent; nihilominus quia nonnihil diſcriminis inter ea, quæ pertinent ad pugnæ varium genus intercedit; ideò reſp. curat, & dat omnem operam, ut abunde copioſeque admodum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſit parata his omnibus, ne quid poſtea ſi
deſit ad tuitionem, cum neceſſitas urge
Si quando vero claſſes emittendæ, mar
timæque vires eſſent adaugendæ, nihil in
cidit opportunum huic rei, quo careat re
publica. Eſt in urbe, nequid te lateat, ce
tus quidam locus, in quo triremes, & na
vigia cuncta fabricantur, & quæ neceſſa
ria ſunt bellis, apparantur omnia, verna
cula lingua vulgo, *Arſenale*, dictum, mu
rorum ambitu continente circumvalla
tum, ex omni parte clauſo aditu, præte
unam portam, & quà navigiis ingreſſum
vel egreſſum aperit Euripus; tanta ver
elegantia, necnon amplitudine, ut intro
euntibus urbis ſpeciem referat æqualem
immò fortè majorem, ut profectò autu
mo, quam veſtrum illud oppidum in via
quæ Piſas ducit: recolo me ibi fuiſſe mul
tis abhinc annis, cum ſuſcepiſſem ite
causâ perluſtrandi Piſas, Lucam, atq; Ge
nuam, cum tota ora maritima; eſt autem
quod accepi, nomen oppido illi Empolis.
Diſtinctæ ſunt porro ſedes in noſtro na-
vali pro vario genere, atque copia rerum
inſtructarum, alibique alia coagmentan-
tur, & elaborantur. Loca tributa compin-
gendis navigiis ſunt quædam ſpatia, quę à
nobis, *Volti*, hoc eſt fornices nuncupan-
tur, ſuperimpoſitis tectis ad arcendos im-
bres, qui defluunt pariter à dextris, atque
à ſi-

à ſiniſtris. Tàm verò ſinguli latè atq; longè patent, quàm moles ejus navigii poſcere videtur, quod inibi aſſervatur, ſive fabricatur. In plures ordines ea ſpatia diſtributa ſunt, non æquali numero, ſed prout in longum protenditur is locus, in quo ſita ſunt. Non multis ante diebus cum Venetiis eſſem, de integro contemplandi cupido me inceſſit, quicquid erat apparatus in toto navali; neque vero grave mihi duxi, cunctos eos ordines ſingulatim adire, & coram inviſere, ut commode cernerem genus omne navigiorum, quod ſub tectis eſſet, aut inchoatum, aut omnino perfectum; ejuſmodi ſunt & triremes, & biremes, & phaſeli, & quinqueremes onerariæ ad merces convehendas ex Beryto, Alexandria, Africa, atque Belgio, quamvis Belgica negociatio in præſentia refrixit. Duo quoque Bucentauri, quod navigii genus in ceremoniis tantum ſolemnibus adhiberi ſolet, principibuſque viris ſuſcipiendis, quo tempore ſtatuunt ad urbem noſtram proficiſci; ſunt etiam quædam triremes inſignitæ his duabus literis, C. X. quæ concilii x. virûm nota eſt, oſtenditque, eas in concilii illius poteſtate, præterea verò nullius Magiſtratus eſſe; quod quidem ea de cauſa inſtitutum fuit, ut ſi quid accideret improviſum atq; inopinatum, ſemper eſſent ad manus

R promptæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

promptæ aliquot triremes. Cuncta vero navigia non ſunt inſtructa, cùm alia ſint inchoata, paulatimque abſolvantur, alia, quæ vitium fecerunt, reficiantur; ſed urgente neceſſitate brevi adornarentur; ſiquidē nihil aliud opus eſſet, quam fabrorum, operariorumque numerum augere. Sunt præter hæc apparatui cuique ſuę tributæ ſedes, utpote tormentorum bellicorum, & utriuſque generis armorum, quæ ad vim cum inferendam, tum propulſandam neceſſaria ſunt, anchorarum, gubernaculorum, malorum, velorum, & rudentum. Sunt etiam certa loca illis deſtinata, qui candentes laminas tractant, ut thoraces conflent, & ferramenta, cum clavis quælibet fabrefacientibus, quæ ad navigiorum fabricationem neceſſaria ſunt. In apparatu quoque bombardarum, maximam vim reperi omnium tormentorum & majorum, & minorum, cujuscunque generis, utputa quas vocamus moſchettos, falconetos, cannones, dimidiata, quadrantalia, colubrinas, ſacros, & his ſimilia; continenter autem recentia conflari ſolent, & eorum materia in hunc uſum converti, quæ non ſunt accommodata militiæ hujus noſtræ ætatis, cujuſmodi majora tormenta non pauca vidi ex eo genere, quod coagmentari & compingi ſolebat, cuius antiquis temporibus
uſus

uſus frequens erat; minora quoque navigiis tunc imponi ſolita magno numero inſpexi ex ferro, quaſi decurtata. In armamentario ſunt arma, quibus inſtruantur armatorum dena millia quolibet momento, multoq; plures adhuc, neceſſitate imminente. Ad arcendam vim comparata ſunt quædam capitis, atque pectoris integumenta, nec non thoraces multi ex eo genere, quod militiæ terreſtri modo nihil eſſet utile. Ad inferendam quoque plurima ſpectantur, inprimis magna vis eorũ, qui dicuntur ſcloppi, unà cum eorum pyxidibus atque retinaculis, ſquati, machæræ, veruta, enſes graviores, baliſtæ, Scythicæ arcus, omnia ſingulari apparatu collocata, & ordine. Longum eſſet particulatim univerſa conſequi. Tu cum eas Venetias inviſurus es, coràm inter cætera hoc ipſum navale, in quo contemplari poteris hæc à me recenſita, & alia multa, quæ prætereo conſulto, ne moleſtior ſim. Hoc unum tamen ſilentio non eſt tranſeundum, in Ducario propter Ducis habitationem apparatũ armorum quemdam conſervari, qui ſatis eſſe queat hominibus armandis propè mille & quingentis, ob eam rem à majoribus noſtris inſtitutum, ut facile coërcerentur, atque opprimerentur, ſi qui contra rempub. fierent domeſtici impetus, qualis fuit con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſpiratio Baiamontis Theupuli, quo tempore Dux erat Petrus Gradonicus, inauguratus anno M CC XC; & quam Marinus Falerius iniit, Dux quinquageſimus quintus, electus anno M CCC LIV. Fuerat autem id conſilii Baiamonti Theupulo, ut auxiliis popularium inſtructus Ducarium invaderet, ibique Ducem obtruncaret, & quoſcunque Patricii generis viros poſſet comprehenderet, ut occuparet tyrannidem noſtræ civitatis. Sed imbrium magna vi de cœlo ingruente, quibus ita conjurationis participes impediti fuerunt, ut minime ad tempus adfuerint, factum eſt, ut conſilia & conatus omnes ad nihilum reciderint. Nam Duci & Patriciis omnibus datum inde fuit, ut mature conſulerent capiti, atq; rebus ſuis, & ipſe Dux conjuratorum cum fugęſe daret per eam viam, quæ ab æde Marcia fert ad Rivum altum, à muliere interiit lapidea pila deſuper ex feneſtra ictus. Marinus autem Falerius cum Dux eſſet, non contentus eo faſtigio, tyrannidem cogitabat, Patriciiſque viris cædem moliebatur. Sed unius ex conjuratorum numero proditur indicio, amiſit eam vitam, qua minime ſunt digni homines nefarii, ſiqui conantur opprimere patriam ſuam tyrannide. Vt igitur impreſſiones ejuſmodi prohiberentur, majores noſtri ſtatuerunt, & dederunt operam, ut

ſemper

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſemper inſtructum eſſet Ducarium ea copia armorum, quæ cunctis ad tuitionem atque cuſtodiam opportune ſuppeterent. Quod autem ſpectat ad bella, quæ geſsêre majores noſtri, fuerunt ea ſolemnia reip. atq; continentia cum Imperatoribus Græcis, & Vngaris Regibus, ſed antiquis temporibus, non recenti hominum memoria. Nam poſteaquam Turcæ in Græcia dominati ſunt, non minùs Vngari, quam nos ipſi coacti fuimus eorum vim arcere atq; propugnare; quapropter amplificatio imperii nulla deinde contigit; ſed quicquid inſularũ tenemus in Ionio, & Ægeo mari, oppidorumq; in maritimis Iſtriæ, Dalmatiæ, Illyrici, & Peloponneſi, id eorum bellorum præmium fuit, quæ confecta ſunt olim contra Vngaros, & Græcos. In Syria quoque commiſimus multa prælia, non modò cum populis alienis à Chriſtiano ritu, ſed etiam cũ Liguribus, ſive Genuenſibus, in qua dimicatione & cõcertatione tam adverſa fortuna ſemel uſu fuimus, ut cogitandum fuerit de laribus defendendis; ad extremum tamen inſigni virtute atque fortitudine Victoris Piſani, Caroli Zeni, Iacobi Caballi Veronenſis, & aliorum præterea Ducum, vicimus egregie. Poſthæc in Gallia Ciſalpina bella inchoata ſunt, in quibus multa ſecundiſſima nobis evenerunt, eaq; cum imperii propagatio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rum opum acceſſio, quę Chriſtianis Prin-
cipibus omnibus formidoloſiſſima evaſi
& neceſſe fuit illis unà fœdus icere, mo-
lientibus eam ſuſpectam vim nonnihil de-
primere; hinc Abduana clades illa, & im-
perii amiſſio, quantumcumq; nobis fue-
rat in Longobardorum regione. Tanden
cunctando fortunæ vim ita fregimus, u
propè amiſſum imperium omne recepe-
rimus, recuperata quoq; priſtina dignita-
te; inde factum eſt, ut Franciſco Rege pro-
ximè in bello capto. illius potentiam atq;
minas minime horruerimus, qui terrore
incutiebat Italię, Gallięq; univerſę, imm
verò eidem in præſentia bellum indixeri-
mus, cujus exitus felices quidem augura-
mur, ſi modò inpulcherrimam hanc pro-
vinciam perbenigne intendere ſuperi ad-
huc propitii, & volentes omnes conſtitue-
rint. De finitimorum viribus nihil attinet
dicere, quæ omnibus ſunt perſpectiſſimę,
maximeque cognitæ. Quis opes Turcicas
ignorat, quot, quantæque ſint? iis porro
ditio maritima reipub. quaquaverſus uni-
verſa circumcluditur, & circumſedetur.
Germaniæ verò, quantumvis magnæ,
cum diſtractæ ſint, hoc tempore non vi-
dentur valdè formidandæ, & qui res om-
nes illius provinciæ, rationeſque tenet, fa-
cillime animadvertere & cognoſcere po-
teſt, ægre admodum eas in unum contra-
hendas.

das eſſe. Quæ ſi diſſociatæ non exiſterent atque diſſipatæ, nulli dubium eſt, quin multo plus terroris atque adeo periculi impenderet ab iis Italiæ, quàm ab ipſis Turcis. Sed percenſere atque enumerare omnes eas rationes, quæ me in hanc ſententiam adducunt, nimis longum eſſet. De Mediolano ſollicita non eſt admodum reſpublica, niſi quando eſt in ditione atq; poteſtate aut Galliæ Regis, aut ullius potentiſſimi Principis; tametſi res ita comparatæ ſunt ejus principatus, ut non parũ habeat negocii, quiſquis eum poſſidet, in dominatu retinẽdo, atq; defendendo. Reliqui ſunt Mantuæ pariter, & Ferrarię Duces, quorum opes atque vires tantæ non exiſtunt, ut pertimeſcendæ ſint à nobis, id quod omnes vident. De cuſtodia regionis atque tuitione (nam tertio loco ſuperius hæc propoſita fuerant) audiſti, quanam ratione, & quibus præſidiis terreſtria, atque maritima quæque tueamur, cum modo verſaremur in ea narratione; quapropter nihil amplius fuerit hac in re immorandum. Hoc unum, quod quidem te latere nolo, tantummodo dicam, cum majores noſtri cognoviſſent, id re ipſa experti; amitti poſſe vel unica clade accepta, quicquid eſſet imperii ſibi in continẽte, ab iisdem conſilium initum fuiſſe, cunctas urbes atque oppida ita muniendi, ut

direptionibus & rapinis hoſtium non pa-
terent, ſiquando exercitus reipublicæ di-
ſipati eſſent. Quamobrem ab anno MDIX
uſque ad hoc tempus, ſex urbes commu-
nitas adeò firmavimus, nempe Taurr-
ſum, Patavium, Veronam, Brixiam, Be-
gomum, & Cremam, ut inexpugnabile-
modò à cunctis habeantur. Bergomi mu-
nitiones ſunt minùs aliquantò firma-
quàm cæterarum urbium, ob collis pro-
pinquitatem. Sola Vicetia relinquitur im-
munita, quæ licet habeat collem quemd-
ita ſibi imminentem, ut magno ſit impe-
dimento ejus munitioni, nihilominu-
Bartholomæus Livianus, qui reipublica-
copiarum ſummus dux fuit, exempla-
quoddam effinxerat, atq; excogitarat, qu-
tuta redderetur eadem ab hoſtium inju-
riis. Lemniacum oppidum inter Patavii-
atque Mantuam ad Atheſim ſitum, in eo
numero putatur, quo ſunt quæque op-
portuniſſima, & qui præſunt reipublicæ,
quemadmodum audio, aſſiduè inſtant at-
que urgent, ut communiatur. Quarto loco
rerum, quæ importantur, atque exportan-
tur, conſideranda vis, atque genus fuerat.
Hæc quoque non indigent propè ulla ex-
plicatione, cum manifeſtiſſima res ſit, at-
que omnibus pateat, urbem noſtram, quæ
in mari poſita eſt, opus habere conve-
ctis univerſis rebus, quæcunque perti-
nent

nent ad hominum vitam ſuſtinendam, quippe cui plurima cum terra, & nulla cum aqua ratio, & communicatio neceſſaria palàm intercedit. Quæ ſolent exportari, non alia ſunt quàm panni ſive ſerici, ſive lanei, aliæque merces permultæ variorum generum, ſolertia laboreque artificum noſtrorum confecta. Plurimas etiam mercatores convehentes inferunt ex Africa, & Alexandria, nec non ex Beryto, quæ poſtea diffundi ſolent per has omnes provincias. Vltimo loco propoſita erat legum latio; quæ res ſpectat ad aliud genus diſputationis, quod eſſet inſtituendum, ſi tu intelligere cuperes, utrum reipubl. noſtræ ratio ſit ſimplex, an cõpoſita; cujuſnam vero formæ, ſi ſimplex, aut in quam magis propendeat, ſi cõpoſita; quæ tecum ipſe cogitare potes atque examinare, cognitis & perſpectis rebus omnibus, in quibus eſt poſita. Quod ſi alterius audire malis hac de re ſententiam, cumulatiſſimè tibi ſatisfieri poterit à Nicolao Leonico Doctore Patavino, qui cum ſit inſignis Philoſophus, & peritiſſimus omnium, multò amplius diſſeret his de rebus, quàm quilibet alius. Expoſui tibi adminiſtrationem noſtræ reipubl. quàm breviſſimè, & quàm facillimè fieri potuit. Si quid amplius deſideras, polliceor, atque adeò recipio, nõ recuſaturum me hos ipſos ſermones re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

petere, quoad omnia probè comprehendas, atque ita percalleas, ut communicare poſſis eadem cum amicis tuis.. IOAN. Satis eſt, ſuperque factum deſiderio meo, & puto me inſtitutionem veſtræ reipublicæ non minùs tenere, quàm ſi ego educatus in ipſa, atque natus eſſem. Propediem me Venetias iturum confido, ibique à nobiliſſimo viro Hieronymo Quirino, privatorum Magiſtratuum quænam ſit juriſdictio, intelligam. Poſt hæc à Nicolao Leonico percunctabor ea, quæ modò dicebas: non enim decet laborare ac defatigari unum tot in rebus. Certè quicquid laboris hodie cauſa mea ſuſcepiſti, de hoc plurimùm te amo, plurimumque debeo. Quod ſi pateretur id amicitia noſtra, pollicerer tibi viciſſim, quicquid operæ ac ſtudii ab amico gratiſſimo cariſſimoque proficiſci poteſt. Quibus dictis omnes illicò ſurreximus, & ad viridarium perreximus, in quo invenimus Bembum cum aliquot nobiliſſimis viris deambulantem, atque conferentem. Ad hos progredientes quoque nos adjunximus, atque una circuivimus totum viridarium ſæpius. Inclinatam verò cernentes ad veſperam diem omnes poſtea diſceſſimus, & admodum læti ex eo congreſſu domos noſtras revenimus.

FINIS.

IN

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

IN

DONATVM IANNOTIVM

ET

CASPAREM CONTARENVM

Cardinalem,

DE

REPVBLICA VENETA,

NOTÆ.

AD

Eruditiſsimum Virum, & Senatorem Ampliſsimum

LVGD. BATAV.

Ex Officinâ Elzeviriana,

CIↃ.IↃC XLII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

petere, quoad omnia probè comprehen-
das, atque ita percalleas, ut communica[illegible]
poſſis eadem cum amicis tuis. IOAN. Sa-
tis eſt, ſuperque factum deſiderio meo, &
puto me inſtitutionem veſtræ reipublic[illegible]
non minùs tenere, quàm ſi ego educatu[illegible]
in ipſa, atque natus eſſem. Propediem m[illegible]
Venetias iturum confido, ibique à nobi-
liſſimo viro Hieronymo Quirino, priva-
torum Magiſtratuum quænam ſit juriſ-
dictio, intelligam. Poſt hæc à Nicolao
Leonico percunctabor ea, quæ modò di-
cebas: non enim decet laborare ac defa-
tigari unum tot in rebus. Certè quicquid
laboris hodie cauſa mea ſuſcepiſti, de hoc
[illegible]
ſtudii ab amico gratiſſimo cariſſimoque
proficiſci poteſt. Quibus dictis omnes il-
licò ſurreximus, & ad viridarium perre-
ximus, in quo invenimus Bembum cum
aliquot nobiliſſimis viris deambulantem,
atque conferentem. Ad hos progredien-
tes quoque nos adjunximus, atque una
circuivimus totum viridarium ſæpius. In-
clinatam verò cernentes ad veſperam
diem omnes poſtea diſceſſimus, & admo-
dum læti ex eo congreſſu domos noſtras
revenimus.

F I N I S.

IN

IN

DONATVM IANNOTIVM

ET

CASPAREM CONTARENVM
Cardinalem,

DE

REPVBLICA VENETA,

NOTÆ.

AD

Eruditiſſimum Virum, & Senatorem Ampliſſimum

DOMINICVM MOLINVM.

LVGD. BATAV.

Ex Officinâ Elzeviriana,

cIↄ Iↄc XLII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Eruditiſsimo Viro, atque Veneto Senatori ampliſsimo,

DOMINICO MOLINO,

NICOLAVS CRASSVS
S. P. D.

Offero tibi, Moline, Senator ampliſſime, Notas, quæ juſſu, & auſpiciis tuis ad Iannotium, & Contarenum conſcriptæ ſunt: exiguum profectò munus, ſed multis nominibus tibi debitum. Tu namque literatorum Mecœnas, & Princeps, eorum omnium, qui ſtudiis atque doctrinis dediti ſunt, ſcripta jure quodam tuo tibi vendicas. Cum verò nihil Patriæ libertate, atque amplitudine ſanctius & antiquius habeas, hæc noſtra qualiacunque ſint, quæ ad Venetæ reipublicæ ſplendorem,

rem, & dignitatem pertinent, tib[i] quidem uni, & hercule merito tu[o] debentur, præterea nemini. Quid quod tu non ſolum in cauſâ fuiſti, ut huic operi manus admoverem, ſed multa adjumenta ſubminiſtraſti, ut à te profectum opus, ad te reverti meritiſſimo videatur. Accipe igitur ab homine, qui jam inde à patre, & majoribus eſt in ære tuo, æternũ hoc non grati minùs, quàm devincti animi teſtimonium: cumque pro ingentibus meritis in me tuis, viriumque mearum imbecillitate non ſim ſolvendo, concede ſaltem, ut levi hoc munuſculo omnia tuâ cauſâ & velle, & debere non modò fatear, ſed etiam profitear, & præ me feram. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

IN DONATVM IANNOTIVM, ET CASPAREM CONTARENVM Cardinalem,

DE REPVBL. VENET.

NOTÆ.

NOT. I. *Et quoniam ſermo primùm habitus fuit, &c.*] De Veneta republica tria proponit Iannotius tractanda, quæ totidem dialogis complecti inſtituerat. Ex his deſiderantur poſtremi duo, aut non editi in lucem, aut ab implicito occupationibus aliis nunquam conſcripti. Veruntamen ea, quæ altero dialogo de ſingulis Magiſtratibus fuerant explicanda, memoriæ prodidit eruditiſſimus, atque illuſtriſſimus vir Caſpar Contarenus, ex quibus expleri poterunt ea, quæ deſunt huic loco: quodque pariter dialogo tertio diſputandum fuerat de genere, ſive forma Venetæ reipublicæ. Nos ejuſdem Contareni opinionem explicaturi pertractabimus, ut huic quoque deſiderio ſatis à nobis fiat.

NOT. II. *In quorum numero eſt, ne quid te celem, M. Antonius Sabellicus.*] Satis acriter Auctor hoc loco perſtrin-

ſtringit Sabellicum, quem apertiſſimè a
ſentationis nomine condemnat; quin, u
vulnus altius infligat, talem civem, & Pa
tricium Venetum, qualis Trypho Gabrie
lius fuit, ſumma opinione integritatis, atc
innocentiæ hæc differentem inducit, qua
tamen ab eo profecta nullo modo exiſti
mo, ſed ab ipſo Iannotio in Sabellicum
non benè animato, qua de cauſa, incertū
non enim decet judicium interponere in
re minime nota. Ab Iannotio certè, quod
cōſtat, Bodinus hauſit, vir doctrina varia
& multiplici, magnaque eloquentia, ſed
præcipiti nimis ad res innovandas inge-
nio, & ad optimis quibuſque auctoribus
detrahendum maximè proclivi. Inſectatur
is quam acerbiſſimè pluribus in locis, ſed
præcipuè cap. 4. ſuæ methodi Antonium
Sabellicum, quem inceſſit his verbis. *Quis
autem riſum tenere poßit, qui Sabellici
ſcripta legat, ubi Venetorum bella cum Ro-
manis geſtis comparat. At ne Donatus
quidem Iannotius civis Venetus iſtam com-
parationem ferre potuit.* Equidem Bodino
Iannotius eam gratiam debet, quod Ve-
netus civis è Florentino ſit repentè factus:
quamquam id ut memoriæ lapſus excu-
ſari poteſt. Illud autem quanam ratione
excuſari poterit, hominem, qui prudens
atque ſapiens haberi velit, ab alieno ſic
pendere judicio atq; ſenſu, ut temerè ſen-

ten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſentiam ferat incomperta re, aut certè non probè cognita, matureque perpenſa. Nam ſi Bodinus ea, quæ Sabellicus ſcripſit, non oſcitanter legiſſet, hanc Iannotii cenſuram minimè probaſſet, neq; virum innocentiſſimum irriſiſſet, ne riſus in ſe tandem conſequerentur. Sed audiamus ipſum Sabellicum ſuis verbis loquentem. Volumus enim, ut non alius, quàm ipſe, cauſam ſuam agat, & ſeipſum vindicet à calumnia per injuriam impoſita. Hæc igitur ait in præfatione, ſeu procemio ſuæ hiſtoriæ rerum Venetarum. *Fuerunt populorum quorundam, qui imperio quandoque potiti ſunt, res, quis neſciat? magnificæ & amplæ, vel in primis Romanorum, quibus ſplendore ac magnitudine eorum, quæ foris geſsére, fortaſſe cedimus: verùm ſanctitate legum, juris æquatione, innocentia, cæteriſque ſanctioribus inſtitutis res Venetæ cum Romanis collatæ non modo non deteriores illis, ſed longè etiam, adſit modo æquus judex, meliores reperirentur.* Fatetur ergò Sabellicus ingenuè id, quod res eſt, neque amplitudine imperii, neque rerum geſtarum gloria Romanæ reipubl. Venetam exæquandam; alia tamen quædam eſſe, quibus eadem meritò videri queat non ſolũ par, ſed ſuperior; cujuſmodi ſunt ſanctitas legum, juris æquatio, innocentia, innata libertas, quin etiam

originis primordia, quæ probat honeſtiora multò accidiſſe, & nobiliora Venetæ urbi, quàm Romanę. Hæc autem, præterquam quod ab omnibus uno fermè ore celebrantur, ſunt ferè eadem, aut certè nō diuerſa multum ab iis, quæ Iannotius hic tradit, ut ſatis mirari nequam, quid illi venerit in mentem, accuſare Sabellicum planè ſibi conſentientem. Nam licet idem non ſemel in ſuis hiſtoriis inter ſe contulerit geſta utriuſque reipublicæ, nullibi tamen, quod ſciam, vel potentiam, vel imperium æquavit; ſed in quibuſdam rebus tantum eventa, pericula, labores, conſilia, fortunæ varietates, atque id genus alia notavit, in quibus cum multa inveniret inter ſe quam ſimillima, operæpretium duxit, quam ſpeciem & ſimilitudinem in iis cognoviſſet, eandem quoque ſpectandam aliis exhibere. Hac ratione ductus Decadis primæ libro ſecundo bellum à Gallis Senonibus urbi Romæ illatū, quod ad ſedes Capitolinas uſque pervaſit, compoſuit bello, quo Galli, Pipino Duce, in intima hæc æſtuaria penetrarunt, imminentes Rivo-Alto, quo tanquam in tutiſſimam arcem, Metamauco relicto, Veneti Magiſtratus, & cives omnes commigrarant. Cum autem multa percenſeret in ea collatione, quæ viderentur utrinque eſſe quam ſimillima, id in quo tam Romana

fortu-

fortuna ſuperior, quàm virtus apparuit, minimè prætermiſit, immò verò prædicavit his verbis: *Verum in eo Romana virtus clarior, quod hoſtes ad unum cæſi ſunt.* Sic etiam initio primi libri ſecundæ Decadis bella deſcripturus contra Genuenſes ſuſcepta, præfatur, ea ſimilimam videri ſibi habere ſpeciem cum iis, quæ Romanus populus cum Carthaginenſibus olim geſſit. Enumeratis autem iis, quæ conflare hanc ſimilitudinem ſibi viderentur, tandem ita concludit. *Eventus ſi non idem, non tamen omninò diverſus. Excidit Carthago illa ingens: ſuperba Genua abjectis armis, quia plus non potuit, victoribus Venetis perpetuò ceſſit.* Quid habent hæc verba, quod juſtè reprehendi valeat? Nonne ſincerè veritatis expreſſam confeſſionem continent? Vbinam aſſentatio? Vbi mentiendi libido? Non erat igitur, cur Iannotius iniquè carperet: multoque minus, cur Bodinus irrideret, & petulanter inveheretur in virum innocentiſſimũ, qui ſatis bona fide Venetos cum Romanis cõtulit.

Not. III. *Cum tamen idem multa præterierit.*] Quid præterierit Sabellicus, neſcio; illud verò ſcio, memoriæ commendaſſe quamplurima, ab ipſa veritate, mirum, quantum disjuncta, & procul remota: non quidem dedita opera, abſit ab innocentiſſimo viro tantum criminis, ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quia natus alieno ſolo, & ab iis monu-
mentis deſtitutus, è quibus veritas eru
ſolet. Illud verò non ſatis mirari poſſum
multos fuiſſe rerum Venetarum ſcripto-
res, qui ex eo non pauca ejus generis tran-
ſcripſerint : longum eſſet recenſere, quo-
ties hiſtoricus ille offenderit. Sed exempl
eſſe poſſunt, quæ de Franciſco Dandul
Duce litteris mandavit, cui cum patern
eſſet, & avitum, ac gentile cognomentum
Canis; fabellam ex eo haud invenuſtam
aut concinnavit, aut tranſcripſit: Ducem
ipſum, antequam Principatum adeptu
eſſet, ad Romanum Pontificem oratoré,
ut eum Venetæ reipublicæ, cui ſacris in-
terdixerat, conciliaret, cum neque audiri,
neque coram admitti ab irato Pontifice
poſſet, clam acceſſiſſe, dum ille pranderet,
proſtratumque ſub menſa, uti canes ſoli-
ti ſunt, & pedes amplexus quæcumq; pe-
tebat, obtinuiſſe, indeque Canis cogno-
mentum nactum. Attamen ſcimus nos, &
cuilibet facile notum eſſe poteſt, non mo-
dò ex iis literis, quæ anno à Chriſto nato
1280, Ioh. Dandulus Dux dedit ad exte-
ros Principes, in quibus diſertè ſcripſit.
*Ordinamus Nobiles, & ſapientes viros
Marcum Quirinum, Ioan. Canem Dan-
dulum, & Iacobum Theupolum Ambaſ-
ſatores, &c.* & ex iis, quæ Petrus Guilom-
bardus in ſuorum temporum hiſtoria
me-

memoriæ tradidit. *Franciſcum Dandulum, filiumque D. Ioannis Canis electum fuiſſe Ducem, 8 Ianuarii 1328.* quæ cuncta litteris conſignavit Franciſcus Sanſovinus: ſed multò magis ex multis antiquiſſimis contractibus, & teſtamentis Dandulæ gentis, & ex publicis faſtorum tabulis, quæ conſilia vocant, non modò patrem, & avum Franciſci ipſius Ducis, ſed plures alios ex ea familia Canes appellatos: Quæ cuncta apud ſe habet Dominicus Molinus, Senator ampliſſimus, & cui reſpublica literaria non minus, quàm Veneta plurimùm debet.

NOT. IV. *Nam perſpicies in hac noſtra narratione.*] Si quid Iannotius culpat, id quã avidiſſimè arripit, ſed non tàm facilè aſſentitur Bodinus, ſi quid ille probat. Nam propenſiſſimus eſt ad maledicendũ, quod ſanè ingenii quodam vitio, ſive morbo facit; præcipuè verò quodam odio imbutus in rempubl. Venetam nihil non agit, ut ejuſdem exiſtimationem imminuat, & ſplendorem obſcuret. Itaque quam præſtantiſſimam affirmat Iannotius, & ex antiquis rebuſpublicis nulli inferiorem, hanc ipſe infra omnes abjicit, abjectamque obterit. *Aut,* inquit, *præſtantia Venetorum eſt in bellica virtute, aut in legum æquitate, aut in imperii magnitudine, & opibus, aut in artium varietate.*

Hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Hæc à ſe ita enumerata cuncta iiſdem detrahit, tametſi nonnihil hærere cogitur in legum præſtantia. Sed veritas facilè contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, contraque fictas omnium inſidias ſeper ſe ipſam defendit. In enumeratione ſua prætermiſit Bodinus unam ex partibus præcipuis, quæ quia in civili adminiſtratione cuncta ſibi vendicat, à Philoſophis appellatur civilis virtus, aut etiam abſolutè virtus: Callidè verò ſatis, atq; fraudulenter id, quod erat caput, ſubjecit tanquam appendicem, cum ait: *Veneti ſi qua virtute, profecto conſiliis, & prudentia præſtant; aliarum virtutum laudem, nec illis eripere, nec concedere velim majorem, quàm aliis.* Ab homine vel invito hanc vocem veritas expreſſit, ut, dum tribueret Venetis id, quod erat maximum, cogeretur approbare ex ea confeſſione ſummam reipub. præſtantiam atque dignitatem, in qua potiſſimum vigeret, ac eniteret ea virtus, quæ ut docet Ariſtoteles III. Politicorum, cum tàm parentibus, quàm imperantibus aliæ ſint communes; ipſa duntaxat imperantium propria virtus eſt. Attamen Bodinus eam non attingit, niſi per quam leviter: inter præcipuas partes certè non enumerat: quanquam ea, quæ recenſet omnia, ſunt quaſi aſciticia, nihilque, excepta præſtantia legum, reipub. inſitum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſitum. Nam bellica virtus eatenus eſt neceſſaria, quoad incolumitas reipub. ac dignitas defendenda eſt acriter: alioqui pro animi libidine laceſſere bello, & immerentes vxare non cenſetur æquum, & multo minus liberos homines libertate ſpoliare. Quo fit, ut etiam propagare imperium, quod glorioſiſſimum habetur, finitimaſque regiones ditioni ſuæ adjungere, multo ſępius aliquid criminis, quàm laudis veræ habeat. Cur autem Veneti ſuum imperium latius non protulerint, cauſas multiplices atque varias copiosè refert vir liberalibus diſciplinis, & eloquentia non minus, quàm generis ſplendore, & ampliſſimis dignitatibus nobiliſſimus Paulus Paruta in ſuis diſputationibus politicis, quas Italicè ſcripſit. Sed caput illud eſt; ſuis contentos fuiſſe, aliena nunquam appetiviſſe priſcos illos Venetos, quippe qui non alia de cauſa in æſtuaria convenerant, quàm ut hoſtium impetus effugerent, pacateque viverent: id verò moderationis, atque juſtitiæ, non imbecillitatis, aut deſidiæ argumentum eſt. Siquidem claſſes inſtructiſſimæ, longeque ornatiſſimæ frequenter emiſſæ, & omnes apparatus bellici paratiſſimi: reſque tot, tantæque præclarè, fortiter, & feliciter geſtæ, quibus omnes hiſtoriæ refertiſſimæ ſunt, ſatis ſuperque mendacii, immò vero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſummæ malevolentiæ & livoris coarguunt Bodinum ajentem, *Venetos bellica laude omnibus ferè populis inferiores eſſe.* Quod ſi perpetuo bello pacem prævertebrunt, & non niſi provocati maximis injuriis, aut religione, & Italicæ libertatis cauſa animum induxerunt, ut arma tandem ſumerent, facilè quoque deponenda, ubi res & occaſio ita poſtularet; optimo conſilio ſunt uſi, & adducti ea ratione, quod, ut Ariſtoteles ait, 7. Polit. *Finis belli pax eſt, atque ocium negotii.* Qui verò ſolent incertis belli caſibus ſe, ſuaque cõmittere, plurimùm etiam à fortuna pendere coguntur, & periclitari ſæpè de ſalute, non de imperio tantùm. De Venetis opibus, quas idem Bodinus extenuat, dum publici ærarii inopiam quandam cauſatur, dabitur aliâs diſſerendi opportuniſſimus locus. Sed profectò Bodinus oſtendit, quam parum ſapiat, qui pacis diuturnæ commodis florentem Rempub. non diſtinguit ab ea, quæ tunc erat, cum Iannotius hæc ſcriberet, triennio tantũ poſt obitum Ducis Leonardi Lauredani ex diuturnis bellis afflicta, plurimumque exhauſta. Ferri autem nullo modo debet, neque poteſt, quod ait de religione, atque interſerit alieno loco; complexus enim enumerando eam minimè fuerat: ſed cum ſciret, hoc nomine Venetos plurimum gloriari,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quod religionem ſinceram perpetuò coluiſſent, in qua eſſet eorum Reſpub. educata, & orta, conatus eſt hanc illis laudem eripere, aut certè imminuere, dum ait, *Venetos non curare magnoperè, quam quisque religionem privatim colat*, idque ex eo colligit, quod Pontificibus quæſtiones impietatis ademerint. Vtrumque falſum; nihil enim adimi cuiquam poteſt, quod ei non fuerit permiſſum; permitti verò non potuit, antequam fuerit inſtitutum. Quæſtiones autem impietatis in Veneta ditione jam inde ab anno 1289, à Chriſto nato haberi cœptæ, Marino Mauroceno Duce, non quidem ex Pontificis Max. decreto, aut ſacræ, ut vocant, inquiſitionis tribunali erecto: ſed pro Veneta pietate, quod os maximè debet obſtruere Bodino, ab ipſo *Duce probi viri* ex reipub. decreto *conſtituti*, ut Annalium verbis utar, *pro inquirendis hæreticis, quos inventos, & Prælatorum judicio damnatos, Dux comburere teneretur*. Tribunal verò, quod modò videmus, non ita longo intervallo permiſſum eſt Eccleſiaſticis viris. Sed ubi primum à Senatu conceſſum, ea cautio eſt adhibita, ne ſpecie religionis innocentes oppreſſi, vel in diſcrimen capitis adducerentur, vel bonis atq; fortunis everterentur. Quapropter optimo conſilio inſtitutum fuit, ut ex ordine Patricio tres

viri deſignarentur ſumma cùm dignitate, tum prudentia præditi, qui rebus omnibus adeſſent, iiſque probè cognitis, tum demum pronunciari ſententiam permitterent, cum res teneretur, omniſque fraudis aut malitiæ ſuſpicio abeſſet. Nam ſemper Venetæ reipublicæ id propoſitum fuit, ut exteros etiam & peregrinos, nedum cives ſuos, præſtaret ab omni violentia & injuria tutos, & ne calumniis atque fraudibus locus ullus eſſet, quibus innocentium hominum vita periclitaretur, aut exiſtimatio graviter offenderetur. Hinc ea libertas tantoperè celebrata, quæ communis eſt omnibus iis, qui Venetiis agunt, in earum rerum, quas quiſque poſſidet, tuta poſſeſſione, & in tranquillitate quadam animi ſita, quæ nullas metuit inſidias, nullam vim reformidat, & quacunque ratione libet, ſuam vitam inſtituit, quandoquidem in tam ampla civitate ac negocioſa, nulli aut pauci ſunt, qui actiones hominum vel malignè, vel curioſè obſervent. Bodinus autem, qui perversè cuncta interpretatur, hanc vivendi, prout dixi, liberam facultatem flagitiorum licentiam vocat, & impunitatem; perinde ac ſi apud Venetos nullæ pœnæ conſtitutæ eſſent, quibus homines à facinoribus abſterrerentur, nullaque animadverſione ſontes plecterentur. Atqui de legum ip-

ſarum

ſatum æquitate & præſtantia, quia nihil habebat, quod reprehenderet, cum maximè cuperet, rem diſſimulandam putavit, atque id tantum protulit, ex moribus civium eandem fore intelligendam: eos tamen quin prudentiæ nomine plurimum commendaret, vi veritatis impulſus, ut dixi, facere non potuit. Vltimum enumerationis membrum fuit artium varietas: ſed artium nomine non tantum opificia, verum etiam, ut paulo poſt explicat, mercaturam accipit, quæ certè multum confert ad rerum affluentiam & copiam, cujus rei gratia civitates frequentari ſolent. Navarunt huic operam priſci Veneti, atque ita navarunt, ut non modò quàm affluentiſſimam & copioſiſſimam, ſed commune quoddam emporium orientis, occidentiſque conſtituerint eam urbem, in qua nihil erat initio ex iis, quæ ſpectant ad victum, præter ſalinas, & piſcationes. Quamvis autem, ut ſunt res omnes humanæ viciſſitudini obnoxiæ, ex quo patefacta eſt Luſitanis navigatio in Indiam, negociationibus aromatum interceptis, quæ juxta frequentes erant, atque quæſtuoſæ, nonnihil in urbe Veneta refrixerint mercaturæ ſtudia; non tamen hæc ita intermiſſa, & abjecta ſunt, ut veterem ſuam celebritatem civitas amiſerit, quæ plurimum adhuc frequentari ſolet, non

ſolum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſolum à finitimis populis, ſed à remotiſſimis gentibus. Cives profectò Veneti non tam multi, quàm olim maria navigando tranſmittunt, & ad longinqua loca proficiſcuntur mercaturæ causâ: ſed nunquid reipubl. dignitas in eo poſita eſt, ut ſui potius cives mercaturam exerceant, quã convenæ, atque exteri? Si Bodinus hoc ita ſentit, fateri etiam debet, univerſa opificia, quæ cum mercatura conjungit, ut inde colligat argumentum reipubl. benè conſtitutæ, non ab aliis, quàm ab iis, qui gubernacula tenent, exercenda, quod certè non minus abſurdum, quàm ridiculum foret. Sed profectò non ſanæ mentis argumentum eſt, quæ adventicia & adjuncta ſunt, illa conſectari, quæ verò penitus rem attingunt, non commemorare. Debuerat Bodinus in rebus iis recenſendis, ex quibus præſtantiam reipubl. ſpectari oporteret, Ariſtotelis mentem ac judicium ſequi, qui ſcripſit Polit. 4. *Cujuslibet civilis adminiſtrationis tres partes ſunt, quæ ſi rectè ſe habeant, neceſſe eſt, ut ipſa quoque civilis adminiſtratio rectè ſe habeat, & alia diſtinguatur ab alia, quatenus harum ſingulæ diſtinguuntur. Ex his verò tribus partibus una eſt, quæ de publicis rebus deliberat: altera, quæ continet Magiſtratus, tertia, quæ judicia.* Quoniam igitur conſiſtit excellentia cujuſvis

reip.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

reip. in iis tribus rebus, quæ ſunt planè inſitæ: age videamus in ipſa Veneta republica, quemadmodum ſingulæ ſe habeant, inſtitutæque ſint. De prima ſic ait ipſe Bodinus: *Iam verò in conſiliis de republica capiendis, atque omnino in bellis ſuſcipiendis, in percutiendis fœderibus, in tuenda pace, magna prudentia utuntur.* De poſtrema quoq; ita ſcribit: *Hoc etiam magna laude dignum eſt; quod ſocios, & inquilinos ſumma juris æquabilitate fovent, peregrinos quoq; ſumma proſequuntur humanitate, &c.* Medium tantũ culpat, atque reprehendit iis verbis: *Nullum reip. malè conſtitutæ argumentum Platoni majus videtur, quàm Magiſtratuum, & medicorum multitudo, quæ nuſquã major fuit, quàm olim apud Athenienſes, & his temporibus apud Venetos.* Atque ita ex iis tribus capitibus, quibus adminiſtratio civilis tota continetur, in Veneta republica duo Bodinus probat, unum tantũ improbat, multitudinem ſcilicet Magiſtratuum, ex qua dominandi libidinem, & opum quærendarum cupiditatem augeri docet; furta præterea, ſordes, & corruptelas omnes plurimum inde ali: miratur ad extremum, cur Veneti, qui tàm ſapienter omnia, non patiantur etiam Cenſores creari, ut olim Romani, & his quoque temporibus Lucenſes, & Genuenſes. Quæ certè

res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

res arguit, cum reipubl. Venetæ rationem probè non tenuiſſe, neque ſatis attentè legiſſe hæc, quæ tantopere jactare ſolet ab Iannotio ſcripta, ex quibus facilè cognoſcere potuiſſet, Cenſores apud Venetos non deſiderari, & non modò rationem compeſcendi ambitus, ſed etiam ſordes & corruptelas, initam fuiſſe. Nam præter Cenſores ipſos, qui in ejuſmodi inquirunt, inſtituti ſunt etiam Trium-viri, vulgo dicti Syndici, quorum munus eſt expendere, utrum res à Magiſtratibus actæ fuerint ex legũ præſcripto, & an peccatum ſit aliquid per malitiam & fraudẽ ab iis, qui in provinciis publica munera exercent; quod etiam Trium-viri Advocatores, ac Decem-viri, ſummus reipubl. Magiſtratus, non raro cognoſcunt, & ſi quid commiſſum fuerit, maxima ſeveritate, coërcent. Ad immoderatum verò luxum Magiſtratus creatus eſt, qui dicitur *ad Pompas*, cujus etiam Iannotius ipſe mentionem facit: ex quibus manifeſtum eſt, locum non habere, quæ Bodinus adjecit Venetis Magiſtratibus. Quod ſi vel cunctis vitiis remotis, in ipſa multitudine Magiſtratuum aliquid adhuc vitii reſidere putat, coargui facilè poteſt hac ratione: quia multò celerius, expeditius, ac etiam melius res conficiuntur, quo plures operi manus admovent, & auxilio ſubeunt.

Qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Quapropter Ariſtoteles docet *Polit.* 4, in parvis civitatibus neceſſitate quadam fieri propter hominum paucitatem, ut uni Magiſtratui plura munera committenda ſint, quod ait idem prorſus eſſe, ac *facere, ut Magiſtratus inſtar pyramidum earum ſint, quæ multa lumina ſuſtinent*; Sed in magnis urbibus, ubi magna eſt civium multitudo, oportere munera diſtingui, & plures Magiſtratus inſtitui duplici de cauſa; altera, quia multi cives Magiſtratus adipiſci non poſſunt, ubi Magiſtratus pauci inſtituti ſunt; altera, quam ſuperius attigi, quia *melius unumquodque opus abſolvitur eo ſtudio, quod in una tantum re ponitur, quàm eo, quod anxie in pluribus verſatur*; ex quibus ita concludit: *quapropter nihil obſtat, quominus plura ſtudia, poteſtateſque aliquid jubeant, nõ enim invicem ſe impedient.* Præſertim ubi res omnes prudenter ordinatæ ſunt, & omnis multitudo convenit, atque in unum conſpirat, quemadmodum Venetiis præclarè inſtitutum videmus, ut univerſa judicia tàm de capite, quàm de fortunis, quæ per inferiores Magiſtratus exerceri ſolent, poſtremo referantur ad unum Quadraginta-virale collegium, cujus eſt ejus rei cognitio, & ſupremum arbitrium. Oportuerat igitur Bodinum, ne quid inconſultè proferret, non tantum deſcriptiones

Magi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Magiſtratuum varias intueri, & reipubl. partes, quàm multæ ſint: ſed præcipuè obſervare, quàm forent eædem aptæ, connexæque ad invicem: & quam compoſitè, & concinnè ſingulæ diſtributæ; quo certè in genere plurimum excellit, & admirabilis Veneta reſpubl. meritò videtur. Confutatis à nobis, & rejectis iis, quæ temerè Bodinus reprehendit in Venetis Magiſtratibus, quorum varietas, numerus, & ordo magno publicis rebus ornamento eſt, ac emolumento: nulla non erit optimè conſtituta ex iis tribus partibus, quæ ab Ariſtotele commemorantur, ut præcipuæ, & inſitæ: proindeque univerſa reſpubl. abſoluta. Sunt præter hæc alia duo, non quidem ut ipſæ cauſæ, ſed effectus, & *ſigna*, ut Ariſtoteles ait Polit. 3, *Reipublicæ bene compoſitæ*: Vbi Carthaginenſium rempubl. utroque hoc nomine laudat, quod illius ordo diu integer permanſerit, quodque nullas pertulerit ſeditiones memoratu dignas, nullamque tyrrannidem. Hæc autem in Venetam rempublicā maximè conveniunt, de quibus extat præclarum Iannotii teſtimonium.

NOT. V. *Siquidem imperium, quod in tam multa ſecula, &c.*] Reipublicæ Venetæ præſtantiam aſſerit Iannotius, & arguit ex iis duabus rebus, quæ conſequun-

ſequuntur adminiſtrationem optimè ordinatam. Bodinus autem, ut hæc utraque Venetis eripiat, perſuadere conatur, eos imperium ſtabile nullum habuiſſe ante Caroli & Nicephori tempora, quin etiam libertate donatos primùm tunc fuiſſe. Ad hæc Iannotium adducit infra, ſentientem, extitiſſe in Ducibus ipſis ſummam poteſtatem, & plane regium ſtatum uſq; ad tempora Sebaſtiani Ziani, annum ſcilicet à Chriſto nato 1175, quo tempore magnum concilium ſtabilitum ait; unde numerat uſque ad tempus, quo ea ſcriberet, non plures, quàm annos circiter 360, qui certè numerus exiguus admodum eſt præ ævo millenario, quod jam pridem ſuſtinet; ſuperavitque ipſa reſp. penè altero ſeculo. Objicit etiam bella civilia media in urbe geſta, conjurationesq; Bovonianas, Falerianas, Theupulanas, Bajamontanas, nec non graves & diuturnas; ſic enim habet; *Iuſtinianorum, Scævolarum, Ieliorum, Baſſeorum ſeditiones, exilia, clades, atque inſuper octodecim Duces ſupplicio, vel exilio affectos.* Iannotius quidem infra pauciores numerat (libet enim ὕςερον ϖρότερον reſpondere) ſed hoc nihil refert; demus etiam multo plures necatos, vel extruſos fuiſſe: id profectò arguit, non fuiſſe in Ducibus regiam poteſtatem, ut Bodinus ex Iannotio tradit, cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quidem rationes, ſeu verius conjecturæ ſunt refellendæ ſuo loco: id in præſentia ſufficiat tantum adnotaſſe. De ſeditionibus autem, & conjurationibus illud modo dixerim, quod Ariſtoteles de Carthaginenſibus, *neque ullam ſeditionem extitiſſe memoratu dignam, neque ullum tyrannum.* Bajamontanam tantummodo conjurationem excipio, ex qua periculum ingens conflatum erat reipub. quanquam non fuit in animo conjuratis libertatem evertere, ſed inimicos, & adverſarios depellere à gubernaculis: quo fit, ut ea quoque non adverſus patriam, ſed adverſus Ducem, privato nomine conjuratorum hoſtem, habita fuerit. Graviſſimum tamen inde incendium exarſit, quod non ſine ſanguine, & quorundam exilio reſtingui potuit. Cætera omnia conatus quoſdam tantum habuerunt, qui maturè admodum ſunt oppreſſi, priuſquam erumperent, & aliquod vel minimum detrimentum reipubl. inferrent: neque verò tam multa fuerunt, quàm videri ea cupit, dum plura ex uno Bodinus facit, ſed non bene. Nam Theupulanas, & Bajamontanas conjurationes, tanquam res omnino diverſas diſtinguit ac ſeparat, quin etiam multitudinis numero recenſitas memorat, & præterea bella civilia media in urbe geſta, quæ quo plura videantur, adjicit

etiam,

etiam, *ſæpè*: cum tamen in urbe non niſi ſemel fuerit dimicatum; idque in ipſa conjuratione Bajamontana, ſive Theupulana, quæ non fuit alia atque alia, ſed prorſus eadem, & una, ab eo, quem ſibi Ducem conjurati præfecerant, nomina hæc adepta, Bajamonte ex Theupula nobiliſſima, & vetuſtiſſima gente. Reliquæ conjurationes ſunt duæ, videlicet Bovoniana, & Faleriana, quæ ſub ipſis initiis vindicatæ nihil omnino obeſſe reip. potuerunt. Nam quæ antiquiſſimis temporibus proditæ fuerunt Scævolarum, Ieliorum, Baſiliorum, aliarumque nobilium familiarum privatæ concertationes & digladiationes, hæ conjurationum loco atque numero haberi non debent, propterea quod ſibimetipſis, non reipub. perniciem ſtruebant. Atque ita ſummum fuerunt tres conjurationes, à quibus tamen ipſa reſpubl. nihil damni accepit; & ex his una tantum memoratu digna in tot annorum curriculo à rep. emenſo, quot exacti fuerunt ad hæc noſtra tempora, jam inde ab anno CDXXI, quo primum ea cœpit. Sed quia Bodinus hoc illi decus invidet, & pariter in dubium revocat diuturnitatem illius libertatis, hæc nobis à calumniis hominis fuerit vindicanda, qui duntaxat ad tempora Caroli, & Nicephori, quorum pactis accepiſſe Venetos liber-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tatem ait, Venetæ reipubl. ortum, ac primordia rejicit: prius autem, quaſdam rerumpublicarum formas ſingulares fuiſſe, & à diſperſis huc atque illuc in ſcopulis habitatum, quod tamen nullo modo probat, nec probare poteſt: verumtamen poſtulat, ut ſibi tanquam Xenocrati injurato fides habeatur. Quia tamen apertiſſimè refellebatur creatione Ducum, qui cœpti ſunt eligi anno DCXCVII, vel ut ipſe habet, anno DCCVI à Chriſto nato, conatus eſt, ut uſurparet hæc tempora, tanquam prorſus eadem, intervallum interjectum quoque è medio tollere, quod tamen non erat minus uno ſeculo. Quid prodigioſum, & portentoſum magis fieri queat, non video: ſed facilè in anguſtias compellitur, qui regium tramitem deſerit, & diverticula quærit. Quare tenetur Bodinus, nec evadere poteſt, quin reſpubl. fuerit, ubi primum reipubl. Dux præfectus eſt. Nam poſtea Metamaucum ab Heraclea tranſlata, tandemque à Metamauco in Rivum altum, Ducatus ſedes nihilomagis remp. immutare potuit, quam regnorum ſtatus ipſi Reges, ubi domicilium & ſedem collocare ſtatuunt modò in hoc, modò in illo ſuæ ditionis oppido. At enim, inquiet Bodinus, ſaltem priuſquam Dux unus crearetur, cujuſque pagi ſuum jus erat, & imperium

ab aliis diviſum. Quis autem hoc ait? Siquidem ex antiquiſſimis annalibus licet intelligere, antequam Duces in repub. inſtituerentur, penes Magiſtros militum ſummum imperium fuiſſe, *qui Magiſtratus*, ut ſcribit Andreas Dandulus, *tribunatu major erat ſecundum Græcorum uſum*, proindeque univerſæ reipubl. præſidebat, ac tribunis omnibus. Vbi verò Dux inſtitutus eſt, ſummum quidem jus, quod prius obtinebat, amiſit, ſed retinuit adhuc autoritatem proximam à Duce; conſtat id apertiſſimè ex eo, quod annales ſcribunt, cum fines Veneti Ducatus eſſent ſtatuendi ex fœdere inter Luitprandum Regem, & rempubl. inito, rem tranſactam eſſe per hos utroſque, Paulum Ducem, & Marcellum magiſtrum militum, qui eidem in Ducatu proxime ſucceſſit. Vrſo quoque, tertio Duce, interempto, cum illius adminiſtrationis pertæſum eſſet, credibile admodum eſt, ad antiquam reditum fuiſſe, magiſtroq; militum imperium denuo reſtitutum, quoad iterum Ducem præfici reipublicæ placuit. Ea vero ſemper una fuit eademque, quamvis aliis temporibus alios Magiſtratus habuerit, & ante Duces, vel Magiſtri militum præfuerint, vel tribuni: quorum nomina ſi vetuſtas obliteravit, nihil eſt admirandum, quæ Regum potentiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

morum memoriam, immò verò gentium, & nationum, quamplurimarum, omnino delevit. Cum verò Italiæ calamitates continuarentur, à Barbaris miſerè affectæ atque laceratæ, ſatis habebant ſua pacatè ac tranquillè tueri, quicunque adminiſtrabant ea tempeſtate apud Venetos ſummam rerum, quæ tunc anguſtiſſimæ erant, atque tenuiſſimæ: quare in tanta barbarie, quæ tunc ubique vigebat, dum optimæ artes atque litteræ omnes conticeſcerent, unde res præclariſſimæ interciderunt, quid mirum, ſi Venetæ nonnihil obſcuratæ ſunt? ſupereſt tamen epiſtola Caſſiodori, quæ de priſcorum Venetorum vita non pauca tradit, laudat nobilitatem, celebrat induſtriam, effert maximis laudibus innocentiam, & integritatem, attingit etiam nonnulla de adminiſtratione civili, de quibus alius erit dicendi locus. Extat etiam altera epiſtola Honorii Pontificis anno DCXXX. ad epiſcopos Iſtriæ, & Venetiæ ſcripta, in qua de Veneta republica fit mentio: unde apparet, Bodinum falsò tradidiſſe, plures eo tempore fuiſſe reſpub. & non unam tantum: quanquam hæc duo cohærere inter ſe non poſſunt, quæ manifeſtiſſimè pugnant pactis Nicephori, & Caroli (ſic enim ipſe ait) *Venetos libertatem primum accepiſſe, & habuiſſe formas reipublicæ antea ſingulares.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

lares. Nam quomodo non tantum una reſpub.; ſed plures apud illos erant, qui ea libertate carebant, quam nondum acceperant? Scitum illud eſt, mendacem eſſe memorem oportere, ne ſe ipſe prodat. Fœdere quidem inter Carolum, & Nicephorum icto, cum omnes imperii provinciæ dividerentur, illud cautum fuit, ut Veneti libertatem ſuam retinerent, & propriis uterentur legibus, ſicut antea ſolebant, utrumque imperatorem æquè ac ſimul reveriti, ſed ſive bello, ſive pace cenſi neutrius partis, ut diſertiſſimis verbis planè ſcribit Blondus, qui ex antiquiſſimis auctoribus ſe accepiſſe tradit. Verumtamen ob mercaturæ ſtudia, quibus erant addicti, & propter ingentia commoda & emolumenta, quæ percipiebantur ex navigationibus in Orientem, unde res omnes cum privatæ, tum publicæ plurimum augebantur, viſi ſunt Veneti propendere cunctis temporibus magis in partes Orientalis, quàm Occidentalis imperii.

NOT. VI. *Portus ad Caſtella gemina.*] Caſtellorum portus ſcriptoribus multis eſt ad D. Nicolai, nomenque ſumit ab antiquiſſimo templo, & cænobio Monachorum ſancti Benedicti. Caſtella verò ſunt eo ſitu, atque artificio conſtructa & communita, ut naves atque triremes, ſi

portum ingredi velint, per viarum ambages non ſemel proram puppemque, & latera certiſſimis tormentorum ictibus neceſſario exponant.

NOT. VII. *Vbi navigia, quæ Patavio ſolvunt Venetias.*] Vt Medoacus amnis commode inſerviret navigationi, nec tamen in æſtuaria, quibus maximè reſpubl. conſultum vellet, irrumperet: ad Lizlafuſinam uſque pars fluminis deducta erat; unde Clodiam verſus traducebatur, ut in mare influeret. Dividebat eo loci Medoacum amnem ab æſtuariis ſolidus agger, qui in cunei modum ſurgebat: machina ibi conſtituta tanta latitudine, ut commode cymbas, & majora navigia, quæ flumina percurrere ſolent, recipere poſſet: ex hac trochleis, & ductariis funibus demittebatur inſtrumentum quadrangulare, ex aſſeribus compactum, multoq; ferro munitum, quod currum vocabant; & cum ad aquam perveniſſet, ita immergebatur, naviculiſque ſubſternebatur, ut ſuper ipſo facile ſponte ſua conſtitui, atque firmari poſſent: Quo facto à duobus, vel pluribus hominibus, pro ponderis ac navigii magnitudine, trochleis ipſis, & ductariis funibus ſenſim trahebatur ad ſummum cuneum, moxque in aliam partem demittebatur, donec ad aquam perveniret: tunc vero, ſupernatante cymba, retrahebatur

ad

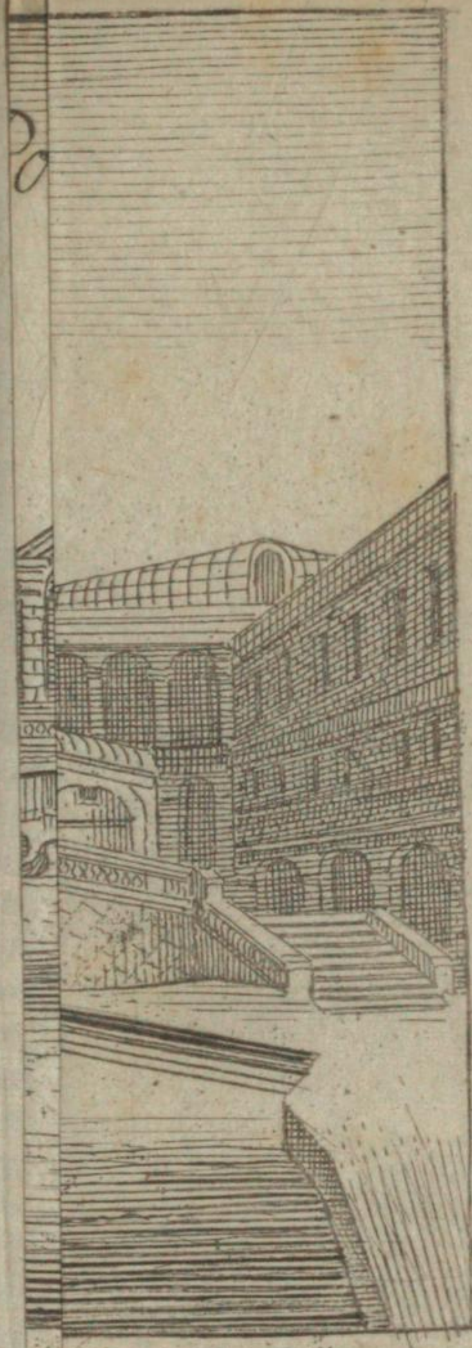
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ad ſummum aggerem, ut quocunq; accederent navigia, vel in Medoacum amnem, vel in æſtuaria, ad ea evehenda demitteretur; pari namque ratione utrinque trahi, ac demitti facillimè poterat. At ſuperioribus annis totus agger cum machina ſublatus, ſic enim æſtuariis conducere viſum eſt. Pars verò fluminis novo alveo navigabili, multo antequam ad Lizlafuſinam pervenerit in mare, Clodiam verſus derivata, atque adeo ne influere poſſit in æſtuaria; quæ nunc novo Euripo Mauritianum uſque perveniunt, novis machinis, quas Portas appellant, ſeparata.

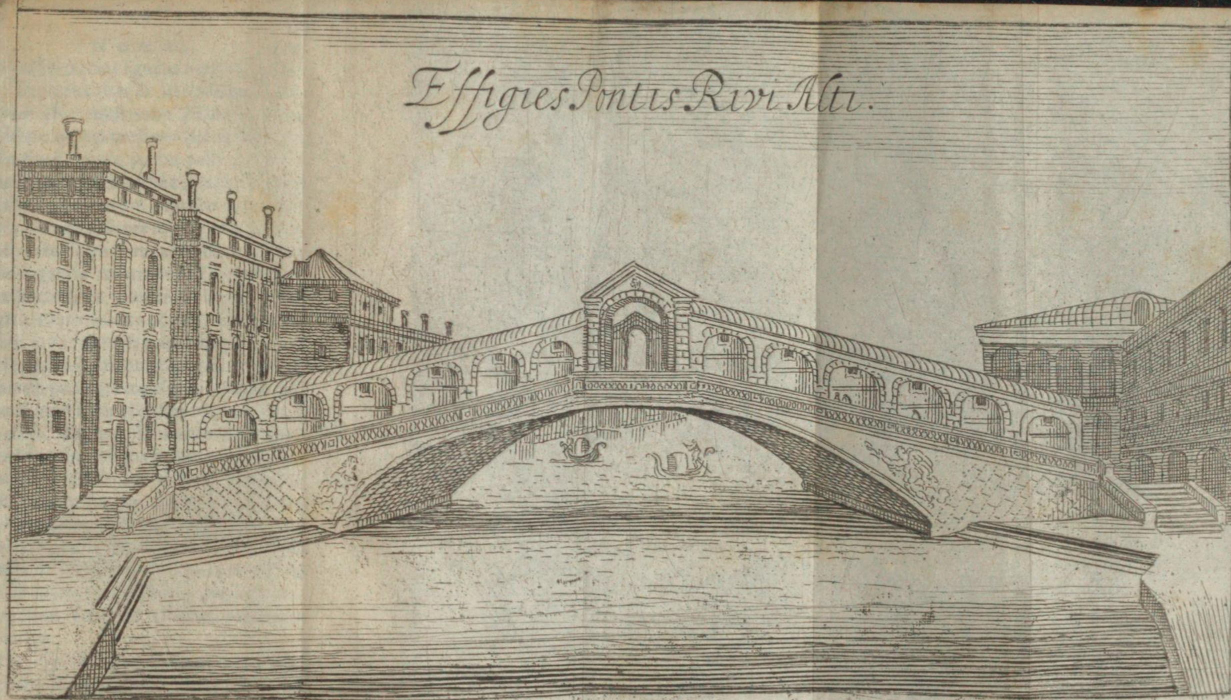
NOT. VIII. *Calles non ita multos facile comperias, qui binos homines*, &c.] Noctu, prout credo, Venetam urbem perluſtravit Florentinus ſcriptor, aut potius ſcribere voluit, pauciſſimos eſſe calles, qui binos, aut etiam ternos homines pari greſſu unà incedentes non admittant. Multæ ſunt etiam viæ peramplæ, quas Venetiarum vulgus *Salicatas*, vel *Piſcinas* appellat; multas plateas, quas *campos* dicunt, & Sanſovinus in iis, quæ de Veneta urbe ſcripſit, LV recenſuit.

NOT. IX. *Pons è ligno ſublicius tranſverſarius jungit*, &c. Exiſtimarunt aliqui, ſed perperam, fabricam hujus lignei pontis fuiſſe antiquiſſimam, repetendamque

damque à priſcis temporibus urbis co
ditæ. Verumtamen locupletiſſimus teſ
eſt Andreas Dandulus, eam nonniſi an
XII. Raynerii Zeni Ducis inchoatam, a
tea verò nihil penitus extitiſſe, quo p
utraque urbis continuaretur, intercurre
te maximo Euripo diſterminata, quen
admodum his locis omnibus, quæ nu
vocantur *Trajectus*. Pons autem hic *à m*
neta primum nomen invenit, propter
quod exemiſſet onus perſolvendæ mon
tæ, hoc eſt exiguæ illius mercedis ex na
lo, quod modo aſſe Veneto ſolet æſtim
ri, ſemiſſe paucis jam annis, dimidio a
tem minus erat antiquis temporibus
quemadmodum ſcriptum reliquit ide
Andreas Dandulus. Non prius igitu
quam anno milleſimo ducenteſimo ſex
geſimo quarto pons, cujus meminit Ia
notius, hic ex ligno factus. Anno auten
milleſimo quadringenteſimo plane fu
conſummatus, & poſt annos triginta ca
cellis ligneis circumſeptus ad latera utrin
que. His autem poſtea revulſis & diſſipa
tis, cum mortalium multorum pernicie &
ſtrage, qui Fridericum Imperatorem ur
bem ineuntem conferti conglobatique ſi
mul in eo ponte ſpectabant, cancellorum
loco officinæ ſunt excitatæ, & in duo
ordines diviſæ, ponte in latitudinem au
cto. Temporibus autem noſtris ex Sena

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

s Conſulto pons ligneus omnino ſubla-
s, & recens alter ex Iſtriano lapide fa-
icatus eſt: cujus anno à Chriſto nato
illeſimo quingenteſimo octogeſimo o-
avo fundamenta poſita palis ex ulmo
decim pedum altitudine, hinc & illinc
npactis, pari fermè numero contigna-
ones è larice deſuper injectę, craſſiſſimis
abibus invicem compactæ, & connexæ:
iis ingentia marmorum fragmina in-
ſta & conſerta, interſtratis lateribus al-
rnis, cæmentoque oblitis. His funda-
ientis jactis operoſa moles elegantiſſima
ecie, & proſpectu pulcherrima, in unum
rnicem protenta maximum, & ampliſ-
mum, non minori quàm triennii ſpatio
iit elata, duabus officinarum ordinibus
iterdiſtincta, ad quam ſummam triplex
ſcenſus ac deſcenſus viſitur. Regia ta-
nen, ſeu media via, multo paucioribus
radibus aditur; reliquæ à lateribus duæ,
luribus, ſed humilioribus pro varia
ranſeuntium opportunitate. Latera duo,
quæ Euripum proſpectant, perpetua co-
umnarum ſerie ex Iſtriano marmore
exornata.

IANNOT. Dicam igitur eos omnes, qui Venetiis degunt, tres in claſſes diſtributos eſſe, Popularium, Civium, Patriciorum.

CONTARENVS libro quinto de Republica, pagina trecenteſima vigeſima tertia;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tertia; & libro primo, pagina ducenteſi
ſexageſima octava.

NOT. X. Tripartita hæc diviſio paſſ
Venetiis auditur. Auctores etiam i
qui bipartito diviſerunt, ut Contarenu
in nobiles, atque populares, coacti ſu
inde populares dividere in duos ordine
infimæ plebis unum, honeſtioris gen
ris alterum. Quamobrem ſatius erit ha
diviſionem retinere, quam Triphoni G
brielio acceptam refert Iannotius. No
me latet, in primis controverſum eſſ
an, qui Venetiis appellari ſolent cive
re vera ſint cives. Nam quia ſuffragiu
non ferunt in deliberando, & nullius pu
blici Magiſtratus inſignia gerunt, propter
ea civium albo plerique illos exemerunt
Enimvero quæ varios populorum mo
res, & leges perſcrutanti in hiſtoria oc
currunt, fateri cogunt, non unum, ſe
permulta genera civium, ac diverſa exi
ſtere, ita ut civis definitio afferri nulla
poſſit, quæ in omnes, qui dicuntur cives,
ex æquo conveniat, ſed prout in iis eve-
nit, quæ analoga vocant, potiſſimum ge-
nus definitione propria explicandum ſit,
unde genera inferiora ſuo quæque ordine
propriam rationem deſumant eò eviden-
tius, quò propiora fuerint præcipuo illi
generi. Quapropter Ariſtoteles non cun-
cta civium genera (id enim tantam varie-
tate

: quî poterat?) ſed civium genus om-
m longe præſtantiſſimum definitione
comprehendere inſtituit: cujus prin-
is generis habita ratione difficile non
et intelligere cætera. Quo fit, ut merito
malignitatis, vel inſcitiæ damnetur
dinus, qui temere in re tàm aperta ma-
icere auſus eſt Ariſtoteli. Non enim
que nationum, & gentium, quod ſatis
ſtat, iiſdemq; temporibus, eodem jure
es perpetuo extiterunt. Athenis Solo-
lege ſancitum erat, ut ab honoribus &
agiſtratibus arceretur quarta civium
ſſis, quæ multitudine tres alias claſſes
gè ſuperabat, non tamen excludeban-
à judiciis, & à jure concionis haben-
. In Romana quoque republica conti-
ſe legimus, ut quidam optimo jure cen-
entur cives, quidam mediocri, quidam
terrimo; cujuſmodi fuiſſe cum alios
pulos, tum Cerites accepimus, quibus
ne ullo ſuffragii jure data civitas fuit.
ui vero dicuntur Venetiis cives, ſive *Cit-
dini* (ut vocis ipſius propria vis mater-
lingua exprimatur) quin civium nu-
ero habendi ſint, negari non poteſt, non
uidem optimo jure, quo duntaxat ii, qui
obiles ſive Patritii vocantur; ſed medio
uodam jure, & ſatis honeſto. Nam præ-
r arcana reipublicæ, quæ cuncta eis
oncreduntur, obeunt etiam graviſſima
munera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

munera perſæpe in republ. funguntur
gationibus, quas vulgò Reſidentias
cant, apud Duces, & proreges, multoſ
etiam principes, qui non ſunt infra reg
nomen, & faſtigium: exercent extra
dinem apud Imperatores ipſos, & ſup
mos principes ampliſſima munera. Q
etiam ad expediendas & conficiendas
maximi ponderis, horum civium fid
opera reſpubl. utitur, quod ex annalib
Venetis, ac etiam ex vulgatis hiſtoriis
promptu eſt cognoſcere. Quid? quod Ia
notius inferius tradit, ſe non habere con
pertum, legem ullam exiſtere, qua fue
olim cautum atque ſancitum, ne civ
ulli nominarentur ab Electoribus, pr
terquam Patricii, aut ne ratio haberet
eorum in comitiis, ſi nominarentur: quo
nos etiam nullo unquam tempore decr
tum invenire potuimus: Trierachos qu
dem hoc ex ordine creatos aliquando le
gimus, & Cameracenſi bello unus e
reipub. ducibus fuit Aloyſius Dardanus
qui legati nomen obtinuit Oriaci, & Mi
rani, totiuſque illius continentis tractus
qui in proximo erat. Quod ſi aptitudine &
facultate potius gerendorum munerum
quàm actu ipſo gerendi, civis definiri de-
bet (alioqui ſenes, & pueri cives non exi-
ſterent, & ea pars civium non modica,
quæ conſulto abſtinet honoribus) non
video,

eo, quid repugnet, quominus ii, qui
uutur cives, tales verè exiſtant, & ab
nibus haberi, & poſſint, & debeant.
tinguenda ſunt tamen hîc duo genera
ium. Vnum, quod ab origine dicitur,
ue in illos convenit, qui non modo
rem, avum, & proavum civem ha-
erunt, ſed præterea ſordidas artes nun-
m exercuiſſe tam ſe, quam omnes il-
probare poſſint; quod quidem apud
vocatores trium-viros fit ſolemni ri-
, & publicis tabulis conſignatur ejus
memoria. Alterum genus eſt eorum
ium, quorum majores non conſtat
itiſſe cives; ipſi tamen in urbe vel nati
t, vel educati, vel, quod poſtremò lege
finitum eſt, decennium ſaltem Vene-
s commorati domicilium ac ſedem ibi-
m fixerunt. Fruuntur ii ſanè privile-
s Venetorum civium in portoriis, &
ctigalibus potiſſimum, quæ dimidio
inora perſolvunt, quam advenæ atque
teri. Veruntamen, ut à ſordidis artibus
ſtineant, nihil eſt neceſſe. Non enim iis
tet aditus ad ampla illa munera, quæ
vibus ab origine permittuntur, præterea
mini. Caput hujus ordinis Magnus eſt
enetiarum Cancellarius, cui publici ta-
ılarii ſuprema cura demandata eſt, &
canis quibuſque non modo Senatus, ſed
iam concilii Decem-virûm, & collegii
præeſt,

præeſt, nihilque, quod veniat in delib
tionem, aut in judicium, eum latet. Is
gam Senatoriam, laxioribus manicis, p
purei aut violacei coloris, pro tempori
gerit, & maximo eſt in honore, qu
vivit, atque exiſtimatione, ut Patritii c
nes non gravatè ipſi locum cedant: p
obitum verò publico funere efferti
quod frequentes patres, ac Dux ipſe
more deducunt. Secundùm Magnu
Cancellarium Quatuor-viri eminent,
à ſecretis Decem virûm appellantur,
que aliis omnibus antecellunt dignita
Succedunt alii XXIV qui Senatus ex
piunt arcana, nec non acta deſcribunt,
rerum maximarum conſiliis interſu
præter hos nulli ad ſecreta reipubl. a
mittuntur. Alii tabellionum, ſeu ſcrib
rum Ducalium tantum munere fungu
tur, qui dicuntur vel ordinarii, vel adſc
extra ordinem. Nam triplex ordo int
publicos ſcribas omninò intercedit, qu
rum ultimus gradum facit ad mediun
& medius ad primum, facto prius tame
eruditionis atque ingenii periculo. Lic
iis porrò, qui cum imperio in provincia
Patritii mittuntur, aut oratores deſtinan
tur ad maximos Principes, ex ordine ſcr
barum medio unum, aut alterum ſecun
ducere, qui litteris conſcribendis inſer
viat. Inferioris ordinis adhibere aliquem
no

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

non licet, niſi per Decem-virale concilium fortè copia fiat. Habent præterea cives ii, qui Originarii Venetiis vocantur, præter eas, quas ſuperius dixi, legationes, extra urbem alia non pauca honeſta munera. Magnus regni Cretæ Cancellarius habitu, inceſſu, & dignitate Veneto ſimilis ex eorum ordine legitur, idque à majori patritiorum concilio: Præfectus arci Cremæ, metallorum fodinis Vicarius, qui à Decem-viris olim, nunc à Senatu eliguntur, & alii non pauci. Plebeii homines in urbe Veneta tertium tenent, qui, prout diverſis artibus, & negotiis vacant, in varia quoque collegia tribuuntur: ex his tamen alia ſunt neceſſaria, alia libera. Nam cunctis opificibus impoſita eſt neceſſitas non modo profitendi ſuam artem, quam in publico exercent, ſed nomina etiam dandi in unum collegium, quod ſortitur appellationem ſuam à genere opificii. Ejuſmodi igitur collegia neceſſaria voco, in quibus is, qui principem locum obtinet, dici ſolet Gaſtaldio, qui cum aſſeſſoribus ſuis (vulgo *de Banca* vocant) jus habet non modo convocandi collegii, ſed etiam ferendarum legum, vel abrogandarum, prout collegii utilitas, & ratio temporum poſtulat: leges tamen ab illis propoſitæ, & conſenſu majoris partis è collegio

 firmatæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

firmatæ, niſi ab Ædilibus ſancitæ, & approbatæ fuerint, nihil roboris habent: quinimo irritæ cenſentur: Hæc igitur collegia tot numero exiſtunt, quōt genera opificiorum publicè exercentur. Quæ verò pietatis ergo duntaxat inſtituta ſunt, quæ multò plura exiſtunt, hęc libera nuncupo, propterea quod nonniſi volentes admittunt, nolentes non cogunt. In ſingulis templis, & ſacris ædibus, quæ ſunt longe plurimæ, binæ minimùm Fratriæ, vulgo ſcholas vocant, ſive Confraternitates; altera, quæ ſanctiſſimi nomine ſacramenti inſignitur; altera, quæ Deiparæ Virgini eſt dedicata: ſed præterea vix ullum delubrum aut ſacellum extat, in quo Viri ſancti alicujus celebritas non recolatur: ex quo fit, ut horum Collegiorum prope infinitus ſit numerus, in quibus omnibus plebei homines honores adipiſcuntur. Patricii namque, & cives, licet pro eorum pietate in collegium cooptentur, & ſtipem conferant, à dignitatibus abſtinent. Obtinent vero cives ſex ampliſſima collegia; ſex urbis regionibus attributa, & magnarum ſcholarum titulo donata. Ex his binæ ſanctiſſimæ Virgini conſecratæ ſunt; una quidem Charitatis nomine antiquiſſima, altera vero Miſericordiæ addito cognomine: binæ quoque duobus Euangelii ſcriptoribus dedicatæ

D. Ioanni,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

D. Ioanni, qui Apoſtolorum omnium Chriſto fuit chariſſimus, & D. Marco civitatis Venetę patrono; totidem duobus cœlitibus Rocco, & Theodoro. Cooptare licet in has omne genus hominum, Patricii tamen ſuis honoribus contenti, ut civibus imperii ſpeciem aliquã relinquant, quamvis in ſocietatem adſciti, ad honores non admittuntur. Qui præſunt his collegiis, magno ſunt in pretio, magnique cuſtodes vocantur; eorum ſpectatæ fidei, atque integritati ingens pecuniæ numerus concreditur ex piorum hominum legatis atque largitionibus, tum ad inopiam & miſeriam pauperum ſublevandam, tum ad nubiles virgines collocandas. Aſſident iis alii nonnulli in eodem ſuggeſtu cum diſcrimine dignitatis, quæ vocabulo ipſo deſignatur, Vicarii, Scribæ, Syndici, Decanorum, & Adjunctorum. Nonnulla vero tractandi, & conficiendi magnus cuſtos cum illis, qui ſibi aſſident, jus integrum habet: ſed in rebus maximi ponderis ac momenti majus concilium convocare ſolent; cujus illi omnes ſunt participes, quicunque perſuncti ſunt munere aliquo in ſocietate; nam qui nullos geſſerunt honores, lege à concilio arcentur. Atque hæc de civibus, ac popularibus dicta ſunto.

IANNOTIUS. De Primordiis, atque incrementis noſtræ civitatis, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

CONTARENVS Pagina 10. lin. 72. In quibus mediis, ea regione, quæ Rivoaltus, &c.

NOT. XI. Multa fuerunt in ſtagnis oppida condita, multæque variis temporibus inſulæ frequentatæ ab iis populis, qui barbarorum immanem ſævitiem atque tyrannidem fugiebant: nihil tamen & celebrius & antiquius eo, quod ſtabile domicilium ac ſedem præbuit libertati, Caroli Magni temporibus gremio ſuo complexum, quicquid per omnes inſulas erat diſſipatum. Huic igitur ad non obſcurum futurorum omen, proprio Rivi alti nomine inſignitę inſulæ, accepta Venetæ urbis origo non injuria refertur cum dignitatis, tùm antiquitatis habita ratione. Nam prima inter omnes alias coli, & frequentari cœpta, quod perfugium tutiſſimum contineret adverſus efferatum gentium impetum, primas quoque ſemper obtinuit, præterquam iis paucis, quibus Heraclea, & Metamaucum annis floruerunt. Cæterum de urbis origine fuit opinio duplex, quarum alteram jamdiu cōprobavit communis aſſenſus; anno ſcilicet quadringenteſimo vigeſimo primo, urbem conditam feſto die Annunciationis Deiparæ Virginis, qui dies urbis natalis ſemper habitus, ſolemni, & maxima religione à Venetis cultus. Altera verò opinio,

io, quam ſequi videtur Contarenus, ad
ttilæ irruptionem uſque rem protrahit,
uaſi vis alia Barbarorum nulla fuerit an-
a, qua mortales compelli potuerint ad
æc æſtuaria, nihilque trepidatum tem-
oribus illis, quibus Alaricus, Ataulphus,
t Radagaſius, ingentes copias ſecum in
aliam trahentes, terrorem & cladẽ plu-
mam Venetis intulerunt. Equidem ſi A-
rici unius expeditio prima, qua Gotthis,
lunnis, & Alanis in ſocietatem aſcitis
er ſaltus Tridentinos Venetiam irrupit
IV. Kal. Septemb. anno CDII. formidolo-
cunctis Italis adeo uſque fuit, ut qui à
ericulo & metu longius aberant, de Italia
eſerenda ſeriò cogitarent, adeundiſque
ſulis Corſica, Sardinia, & Sicilia; quo
nimo Venetos extitiſſe tunc exiſtiman-
um, quorum agros pervaſerat tantus ille
rror, urbeſque omnes vel afflixerat, vel
lanè ſubegerat? Nonne quod alii cogita-
ant, oportuit eos facere, ut uxores, & li-
eros, & fortunas ſuas in inſulas tranſ-
ortarent, atque eo promptius, quo pari-
er & periculum, & perfugium propius?
rgo ab honeſtiſſimis civibus frequenta-
a, exinde nonnihil acceſſionis ad cele-
ritatem, æſtuaria cum ſuis inſulis con-
equi cæperunt, antea non niſi à pauperi-
us, abjectiſque hominibus, cujuſmodi
iſcatores, & naviculari, habitari ſolita.

Continuata poſthæc Italiæ infortunia per alias proximas barbararum gentium irruptiones, quibus expoſita Venetia prima ſemper fuit, accolas impulerunt æſtuariorum, ut mapalia, ſeu tuguria plura ædificarent, quò ſe reciperent, urgente aliquo diſcrimine. Non tamen probare poſſum eorum ſententiam, qui periculi ab Attila imminentis declinandi causâ, neſcio quē regem Patavii primum novæ urbis fabricandæ conſilium cepiſſe, memoriæ prodiderunt: & quoſdam etiam è ſuis civibus Rivum altum miſiſſe magnis opibus, & conſulari poteſtate præditos, quorum etiam nomina, ſi diis placet, recitant ex quodam vetuſtiſſimo monumento in tabulario Patavino, ut ajunt, reperto, quod quidem non gravabor adducere hoc loco, ut omnes videant, quanti quanti faciendum ſit, expreſſum totidem verbis ex ſermone vernaculo.

Anno à Chriſto nato CDXXI. *ultimo verò Innocentii Papæ primi ex Apono oriundi, cum maxima gloria & felicitate floreret Patavinum regnum, adminiſtrantibus rempublicam Galiano Fontana, Simone Glaucone, & Antonio Gaulo Lovanio Coſſ. Honorio, & Theodoſio Arcadii filio imperantibus; per Conſules, & Senatum Patavinum decretum fuit, ut principes aliquot viri ex omnibus delecti ædificarent*

urbem

urbem prope Rivum altum, cogerentque in eandem omnes ex circumjacentibus inſulis, & unum eſſet potius oppidum portuoſum, quam multa, ubi ſtationem haberet claſſis apparata, maritimiſq; rebus jugiter aſſueta, ad cuſtodiam portus, perfugiumq;, ſi quod bellum ingrueret, exhibendum longe tutiſſimum: Gotthorum enim multitudine, inſolentiaque perſpecta tenere ſeſe adhuc memoria, illos unà cum rege ſuo Alarico Italiam ingreſſos, reliquiſſe eam rapinis atque incendiis vaſtatam, ipſamque urbem infeſto agmine petiiſſe, & direptioni mandaſſe. Quare præter eos motus, quos aliàs attuliſſent Gothi, cives Patavinos perceptis conatibus iis, qui ex Auſtralibus, & Occidentalibus regionibus tunc per eos gliſcerent, timore adductos ſtatuiſſe, vel eo ipſo anno CDXXI. XVII. *Kal. April. urbem condere, in qua perfugium compararetur, & portus juxta fluminis oſtium, coacta univerſa multitudine in eum locum, cui nomen Rivo alto ex inſulis, & ſtagnis, atque adeo ex tota provincia. Vrbem porro Venetias nominatum iri, biennioque præfuturos operi eo tranſmiſſos conſules, à quibus fundamenta jacta* VIII. *Kal. Aprilis circa meridiem: primos autem præfectos operi conſules Albertum Faletrium, Thomam Candianum, & Zenonem Daulum: alteros conſules Lucianum Paulum,*

Maximum Lucium, & Vgonem Fuſcum.

Hoc dicitur exemplum eſſe illius monumenti, quod ex neſcio quo Patavino tabulario fuerit depromptum, cum tamen ipſum Patavium dirutum, & ſolo æquatum ſine ullis habitatoribus diutiſſimè manſerit, & uſque eo rerum Patavinarum memoria interierit, ut ne Patavini quidem ipſi negare audeant, quod à viris graviſſimis teſtatum accepimus, ejus urbis nullam prorſus exſtare memoriam ante Ecelini tyranni crudeliſſima tempora. Quid? quod in noſtris Annalibus ſcriptum reperimus, Patavinos ſuis oratoribus ad Narſetem miſſis, dum Ravennam per hæc æſtuaria contenderet, id ab eo contendiſſe ſummo ſtudio, ſed fruſtra, quod antea non ſemel, & ab Odoacre, & à Theodorico; uti paludium ſtagnorumque poſſeſſione, quę per injuriam ſibi erepta criminabantur, Veneti dejicerentur, atq; expellerentur. Non igitur urbis conditores, ſive primi auctores, quin potius hoſtes Patavini fuerunt, quoad oppugnati à Longobardis, & Patavio everſo coacti ſunt ad illos confugere, à quibus diſſidebant. Quin ergo monumentũ hoc falſum fictumque fuerit, nullus dubito: ſed quia Scardeonio atq; nonnullis rerum noſtrarum ſcriptoribus impoſuit, Venetique nominis calumniator poſt homines na-

tos

tos nequiſſimus, ut libertati Venetæ notam inureret, hoc ipſo tanquam firmiſſimo innititur fundamento, Patavinis ſubjectam ab ipſo natali fuiſſe rempublicam noſtram, operæ pretium exiſtimo, decretum hoc, quod circumfertur ineptiſſimè & abſurdiſſimè concinnatum, examinare: quot enim verba, totidem ſunt expreſſa mendacia. Primum eſt, ultimum annum Innocentii primi à Chriſto nato fuiſſe CDXXI. cum ejus obitus contigerit quadriennio ante: ſucceſſit Zoſimus, qui obiit anno duodevigeſimo extremo: creatus fuit anno proximo Bonifacius primus, cujus anno pòſt altero urbis fundamenta poſita.

Alterum: Innocentium Pontificem fuiſſe oriundum ex Apono, qui locus à Patavio abeſt paſſuum quatuor millia. Impudentia ſcriptoris ementientis, aut ſumma imperitia, ut Patavinum faceret Pontificem; Aponum, ſive Aponenſem pro Albano ridiculè accepit.

Tertium: tunc regnum Patavinum ullum viguiſſe, quo tempore Imperatores rerum potiebantur: id verò nullus, quantumvis hebes & rudis, ignorare poteſt; licet ut muniat undique cauſam, perbelle mendax iſte cum ipſo regno, ſenatum, conſules, cives Patavinos, rempublicam confundat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Quartum: antequam Rivus altus ædificaretur, hoc eſt, annum CDXXI. extitiſſe complura oppidula per hæc ſtagna diſperſa, ex quibus tunc una demum civitas coaluerit. Contigit hoc ſatis longo intervallo poſt, nimirum anno DCCCIX. Heraclea primùm, & Equilio funditus everſis: deinde Albiola, Clodia, Metamauco, & aliis, unde plurimum incremẽti Rivo alto acceſſit, quemadmodum ex omnibus annalibus clariſſimè conſtat. Sed ante annum CDXXI. nullum erat in his paludibus oppidum, ac ne in ſomnis quidẽ. Niſi quis velit ea, quæ Strabo ſcripſit de Aquileia, Adria, & aliis oppidis, quæ tunc temporis mari alluebantur ad Metamaucum, Heracliam, Equilium, & alias inſulas, ineptiſſimè, ut ſceleſtus nebulo fecit, atq; prodigioſiſſimè traducere.

Quintum: inane ſtudium ad cuſtodiam & tutelam portus, cum nullæ barbarorum copiæ maritimæ forent, non modò claſſis apparandæ, ſed urbis condendæ; præpoſterumque ac perverſum illorum conſilium, qui minimè conſulerent ſuæ incolumitati inter agrorum & urbium ſævas direptiones, cum Alaricus & Ataulphus eſſent in Italia, cæteræque imperii provinciæ omnes bello arderent, à tyrannis fœdiſſimè laceratæ. Sed cum ſumma pax & tranquillitas ubique vigeret, Italia, Gallia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Gallia, & Hiſpania proximè pacatis, barbariſque omnibus compreſſis, ac tyrannis deletis, de quibus Imperator Honorius triumpharat anno CDXVII. tunc intempeſtiva formidine fugam adornarent, hoſte nullo apparente, ne dum inſequente.

Sextum: ex Auſtralibus regionibus atque Occidentalibus ea tempeſtate Gotthorum motus auditos; qui ſtabili fœdere cum Romanis juncti, Alanos, & Vandalos in Hiſpania multis præliis attriverant, & certam demum Galliæ partem poſſidendam acceperant, beneficii præmiique loco ab Imperatore, cui ſtrenuam fidelemque operam, ſi unquam aliàs, præſtabant. Auctor hujus ementiti decreti, quiſquis ille fuit, cum audiret, à doctis viris ſcriptores quoſdam amentiæ reprehenſos immaturè nimis cauſatos Hunnicos terrores; pro Attila & Hunnis ſubjecit Gotthos & Alaricum; aſtutè quidem, ſed non ſatis aut conſulto, aut ſcitè. Nam licet aggreſſiones Gotthorum urbis novæ origini multo, quàm Attilæ irruptio, propiores fuerint: uterque tamen timor intempeſtivus, ac nullus; ille, quia jam deſierat, hic, quia longum aberat, Attila nõdum, aut vix dum in lucem ſuſcepto, & Romano Imperio poſt diuturnas ærumnas, & calamitates ad ſpem amplitudinis priſtinæ reviviſcente.

Sep-

Septimum: tunc ſtatim Rivo alto inditum Venetiarum nomen ex illo Paravinorum Senatus conſulto, quod nomen perſpicuè vetera monumenta docent omnibus initio pariter commune fuiſſe, quæcunque continerentur his littoribus atque ſtagnis oppida; multo autem pòſt, ut proprium, Rivo alto tributum, quàm migrationes eò fierent ex omnibus inſulis. Etenim multæ ſunt veteres ſanctiones, multa privilegia, quæ leguntur edita, & data in urbe Rivo alto. Seroque admodum hoc ipſum Venetiarum nomen tàm longè lateque patens olim, quam ſtagna omnia, & littora in Rivi alti unius terminos conceſſit, ſecus atque præ ſe fert hoc Patavinum decretum imperitiſſimè confictum, & omninò falſum.

Sicut ergo conſtanti civitatis opinione urbis conditæ dies eſt VIII Kal. Aprilis, ita ex Patavino decreto id contigiſſe nemo ſanus eſt, qui dicere poſſit: ex noſtris Annalibus liquidò conſtat, quanam ratione divino potius, quàm hominum conſilio nova civitas adRivum altum cõſtituta fuerit. Ceperat ibi vicus eſſe ſatis frequens, non modò piſcatoribus & naviculariis, ſed multis aliis mortalibus in unum coactis, poſtquam Venetiæ urbes Alaricus, & Radagaſius cum ingentibus barbarorum copiis invaſerant. Ex arundi-

nibus

nibus & aſſeribus cunctæ habitationes, una duntaxat fuerat ex lateribus ſtructa, quam incolebat illius fabricator Entinopus Cretenſis. Contigit, ut incendium repentè coortum, ventis ſævientibus, quaquaverſum propagaretur, & vicum abſumeret. Remediis ad flammam inhibendã omnibus tentatis, operiſque inani labore defatigatis, converſus ad cœleſtem opem implorandam, qua erat Entinopus ille religione ac pietate, ſolemni voto palam ſeſe obſtringit & obligat, ſi cohiberetur ilicò flammarũ furentium impetus, offerre ſe ad conſecrandum tantum ſoli, quantum ſatis foret ad rem divinam peragendam, cujus rei gratia ſuſcipere cogerentur itineris atq; incommodi plurimum univerſi incolæ, templa delubraque adituri longo intervallo disjuncta. Conceptis precibus & votis præter omnium ſpem ſubito flamma ſubſtitit, ac incendium recedit, largiſſimis imbribus, ut fama, cælitus effuſis. Atque ita, quò ſe voti religione ſolveret, in area ſuæ habitationis, quæ conflagraverat, Entinopus ſacellum ædificavit, & D. Iacobo Apoſtolo dedicandum curavit, inſigni celebrique admodum cerimonia, quippe cui dederint ſimul operã Epiſcopi quatuor, Severianus Patavinus, Hilarius Altinas, Iucundus Tauriſanus, & Epodius Opiterginus: ac ne quid

omini

omini fauſto & læto deeſſet, Felix ille ſa
cerdos nominatus dicitur, cui primùn
ſacelli cura demandata fuerat. Dedicatio
nis autem dies feſtus, & ædification
principium planè idem fuit, ſed unius an
ni curriculo intercedente, quod omn
monumenta vetera teſtantur, utrumqu
VIII Kalend. April. contigiſſe, quæ lu
orbi jucundiſſima, & ſanctiſſima illuxi
cùm optatiſſimi nuntii ad beatiſſimam
Virginem, tum inauditi inexplicabiliſqu
ſacramenti, quod humanam divinamqu
naturam ſimul copulavit. Vnà ergo cum
tanti myſterii memoria, & cum novo
templo illius urbis primordia jure conſe
crata, cujus foret ea laus unica & præci
pua, quod nullis unquam profanis ritibu
& ſuperſtitionibus, Chriſtianæ tantum
religioni nomen ſuum dederit, in qua or
ta, educata, & aucta perſtabit æternum
fixa, necnon conſeneſcet. Novi porro fa
ni aut ſacelli exædificatio, circumfluenti
bus undique finitimis, ut ejus opportuni
tate uterentur facilius, tanti momenti fui
ad Rivi alti frequentiam, ut civitatis no
men, & famam inde habere cæperit, au
cto magnopere numero ædificiorum
quæ circumcirca in dies excitabantur. Su
pervenerunt poſtea miſera illa tempora
quibus Attila rex Hunnorum aggreſſu
Italiam, nobiliſſimas quaſque urbes Ve

netia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

netiæ deformavit, & diruit. Tunc oppida multa in ſtagnis ſimul inchoata; Gradus ab Aquileienſibus; Caprulæ à Concordienſibus; ab Altinatibus Torcellum, Majorbium, Boreanum, & Amorianum; ab Ateſtinis, proximiſque montis Silicis civibus Clodia, Metamaucum, Philiſtina; & ab aliis alia, quibus poſtea relictis ob Pipini Regis, & Gallorum aggreſſionem, omnes in Rivum altum convenēre. Et urbem ſatis antea frequentem, frequentiſſimam, & incolis refertam juſtæ magnitudinis conſtituerunt. Ex his apparet, Contarenum hîc incrementum potius & amplitudinem, quàm ortum urbis reſpicere, dum Attilæ adventum commemorat, cum multo ante, anno ſcilicet CDXXI, condita fuerit, quod etiam publica fide & auctoritate ſtatuitur, quæ ab eodem anno enumeravit ſemper annos urbis conditæ.

NOT. XII. IANNOTIVS. *Gallorum vim ſuſtinuit, & egregiè devicit.*

CONTARENVS. Pag. undecima, lin. 19.

His ipſis temporibus Beati, Venetiarum Principis, auſpiciis & ductu parta eſt inſignis victoria, quæ cunctis ferè celebrata ſcriptoribus, à quibuſdam in dubium revocatur. Sed Annalibus Venetis antiquiſſimis, atque probatiſſimis, & monumentis ampliſſimis hujus pugnæ, quæ mul-

multiplicia ſuperſunt ad hæc uſque ter
pora, neſcio cur aliqui minorẽ fidem t
buendam cenſeant, quàm plebejo & ruſt
cano ſermone conſcriptis ab ignoto a
ctore, neſcio quibus Francorum annal
bus, unde Aimonius, ſive Annonius, Rh
gino, Ado, & quidam monachus ex co
nobio Engoliſmenſi, qui vitam Caro
Magni per annos digeſſiſſe traditur, no
modò hauſerunt rem geſtam, & ſenten
tiam, prout ipſi tradunt: ſed etiam verb
ipſa fuerunt mutuati, & quod ridiculum
eſt, eodem propè ordine ſtructa, & collo
cata. Quamvis intuentibus rem totã pro
be & accurate, à noſtris annalibus, Fran
ci, etiamſi veri eſſent annales, & eo tem
pore ſcripti, non omninò diſſentiant, qua
tenus aiunt, à *Pipino Venetiam ſubactam*
Nam ejuſmodi famam per Galliam in
crebuiſſe, credendũ ex eo, quod plurim
Veneta oppida Pipini armis capta, Meta
maucum quoque ipſum occupatum fue
rat, ubi uſq; ad eum diem imperii Venet
ſedes erat collocata. Acceſſit huic etiam
cauſæ Venetorum Ducum, qui exulabãt,
Obelerii fratrumque ad Gallos transfu-
gium, quod nomine deditionis fuit ab ip-
ſis acceptum. Propterea conati ſunt Fran-
ci non modo victoriam, ſed gloriam quo-
que ſubactæ Venetiæ ſibi vendicare: qui-
bus nos hæc opponimus, & regerimus.

Primo,

Primò, irritum & inane omnino fuiſſe, per Duces transfugas & perduelles quicquid fuerit geſtum. Deinde, quamvis oppida multa capta everſaque fuerint, ab his tamen calamitatibus Rivum altum, cæteraſque finitimas inſulas intactas manſiſſe, quo Dux, & omnis Magiſtratus ex Metamauco, ingenſque Patritiorum numerus, ex omnibus inſulis communi conſilio commigraverat. Poſtremo, quod ipſam cauſam & rem totam continet, cum Pipinus in intima ſtagna ſeſe inſinuaret, ut extremā bello manum imponeret, capta Rivo alto, accepiſſe illam memorabilem cladem, multis Francorum millibus deletis, atque trucidatis, coactumque Venetis finibus abſcedere irrito conatu. Sed operæ pretium fuerit hæc altius repetere, totamque rei geſtæ ſeriem ob oculos ponere, ut omnes probe intelligant, & aperte videant, nullam fuiſſe cauſam juſtā & legitimam Carolo Sigonio doctiſſimo viro inhibendi aſſenſum, & in medio relinquendi rem, ut minus compertam; neque Cæſari Baronio Cardinali ita pertendendi, ut etiam coarguendos exiſtimaret nobiſcum ſentientes. Quid enim perverſi, & malevoli ſcribant, ſusque deque. Cum igitur è vita migraſſet Obeliatus, qui Olivolenſis Epiſcopus primus ordine fuerat, alteriuſque ſufficiendi gra-

tia in demortui locum, comitia pop-
ria ſolemni more haberentur, Ioannes
Mauritius Duces, ille pater, hic filius,
bus & gratia connixi, quam maximè
terant, Chriſtophorum quendam G
cum, cui ſtudebant impenſius, annos d
deviginti natum eò faſtigii extuleru
Res indigna viſa tribunis, multiſque op
matibus, quorum omnium auctoritate
potentia fretus, conſcientia quoq; ſtim
lante, cujus eſt vis maxima, Ioannes G
denſis Patriarcha, vir optimus atque
nocentiſſimus, ut adoleſcentem con
craret, adduci non poterat; tantumq
abfuit, ut Ducibus obſequeretur non m
dò precibus, ſed convicio propè aſſid
agentibus, ut pro ea perſona & dignita
quam ſuſtinebat, cum etiam grandis a
modum natu foret ac provecta ætate,
berius utrumque admonitum palàm i
creparet. Hinc novi ac inauditi ſceler
violentia exarſit, ingentium calamitatu
& malorum origo. Impotens animi,
furore præceps adoleſcens inſtructo n
vigio, patre Duce connivente, cum ſ
tellitibus Gradum derepentè advolat, &
Pontificem nihil minus ſuſpicantem op
primit, injectiſque manibus ſacrilegis e
altiſſima turri, quæ ſacris ædibus imm
nebat (namque illò confugerat) deturba
tum in caput præcipitem agit. In tan
ſcele

ſceleris memoriam proditur divinitus factum, ut ſaxa reſperſa tàm altè cruorem imbiberint, ut nullo modo potuerit unquam elui, multaque ſecula hominibus ſpectaculo fuerit. Atrocitas facinoris hujus allatura fuerat non minus filio, quàm patri ſupremum exitium, niſi re maturè compoſita, ſeſe ut culpa eximerent, in quoſdam è ſatellitibus crimen conjeciſſent, infamiam tamen declinare nunquam potuerunt, neque invidiam, & odia cunctorum civium, qui ſtudia ſuffragiaque ſua illi detulerunt, quem ſcirent omnium infenſiſſimum Ducibus futurum, Gradenſi Patriarcha renunciato, qui arctiſſima propinquitate interemptum attingeret, Fortunato nepote, opinor, ex fratre. Quin nova diſcordiarum ſemina excitanda forent, veteraque plurimum augenda, nulli dubium erat: Patriarcha Ducibus diffidere, Duces Patriarchæ, utrinque ſuſpiciones fraudum, atque inſidiarum. Opportunitas tantum expectabatur, quam antecapere unuſquiſque pro virili ſtudebat. Sed Fortunatus gemino ſtimulo incitatus, & perſequendæ necis patruo iniquiſſimè allatæ, & avertendi periculi, quod ſciret imminere ſibi, mirum ni occupaſſet, atque antevertiſſet. Obelerius tribunus Metamaucenſis, & optimates nonnulli, coitione facta de necandis aut

extrudendis Ducibus, agitabant conſi
Fueritne Patriarcha ipſe auctor, non
pedio, ſocium quidem ſe præbuit nō
do hortatorem. Nihil propius erat, qu
ut res ex voto ſuccederet, niſi delata
certos judices ad Duces præcaveri pot
ſet. Conjurati conjecti in magnas an
guſtias de relinquenda patria omnes
gitarunt, non tamen inconſultò ac tem
rè, ſed re conſtituta, ut Patriarcha
Galliam proficiſceretur, ad imperato
Caroli auxilium fidemque imploranda
Obelerius, & cæteri audaces, atque ma
prompti Tauriſium ſe reciperent imm
nentes Ducibus, ſi qua daretur opport
nitas ex vicino oppido: quæ ſpes atq
expectatio minimè fefellit. Audito eni
Obelerium in propinquo eſſe, non ſolu
propinqui, affines, amici, clientes, ſed
iam quotquot in Duces fuerant concit
ti, vel offenſione aliqua accepta, vel ſtud
ipſo partium, ad ipſum profugiebant
urbe clam noctu; ea res ingentem trep
dationem Ducibus injecit, ne aut ab om
nibus deſtituerentur, ſi res ad manus v
niret, aut cunctando diutius domi oppr
merentur, incerti quoſnam caverent, a
fideles haberent in urbe ſibi omnium m
ximè ſuſpecta. Quapropter obſiſtere Ob
lerio non auſi vim apertam paranti, jam
que arma inferenti, turpiter excidunt p
tri

ia, atque dignitate. Re pervulgata &
ompertà conjurati approperant, Meta-
aucenique omnes effuſi obviam Obele-
o civi ſuo reduci gratulantur, & fauſtis
ocibus, & ominibus Principatum deſti-
ant, quem certè paulo poſt obtinuit in
onventu publico, inſulanorum pariter
mnium accedente conſenſu. Dux Obe-
rius declaratus ad firmandas opes pro
nagno negocio habuit exorare populum,
t adjutores, & collegas ſibi habere lice-
et Beatum & Valentinum, fratres mino-
es natu. Mox datis literis ad Fortunatum
Patriarcham de re feliciter geſta certioré
acit, ne pergeret Imperatoris animum
ncendere amplius; Gallicis auxiliis nihil
opus fore, quamprimum iter maturaret,
& ſedem repeteret. Hinc planè intentus in
am curam cogitationemque, ut Princi-
patum ſibi ac ſuis ſtabiliret, quo dignitatis
recuperandæ Ducibus extorribus aditum
omnem præcluderet, atque ſpem præci-
deret, Heracleanæ urbi, ex qua illi traxe-
rant originem, machinatus excidium, ad
extremum attulit, ſpecie tuendæ pacis &
tranquillitatis, bellorumque civilium ſe-
mina tollendi inter cives Heracleanos &
Equilinos aſſiduè vigentium, qui capita-
libus odiis inter ſe diſſidebant, trahe-
bantque alias civitates omnes in ſuas par-
tes. In publico igitur conventu ea lex

fuit perlata, qua funditus everſum oppi-
dum utrumque, & incolæ univerſi mi-
grarunt, quò cuique libitum. Res tran-
quillæ futuræ videbantur, ſublatis undi-
que cauſis omnibus turbarum, cōcordite
adminiſtrantibus fratribus rempublicam
ex Gallia reverſo pridem Fortunato, am-
pliſſimis Privilegiis à Carolo impetratis
quorum exemplum eſt videre apud An-
dream Dandulum. Sed unus adhuc hæ-
rebat ſcrupulus, unus ille timor, qui
Obelerium, & fratres non benè habe-
bat, ne pulſi Duces quandoque reſtitue-
rentur, idque in gratiam Imperatoris Cō-
ſtantinopolitani, qui ſæpè contenderat
hanc rem ſatis vehementer, cum duceret
alieniſſimum à ſua dignitate, non minus
ſupplicum, quàm ſuam negligere cauſam:
cum eos habuiſſet ſemper conjunctiſſi-
mos, acceptoque beneficio confideret
magis fore obnoxios. Hac de re Obele-
rium ſollicitum nuncius recens perculit;
Conſtantinopoli claſſem inſtrui, in Dal-
matiæ mittendam ac Venetiæ oras, quam
primum navigatio tuta crederetur. Qua-
propter rebus ſuis diffidens, & magnope-
re anxius cum Fortunato Patriarcha rem
totam confert, aliis quoque amicorum
præcipuis in conſilium adhibitis: id in-
ter omnes convenit, nihil amplius cun-
ctandum, ſed externa præſidia cito com-
patan-

randa, quibus adverſus ingruentem
n ſeſe præmunirent. Itaque licet hyems
mmineret quamproxima, unà in viam
dant Obelerius & Beatus, adituri Ca-
lum, minimo fratre Valentino domi re-
to propinquorum & amicorum præ-
diis peregregiè inſtructo. Tũc imperator
arolus erat in Germania, ubi celeberri-
um conventum agebat apud Theodu-
um, & commodùm quidam Principes
almatarum advenerant, inter quos me-
orantur præcipuè Paulus & Donatus,
e Comes in urbe Iadera, hic autem E-
ſcopus, imploraturi auxilium adverſus
icephorum, à quo defecerant quibuſ-
am provocati injuriis. Hos igitur nacti
uces, & cum iis congreſſi, quia cauſa
ommunis ipſorum agi videbatur, com-
unicatis inter ſe conſiliis Carolo demõ-
rant, quanti referat exturbare Græcos
avigatione, commerciiſque Adriatici
aris penitus excludere: quanto fuerit
commodo ea res hactenus neglecta,
uantoque uſui futura, ſi vindicaretur,
niverſo Italico regno, & in primis Ra-
ennæ. Quibus rationibus facilè Carolus
dductus, perbenignè complectitur Dal-
atas, & Venetos Duces, ſpondetque
ito fœdere, ſe perpetuo futurum ad re-
nendam dignitatem ipſis adjutorem,
uam etiam auctoritate ſua munit, atque

ſancit. Annales Francici ſupra memorati, id ut exprimerent ruſtico illo atque barbaro ſermone, tunc edidiſſe Carolum, tradiderunt, *ordinationem de populis*, *atque Ducibus Venetiæ & Dalmatiæ.* Sed Nauderus, & alii poſtea rem, ut fit, in majus tollentes longiſſimo temporis intervallo commenti ſunt neſcio quam *formulam, quo jure quiſque viveret*, unde arrepta fuit anſa poſtmodum à malignis, & invidis quibuſdam maledicendi, ac detrahendi libertati Venetæ reipublicæ. Sed fugit illos ratio & animadverſio, non fuiſſe primo conſtantiæ & juſtitiæ Caroli, quos triennio ante ſui juris eſſe declaraſſet, quemadmodum vel à primis temporibus fuiſſe cognoverat, eiſdem citra ullam noxam libertatem eripere, cum nulla eſſet injuria unquam laceſſitus. Deinde minimè ſitum in arbitrio Ducum illorum, quas ipſi juberent leges reipubl. imponere, nedum ab aliis juſſas per fraudem obtrudere. Quod ſi aliquid publicæ libertati contrarium pepigiſſent, quod nec oſtēdunt, nec à ſanis hominibus credi poteſt; adhuc tamen non quid pepigerint Duces, non quid juſſerit Carolus; ſed quid reſpublica ſciverit, eſt examinandū. Inconſultis Tribunis, & injuſſu populi factum, ſi quid modo factum fuerit, ex eo facile cognoſcitur, & aperte conſtat,
quod

quod cauſæ nihil erat Venetis eo tempore, cur à priori fœdere diſcedendum putarent, quo pariter juncti erant cum utroque imperio, ut Gallis ſeſe adjungerent, immo vero, ut iſti ridicule ſcribunt, ſubjicerent. Sed illud propalam teſtatur, & prorſus evincit, in amicitia Græcorum Venetos manſiſſe, quod cum claſſe Byzãtio profectus Nicetas Patricius, ad comprimendos Dalmatas, & Iadrenſes præcipue, qui auctoribus iis, quos diximus, rebus novis ſtudebant, non modo reipubl. opibus cunctis fuit adjutus: ſed inſigni quoque gratulatione Metamauci exceptus, quo appulſus fuerat poſt res Dalmatiæ compoſitas; ibi concilio coacto ex omnibus inſulis, quid in mãdatis haberet, aperit, & cum Venetis agit, ut pulſi Mauritii Duces, ſi non priſtinæ dignitati, ſaltem foris, & penatibus ſuis reſtituerentur: ſed homines cùm præteritorum ſcelerum & crudelitatis, tùm libertatis memores, quam rebus omnibus præferrent, neque Præfecti, qui aderat, ſtudio & contentione, neque auctoritate Nicephori potuerunt adduci, ut permitteretur exulibus reditus in patriam. Prudenter itaque Nicetas, cum nihil proficeret, ne cives alienaret, id conſilium abjecit, & alterum ſuſcepit, quod in rem magis eſſet, quibuſcumque poſſet officiis demerendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Obelerium; Protospatarium enim eum renunciavit, qui titulus eo tempore non vulgaris erat, & non ſolum ejus propinquos & familiares, ſed etiam ex optimatibus præſtantiſſimum quemque, vel muneribus, vel pollicitis ſibi obſtringere curavit, Fortunato Patriarchæ itidem multa præſtaturus, niſi ille ſub claſſis adventum rebus ſuis timens ad Carolum ſe recipere ſtatuiſſet. Pacatis Dalmatię rebus, ne quid moveretur, quod ipſius reditum Conſtãtinopolim morari amplius poſſet, biennales inducias cum Gallis conſtituit Nicetas, deditque operam, ut ſecum mitterentur per ſpeciem legationis ad Imperatorem Patricii quidam Gallico nomini nonnihil addicti, inter quos eminebat Obelerii frater Beatus. Nicephorus legatos omnes perbenigne cõplexus tantum abfuit, ut cauſam exulum tueri pergeret, ut pro negotio habuerit, quod Nicetas acceperat conciliare ſibi, ſi qui forent adverſarum partium. Quapropter ad ea munera, nec non ornamenta, quibus affecit & auxit ſingulos legatos, Beatum Ducem, priuſquam Venetias rediret, ſolemni ceremonia Hypatum creavit. Erat ea dignitas multo amplior quàm Protoſpatharii; unde diſſidia graviſſima inter fratres orta, cum alter alteri concedere nullo pacto vellet. Obelerius prærogativam ætatis,

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ac dignitatis, communicatique honoris cum fratribus ſummum beneficium, & magnificè prædicare, & palam exprobrare. Contra Beatus efferre Imperatoris judicium, quo fratri non modò æquatus, ſed prælatus fuiſſet, ob indolem, atque præſtantiam animi majorem. Animos utriuſque acrius incendebant, & amicorum diverſa ſtudia, & rumores vulgi. Pauci Obelerio ſtudebant homini iracundo, moribus difficillimis, ac præfracto ingenio: Beatus erat in oculis & delitiis omnium, propter ingenii ſuavitatem, ſummamque elegantiam: hinc planè repugnantes ſenſus, atque voluntates. Hic amplecti, & curare ſedulò, quæ jucunda civibus; ille ingrata, & inviſa ob invidiam fratris: ille propenſior in Græcos, hic autem in Francos, & accedebant cauſæ ex affinitate, nam duxerat ex Gallia nobilem uxorem, cujus illecebræ apud hominem valebant, adjiciebantque eo ſtimulos acriores, quò ſibi viſus imparatior à præſidiis domeſticis, exiſtimabat externa ambiri oportere. Græcorum copias reputabat pro Beato ſtare; nullum ſibi aliud perfugium præter Francos relinqui, ni amiſſa exiſtimatione dignitateque omni vellet civibus deſpicatui ac ludibrio eſſe, vel cum certa pernicie reipublicæ adnitendũ ſibi, quo retineret principem locum, &

de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

dejiceret fratrem, ut adverſus audaciam & perfidiam inimicorum Gallorum præſidio ſe regeret, atque communiret. In ea cogitatione Obelerius defixus per emiſſarios quoſdam ſuos cum in eo jam foret, ut cum Pipino Rege paciſceretur (huic enim res Italiæ jam commiſſæ fuerant) elapſis induciis iis, quas Nicetas fecerat, Paulus Dux Cephalleniæ appulit cum claſſe, qua Græcæ ditionis oppida tueretur. Cum verò nullæ Gallicæ naves in altum exiſſent, ne fruſtra ſuſcepta expeditio ab eo videretur, ex iis locis, quæ tenebantur Gallicis præſidiis, aggredi, & oppugnare aliquem conſtituit. Viſum eſt opportunius ordiri à Comaclo, quod ſitum eſt in ſtagnis ad Padi oſtia, piſcatu fructuoſiſſimum, & è ſalinarum, quę frequẽtes etiam tunc inerant, amplis vectigalibus. Igitur Venetorum auxilia è propinquo accerſit, quæ debebantur Græcis ex antiquo fœdere. Ea verò ne mitterentur, impedire non potuit, quamvis maxime cuperet Obelerius. Quod autem proximũ erat, ne cui forent uſui, cum Beato etiam ipſe proficiſci voluit, & diu ludificatus Græcos varia cunctatione, cum ſpectator certaminis verius, quàm adjutor eſſet, ut irrita cederet oppugnatio, magna cauſa fuit. Nam veteranus miles, qui erat in Comaclo, ex Ravennę ſtatione ſubſidio miſ-

ſus, à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſus, à muro ſæpè depulit Græcos maxima cum cæde, ut tandé potiundi oppidi nulla ſpe relicta, Prẹfectus claſſis incepto illo abſtiterit, mœrens quod ignominiam, & dedecus turpiter ſubiſſet, pro laude & gloria, quá inconſulto nimis quæſierat. Eam labem ut abſtergeret, famæque conſuleret exiſtimavit operæ pretium eſſe derivare in Venetos crimen rei male à ſe geſtæ: & forte quod Obelerius vitio ſuo fecerat, id publico decreto factum opinabatur. Ergo ratus Imperatori ſuo ægrè non futurum, ſi, rebus ejus in tuto conſtitutis, cum Pipino tranſigeret, firmaretque pacem, deſertis ac deſtitutis iis, à quibus ipſe deſtitutum ſe conquereretur, conſtituit, ut æquiore Pipino adhuc uteretur, Obelerium ſimul & Beatum comprehendere. At perculſi atrocitate rei, quam reſciverant Duces, neq; enim tanta res latere diu potuit, in auctorem inſidias erant converſuri, ac ni vererentur Nicephorum, male mulctaturi. Sed ille, ubi videt fraudem eſſe patefactam, ne qua vis inferretur ſibi, propere diſceſſit, atque ita pacis negotium infectum reliquit. Obelerius, qui conatibus Pauli propterea obſtitiſſet, quod ſe communi periculo cerneret implicitum, quodque ſui non alterius vellet eſſe muneris, quàm moliretur fraudé ſummamque perfidiam, ne, quod inſtituerat, cor-
rum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rumperet, maturare ſtatuit; nec ſatis habuit tantum ipſe ad hoſtes transfugere, ſed autoritate ſua quoque Valentinum impulit, quem habebat obſequentiſſimum ut minimum natu, in ſocietatem ſceleris, & furoris ſui; quin etiam claſſis eam partem, cui præfectus erat, inimicis prodidit, ad quorum vim propulſandam reſpubl. eum miſerat. Hoc facinus honeſtarunt Franci deditionis nomine, cum tamen eſſet proditio, atque perduellium. Vt fratrem modo depelleret à gubernaculis, nihil veritus infamis ille ac nefarius proditor, & rapinis, & cædibus hoſtium objicere patriam. Pipinus, eductis copiis, quas in promptu habebat, ne qua mora interpoſita Veneti colligerent animos, quos eo nuncio credebat abjectos jacere, oblata naviter utebatur opportunitate, & ad majorem terrorem incutiendum, quacumque duceret agmen in oris maritimis, omnia complebat rapinis, cædibus, incendiis. Excepturi qui erant primum Regis impetum, trepidantes in fugam ſe conjicere, idem exemplum proximi oppidani ſecuti, penates imminentibus Francis vacuos relinquere. Maxima omnium ætatum, ordinumque fuga ad Metamaucum fiebat ex omnibus inſulis, quippe ubi Tribuni eſſent cum Beato Duce de reipublicæ ſumma conſultantes. Invaſerat ple-

roſque

roſque tanta trepidatio, ut planè deſperarent de ipsâ libertate; ſed omnium animos erexit, atque confirmavit oratio vehemens, & acris fortiſſimi Ducis, deſertores & transfugas fratres multum execrantis, obligantiſq; reipublicæ fidem, nec non caput ſuum. Excêpere ipſum perorantem nonnulli optimates, quibus nihil erat antiquius, quàm reipublicæ ſalus. Ab his animosè ac prudenter ſententiæ ſunt dictę, & à concione frequentiſſima ſtatim comprobatæ. Principio Duces, qui ad Francos turpiter defecerant, hoſtes communi decreto patriæ judicati, dignitate ornamentiſque omnibus non modo ſpoliati, ſed etiam pœna ſupplicii capitalis adjecta, ſi quando capti venirent in poteſtatem, quod quidem contigit utrique, ſed diverſo tempore. Hinc ad rationem belli propulſandi converſi, cum ipſi Metamauco jamjam immineret, non expectandos ibi hoſtes diſſerebant, ſed inſulis continenti proximis relictis, quæ hoſtilibus incurſionibus facilè paterent, tum liberis, & conjugibus, & fortunis omnibus in Rivum altum continuo transmittendum, circumjacentibus ſtagnis undique munitum, quò penetrare infeſtæ claſſes nullæ poſſent. Inter Tribunos Rivi alti multum eminebat & opibus, & ſplendore generis, & auctoritate, Patricieca è familia, ſive

Patri-

Patriciaca, traditur enim hoc nomen ab illo deductum, ingentis animi vir, nomine Angelus: is vicem ſuam ſollicitus, & nõnihil veritus, ne quid decederet forte auctoritati ſuæ, ſi Dux ibi conſiſteret, cui ſumma poteſtas, cum repugnaſſet aliquãdiu huic deliberationi, ad ultimum eſt aſſenſus, ſed ea conditione, ut Dux in Olivolo ſedem collocaret, Tribuno jus & fas eſſet, locum ſuum tueri. Commodùm Veneti trajecerant in Rivum altum, cum Pipinus infeſto exercitu Metamaucum venit, deſertumque cunctis ab incolis oppidum ingreſſus, quæ parta jam victoria ſolent à victoribus, ea publicæ lætitiæ ſigna cuncta edidit: forſanque ad patrem ipſum literas dedit, quaſi jam bello confecto, atque profligato. Nam præter inſulas & oppida, quæ invaſerat, ipſam etiam Venetorum occupaverat regiam, & bini Duces ad ipſum cum claſſe tranſiverant. Vna duntaxat anus Metamauci permanſerat, à penatibus divelli non paſſa: virilis animi ſupra ſexum & ætatem mulier. Hæc ad Regem perducta cunctis audientibus de fuga Ducis, de metu, ac perturbatione, in qua verſarentur omnes, deſperatis rebus, quæ gratiſſima forent auribus, omnia retulit. Vt homines oratione ſua ſenſit inflammari, ſuorum formidinem, qui patriam deſeruerant, execrari ſimulans,

Gallos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Gallos, urgerent inſtarentque, palam hortabatur, ne ad animos colligendos, dato ſpatio temporis, occaſio præſens è manibus amitteretur. Raptim conjunctis ratibus facillimum fore, ſecundo æſtu pervadere modica illa ſtagna, quæ millia paſſuum quinque ſummùm propè aberant, & conſternatos univerſos, vel momento opprimere. Quinos habere ſe fratres in propinquo ad Pupiliam, qui ratium fabricandarum eſſent omnes periti: ſi copiam Rex faciat eos conveniendi, haud gravatè venturos ad præſtandam operam, modo certa merces, quam peterent, eis perſolveretur: Audita eſt maximo aſſenſu omnium muliercula, & animos Francis addebant res proſperè geſtæ, non auſis Venetis uſpiam ad certamen ocurrere, & longioris moræ cuncti impatientes, bello quàmprimum finem avebant imponere. Quapropter collaudatam aniculam ingentibus pollicitationibus oneratam è veſtigio dimittunt: Illa, quid hoſtibus perſuaſiſſet, coram fratres monet: nec opus, aut precibus, aut rationibus agere, conveniunt illicò inter ſe volentes quid agant. Profecti ad Regem, & ab ipſo benignè appellati ad rates contexendas naviter incũbunt; ſubjiciunt dolia funibus cõjuncta, ut impoſiti milites armati ab aquis extarent. Compages autem ratium ita ſtructa erat,

ut funibus præciſis, qua liberet, nando confeſtim disjungerentur & trabes, & dolia, neque ulli poſſent inſiſtere, ac veſtigium ponere. Hi antequam ſe conferrent ad Regem, Beatum Ducem certiorem fecerant, quidnam molirentur, quò alacrius & confidentius obviam hoſtibus prodiret. Iam pervenerant ad Euripum altiorem rates, cui temporibus illis nomen erat Arcus; tum verò primum nomen Orphani eſt adeptus ab inſigni Francorum ſtrage, quæ ibi contigit, ut vulgus ſolet more ſuo nomina frequenter imponere. Principiò utrinque ſatis fortiter pugnabatur, immò verò Galli alacri animo triumphum cecinerant ante victoriam. Vbi verò leviora navigia Francos eludere cæperunt, quæ facilè ad gubernatoris nutum circumagebantur; rates autem pars æſtum maris ſequi cogebantur, pars in vada temerè impactæ ſe expedire non poterant; certamine & ratibus moliendis cunctis occupatis, quinque illi fabri tempore uſi in mare deſiliunt, & gladiis, quos ad eam rem paratos gerebant, alii alia ex parte ſecare funes aggrediuntur. Fœdum ſpectaculum, disjectis trabibus, & doliis paſſim fluctuantibus, cum nullum haberent hoſtes conſiſtendi locum, præcipites omnes in mare devolvebantur, & armis pergravantibus vorticibus hauſti, (nam violen-

entiſſimi æſtus ibi ſemper concitantur) nullis opem ferentibus confeſtim peribãt: ii qui verò impliciti limo hærebant in vadis, obruebantur undique telis incidentibus: ita incruenta victoria potiti ſunt Veneti, unius anîculæ, & paucorum hominũ ſolertia, quorum nomina ut intercidêre temporum injuria, ita conſtanti fama ex Bognola familia extitiſſe memorantur, digni certè, quorum memoria ſemper celebretur. Cæterum virtuti hominum illud eſt tributum, ut non modò ipſi fratres, eorumque domus, ſed univerſi Metamaucenſes, & Pupilienſes immunes eſſent vectigalium, & munerum omnium: neu militare quiſquam cogeretur unquam, niſi Dux ipſe in militiam proficiſceretur. Poſt everſam Pupiliam Genuenſi bello incolæ omnes Venetias tranſmigrarunt, eorumque maxima pars ad D. Agnetis, ubi collegium eſt adhuc frequentiſſimum, ſedem & domicilium collocavit. Diploma immunitatis hujus admodum inſigne, paucis ante annis apud illos conſpiciebatur, bulla, quam modò vocant, plumbea communitum, in qua Deiparæ virginis effigies impreſſa, & Beati Ducis nomen inſcriptum erat: nondum enim D. Marcus Euangeliſta patronus fuerat à Venetis adoptatus, quod ejus corpore Alexandriâ Venetias tranſlato poſt aliquod annos con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tigiſſe novimus. Per incuriam & negligentiam eorum, qui collegio illi pręerant, præclarum hoc monumentum deſideratur: ſiquidem Euronoto quondam per autumnum flante, cum maris æſtus intumeſcens exundaſſet ampliſſimè, planaque ædificiorum cuncta ſuperaſſet, ut alia multa ſupellex, ſic etiam ſcripta, quæ lignea continebat arca, undis ſunt corrupta, vel ita, ut legi non poſſent, obliterata. Supereſt adhuc tamen quædam ſyngrapha, quæ docet, diploma illud examinatum fuiſſe, & corroboratum: Ducemque Raynerium Zenum, & Conſiliarios ejus ſubſcripſiſſe. Sed Metamauceni majori diligentia ſunt uſi, qui majorum virtutis teſtimonium, poſteriſq; inde omnibus partæ immunitatis, retinuerunt ad hæc uſq; tempora ſalvum & incolume, ut cuilibet, facilè apud eos, videre eſt. At Pipinum nec opinata clade affectum ea res habebat ſollicitum, & vehementer angebat, quod antea debellatum eſſe vulgaverat: ſi modò abiret irrito conatu, ſecum reputabat, exiſtimationis jacturam ſe maximam facturum: fortè opinione clementiæ leniter agendo, quod nulla vis expreſſiſſet, obtineri poſſe. E Venetis igitur captivis, quos non paucos habebat, nobilitate quoſdam præſtantiſſimos deligit, promiſſiſque onerat ingentibus, & ſpem cer-

tam

tam facit, ſi cum rep. pax & fœdus conveniant; quemadmodum ſine pretio illos dimiſiſſet liberos, ita etiam cæteros omnes gratis dimiſſurum. Per eos in hanc ſententiam ad Tribunos ſcribit, quorum affines, & propinqui multi captivi tenebantur: Non eâ de causâ bellum præſens ab illo ſuſceptum, ut Venetis libertatem eriperet, aut quid imminutum vellet: in eo graviter ab ipſis peccatum eſſe, quod arctiori fœdere ita Græcis ſe adjunxerint, & Francos deſpexerint, cum tamen ex formula primi fœderis gerere ſe medios, & neutris adverſari deberent, ſed ex æquo adeſſe. Hanc injuriam, & contemptum ultum ſe veniſſe, & pro copiis & opibus, quibus ſit inſtructus, acceptum recens detrimentum prope nullum eſſe: ſi aditus omnes undique obſidere pergat, commeatibus interclusis eò deductum iri, ut brevi conficiantur penuria, & inedia: ſed malle ſervare incolumes, quam perdere funditus, exiſtimantem ſtudiis inconſultis partium, quęcunque accidiſſent hactenus, imputanda eſſe, at univerſæ reip. condonanda. Proſpicerent igitur maturè, idque conſtituerent, utrum facilitatis & clementiæ illius, an acerbitatis & odii facerent periculum. Ad amicitiam & fœdus confirmandum in poſterum alterutrum optionem à ſe illis deferri; vel

ſententia reſciſſa Obelerius cum fratre pe
natibus & dignitati ſuæ reſtituerentur
vel Beatus etiam ſe abdicaret, ac è patri
diſcederet. Anceps deliberatio tenebat Pa
tres, qui & perpeſſuri erant extrema priu
omnia, quàm perduellibus Ducibus redi
tum concederent, & conſultum voleban
Duci benè adeo merito. Cum vero pleri
que omnes inclinarent ad pacem, quæ
præpotenti hoſte non magis data, quam
accepta, decora ſatis ac tuta eſſe videba
tur: Beatus, in quem cuncti oculos con-
verterant, ut declinaret invidiam, patriæ-
que conſuleret; non committam, inquit,
ut mea unius cauſa periclitetur ipſa reſ-
publica, veſtraque omnium ſalus. Si cum
Rege non aliter pax conſtare poteſt, quam
amoto me à rerum adminiſtratione, vo-
lens, & libens me abdico, & in exilium
pergo. Aſſurrexerunt omnes peroranti
Duci, gratiiſque actis, & laudibus pluri-
mis congeſtis, conſervatæ reipublicæ de-
cus hac inſigni pietate prædicabant ab il-
lo cumulatum eſſe: felix exilium futu-
rum, quo non amiſſa, ſed planè ſervata
patria foret. Diverſa fama exinde tenuit
de Beato: alii negant in patriam rever-
tiſſe amplius, ſed in exilio paulo poſt
diem ſuum obiiſſe: alii profectum me-
morant cum Legatis ad Regem, qui ſan-
ciendæ pacis gratia mittebantur, quaque
morum

morum ſuavitate plurimum pollebat, ex inimico amiciſſimum ſibi reddidiſſe, ut incolumi dignitate ſit in patriam reverſus: ſed auctores hujus ſententiæ inter ſe etiam variant. Nam ſcribunt aliqui, paulò poſt ſuum reditum magno deſiderio relicto è vita migraſſe: aliqui tradunt, ex eo conflatam invidiam, quod Rex illum admiratione virtutis liberaliter non modò habuiſſet, ſed muneribus etiam affectum dimiſiſſet, quibus rebus injecta ſuſpicio, nec inanis fuerit, ne fratri reconciliaretur, & cum Franco ſentiret, cui recentibus officiis obligatus, & obnoxius eſſet: ea re collectam apud cives gratiam amiſiſſe, & relegatum Iaderam, adnitentibus iis, qui ex hominis ruina ſperabant fore, ut ipſi creſcerent. Quoquomodo ſe res habuerit, illud certò conſtat, principatu abiiſſe Beatum, vel exilio, vel morte, haud multo poſt initam à repub. cum Pipino pacem, cujus in locum ſuffectus fuit omnium civium aſſenſu Angelus ille Participatius, quem ſuperius dixi, qui partibus Græcorum enixè, ſi quis alius, favebat, eidemque Tribuni bini aſſidere juſſi, qui publicis negotiis cum eo darent operam, ſingulis annis deligendi ex arbitrio populi. Hi poſtea Conſiliariorum nomen ſunt adepti, qui primò bini, deinde quaterni ſunt creati, poſtremò ſeni,

quot numero ſunt regiones urbis, quem morem perſtare cernimus ad hæc uſque tempora. Obelerius, quod proditoribus cunctis uſu venit, ubi conatus eorum nequaquam ſuccedunt, contemptus à Pipino, & Francis inviſus æque ac Græcis, Nicephoro flagitanti datus fuit ad pœnam, quo in acie à Bulgaris cæſo evaſit ad tempus: ſed poſt exilium annorum amplius quàm viginti, occupata Vegla inſula in Fanatico ſinu, & Metamaucenis deficientibus ad illum oppido potitus, poſtea mutata fortuna, victus, atq; in prælio captus, ſupplicio capitali tandem eſt affectus. De Valentino tertio fratre nihil traditur: quia tamen Annales veteres diſertè teſtantur, in agro Patavino ad vicum, cui Strata eſt nomen, quendam Venetum Ducem mactatum fuiſſe, fœdeque à populo tractũ, & dilaniatum, quod ajunt contigiſſe in Pipini diſceſſu, cum cadere non potuerit id in alios duos fratres, non levi conjectura adducor, ut credam in Valentinum editum id ſævitiæ exemplum. Hunc finem habuerunt inteſtina diſſidia, quibus turpiter inter ſe conflictati fratres perdiderunt ſe ipſos, & prope rempublicam. Sed res ferè proſtratas cum divina benignitas, cujus præſidio libertas tunc maxime ſtetit, tum vero erexit virtus & conſtantia civium, qui vitam fortunaſque

omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

omnes in diſcrimen adducere, quam ſubre ſervitium ullum maluerunt; quaque animi fortitudine Nicephoro primùm, ne Mauritios recipere Duces cogerentur, eâdem obſtiterunt iterum Pipino, Obelerium per vim reducere molienti: quinimmò transfugam Ducem, quiſquis ille fuit, in ejus oculis auſi ſunt mactatum diſcerpere, & in Beati locum eum Ducem deligere, qui Francis ſemper adverſatus quam maximè fuerat. Ergo qui ſcripſerunt à Pipino ſubactas Venetias, ſi qui ſunt, qui ſcripſerint, aut ſecuti ſunt rumores diſſipatos temerè, aut nominis ambiguitate in errorem inducti, quod nomen omnibus inſulis tunc erat cõmune, quotquot paludibus & ſtagnis iis continebantur. Thomas Fugarus vir nobilis Avenionenſis, qui res Venetas commendavit poſteritati Francico ſermone, quamvis ad tempeſtatem referat eam cladé, quam Pipinus accepit eo modo, quo ſcripſimus: nihilominus ingenuè, apertèque teſtatum reliquit, & Venetos libertatem propugnaſſe fortiter, & propugnatam retinuiſſe integram perpetuò; quod ſi prædictum Annalium ſcriptorem exceperis, & Auctores eos, qui eadem verba exſcripſerunt; tot ſeculorum conſenſus approbavit. Conſtantinus tantum Porphyrogenitus Imperator, qui de adminiſtrando

imperio ſcripſit ad Romanum filium, in hujus belli hiſtoria cap. XXVIII. ab omnibus aliis diſſentit, & quidem in pluribus. Nam primò tradit, Pipinum bellum inferentem, quà trajectus proximus erat in Venetas inſulas, in continenti tantummodo caſtra poſuiſſe; deinde cum in eo eſſet, ut Damaucum, ſive potius Madaucum navigaret, ſic enim Metamaucum ſuperius vocavit, à Venetis illum trajectum ſic obſtructum fuiſſe, ut fruſtra in continenti ſex menſes contriverit: poſtremò deſperata re litteras miſiſſe, quibus invitaret ad pacem, & ad fœdus: Venetoſque ipſos facilè aſſenſiſſe, ut ſe à belli moleſtiis liberarent, immo tributi nomine plurima pollicitos, quorum pars quædam exigua ſuis adhuc temporibus perſolvi ſoleret. Veruntamen ſi vera ſunt, quæ ſcribit hic Auctor, neceſſario fateri hoc etiam oportet, Venetos pariter & Francos Annales omnes falſos eſſe. Nam ille ad inſulas & ſtagna nunquam penetraſſe, ſed in continente perpetuo vult hæſiſſe Pipinum. Hi vero non modo teſtantur pervaſiſſe, ſed cepiſſe & devaſtaſſe inſulas non paucas, in primis autem Metamaucum, tunc imperii ſedem. Dum vero de fine belli deſperaſſe regem, ideoque per nuncios & litteras tranſegiſſe prodit, luculenter indicat, penes quos extiterit vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rit victoria. Quæ vero de pactione tributorum commemorat, ea tàm vera ſunt, quàm quæ ſuperiori capite ab eodem ſunt dicta, Pipinum habuiſſe tres fratres eo temporis, qui Franciæ omni imperarent, & Sclavoniæ: quæque cap. 27. de Narſete habet, temporibus Imperatricis Irenes, & Papæ Zachariæ, Narſetem ſummo cum imperio in Italiam miſſum: præter alia innumera, quæ potius ad fabulam accedunt, quàm ad ullam hiſtoriam, ut parum ſapiat, qui habendam iis fidem putet. Non eſt autem hujus loci recenſere ſingula, quæ cuivis legenti paſſim erunt obvia. Quod ſpectat ad tributa perſolvenda regibus Italiæ, quos Imperatorum nomine Byzantini non dignabantur, utrumque falſo eſt ab illo memoriæ proditum, & nomine tributi fuiſſe quicquam perſolutum, & hujus rei principium à Pipino factum. Apud eos, qui geſta ſcripſerunt temporum illorum, extant adhuc exempla quædam immunitatum, quæ Imperatores, ſeu Reges Italiæ conceſſerunt Venetis. Vt enim liceret illis mercaturæ cauſa, in quæ vellent emporia & loca, proficiſci, tutoque commorari ubilibet intra fines Imperii, & pro libito abire, tutoque auferre omnia: & ne tenerentur, niſi certa quædam vectigalia perſolvere; neve juri dicundo inter Venetos
cives

cives in ditione Imperii commorantes præficeretur aliquis, præter judices à rep. publ. miſſos: hæc, & id genus alia privilegia quamplurima, ſicut à priſcis Imperatoribus obtinuerant, ſic etiam, ut obtinerentur ab iis, dabant operam, qui adminiſtrationem Imperii ſuccedentes capeſſerent. Horum cauſa privilegiorum, & immunitatum expediebat reipubl. paciſci, ut potius publico nomine, quàm privato perſolverentur quædã iis, quos dixi principibus; quæ ſi quis appellat tributa, per me ſanè appellet, dummodo conſtet, nomen tantum, ſed rem nullam eſſe; aut certè potentiſſimi principes, maximique reges, qui fructus alicujus & commodi cauſâ, his aut illis, quotannis non pauca perſolvunt, habeantur vectigales eorum atq; tributarii. Sed his de rebus ſatis, immo nimis multa.

NOT. XIII. *Veriſimile eſt admodum, &c.*] Ex antiquiſſimis faſtis, quorũ exemplum apud Molinũ, ut diximus, reperitur, duo maximi ponderis atque momenti facillimè cognoſcuntur: alterum, quod ſcribit hic Iannotius, omnes, qui præditi nobilitate & virtute ad reipublicæ adminiſtrationem acceſſerant, majoribus comitiis comprehenſos, quàm pauciſſimis excluſis, qui tamen idem jus non multo poſt obtinuerunt: alterum vero, cunctas ferè

patri-

atritiorum familias, contra quàm vulgo
reditur, & in quibuſdam ementitis ea-
um originibus legitur, non modo anti-
uiſſimas eſſe, ſed rem ipſam publicam
am à primis temporibus attigiſſe: quod
n noſtris Venetorum elogiis ſatis ſuper-
ue, Deo juvante, demonſtrabimus.

NOT. XIV. *Puto equidem, quod ex
nnalium noſtrorum, &c.*] Majora comi-
ia multo ſunt antiquiora, quàm Ianno-
ius hic tradit, & quicunque dixerit, pri-
nis ab urbe condita temporibus inſtitu-
a, haud longè à veritate aberraverit. Non
amen ea ratione, qua modo fit, ſed pro
emporum conditione variè convocatur
majus hoc, prout modo vocant, conci-
ilium. Cogebatur primis temporibus ex
ariis inſulis, ut Tribunos, Iudices, & Du-
cem eligeret, reſq; ſummas, in quibus rei-
publicæ ſalus ageretur, decerneret: qui ve-
o convenirent in unum, quové modo
electiones fierent, aut ſententiæ diceren-
ur, in tanta antiquiſſimi temporis caligi-
ne ex tenebris erui non poteſt, illud certè
in pomptu eſt, ante annum à Chriſto nato
990, in cunctis annalibus, & *convocatio-
nis concilii*, & *judicum*, & Ducis *cum ſuo
concilio*, & *Nobilium virorum*, & *Primio-
rum; ſeu majorum Veneticorum* frequen-
ter mentionem fieri. Poſt annum vero
990, electiones multas videmus nõ modo
Iudi-

Iudicum, *Legatorum ad Principes*, & *Conſiliariorum*, verum etiam Prætorum in civitatibus Dalmatiæ. At Sebaſtiano Ziano, & Aureo Maſtropetro Ducibus, non ſolum multi Magiſtratus numerantur, ſed etiam *Procuratores*, & *Sapientes*, & *Iudices fiſci*, *& Advocatores communis*, immo vero majoris & minoris concilii diſertè fit mentio, prout in antiquiſſima ſcriptura; cujus verba ſi referrentur, operæ nos pretium facturi exiſtimavimus.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, anno Domini 1187, *menſis Iunii Ind.* v. *Rivoalti. Nos quidem Petrus Iuſtinianus, & Dominicus Memo ambo Procuratores operis Beati Marci per præceptum Domini noſtri Aurei Maſtropetri, & Collaudatione Iudicum, & majoris ac minoris concilii, & Advocatorum noſtri communis, & populi Venetiarum promittentes promittimus cum noſtris ſucceſſoribus ejuſdem operis Beati Marci vobis Dominico Venerio, &c. & veſtris hæredibus, & ſucceſſoribus, qui cum ſupraſcriptis veſtris navibus in præſentiarum cum ſtolo Venetiæ ad obſidionem Iadræ ire, vel mittere debetis, ſi in via eundo in ipſo itinere dehinc ad Iadram, vel inde huc redeundo aliquod damnum vobis advenerit de aliquo Coredo veſtrarum ſupraſcriptarum navium, de quo ſupra ſalientes navim ſoliti ſint reſtituere.*

&

-reddere pro habere illorum. Nos de toto lo damno vobis reſtituere , & dare debe- nus veras tres partes pro communi Vene- a de bonis, & habere Sancti Marci. Præ- rea, &c.

Ego Aureo Maſtropetro , Dei gratia, Dux manu mea ſcripſi.

Ego PetrusIuſtinianus, Procurator ope- is Sancti Marci m. m. ſ.

Ego Ioannes Michael, Iudex. m. m. ſ.

Ego Petrus Baduario, Iudex communis 1. m. ſ.

Ego Aldigerius Baduario, Conſiliator 1. m. ſ.

Ego Ioannes Gieſolo m. m. ſ.

Ego Ioannes Vilioni m. m. ſ.

Ego Iulianus Damianus, Diaconus, & Notarius complevi, & roboravi.

Ego Andreas Presbyter S. Canciani, & Notarius, ſicut vidi in matre, teſtis ſum n filia.

Ego Petrus Michael , ut vidi in matre, eſtis ſum in filia.

Quodnam vero *minus concilium* ap- ellaretur, haud facilè dixerim: non certè, rout nonnulli credunt, XL-virale: etenim æpius in antiquis legibus ſcriptum legi- nus, *Nos Dux Venetiarum, &c. cum no- ſtris Iudicibus, ac ſapientibus concilii mi- noris, & majoris, & XL, & collaudatione opuli Venetiarum,* quo fit, ut minus con-

cilium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

cilium aliud omnino fuerit à XL-virali. Crediderim potius ad ſenos conſiliario Duci adjunctos referri, ſed hoc etiam difficultate non caret, cum haud ſemel *ſapientes minoris concilii* vocatos reperiam. Ex his apparet, majora Comitia ante Sebaſtianum Ducem inſtituta: poſt eum vero ad eorum, quę modo videmus, ſimilitudinem quandam propius acceſſiſſe, quod forſan Iannotius ipſe voluit. Faſtos vero injuria temporum non habemus ante annum 1261. Ex his apertiſſimè conſtat, longè alia ratione majus concilium conſtitutum fuiſſe, quàm modo fit: Veruntamen aditum quendam dediſſe, & aperuiſſe viam ad hanc ipſam, quam videmus perpolitam, & numeris omnibus abſolutam rationem Comitiorum.

NOT. XV. IANN. *Itaque Dux moderabatur univerſam Rempublicam.*

CONT. De republ. lib. ſecundo.

Bodinus, & alii quidam recentiores nõ ſatis bene in rempublicam Venetam animati, ex iis, quæ Iannotius hoc loco ſcribit, occaſione ſumpta falſiſſimam & abſurdiſſimam rem litteris mandarunt: penes eos Duces, qui præceſſerunt ætate Sebaſtianum Zianum, plane fuiſſe regiã poteſtatem: cum tamen iſtiuſmodi nihil Iannotio exciderit, quippe qui nullibi tribuat jus Ducibus regium: veruntamen

multo

multo majorem auctoritatem, quàm quæ in præſentia, ita ut ad regiam adminiſtrationem quamproximè videretur accedere. Quo in genere mirum alicui videri nō debet, ſi nonnihil eſt falſus homo peregrinus, cui ſatis non fuerit ſive otii, ſive facultatis ad res externas perveſtigandas parum ſibi notas. Illi quidem acri vituperatione digni, qui temerè & impudenter Auctoribus affingunt, paſſimque obtrudunt pro ſinceris ea, quæ nunquam illi ſomniarunt. Quemadmodum Bodinus *penè* transtulit in *planè*, quodque Iannotius ait, olim Duces in republica fuiſſe penè ut ſummos Principes; hoc ille interpretatus eſt ex ingenio ſuo, in Ducibus fuiſſe planè regium ſtatum. Falli tamen Iannotium, quatenus exiſtimat, antiquiſſimos Duces negotia publica curare, arbitrioque ſuo moderari cuncta potuiſſe, vetus reipublicæ Venetæ inſtitutum declarat, quæcunq; tractanda inciderent ac deliberanda, expediendi non alio nomine, quàm Ducis, ejuſdemque juſſu & edicto præmuniendi, quicquid publicè mandaretur, aut promulgaretur. Quo fit, ut ſpecies ubique regni ac principatus, ſi quis altius rem non expendat, intuenti occurrat, & nihil appareat niſi magnificum, immo vero ſummum, eaque ſpecies fallere poſſit, vel hac ipſa ætate, nedum tam longo temporis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

intervallo in rebus à noſtra memoria nimium quantum remotis. Equidem hoc unum argumentum ſatis eſſet, non modo ad refellendum Iannotium in fraudem impulſum: ſed etiam ad obterendas calumnias omnes malignorum; niſi alia tàm multa ſuppeterent illuſtria, & comperta, ut prætermitti ac ſileri nullo pacto debeant. Ante omnia nobis occurrit nomen ipſum Ducis, idcirco à liberis populis ei tributum, quem vellent eſſe moderatorem perpetuum reipublicæ: quod ſcirent id non immenſæ cujuſdam poteſtatis, ſupremique dominatus, aut imperii vocabulum eſſe: ſed certis quibuſdam legibus temperatæ, coërcitæque jurisdictionis alia auctoritate, ex qua penderet majori, & præſtantiori. Nam ſive Longobardorum gens, ut nonnullis placet, ſive à Conſtantinopolitanis Imperatoribus miſſi Exarchi (quemadmodum probare ſtudet Hieronymus Rubeus hiſtoriæ Ravennatis egregius ſcriptor) excogitarint primi rationem creandorum Ducum: conſtat ſemper iis Duces obnoxios fuiſſe, à quibus ejuſmodi titulum eſſent conſecuti, nec repugnare, nec adverſari impunè potuiſſe. Sic Exarchi cuncta gerentes arbitratu ſuo dabant, & auferebant civitatibus, quos volebant Duces, & Longobardi Regiæ adminiſtrationis pertæſi, tribuiſſe

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

proceribus aliquot perhibentur hoc nomen, quibus inter ſe diſſentientibus, fœdèque graſſantibus impoſuerunt univerſis paulo poſt Regem. Vtrolibet igitur exemplo illi priſci Veneti præficiendum Reipub. Ducem exiſtimarint: certè moderati & æqui regiminis, non ſummi ac immenſi, planè incolumi libertate formam ſtatuêre. Demonſtrat hoc evidenter jus Ducis, ſive lex ea pervetus, priuſquam Dux nominaretur, à populo lata, cujus memoriam exceptam publicis Annalibus ad poſteros ita perveniſſe, nihil ut teſtatius divini cujuſdam muneris loco habendum, ut invidorum atque improborum malignitas probe coarguatur. Ergo quemadmodum Regia lex, Vlpiano teſte, omne imperium, & omnem poteſtatem in populum Regi conferebat, quam quidem legem Livius tradit cum urbe ipſa nata: ita lex Veneti Ducatus omnium antiquiſſima tantum abeſt, ut omnem transferat poteſtatem à populo in Ducem, ut è quatuor ſupremæ majeſtatis viribus, unum permiſerit imperium judiciale, idq; etiam ſuis finibus circumſcriptum: cunctas autem deliberationes rerum maximarum creationeſque Magiſtratuum, exceptis judicibus, in eorum poteſtate relinquat, penes quos antea fuerat, unà cum legum lationibus, ſcitis, & ſanctionibus.

Sed recitare libet ex Andrea Dandulo ſin
gula capita legis, ſeu juris Ducarii. *Vnan*
miter, inquit, *decreverunt ſolum Duce*
præeſſe, qui æquo moderamine populu
gubernaret, & jus atque poteſtatem habe
ret in publicis cauſis generalem concione
advocandi, tribunos etiam & judices con
ſtituendi, qui in privatis cauſis, excepti
meris ſpiritualibus, tam Clericis, quar
Laicis, æquabiliter jura tribuerent, ita ta
men quod gravatis quandocunque libea
Ducis remedium implorare. Ejuſque juſ
ſione Clericorum concilia, & electione
Prælaturarum à clero & populo debean
inchoare, & electi ab eo inveſtitionem acci
pere, & ejus mandato inthronizari. Hi
enim ſalubriter ordinatis, &c. Ex his ap
paret, univerſam poteſtatẽ Ducis judicial
potiſſimum jure terminatam fuiſſe, ut li
bere adminiſtraret, quicquid eò ſpectaret,
jurique dicundo præficeret etiam, quos
mallet: hoc verò non diu Ducibus permiſ
ſum, ut ex Annalibus ipſis clariſſimè con-
ſtat. Si quis tamen argumentũ hinc eruat
ſummæ poteſtatis, quæ aliunde non pen-
deat, neque aliò reſpiciat, hunc etiam fa-
teri oportebit, ſummam Poteſtatem in
Curiis, quæ Perlamenta vocantur, modo
reſidere, Regeſque maximos & ampliſ-
ſimos non amplius reges, ſed eorum ar-
bitrio voluntatique ſubjectos, qui citra

pro-

provocationem judicent ſingulis de rebus, quaſi Rex aliquis ejuſmodi facultate præ- ita imperio ac poteſtate ſumma unquam ſe abdicarit, aut quicquam de jure ſuo de- edendum putarit, optimateſque & popu- lus Venetus in Duce creando ita conceſſe- rint omnes in ejus imperium, ut avita li- bertate voluerint ſeſe ultro ſpoliare. Quis credat, homines liberos, decoriſq; avidos ita rationem ac mentem omnem abjeciſ- ſe, ut potius in cervicibus ſuis imponerent impotentiſſimum dominũ, quàm cuſto- dem, ut vindicem cõmunis libertatis ad- ſciſcerent? Sed ut omnes aperte videant, o- mninoq; intelligant, imperium ſemper in populo ſupremum manſiſſe, hæc erunt a- nimadvertenda, & conſideranda: jus op- timatum atque populi ceu liberi, fuiſſe de fortunis & capite civium judicandi, ne- que modo in privatos ſæpenumero ani- madvertiſſe, ſed etiam Duces ipſos non- nunquam mulctaſſe cum ignominia, & exilio, tum etiam cæde: quinetiam ad horum auctoritatem magis moderan- dam, paucis poſt annis, quàm creari de- nuo fuerint cæpti, ademptam illis faculta- tem initio collatam, eligendi tribunos aut judices: tandem vero nihil omnino Du- ces abſque aſſenſu populi, populum ve- ro potuiſſe, vel invitis Ducibus, quicquid è republica videretur jubendo ſtatuere:

populi autem nomine complector etiam
optimates, ne qua fortaſſe vis hoc in ver-
bo fiat.) Hæc non fallacibus ac levibus
nixa conjecturis, ſed teſtimoniis locuple-
tiſſimis comprobata, & illuſtriſſimis ex-
emplis ab hiſtoria petitis, nonne multo
potius imperium optimatum ac populi,
quàm ullius ex antiquis Ducibus evin-
cent fuiſſe? Aggrediamur igitur rem pro-
poſitam, & oſtendamus, auctoritatem ju-
diciorum non ita populum tranſtuliſſe in
Tribunos ac Duces, ut integrum ſibi non
foret, ſi quando vellet, de maximis crimi-
nibus, ut de rebus aliis, cognoſcere. Cum
aliquot è primariis civibus antiquæ nobi-
litatis & magnæ potentiæ conſpiraſſent in
Duces Participatios, Angelum, & Iuſti-
nianum, ſtatuit ejuſmodi facinus Populus
vindicare, quemadmodum in minori
chronico ſcribit Andreas Dandulus, *ma-
jeſtatiſque damnatos Ioannem Tornari-
cum*, ſeu Talonicum, & *Bonum Branda-
nitium*, ſeu Bragadenum (nam cognomi-
na utraque variè ſcripta reperio) patibulo
addixit: ſupplicii locũ è regione D. Geor-
gii idcirco reor Annales præcipuè no-
taſſe, quod alibi ſontes antea plecterentur,
nimirum in area, quæ dicitur adhuc Bra-
gora, corrupto forſan vocabulo à Græco
ἀγορὰ. Tertius conjurationis princeps
Ioannes Montanarius cum fuga ſibi con-
ſuluiſſet,

aluiſſet, ad Lotharium Regem, bonis ſub haſta divenditis perpetuo exulavit. Non minus celebre judicium, & quæſtiones habitæ de Petri Gradonici optimi Ducis nece, cum Satagente Vrſo novo Duce tres populo judices conſtituti, Petrus Epiſcopus Equilinus, Ioannes Archidiaconus Gradenſis, & Dominicus Maſonus, in eos pœnæ capitalis retulerunt hos cives, Ioannem Gradonicum, & duos ejus filios, Stephanum Sabularium, & Ioannem Labreſcam, qui tamen trucidati fuerunt, à quibus, incertum, antequam more majorum pœna ſumi poſſet: tres Petri, unus Candianus, alter Cletenſius, tertius Flabanicus unà cum Dominico Feletrio Conſtantinopolim; Stephanus autem Candianus, plurimique alii in Transalpinam Galliam relegati, & ne quis unquam reſtitueretur, ſevere cautum. Hæc à judicibus, quos diximus, decreta, comperimus auctoritate populi eſſe comprobata; ſicut etiam de Vrſeola gente factum novimus, honoribus atque ornamentis omnibus à populo ſpoliata; ſed nihil æquè declarat ſupremum jus populi, quàm ſententia capitalis per eundem lata in Petrum Candianum, quartum Ducis ipſius filium, atque ut ferebat ejus temporis conſuetudo, patri non modo ſucceſſorem, ſed collegam datum. Is perditis profligatiſq; moribus

ribus adoleſcens, cum patris graviſſimi viri atque ſapientiſſimi, ad meliorem frugem ipſum iterum ac ſæpius revocantis, aſperiora monita, & diſciplinam ſuſtinere non poſſet, conſilium cæpit iniquiſſimum, inſtigantibus iis, qui ejus amentię, furorique palàm ſerviebant, ut ille patrocinaretur viciſſim ipſorum audaciæ, conjuratione inita in ſenis & dignitatem, & vitam: ſed re patefacta & comperta in cuſtodiam traditus, qui clandeſtinis appetierat inſidiis paternum caput, publico populi judicio condemnatus, afficiendus jamjam erat extremo ſupplicio. Tunc ſpecie miſerabili parens in publicum prodiit, profuſiſque lachrymis deprecari acerbitatem ſupplicii, atque fœditatem, deplorare ſuam calamitatem, oſtentare caniçiem, commemorare tàm merita majorum, quàm ſua, quibus miſeri filii vitam condonari, ætatiſque ſuæ imbecillitati palam flagitabat: non impietatem, nec ſcelus ullum adoleſcenti, ſed imprudentiam, atque inſcitiam crimen id conflaſſe: quare non atroci adeò animadverſione, ſed alia minus gravi coërcendum eſſe, ni perditum vellent juxta natum, atque patrem. Conſtitutum erat populo ſuum judicium obfirmare, ſed optimi Ducis mœrore atque orbitate commoti, ne quid ille in ſe gravius conſuleret ob angorem veriti, re-

ſciſſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

iſſa priori ſententia, ita ſtatuerunt, ut œnam quidẽ mortis evaderet ille in gratiam patris; veruntamen dignitate pariter tque patria amiſſa, citra ullam ſpem illius, aut hujus recuperandæ in ſempiternũ xilium deportaretur: ſubſcripſerunt huic ententiæ ſimul omnes ordines, ſolenniq; urejurando etiam ſe obligarunt: id verò uia violari mox contigit inconſtantia ulgi, acclamãtis eum Principem ab exequiis patris, res malè vertit, & renunciantibꝰ, & renunciato, ut cuilibet eſt in promtu. Quid hic dicturos exiſtimamus, quid auſaturos, quicunque Ducibus antiquis ſummum jus tribuerunt? Nonne ſummũ licitur id, quo nihil eſt majus? cujus imperio continentur omnes, & coërcentur? Atqui nihil in Venetis Annalibus tàm frequens, & obvium, quàm Duces ipſi à populo coërceri ſoliti. Dicent fortaſſe, non tantùm quid factum fuerit, quã quo jure factũ fuerit, ſpectari oportere. Veruntamẽ ipſa lex Ducatus antiquitus lata declarat, non injuria coërcitos Duces, aut plus, quã tributum fuiſſet, ſibi vindicantes, aut gravioris alicujus noxæ criminiſq; compertos; & quanquã nonnulli vim populi concitati, legitima tamen judicia multi ſubiêre, cujuſmodi præter ſupradicta de Oberio quoque Duce accepimus factum, perduellionis damnato ſub Gallicum bel-

lum. Is huc atque illuc extorris diu, & multùm vagatus, cum redire in patriam nunquam potuiſſet, vel potentiſſimorum Principum gratia & patrocinio, vim adhibendam exiſtimavit, funeſto conſilio, quod illi tandem ſupremum exitium attulit. Nam Metamaucum accitus à civibus ſuis, qui defectione facta tranſierunt in illius partes, non multo poſt oppugnato expugnatoque oppido, vivus in Ioannis Ducis venit poteſtatem, abſciſſiſque cervicibus, ex ſententia lata, temeritatis & perfidiæ pœnas unà luit. Ex quibus animadvertere cuilibet datur, quàm inania, quàm falſa, abſurdaque ſint de ſumma Ducum poteſtate quorundam commenta. Quid enim? Obelerius vel duorum fratrum ſubſidio fultus (nam Beatum cõſtat initio unà conſenſiſſe) Gallicis partibus addictus non una de cauſa, rem tamen ex arbitrio conficere nunquam potuit, adverſantibus aliis, qui Græcis obnixè ſtudebant; & erit aliquis tàm rudis atque adeo vecors, qui putet auctoritatem ſupremam penes Duces fuiſſe? Cur ergo Mauricius ſenior plebi jucundiſſimus, qui ſummis opibus, ſummaq; exiſtimatione florebat, pro imperio nunquam reſtituit Ducatus ſedem, paulo ante Metamaucum tranſlatam, Heracleæ ſuæ patriæ? Cur in candidatorum ſuffragationibus, ſi quos

rerum

rerum ſacrarum Antiſtites deſignari vellent, non ſemel legimus Duces repulſam tuliſſe? quinimmo Tribunorum ſtudiis nonnunquam ſuffectos, qui maximè Ducibus inviſi, atque infenſi eſſent? quemadmodum ob conſanguinei Patriarchæ cædem Fortunatus Ioanni, & Mauritio Ducibus omnium offenſiſſimus, nihilominus Tribunorum ſuffragatione ſucceſſiſſe proditur, ac nimirum conatibus Ducum obſiſtere ſolitos, ſi quid pernicioſum molirentur, Tribunos legimus; qua de cauſa in Rivo alto poſt Gallicum bellũ Angelus Participatius Dux ubi à populo dictus, ſtabilire viſum eſt omnibus exemplum ſalutare, in auguratione Dominici Monegarii pridem inſtitutum, geminos, qui Duci aſſiderent, Tribunos creandi: quæ res tantopere augebat jus ipſius reipublicæ, quantopere compeſcebat audaciam Ducum, quibus obnoxii Tribuni nõ amplius agebant in poſterum creandi juſſu atque arbitrio populi; ne quis tamen exiſtimet antequam ea fierent, ſummos rerum moderatores atque arbitros Duces extitiſſe, contra quam lege Ducaria conſtitutum eſſet, Gregorii II Pontificis expendendæ litteræ, quarum hæc inſcriptio; *Dilectis fratribus Donato Patriarchæ, & Epiſcopis, atque Marcello Duci, & Plebi Venetiarum, &c.* In ipſius autem litteris (nam

(nam cuncta recitare nil attinet) præcipuè debent hæc verba notari, & perpendi. *Quia igitur miſſa relatione ad nos à Deo ſalvata communitas veſtra petiit contra Forojulienſem Antiſtitem aientes, quod cupiat invadere ditionem Gradenſis Eccleſiæ.* Communitatis enim ſive Communis nomen nihil aliud ſignificat, quàm rempl. ipſam, quod etiam Carolus Sigonius probè animadvertit hiſt. de Reg. Ital. lib. x. Supremam verò Majeſtatem temporibus iis unà cum Duce in populo reſediſſe, oſtendit Ducis pariter atque Plebis in litterarum fronte prima mentio: ſic etiam in litteris datis à Gregorio III, licet inſcriptio deſideretur abſoluta & integra, vitio librariorum, qui compendia ſectantur, indicat tamen aut plebis, aut populi prætermiſſum nomen quatenus appoſita eſt hujus compendii nota, *Dilecto filio Vrſo Venetiarum, &c.* tunc quidem alia ſententia, quam cum poſtea contigit Dalmatiæ domitæ, & Croatiæ titulos accedere: immò verò in antiquo exemplari vidimus diſertè ſcriptum *Tribunis, & Populo.* Sed in deliberationibus, in fœderibus, & quibuscunque ſanctionibus, quarum memoria litteris commendata ſupereſt, expreſſum legimus populi ipſius nomen: & quia commemorare ſingula nimis longum eſſet, unum aut alterum ſa-

tis

tis fuerit in medium afferre ex antiquioribus, quæ ad nos pervenerunt. Angelus Participacius Dux, & Iuſtinianus filius ejus, & collega conceſſerunt *Abbati ſancti ſervuli Capellam Beati Ilarii, cum ſuis territoriis*, at his ipſis verbis. *Nos quidem Angelus, & Iuſtinianus per divinam gratiam Venetæ Provinciæ Duces unà cum Reverend. D. Fortunato ſanctæ Gradenſis, & Aquileienſis Eccleſiæ Patriarcha, & Chriſtophoro venerabili Epiſcopo ſanctæ Olivolenſis Eccleſiæ, atque univerſis populis habitantibus, plebe Chriſto dilecta, &c.* Subſcribunt verò Patriarcha, Duces, Epiſcopus, Ioannes Tribunus, & multi alii. Petrus verò Tribunus cum Clodienſibus pactionem fecit de iis, quæ Duci præſtare deberent, in qua diſertè ſcriptum; *chartam ſecuritatis facimus nos Petrus Tribunus Dux, & omnes totius Venetiæ majores, & minores, quorum nomina ſubtus erunt ſcripta.* Sunt autem ad quinquaginta nomina, quæ legi poſſunt. *Ego Petrus Tribuno, Dei gratia Dux, confirmo.*

Ego Petrus Forentio Iudex manu mea ſcripſi.

Ego Petrus Caloprinus Iudex manu mea ſcripſi.

Ego Feliculo Marin Iudex manu mea ſcripſi, &c.

At de Petro IV Candiano Duce ſcribit

bit Andreas Dandulus, *Iſte Dux cum Bono Patriarcha, Petro Epiſcopo Olivolenſi, Ioanne Epiſcopo Torcellano , & cæteris Epiſcopis, Clero, ac populo Venetiarum decretum ab Vrſo Duce conditum renovantes, ſanxerunt inhibentes commercium de mãcipiis Chriſtianis. Nono quoque ſui ducatus anno Dux cum Patriarcha, Epiſcopis, Clero, & populo Venetiæ legatos miſit Ioãnem Contareno, & Ioannem Dente Ioanni Papæ, & Ottoni Imperatori, &c.* Cum verò deſciviſſent à republica omnes Iſtriæ populi, coacti ſunt armis iterum imperata facere, novaque ſponſione ſe obligare, cujus extant tabulæ. *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, imperante D D. Ottone Sereniſſ. Imperatore anno quarto, die* XII *menſis Octobris, Indict. quinta. His tabulis Sicardus Comes, atque Iſtria vectigalis facta convenire ſe ajunt unà cum Petro Orſeolo glorioſiſſimo Venetiarum Duce, & cum univerſo ſuo populo.* In fœdere quoque omnium glorioſiſſimo inito cum Patriarcha Hieroſolymitano , cæteriſque Principibus anno à Chriſto nato MCXXIII non ſemel repetita leguntur hæc verba; *Vobiſque Duci Venetiarum, & Veſtræ genti promittimus.* Innumera ſunt, quæ Ducem cum Iudicibus, & Principalibus, ſeu Primatibus , ac populo Venetiarum nominant, nec ullam unquam ſanctionem,

ionem, pactionem, fœdus, Ducis unius
omine celebratum in totis Venetis An-
ulibus oſtendi poteſt: quod certiſſimè
guit, nihil agi potuiſſe inconſulto popu-
, cujus etiam rei documentum capere
ſſumus ex eo, quod voti cauſa cum Ve-
tias profectus eſſet, ut beati Marci ve-
eraretur corpus, Otho Imperator, clam-
ue omnes adventum ſuum eſſe voluiſ-
t, fortaſſe ne quid turbarum ſe abſente
eret; triduo poſt ejus abitum, convoca-
concione, ut hoſpitium, quod inſcio
pulo impertierat, ſibi fraudi non eſſet,
ux Petrus Vrſeolus II expoſuit rem ge-
am, neceſſitatemque excuſavit accurata
ratione, quam excuſationem à populo
ceptam dum Annales tradunt, haud ob-
urè ſignificant, fieri potuiſſe, ut ea non
cciperetur, & Dux reus fieret. Quod ſi
on erat integrum atque tutum, excipere
ædibus aliquem Principem hoſpitio;
uî poterat ipſe Dux inconſulto populo,
el collegas, vel ſucceſſores liberè deſigna-
liberos? Vix credam Iannotium ita un-
uam opinatum, aut hallucinatum opor-
t in re apertiſſima. Nihil enim in Veneta
iſtoria notius, magiſque compertum,
uàm ſenioris Mauritii meritis ac preci-
us, eximii loco muneris, id à populo in-
ultum, mox in exemplum perniciosiſ-
mum à poſteris tractum, ut impetra-
rent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rent alii filiis, alii fratribus conſortiu
Principatus, atque adeo ſucceſſionem; ne
que tamen unquam memoriæ proditu
hoc factum, niſi populo aſſentiente, atqu
comprobante. Nam Duces nihil aliud, ni
ſi quod rogabant, ſicut etiam in delibe
rationibus publicis, & legum lationibus
populi verò ſupremum judicium erat, i
quo Duces acquieſcere qualicunq; opor
tebat. Argumento ſit, quod Dominicu
Flabanicus Dux, cum ejuſmodi conſuetu
dinem abolitam cuperet, quæ nonnihi
detrimenti videretur allatura reipubl. il
ludque haberet exploratum, legem abro
gare poteſtatis ejuſdem fore, quæ ſciviſſe
non ipſe pro imperio antiquavit, ſed indi
cta publica concione ad populum retulit
cujus id ſcitum eſſe, atque juſſum nove
rat, vellentne cum certa pernicie fixum
ſtare, an metus omnis tollendi causâ refi-
gi, ac reſcindi? Ridiculum fortè videbitu
quod attexam, ſed valdè appoſitum, ni
fallor, atque adeo opportunum vel in mi-
nutis quibuscunque & minimis rebus, ad
oſtendendum, populo quantum juris eſ-
ſet. Legimus enim in Græcorum quandoq;
odium, à quibus plurimũ diſſidere cæpe-
rat reſpublica in publico cõcilio ſancitum
omninò fuiſſe, ne quis ſummitteret bar-
bam, præterquàm luctus causâ. Ex his
apparet quàm verè ſit à nobis dictum,
nihil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

nihil agi unquam conſueviſſe ſine populi juſſu, ideoque in ejus offenſionem facilè incurrebant, ſi qui Duces aliquando ſibi plus arbitrii ſumpſiſſent, quàm lege tribueretur in negotiis gerendis: quid? quod immerentes odia multi etiam ſubibant ex communi ſententia rebus conſtitutis, ſi minus eæ ſuccederent, atque accideret, ut infortunium aliquod grave acciperetur ob Ducum ſuaſiones, conſilia, vel infauſta auſpicia: vulgo nimirum ex eventibus cuncta metiente, & cujus nomine juberi edicique ſolita, huic temerè accepta referente tàm bona quàm mala. Ita cum Vitalis Faletri Ducis funus duceretur, ab univerſo populo diræ fuit devotum, quòd ſumma caritas annonæ fuiſſet eo principe, & exprobrandæ rei gratia vino & pane ingeſtis, ſepulchrum ejus conſtratum, & commaculatum. Tale quid etiam paucis jam annis contigiſſe novimus Petro Lauredano, Duci optimo & innocentiſſimo, cum tamen hic annis quadringentis ferè poſterior Sebaſtiano Ziano, ille vero ſuperior annis pluſquam nonaginta. Quod etiam temporibus noſtris non ſemel accidit, cum annonæ præſertim ubertas & caritas à vulgo Ducibus tribui ſoleat, non alia certè ratione, quàm antiquiſſima reipubl. conſuetudine cunctas deliberationes, atque publica edicta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

non alio, quam Ducis ipſius nomine vu
gandi. Quæ res oſtendit, præteritis omn
bus temporibus haud diſſimili ration
quàm modò adminiſtratam republicā
diſcrimenque illud ab Iannotio indutur
prorſus nullum eſſe; cum præſertim ea
quam affert, hiſtoria Ducis Raynetii Ze
ni, à populo conviciis lapidibuſque appe
titi, propter molendi tritici vectigal au
ctum à Senatu, fidem tantum faciat, ſem
per in Duces redundare ſolitum, quicqui
offenſæ contraherent pręſides reipublicę
doceatque turbam furore concitatam, po
ſteaquam amplius in Principem graſſar
non potuit, ex ejus manibus elapſum do
mique ſuæ abditum, non tam in princi-
pes atque auctores ejus ſententiæ, quàm
in privatos cives impetum tuliſſe, quos
ejuſmodi res & cauſa minimè attingebat.
Sed rem totam ut paucis complectamur,
ſemper Dux Venetorum libera in republ.
tantum obtinuit ſummi juris atq; aucto-
ritatis, quantum ingenio, bonis artibus,
gratia, & opibus, vel propinquorum, vel
amicorum apud cives valuit: imperii ſum-
mam vim ipſam nunquā habuit, ſed ima-
ginem tantùm quandam, & umbram im-
perii, plus minuſve, pro temporum varie-
tate. Antiquitus penes illum fuit judices
ſtatuere, & Magiſtratus quoſdam etiam
deſignare: quin etiam Domini nomen
quan-

uandoque audiebat, mox id lege fuit ve-
tum, ut alia permulta, quæ antiquis Du-
bus honeſtandis vel conceſſa, vel per-
iſſa fuerant. Sereniſſimi tamen titulus
lhuc manet, regaliaque inſignia, & ſella
medio ſuggeſtu; comitatus etiam eo-
ım, qui modò ſcutarii, olim verò excu-
ti vocati ſolebant, ad perexiguum nu-
erum contractus ſupereſt: Veruntamen
l extrema prope nunc deventum eſt,
ım in funere cujuſque principis creati
uatuor-viri de poteſtate illius ſemper
quid detrahant.

NOT. XVI. *Poſtremò tandem, quod
eam ſententiam, &c.*] Licet aliquando
oc ipſum Gentilis hominis nomen in
imis annalibus reperiatur, contra quam
edit Iannotius; nam Petro Gradonico
ıce legimus hæc ipſa verba: *Et avenne
e'l ſopradetto Doſe veniva mal voluto
l popolo, & etiam dalli zentilhomeni,
rche el non curava de favellar al popolo,
on li zentilhomeni, ne'l voleva altra
npagnia, ſe non delli ſoi ſervi.* Sicuti et-
n alibi non ſemel. Frequentius tamen
cantur *Majores*, aut *Primores*, & ſæpius
ibuni: etenim hoc nomine cenſebantur
n modò, qui functi eſſent Tribunatu,
l etiam, qui ex familiis tribunitiis duce-
nt originem, hoc eſt, unde aliquando
ibuni creati eſſent. Arguis hoc ea lo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quendi formula, quam Annales uſurpan
ubi loquuntur de familiis Patriciorum
Fuerunt antiqui tribuni. Frequenter e
jam legimus in iiſdem, ab hujus, aut illiu
familiæ *Tribunis* ſacras ædes complur
vel ædificatas, vel ornatas eſſe : nec no
Tribunos, & Magnates urbis ita decreviſſ
quo fit ut latè admodum pateret hoc Tr
buni nomen, & complecteretur Patricio
& nobiles cunctos, prout etiam voc
Majorum, aut *Primorum :* quæ ſi Iann
tius noſter animadvertiſſet, profectò quo
miraretur, nihil habuiſſet, in monument
antiquis Venetorum hanc Gentilis,
modò loquimur, hominis vocem n
audiri. Nomenclatura enim eſt haud r
cens, res autem pervetus, & priſcis voc
bulis memoriæ commendata.

NOT. XVII. *Contigit autem, ut q*
&c.] Fallitur Iannotius : ſemper eni
penes majora comitia ſumma poteſt
fuit, & cum Tribuni reipubl. præeran
quod clarè oſtendit Andreas Dandulu
dum ait; *Interea Venetiæ maritimalis reg*
propter bellicas clades populis aucta in qu
libet inſula tribunos annuales conſtitui
qui incolis juſtitiã exhiberent, facta vero
communi tangentia omnibus comprovi
cialibus congregatis determinare conſuet
erat: & poſtquam Duces creari cœp
ſunt, ut ſuprà oſtendimus, & ex omnibu
priſc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

riſcis annalibus manifeſtiſſimè apparet.

NOT. XVIII. *Qua de re Triumviros*, &c.] De Patriciis non amplius ad Capitale Quadraginta-virûm collegium refertur ab Advocatoribus: ſed ampliſſimum Collegium inſtitutum eſt, quod ſolemne vocatur, in quo præter Quadraginta-viros Dux ipſe adeſt cum ſuis conſiliariis, ac præconſultoribus, quos ſapientes vocamus: Ad hoc de iis, qui Patricios majores ſuos extitiſſe docere volũt, ideoque in Patriciorum ſe numerum cooptari, refertur: cujus partes ſunt conſtituere, an Patricius ille haberi debeat, nec ne. Multæ præterea ſanctiones conditæ, quibus cautum eſt, ne quis in re tanti ponderis, atque momenti verba dare, aut quavis ratione fucum facere poſſit.

NOT. XIX. *Quandoquidem tu minime abs re futurum*, &c.] Sicuti majora Comitia ſenſim ad formam hanc perfectiſſimam, quam modò cuncti admirantur, ut ſuperius diximus, pervenêre; variiſque decretis vel tempus convocandi, atq; adeo dimittendi: vel qua potiſſimum ratione iretur in ſuffragia: vel quinam eſſent in concilium admittendi, ejuſque generis multa pro temporum varietate, non ſpecioſè magis, quàm prudenter à majoribus noſtris conſtituta fuerunt: ita comitiorum locus atq; ſedes, in quã convocari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

deberent, non ſemper una atque eaden fuit. Neq; enim ſolummodo priſcis tem poribus Heracleæ, Metamauci, ac deniq Rivialti habebantur: ſed poſtquam etiam ſedes ipſa, & domicilium imperii fauſti tandem ominibus fuerunt in Rivum al tum tranſlata, ac æternum fixa; modò in Principum ædes, qui antiquitus pro eo rum arbitrio, vel in Ducario, vel in priva tis eorum penatibus habitabant; modò in D. Marci Eccleſiam, aut etiam in alia templa comitia vocata legimus: His vero temporibus, atque ſuperiori ætate non alibi, quàm in ampliſſimo, & auguſtiſſimo conclavi haberi ſolent, ſicuti Iannotius ſcribit. Attamen cum paucis ante annis Ducarium ferè totum cum ipſo cõclavi repentè incendio deformatum, atq; abſumptum fuerit, cuncta non ſolùm in priſtinum nitorem reſtituta, ſed mulò etiam ampliora, atque auguſtiora reddita ſunt, tanto auri ſplendore, tabularum egregiè pictarum varietate, tantiſque ornamentis, ut nihil ſupra. Scabellorum verò, de quibus Iannotius mentionem facit, effigiem quandam hic expreſſam apponere decrevimus, ſicut etiam Tribunalis ipſius Principis, ut cuncta non auribus tantum percipi poſſint, ſed oculis etiam quodammodo ſpectari.

FIGVRA A.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

…ma-
mentis, ut nihil ſupra. Scabellorum verò, de quibus Iannotius mentionem facit, effigiem quandam hic expreſſam apponere decrevimus, ſicut etiam Tribunalis ipſius Principis, ut cuncta non auribus tantum percipi poſſint, ſed oculis etiam quodammodo ſpectari.

FIGVRA A.

NOT.

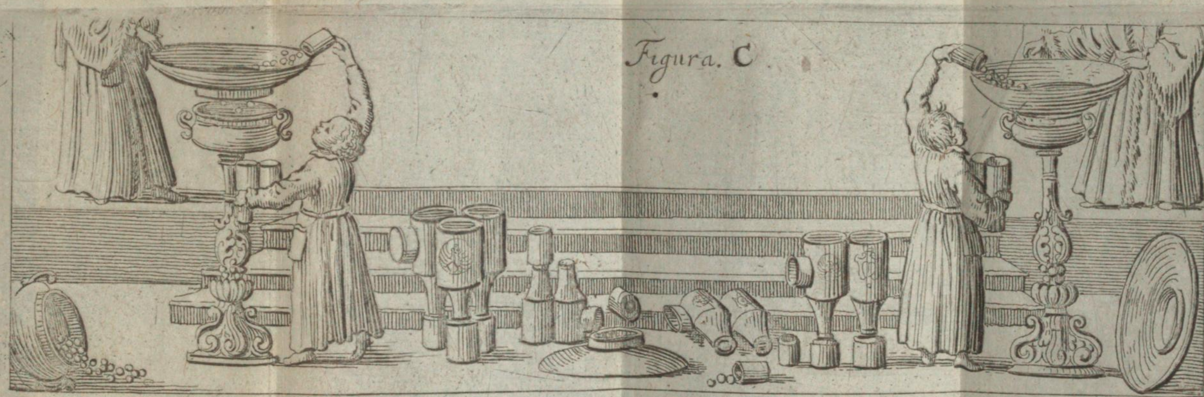

Figura. C

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

gregiè pictatum varietate, tantiſque orn
mentis, ut nihil ſupra. Scabellorum ver
de quibus Iannotius mentionem fac
effigiem quandam hic expreſſam app
nere decrevimus, ſicut etiam Tribuna
ipſius Principis, ut cuncta non aurib
tantum percipi poſſint, ſed oculis etia
quodammodo ſpectari.

FIGVRA A.

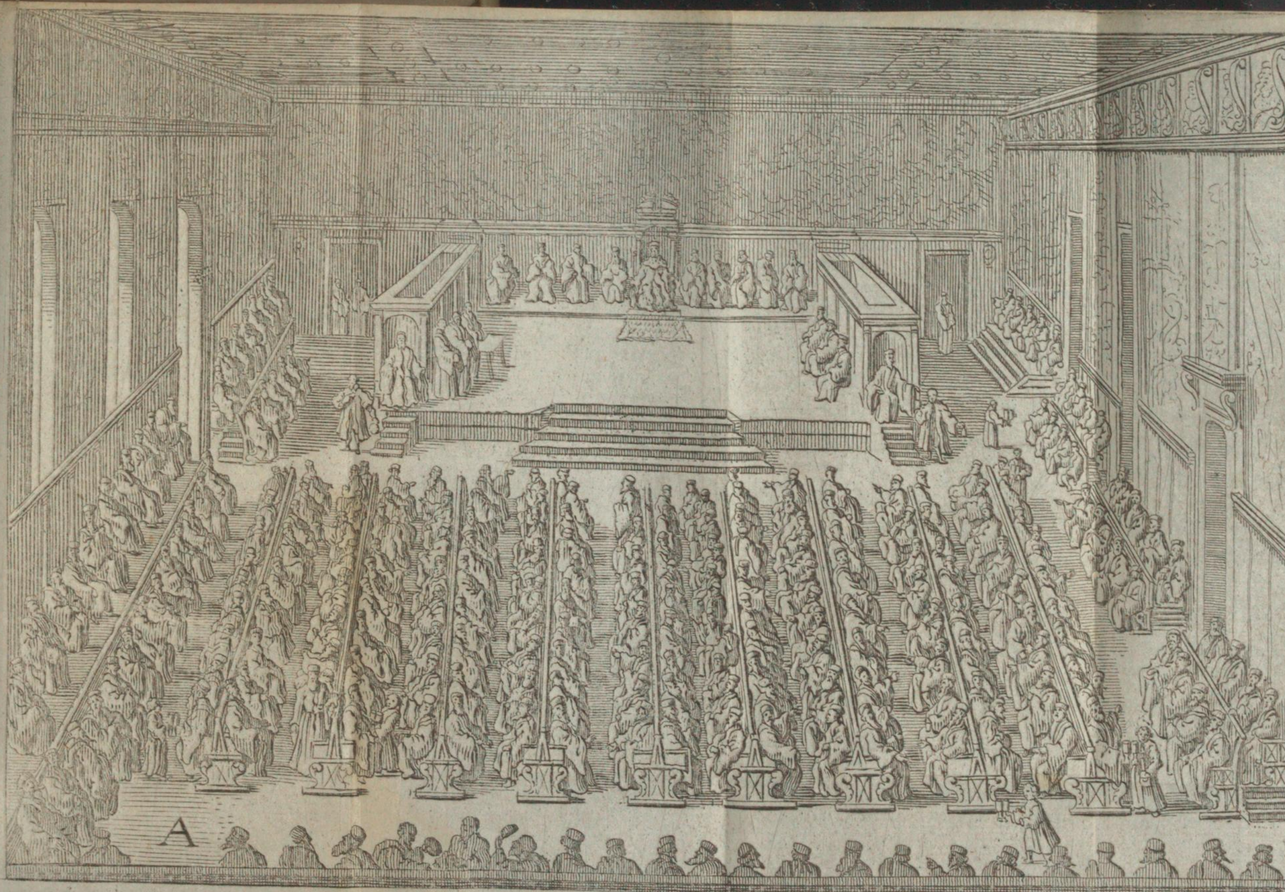

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

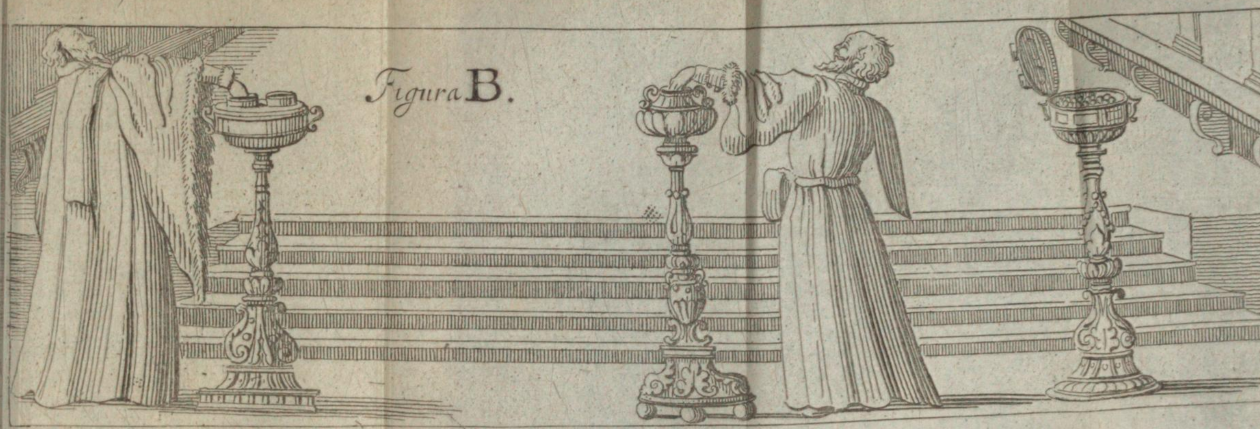

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

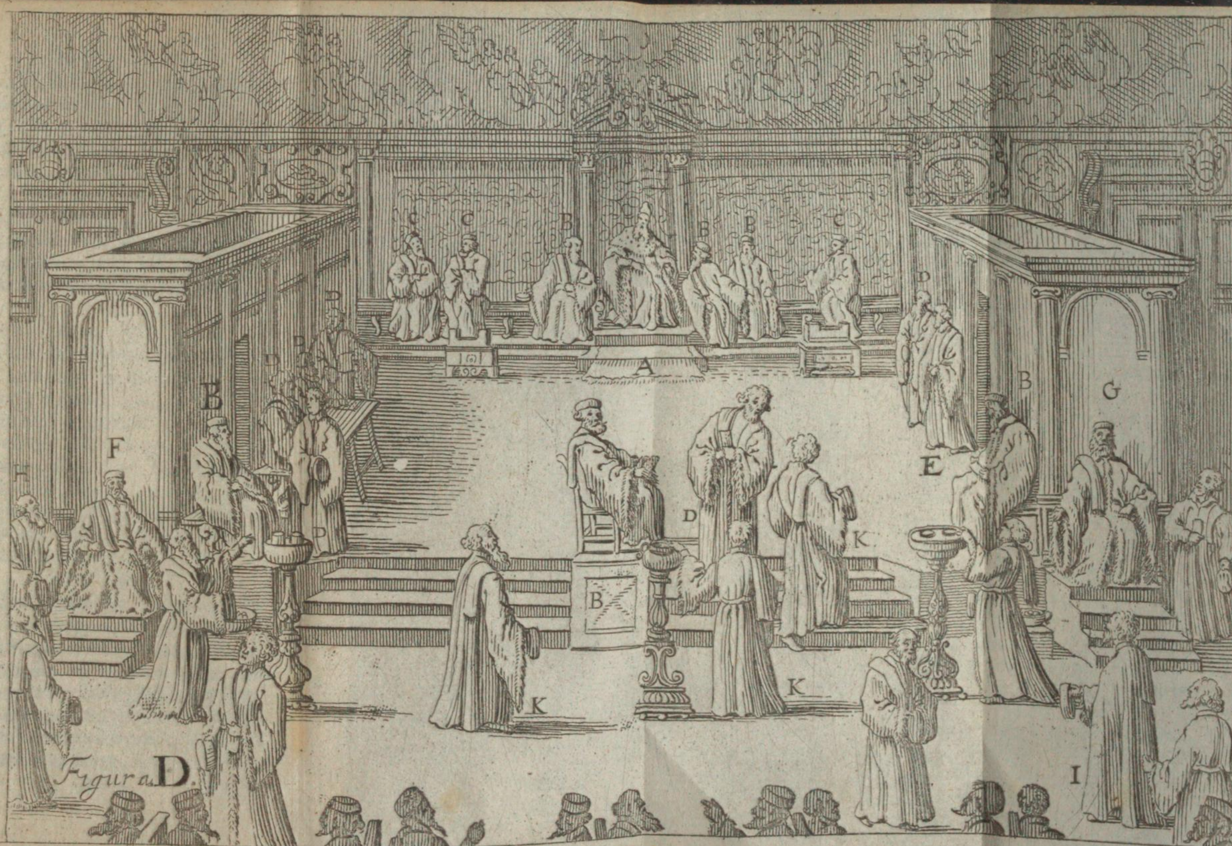

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Not. XX, & XXI. *Sedet autem Dux, &c.*] Tribunal modò Principis perpetuò ſtatuitur in latere minori conclavis, quod Caſtellum ſpectat, incredibilemque præ ſe fert gravitatem, & majeſtatem.

FIG. B.

Not. XXII. *Vrnæ tres ſtatuuntur, &c.*] Appoſui quoque urnarum, quos Pileos dicimus, imaginem cum baſi; ſtatuuntur verò ante Principis tribunal hac ipſa ratione.

FIG. C.

Not. XXIII. *Præferunt autem ſinguli, &c.* Iann. & Cont. lib. 1.] Loculi lignei inter ſe connexi ſunt hac ipſa ſpecie, quam hic ſubjecimus: praſſinus inſcriptus eſt his notis *De No*, qui rejicit candidatum: albus verò *De Si*, qui favet: in aliis verò decretis, in quibus poſſet alicui non liquere, tres ſunt loculi ſimul conjuncti: tertius autem eſt ruber, atque inſcriptus *Non ſint*.

FIG. D.

Incredibile dictu eſt, quàm aptè & decorè, quamque celeriter cuncta fiant, quæ ad ſuffragia ferenda ſpectant. Declaravit Iannotius egregiè univerſam eligendi, atque adeo ſuffragandi rationem. Operæ tamen pretium exiſtimavi imaginem oculis ſubjicere tribunalis, dum electores ſortito creantur, quod vulgo di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

cimus *Andar a Capello*, eſt autẽ ejuſmodi;

FIG. E.

In ſuffragiis vero numerandis, poſtquam loculi delati ſunt coram Conſiliariis, qui huic rei præſunt, pilæ, ſeu globuli linei inferuntur in quandam tabellam, ducentis foraminibus perviam, tanto artificio concinnatam, ut quotieſcunque globuli immittuntur, toties ex eorum numero ducenti in capſulam ſubjectam decidant, & mirabili celeritate numerentur. Hujus autem effigiem appoſuimus, ut nihil omninò deſiderari poſſit, quod totam hanc abſolutiſſimam ſuffragiorum ferendorum rationem patefacere, & quovis modo illuſtrare poſſet.

FIG. F.

NOT. XXIV. *Primum qua de cauſa, &c.* Iann. & Cont. lib. 1. in fine.] Non ſolum candidati nomẽ edit magnus Cancellarius, ſed patris quoque, atque avi, ſi Dux, aut D. Marci Procurator fuerit: quod etiam ad majorem Candidati notionem maximè ſpectat, tum quia ſæpè plures erunt ex eâdem gente eodem nomine vocati, qui paterno nomine differunt: tum etiam quia in magiſtratibus committendis haud immeritò plurimi facimus, quo quiſque genitore, quaque familia ortus, & procreatus ſit.

NOT. XXV. *Et quanquam magiſtra-*

tus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

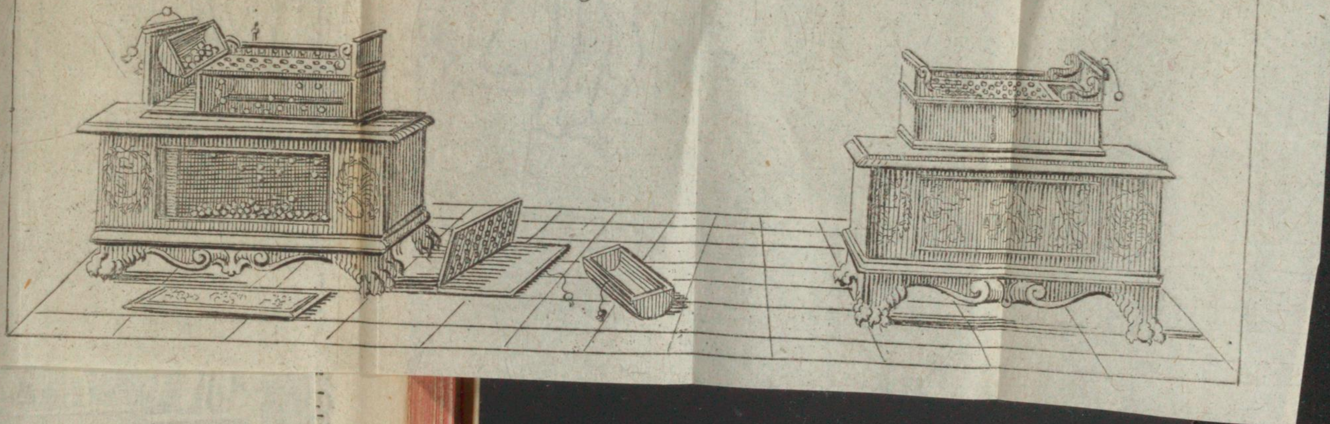
pri

ſolum candidati nome [illegible] magnus Can-cellarius, ſed patris quoque, atque avi, ſi Dux, aut D. Marci Procurator fuerit: quod etiam ad majorem Candidati notionem maximè ſpectat, tum quia ſæpè plures erunt ex eâdem gente eodem nomine vocati, qui paterno nomine differunt: tum etiam quia in magiſtratibus committendis haud immeritò plurimi facimus, quo quiſque genitore, quaque familia ortus, & procreatus ſit.

Not. XXV. *Et quanquam magiſtra-*

tus

Figura. E.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

&c. Iann. & Cont. lib. I. in fine.] Non ſolum candidati nomẽ edit magnus Cancellarius, ſed patris quoque, atque avi, ſi Dux, aut D. Marci Procurator fuerit: quod etiam ad majorem Candidati notionem maximè ſpectat, tum quia ſæpè plures erunt ex eâdem gente eodem nomine vocati, qui paterno nomine differunt: tum etiam quia in magiſtratibus committendis haud immeritò plurimi facimus, quo quiſque genitore, quaque familia ortus, & procreatus ſit.

NOT. XXV. *Et quanquam magiſtra-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ım
res
ım

c.]
ri-
od
&
ut
ſi-

-
e-
ıt
d
l,

ſol
cel
D
qu
ric
pl
m
ru
cc
fa
fa

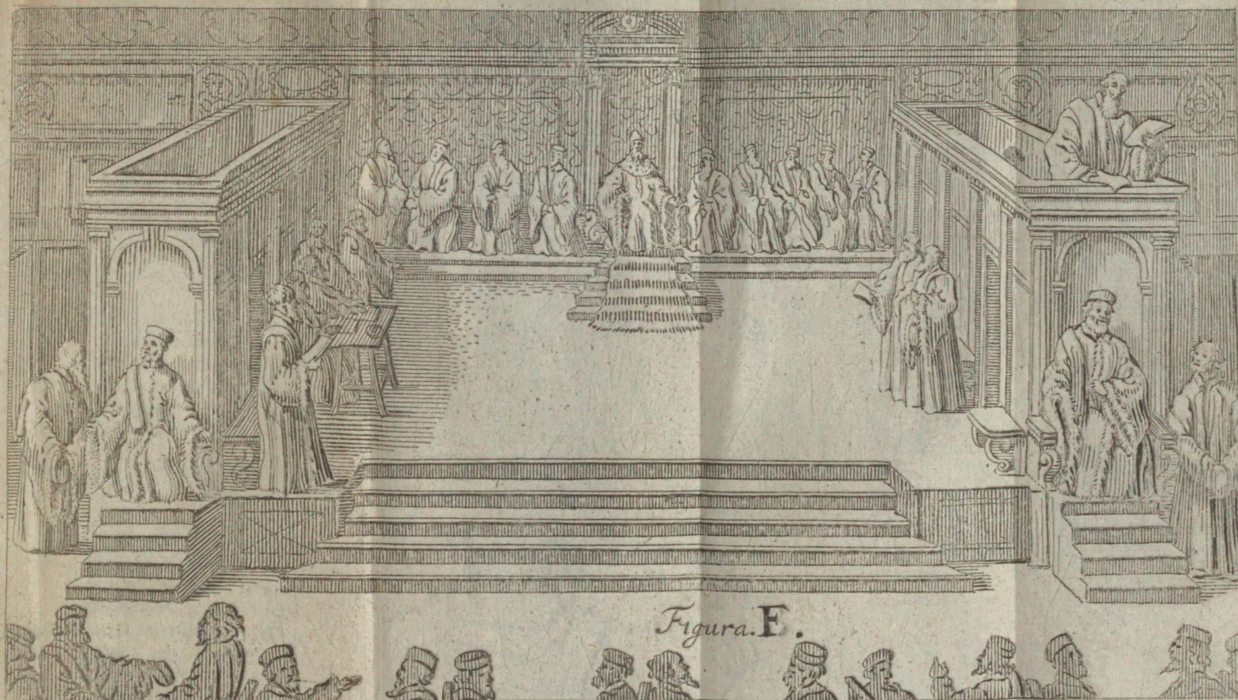

Figura. E.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

us nulli, &c.] Nunc lege lata ſtatutum
uit, ut præter Trium-viros Advocatores
nonnulli Magiſtratus ad jus dicendum
convenire poſſint, ac debeant.

Not. XXVI. *Atque facies Ducis*, &c.]
mmò verò facies ipſa Ducis non inſcri-
bitur modò in numis reipublicæ, quod
ege vetitum eſt, ſed nomen tantum, &
ffigies quædam, & imago non hujus, aut
llius Ducis, ſed hominis Ducalibus inſi-
gnibus exornati.

Not. XXVII. *Cur deducatur ad au-
lam*, &c.] Non aliâ ſane de cauſa Dux de-
ducitur ad aulam Publicorum, quàm ut
humanæ conditionis memor ſit. Quod
etiam à Magno Cancellario priſco ritu,
& ſolemnibus verbis in memoriam revo-
catur.

Not. XXVIII. *Sex igitur Conſiliarii.*
Iann. & Cont. lib. 3.] Conſiliarii præ-
terea bene mane ſoli conveniunt, & uſ-
que ad tertiam diei horam, aut privatos
homines cum ſupplicibus libellis, aut Ma-
giſtratus inter ſe de juriſdictione certan-
tes, audiunt: deinde vero cum Principe
ac ſapientibus ſacris interſunt, mox ſi-
mul coëunt omnes, aut de rebus pu-
blicis tractaturi, aut exterorum Princi-
pum legatos, aut ſubjectorum populo-
rum oratores, aut etiam privatos homi-
nes audituri.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

NOT. XXIX. *Concilium Decem-virûm.* Iann. & Cont. lib. III.] Nulli modò ſunt Decem-viris adjuncti; longo namque uſu edoctis Patriciis additione carere multo ſatius viſum eſt. Conſtituitur id concilium à Duce, ſex Conſiliariis, ac ipſis Decem-viris, præterea nemine Hi vero de pace, & bello, atque publico ærario nihil planè deliberant. Crimina tantum, eaque ſumma, & atrociſſima audiunt, atq; in ſontes animadvertunt, præcipuè perduelles: immo vero tres inſtituti ſunt ex hoc ipſo Concilio, qui cum ſtudioſè in ſontes inquirere debeant, ex eo *ſtatus Inquiſitores* appellantur.

NOT. XXX. *Eſt aliud præterea concilium frugum.*] Concilium frugum nihil in præſentia judicat aut definit, præterea, quæ ad fruges ipſas, & rei præſertim *frumentariæ* copiam maximè ſpectant: ſed in ejus locum Viginti-virûm, & Duodecim-virûm collegia ſuffecta ſunt, quæ eodem planè ordine & ratione cauſas audiunt, quibus Quadrageſima-viralia concilia: ſed quæ CC annorum ſummam nõ excedunt, à Duodecimo-virali, quæ vero ſuperant uſque ad D. numos, à Vigeſimo-virali collegio terminantur.

NOT. XXXI. *Hujuſmodi ſunt*, &c.] Sunt quoque aliæ cauſæ, quæ hujuſmodi privilegio comprehenduntur, regni ſcilicet

cet Cretæ, propter loci longinquitatem: ejus Magiſtratus, qui *ſuperiorum* vocatur, ubi de alimentis, aut jure dotium agitur: eæque præ cæteris, quæ propter paria ſuffragia ab altero Quadrageſimo-virali collegio non fuerint terminatæ.

Not. XXXII. *Eſt in urbe nequidem*, &c.] Arſenale modo non ſolum murorum ambitu circumvallatum, ſed Euripo, foſſarum inſtar, undique circumdatum, inſulæ ſpeciem præ ſe fert. Nihilque toto in hoc genere aut pulchrius, aut inſtructius, aut ornatius non dicam videri poteſt, ſed ne mente quidem & cogitatione comprehendi.

Not. XXXIII. *Privatorum Magiſtratuum*, &c. Iann. & Cont. lib. IV.] Quę deſunt huic loco, ex libris, quos de Veneta republica ſcripſit doctiſſimus Vir, ampliſſimuſque Cardinalis Caſpar Contarenus, præſertim quarto & quinto, ſuppleri poſſunt: in quibus more noſtro nonnulla ſumus animadverſuri, quæ vel à ſcribēte omiſſa, vel poſtquàm ſcripſit, in republica introducta fuerunt.

Not. XXXIV. *Illud jus Auditoribus recentibus*. Contarenus.] Permanet quidem idem jus Auditoribus Novis, ubi quis à Prætoribus ob facinus perpetratum aut damnum illatum, pecunia mulctatur, quæ ſummam quinquaginta aureorum

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

non exceſſerit: at in cauſis forenſibus, quas civiles appellant, Trium-viri Auditores Noviſſimi creati ſunt, à quibus ea judicantur, quæ L. aureorum ſummam non excedunt, eademque pollent in his autoritate, qua olim Auditores Novi. Etenim ſi in eandem convenerint ſententiā, nulla ab iis datur provocatio: ſi verò diſſenſerint, ad Duodecim-virûm collegium cauſa defertur, quæ tamen, non tertio quoque die, qui dies *tertium Conſilium* appellatur, ut aliæ cauſæ: ſed vel primo, qui *dies pendentiæ*, vel ſecundo, qui *ſecundum Concilium* dicitur, agi ſolet.

NOT. XXXV. *Quorum judicum ſex ſunt ſubſellia.* Contar.] Iudicum Venetorum alii in Foro Marciano, alii in Rivoaltino jus dicunt. Inter Marcianos ſex ſunt præcipua ſubſellia, quæ *D. Marci Curiæ* appellantur: inter hæc rectè Contarenus quinque comprehendit, *Proprietatum*, *Procuratorum*, *Advenarum*, *Petitionum*, & *Mobilium*: ſed *Conſules Mercatorum* perperam & alieno loco inſeruit, atque *Examinatorum judices* omiſit, qui ſextam, ut vocant, Curiā conſtituunt. Hi Trium-viri venundandis pignoribus operam dant, & quæcunque circa pignora lis oriri poteſt, judicio dirimunt: de jure congrui ſententiam ferunt; contractus omnes examinant, quoſque ex legum

præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

præſcripto celebratos cognoſcent, iis, ut rati ſubſcribunt, præſertim verò Donationibus. Creditoribus ſuffragantur, ut quæ facilè auferri, aut abſcondi poſſent res debitoris, eas Magiſtratus interdicto remorari, ac ſiſtere valeát. Sed præter ſex, quæ commemoravimus ſubſellia, & id, quod inventis rebus præeſt, à Contareno, omiſſo nomine, poſitum, Cataverum appellatum: ſuperſunt etiam Publicorum judices, qui olim Rivialti, nunc in D. Marci foro jus dicunt. Hi cum præcipuè caveant, ne quis vias, aut ædes, aut agros publicos ſui juris faciat, Publicorum nomen ſortiti ſunt. De crimine quoque uſurarum jus dicunt, & controverſias, quæ XX librarum ſummam non excedunt, celeriter dirimunt: provocatur tamen in his levioribus cauſis ad officium Cataveri. Sunt quoque in Marcianis Magiſtratibus Trium viri ſyndici, quorum munus eſt operam dare, ut judicia rectè, atque ordine, & ſincerè fiant, cunctique ſcribæ, præcones, & alii in foro cùm Marciano, tùm Rivoaltino ſua munera integrè atque ſine fraude exequantur. His præcipuè ſubjecti ſunt ii, qui cum litibus imponere finem ſollicito animo procurare debeant, *Sollicitatores*, & *Procuratores* dicuntur. Nec quiſquam hoc munere fungi poteſt, niſi prius & vitæ innocentiam com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

comprobarit, & ſe periculo facto aptum, nullæque ſordidæ arti operam dediſſe demonſtraverit, atque ſyndicorum & Quadraginta virûm Capitalium Præfectorum, qui Duci aſſidere ſolent, ſuffragiis ſollicitator creatus fuerit. *Conſules Mercatorum* Rivi-alti de mercatoribus jus dicunt: ſicut etiam Magiſtratus ille, qui *ſupra conſules* dicitur, cauſas judicat decoctorum atque adeo Iudæorum, qui fœnerantur.

Multi ſunt præterea Magiſtratus, qui à Senatu, ubi è republ. viſum fuerit, creari ſolent, tamen nec ullum ex eo percipiunt emolumentum, neque cum fuerint candidati, id munus exprimitur ab electoribus, ut de aliis dignitatibus, ſicut ſuperius diximus, fieri ſolet. Hujuſmodi ſunt Trium-viri *legum Conſervatores*, qui ut leges obſerventur, operam navant, & præſunt Arbitris, ut ex legum præſcripto judicent: ab iis vero provocatur ad Trium-viros Advocatores. *Bonis feudalibus Præfecti*, *Bonis communalibus*, id eſt iis, quæ reſpublica ruſticis utenda dedit; *Bonis incultis*, quæ ſcilicet olim vel nemoribus, vel aquis obruta non multis ante annis maxima induſtria, & majori impenſa culturam admiſerunt: *ſcripturæ ordinandæ*, *publicæ pecuniæ exigendæ*, & alii nonnulli, qui cunctis ſuis muneribus

egre-

egregiè perfunguntur, omnemque movent lapidem, ut reſpublica adhibitis tot civium manibus, non conſervetur modo, ſed etiam inter omnes emineat, atque ſublimè feratur.

Sunt etiam Senatorum collegia, quæ x ſapientum vocantur, à quibus ea judicantur, quæ rempublicam attingere videntur; an ſubjecti immunitate aliqua donati fuerint, nec ne: quænam agri vectigalia pendant: ejuſq; generis multa, aut etiam, quæ iiſdem collegiis delegata ſunt, ut de iis cognoſcant, ſtatuant, judicent.

NOT. XXXVI. *Curam inſtituendæ juventutis.* Cont. lib. 5.] Et armis, & litteris dant operam Veneti patricii, neque ullo pacto eorum cura à republ. prætermiſſà. Nam præter ea, quæ Contarenus recenſuit, Gymnaſium eſt in Bibliotheca reipubl. ubi humaniores litteræ lingua Græca, & Iuriſprudentia publicè leguntur. In inſula præterea, quæ Iudaica vocatur, Academia ſuperioribus annis Patriciorum fuit inſtituta, in qua pueri & bonis moribus, & liberalibus doctrinis imbuuntur publicâ impensâ. Ioannes vero Theupolus Venetiarum Patriarcha, vir paucorum hominum, quique vitæ innocentia ac integritate non minus, quàm ſcientia atque eruditione ſingulari inter omnes eminet, Muriani ludum litera-

rium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rium aperiendum curavit in ædibus D. Cypriani, in quo pariter Veneti cives optimis diſciplinis inſtituuntur.

NOT. XXXVII. *Peregimus jam omnes*, &c. Contar.] Multos etiam reſpubl. mittit in Inſulas, & in Continentem legatos proconſulari fere poteſtate, quos *Proviſores Generales* appellant, & quamvis olim ea munera ad tempus eſſent, cum ſcilicet è repub. videretur aliquem mittere ad ea exercenda, qui re peracta domum revertebatur, nec ſucceſſor aliquis eligebatur: attamen in præſens, & Palmæ novæ Civitati, & Iſtriæ provinciæ, & inſulis Corcyræ, Cephaleniæ, atque Zacyntho, & regno Cretæ ſummi Senatores legati proficiuntur.

DE FORMA
REIPVBL. VENETÆ,
LIBER SINGVLARIS.

NOT. XXXVIII. IANNOT. *Poſthac à Nicolao Leoniceno.*

CONTAR. lib. 1. *Enimvero hac in re temperiem.*]

QVOD olim Laconum, atque Romanorum, idem modò Venetorum contigit reipublicæ, ut inter viros eruditiſſimos nondum ſatis

conſtet, quænam ſit ejus vera forma. Nam quidam ad popularem ſtatum illas retulerunt, quidam vero ad paucorum ſive optimatum: quidam qui rem, ut dicitur, videntur acu tetigiſſe, non ſimplices, aut uniuſmodi illas ſtatuerunt, ſed permiſtas, & ex tribus formis temperatas, & Regia, & Paucorum, & Multorum. Ariſtoteles quidem hoc argumentum tradit perfectæ miſtionis, quando contigit, ut unam eandemque remp. alii Democratiam dicant, alii Oligarchiam. Ait enim lib. 4. Polit. cap. 8. *Manifeſtum eſt id contingere iis, qui dicunt, propterea quod perfecta eſt miſtio, accidit etiam idem medio, quoniam utrumque extremorum apparet in ipſo.* Id vero confirmat exemplo Lacedæmoniorum reip. quæ viſa eſt aliis popularis, quia populariter complura in illa conſtituta ſunt; aliis verò viſa eſt gubernatio paucorum, cum nonnulla haberet, quæ ſpectarent ad nonnullorum potentiam: ſed omiſsâ Lacedæmoniorum adminiſtratione nec non Romanorum, de quarum genere fuit à multis ſatis diſputatum, de Venetæ reipub. forma diſſeramus. Ioannes Bodinus Andegavenſis, vir litteris multis perpolitus, & peracri ingenio, ſed res novandi ſtudio præceps, & nimium quam audax, extremo de republica ſuâ libro Vene-

tam rempublic. ſtatuit optimatum eſſe, quam popularem omnino contendebat exiſtere lib. de Meth. Hiſtoriæ. Hominis autem hallucinatio ex eo fonte profluxit, quod ſimplices rerumpublicar. formas duntaxat agnoſcit, eaſdem vero inter ſe permiſceri præfractè negat. Quapropter arguit ſummos Philoſophos, ipſumque Ariſtotelem, qui præſtantiſſimum reipublicæ genus illud ſtatuerunt, quod foret è ſimplicibus formis probè temperatum. Et verò in quærenda ſimplicitate fruſtra laboranti, ubi miſta quærenti occurrere poterat, contigit id Bodino, quod Ariſtoteles monuit, ut diſtraheretur in varias adverſas ſententias, & alias probatas ſibi rejiceret, poſteaque probaſſet rejectas, prout ingerebat ſe illi diverſa ſpecies in ſingulis reipublicæ formis perpendendis. Quemadmodum igitur ſecum diffidet Bodinus in Romanæ reipublicæ formâ ſtatuendâ, quam modò popularem facit, modò regimen Optimatum; ſic etiam pendet, ac nutat, dum agit de ſtatu Venetæ reipublicæ. In eo verò Bodinus præcipuè peccat, quod permiſtionem formarum negat, ac de medio tollit, cujus aliquot argumenta, ſeu verius commenta, evidentiſſimis rationibus refellamus, ut hoc tanquam primo gradu facto, & conſtituto, ad alia progrediamur. Vnum

Bodini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

odini fundamentum præcipuum eſt, uo tota nititur fraus hominis, abſurdaue opinio; eſſe res duas disjunctas, penituſque diverſas, rationem gubernandi t ſtatum civitatis, quâ in re tantopere ibi placet, ut omnes de rebus Politicis nte ſe ſcriptores, & nominatim ipſum riſtotelem arguat, quod ejuſmodi diinctionem non animadverterit. Quâ tanen in re perſpicuè fallitur, ne dicam nentitur. Vidit enim hoc Ariſtoteles, & iſertè monuit cap. 5, lib. 4. Polit. *Neue vero latere nos debet, multis in locis ontingere, ut quæ reſpublica ſecundum lees non ſit popularis, nihilominus populaiter gubernetur propter morem ac inſtituonem: ſimiliter autem apud alios contra venit, ut reſpublica ſecundum leges magis t popularis; inſtitutione autem, & morius videatur magis ad paucorum regimen ccedere.* Veruntamen id quandoque acidere, non fixum ac perpetuum eſſe, & ræcipuè poſt mutationem rerumpublic. eti, ſcripſit Ariſtoteles; ſecus atque Boinus arripuit, ac nobis obtrudit, qui hiloſophari ſeriò didiciſſet, in erroum fædum nunquam lapſus eſſet, ut peationem propriam ſtatueret omnin diſentaneam ab agendi principio, que forna inſita. Accidere id quidem poteſt aliuando ſeu materiæ vitio, quæ non ſatis

aptè affecta ſit atque diſpoſita, ſive quod operantis eſt remiſſa vis, aut forte impeditur. Sed hæc non eveniunt, niſi rarò, & fortuitò, quæ in naturam ipſam transferre velle ſummæ amentiæ eſt. Poſtulat enim ordo naturalis, & ratio, ut propriæ operationes propriæ formæ reſpondeant, quæ forma, ſi quando aberrat dum operatur, id præter naturæ ipſius ordinem accidit, qui eſt certus, & conſtans. Quam igitur adminiſtrationem civilem Bodinus proponit, ſi vis integra conſtat illi naturæ ſuæ, fieri nullo modo poteſt, ut operationes à ſtatu formâque ſuâ ſint diverſæ ac diſſimiles: ſin autem vel jam corrupta eſt, vel certè ad corruptionem vergit, quemadmodum evenit in reipubl. mutatione, non gravatè aſſentimur, una cum Ariſtotele operationes quaſdam exiſtere à formâ diverſas, propterea quod innata vis deperit, & paulatim intercidit, quo tandem fit, ut formæ prioris corruptæ veſtigia tantum maneant, dum alterius formę ſequentis affectio paulatim inducitur. Licet hoc intelligere cuilibet ex Tacito, qui lib. 4. Annalium Romanæ reipub. non modo à ſtatu ſuo diſcedentis, ſed jam propè extinctæ exhibet quandam ſpeciem, ſive imaginem, in quâ tamen multa aduc ſupereſſent, quæ veterem majeſtatem arguerent, priſtinumque ſtatum,

um, ut quamvis forma eſſet recens ſuperinducta, non tamen vetus illa prior ita ſoret abolita, quin adumbrare ſaltem aliquid operando poſſet. Quod igitur Bodinus aſſumit tanquam certum axioma, hoc eſſe falſiſſimum, & ratio, & res ipſa docet, gubernandi rationem à ſtatu ſuo diverſam eſſe. Siquidem hoc nunquam contigit in repub. integrâ, ſed in illa tantum, quæ jam cæpit mutari & corrumpi, atque à ſtatu diſcedere, ubi profecto mirum videri non debet, ſi diſſident, quæ prius inter ſe planè cohærebant, quod tamen eſt præter naturæ vim inſitam, & *per accidens* evenit. Sed expendamus alterum Bodini argumentum; ex duabus reip. adminiſtrationibus, quæ differunt ſpecie, nihil optimum conflari poſſe, tradit Ariſtoteles; ergo multo minus conflari poterit ex tribus in ſe confuſis. Antecedens ex eo probat, quod Ariſtoteles lib. 2. Polit. cap. 6. reprehendit illos, qui temp. conſtituunt ex populari ſtatu, atque tyrannide. Nam ſi ex paucioribus fieri non poteſt recta permiſtio, quomodo fiet ex pluribus? Sed vel hic Auctor oſcitanter admodum Ariſtotelem legit, aut fraudem malitiosè facit. Cur ex Democratia, & Tyrannide nihil bonum conſtitui queat, Ariſtoteles eam rationem non affert, quam Bodinus inducit (nam quis ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

neſciat, facilius eſſe duo ſimul permiſcere, ac temperare, quam tria?) ſed quia Democratia, Tyranniſque ejuſmodi ſunt, ut non reponendæ ſint in numero formarum, vel certè longè deterrimæ exiſtant formæ reipubl. propterea ex his duobus generibus nihil optimum confici poſſe, tradit Ariſtoteles, nihil autem obſtare, quo minus miſtio fieri poſſit è duobus tantum generibus, ſive formis: quæ cap. 8. lib. 4. Polit. ſcripta ſunt, apertè demonſtrant, *exiſtere quoddam genus civilis adminiſtrationis, quod politia à pleriſque nominari ſolet, quæ nihil aliud ſit, quam permiſtio quædam Oligarchiæ cum Democratia:* licet enim ejuſmodi binæ ſpecies connumeratæ fuerint ab Ariſtotele inter minus integras, hoc eſt, inter vitiatæ & corruptæ reipublicæ formas: nihilominus docuit, fieri poſſe, ut non ita multum declinent ab inſitâ probitate, quo fit, ut inter mediocres cenſeri poſſint, quod quidem tyrannidi contingit nunquam, quæ ſemper eſt labes, & vitium qualis qualis exiſtat, propterea cum aliis miſceri nunquam bene poteſt. Tertium Bodini argumentum ejuſmodi eſt: Tres formæ rerumpublic. ſunt inter ſe oppoſitæ, habent ergo diverſos fines, diverſas leges, & diverſos ſtatus, qui ſi confundantur, ſimul perturbatio maxima orietur, ergo nihil ex iis bonum confici

conſici poteſt. Enimvero hic naturalis Philoſophiæ ſe ignarum Bodinus prodit, quæ docet, eorum, quæ ſimul permiſcentur, naturam & vim tantum ſupereſſe, miſtione peractâ, non autem formas re ipſa, ſive, ut aiunt, *in actu*. Quæ igitur prius erant inter ſe pugnantia & oppoſita, hæc poſtea ſimul conveniunt atque coaleſcunt, ut efficiatur quoddam commune, ſed tamen diverſum à ſingulis formis, quæ ad miſtionem peragendam concurrunt. Singula tamen hæc vim ſuam exerunt & produnt, plus minusvè, pro ratione ipſius temperamenti, quod propius quidem ad unum, quàm ad aliud inclinare poteſt, non tamen ita planè referre & repræſentare, quin diſcrimen percipi queat ab eo, qui aliquid ſapit. Bodinus tamen fateri non veretur, ſe non intelligere, quomodo ex tribus generibus modice temperatis quartum exſurgere poſſit genus reipubl. quod vim quandam naturâ diverſam à cæteris habeat. Quapropter probare nititur alterutrum; vel ex tribus reipubl. generibus nil conflari poſſe; vel ſi confletur, futurum ut nihil differat à populari ſtatu: ſed omnis conatus hominis prorſus eſt inanis, & rationes ejus leviſſimæ, & ex iis, quæ ſolent in ſcholis proponi exercendi causâ acuendique ingenia eorum, qui Philoſophiæ dant operam;

ram; itaque piget illas referre, nedum ſerio refellere. Quartum Bodini argumentum, quod quidem ducit ille; majeſtas per ſe ipſa eſt individuum quoddam, ergo non poteſt ſimul & uni, & paucis & pluribus communicari. Antecedens firmatur auctoritate Iuriſconſultorum, qui jura Majeſtatis eſſe individua affirmare ſolent; & hac ratione præterea, quia ſi Majeſtatis jura communicari poſſent, vel tribueretur omnibus ex æquo, vel ſingulis plus, minusvè: primum fieri non poteſt, quoniam alter impediret alterum; alterum quoque locum habere nequit, quia quod excederet, paulatim ad ſe traheret cætera, præterquam quod plus & minus recipere non poſſunt formæ ſuâpte naturâ individuæ, qualis eſt majeſtas. Sed homonymia multiplici Bodini hoc argumentum laborat: nam quis neget, formam rei cujuslibet unã eſſe oportere, propterea que individuam, quatenus eſt una? ſed forma quævis dupliciter conſiderari poteſt: primò quatenus totum compoſitum reſpicit, cui *dat eſſe* (hic enim eſt opus in ſcholis uſitatas uſurpare formulas loquẽdi) & hac ratione forma neceſſario eſt una, quoniam *eſſentia* & natura cujuslibet rei compoſitæ eſt una: ſecundò forma, immo etiam ipſa *eſſentia* ſpectari poteſt ex iis facultatibus, quas plures & diverſas

habet,

habet, quâ ratione non eſt individua, & una, ſed multiplex. Quidam Philoſophi admittunt etiam in unâ re plures formas, eo tamen ordine, ut una tantum potior ſit, cæteras autem obſequentes ſubjectaſque habeat, ut ratio conſtare poſſit unitatis. Quapropter in homine triplicem illi formam ſtatuunt, vegetativam, ſenſitivam, necnon rationalem, quæ tamen alias in obſequio & imperio contineat, perinde ac Rex aliquis ſubjectos omnes, quibus dominatur. Vtraque opinio ſuos habet Auctores, qui eas tuentur: prior tamen plures habet, atque potiores, quo fit, ut magis ſit in ſcholis recepta: ſed hæc an illa ſit verior, ad rem noſtram nil facit, quia cum neceſſario concedendæ ſint, ſi non multiplices formæ in quavis re compoſitâ, at certè multiplices vires atque facultates, dubitari non poteſt, quin ejuſdem rei natura & forma ita ſit una, ut in plura tamen officia, vel partes ſecerni dividique poſſit: ita etiam majeſtas ipſa, ſit quamvis una, nihilominus complectitur varias poteſtates, vel in ferendis legibus, vel in creandis Magiſtratibus, vel in bello indicendo, vel in pace facienda: ſed omnes enumerando perſequi nihil attinet in præſens, ſatis eſt oſtendere plures, & non unam eſſe, ad errorem Bodini coarguendum, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

homonymia deceptus ſtudet alios decipere. Auctoritates vero juriſperitorum nihil ipſum juvant, quoniam loquuntur ipſi de totà Imperii Majeſtate, quæ quatenus eſt ejuſmodi, id eſt abſoluta, & ſumma, nulli tribuenda eſt parti reipublicæ ſeparatim, ſed toti univerſæ reipublicæ corpori conjunctim, quâ ratione planè eſt una, & individua, ut diximus. Quæ verò ſtabiliendæ ratiocinationi ſubjicit, cuncta, quia nullo nituntur firmo fundamento, corrunt. Non enim tota majeſtas omnibus tribuitur, nec quatenus eſt, quid unum plus aut minus recipit: plures tamen ejus partes, aut pauciores communicari poſſunt, vel pluribus, vel paucioribus, vel uni etiam tantum, prout exigit ratio, & natura reipubl. miſtæ, quæ tota pendet à legibus in eâ conſtitutis, quæ ex ordinum mutuo conſenſu in dies ſanciuntur. Poſtquam hæc ſcripſeram, liber pervenit in manus meas ſatis longus Henrici Arniſæi, in quo de republ. agitur. Is licet lib. ſecundo cap. 6. ubi fusè admodum diſputat de miſtione reipub. ab opinione Bodini omnino diſſentiat, ejuſque rationes præcipuas infirmare conetur: nihilominus placitum illud firmat, ac tuetur, quod ſuperius à nobis confutatum eſt, cum probavimus apertis veriſque rationibus, à propria formâ, quam conſe-
quitur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

quitur, diverſam non eſſe reipublicę, ni ea propendeat in vitium, adminiſtrationem. Affert hic Auctor ejuſmodi rationem potiſſimum: ſi æſtimanda eſſet reip. forma ex adminiſtratione, fore, ut nulla inveniretur ſimplex reſpublica popularis, nullumque regnum, quod eſſet pura Monarchia: propterea quod multa inſtituta Ariſtocratica reperiuntur in quavis populari repub. multa quoque uſurpari ſolent in omni Monarchiâ, quando Rex non modo arcana conſilia, ſed etiam honores & dignitates cum ſubjectis communicat. Hic Romanorum Imperatorum multa exempla profert, quos ait Ariſtocratiam miſtam Imperio habuiſſe, quod bonam partem Imperii Senatui indulſiſſent. Sed excidit docto viro eorum memoria, quæ argumentando objecit Bodino, non ſemel confundi ab eo poteſtatem propriam, & precariam, ſi multa Imperatores Romani permittebant Senatui. Si modo Galliæ, & Hiſpaniæ Reges permittunt ſuis Ducibus, quos cum Imperio præficiunt Provinciis aut Regnis: certè proprio nomine ut adminiſtrent, nunquam eis permittunt, alioquin à ſe abdicarent ſummam poteſtatem. Quam igitur conferunt in ſubjectos, ea precaria eſt, ſi ſpectemus ſubjectos, quibus ea impertitur; ſin autem ſummos ipſos Principes, hæc ipſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ipſorum eſt propria; cui quidem poteſtati accidere poteſt, vel ex decreto certâque voluntate principum: vel etiam eorum ob indulgentiam nimiam, & facilitatem: vel tandem quod extorqueatur per vim ab invitis, ut pluribus, aut fortè uni ex primariis ac Ducibus Imperii, plures maximæque partes committantur. Ex his omnibus manifeſtiſſimè conſtat, Bodinum falli, formatumque miſtionem in rebus publicis negari non poſſe, quod doctiſſimis viris ſummiſque Philoſophis ex omnium ſeculorum memoria probatum eſt. Reliquum modo eſt, expendere celebrem ſententiam eruditiſſimi viri Caſparis Contareni, qui temperatam Venetæ reipublicæ formam ſtatuit ex Regno, Ariſtocratia, & Populari ſtatu, in quam deinde frequentes pedibus iverunt, quicunque de rebus Venetis ſermonem habuerunt. Adverſus hanc ſententiam Bodini rationes magnam partem in ſuperioribus confutatæ ſunt: ſuperſunt aliqua tamen ab eodem objecta; molli, quod ajunt, brachio refellenda. Nam quod probare contendit, & pluribus diſſerit, Veneto Principi Imperii ſummum jus nullum eſſe, ſed Imperii duntaxat ſpeciem quandam apparentem; huic ſententiæ nil officit, immo ſuffragatur, cum longè aliter ac Bodinus cenſet,
ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ratiocinandum. Nam ſi Venetus Prin-
ps ſummam haberet poteſtatem , ſim-
x gubernationis forma eſſet Venetæ
publicæ. Cum vero ſtatuamus ipſam
nperatam,nihil eſt opus,Regiam pote-
tem integram perſiſtere. Satis eſt enim,
quadantenus inſit intra certum mo-
m , quemadmodum rebus omnibus
enit,quæ inter ſe miſcentur. Non enim
ipſâ , ſive *actu* , ut ſcholæ loquuntur,
l vi duntaxat,& facultate formæ miſtæ
rmanent , idque ad temperamentum
rfectum, ſi quid aliud, requiritur. Fieri
am poteſt , quinimmo id perſæpe acci-
, ut quodam tempore intendatur unius
mæ vis,quæ inter cæteras interim plu-
num eminet , principem locum con-
dat alteri: hæc autem, ſed paulatim re-
ttens procedente tempore , ubi ſuam
em obierit , elangueſcat paulatim , &
a ſuccedat deinceps , & primas obti-
at. Quod quidem cernitur in cuncto-
m animantium genere, ſed in homini-
s ipſis præcipuè , qui pro variis ætati-
s, & fortunæ caſibus temperamentum
rporis , & mores animi commutant:
q; tamen propterea mutatio iſthæc ef-
it, ut plures homines dicantur eſſe pro
riis ætatibus. Non igitur quęcunq; mu-
io intervenit,ſubito res perit:labefacta-
penitus debet , antequam intercidat.

Bodi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Bodinus tamen cenſet, diverſam rempublicam effici, quotieſcunque aliqua mutatio in eâdem contigit. Sed hæc hominis oſcitantia eſt, temere potius ex ingenio atque ſenſu proprio, quam ex ullius Philoſophiæ certâ regulâ diſputantis, neque ipſi, neque alteri cuipiam probare erit integrum, mutationem tam vehementem, & gravem ullam extitiſſe, quæ omnino everterit ſtatum Venetæ reipublicæ: nobis autem hoc facile oſtendere licebit, quicquid in ratione gerendæ reipublicæ immutatum eſt, pro temporum & rerum circumſtantium variis conditionibus, id formam reipublic. inſitam nunquam ſuſtuliſſe, quæ à ſuis primordiis ad hæc uſque tempora una & eadem perſiſtit; tametſi temperamentum illius eam viciſſitudinem ſubiit, quæ cunctis rebus humanis ſolet eſſe communis, ut non ſemper eodem modo ſe habeant ea, quæ miſtionem perficiunt; ſed quandoque incitentur, quandoque remittantur, modò parentis aut concedentis ſpeciem quandam præbeant, modò eminentis permultum, atque dominantis. Pervulgata ſunt ea, quæ ſcriptores egregii de Romanæ reipublicæ ætatibus prodidêre memoriæ: ſuas etiam habuit ætates Veneta reſpublica, quas contemplari licet in priſcis annalibus, infantiam, pueritiam, adole-

ſcentiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſcentiam, juventutem, & virilem ætatem, in quibus paucorum, multorum, & unius poteſtati, nunc plura, nunc pauciora permiſſa ſunt, prout uſus atque reipub. tempora ferebant: idem tamen permanſit ſtatus reipublicæ, propterea quod, etſi leviter nonnunquam immutatum, nunquam tamen ſolutum, atque ſublatum eſt penitus id temperamentum, quod ab ortus ſui initio primum eſt ſortita ex illo triplici genere, quod ſuperius diximus: ſed operæ pretium fuerit ætates diſtinguere, & ſingulas ponderibus ſuis probè examinare, ut obſtruatur os malignis, atque improbis. Quod tempus prima continet incunabula Venetæ reipubl. & reſpondere videtur quodam modo infantiæ, hoc habet annos LVI. aut paullo plus ſupra ducentos, qui effluxerunt nimirum ab urbe condita, uſque ad optionem & creationem primi Ducis, quæ contigiſſe traditur anno à Chriſto nato DXCVII. ſive, ut Bodinus, & alii nonnulli malunt, DCCV. cum à nobis fuerit in notis ad Iannotium ſatis ſuperque probatum, fabellas pluſquam aniles commenta illa eſſe, quæ de primis Venetæ urbis fundamentis memoriæ ſunt prodita, decreto publico à Conſulibus Patavinis jactis: his conſequens eſt, nullam conſularem adminiſtrationem principio

exti-

extitiſſe, ſed Tribunis initio regimen commiſſum, qui Magiſtratus primus in repub. fuit: & qui contra ſentire ſcribunt, ut aliquam, ſi poſſent, Venetæ libertati notam inurant, paulo poſt veritate coacti fatentur, temporibus illis nullam omnino inveniri inter Magiſtratus, qui civitates regerent, conſulum mentionem. Bodinus vero exiſtimavit ad hoc uſque tempus, quot inſulæ habitarentur in æſtuariis, tot numero fuiſſe diſtinctas reſpub. Veruntamen neque Bodinus ipſe, neque quiſpiam alius ex monumentis hiſtoriarum probare unquam poterit, ſingulis inſulis jura propria majeſtatis, ſociorum jure atque imperio, fuiſſe diſtincta, hoc eſt, Tribunum quemlibet in ſuâ inſulâ de rebus publicis decernendi poteſtatem habuiſſe. Nam certo conſtat, complures inſulas extitiſſe, quæ finitimis attributæ erant clarioris nominis, quas duodecim omnino fuiſſe memorant annales, quæ tandem redactæ fuerint ad ſeptem, quot perhibentur certis antiſtitum ſedibus inſignitæ. Epiſcopales autem ſedes iſtæ memorantur Gradus Patriarcharum Aquileienſium vetus domicilium, quo relicta metu Longobardorum prorſus Aquileiâ Paulinus Patriarcha ſe recepit cum omni ſacrâ ſupellectile: qui vero ſucceſſerunt eidem Probinus, Heliaſque non modo
ſem-

ſemper eâ in inſulâ commorati ſunt, ſed etiam petierunt, ac obtinuerunt à ſummo Pontifice, ut deinceps Eccleſia Gradenſis eſſet metropolis omnium. Caprulæ vero ab Ioanne Epiſcopo Concordiæ occupatæ ſunt; Torcellumque cum proximis inſulis ab Epiſcopo Altinate; Metamaucum, Philiſtina, & Clodia à Patavino Epiſcopo: Opitergio quoque capto à Rothari Rege cives quidem de nomine Heraclii Imperatoris oppidum Heracleam; agreſtes autem homines Equilium conſtruxerunt, quæ proprios etiam Epiſcopos ſingulæ habuerunt: in Olivolâ tandem inſulâ, quæ poſtea dicta fuit Caſtellum, noviſſimus Epiſcopus conſtitutus eſt, qui tandem abolito nomine Patriarchæ Gradenſis, ſucceſſit in Patriarchæ Venetiarum nomen. Præcipuis igitur iis inſulis qui præſidebant, hi nominantur Tribuni majores in Annalibus; qui vero in minoribus inſulis jus dicebant, quæ continebantur finibus & juriſdictione majorum, illi Tribuni minores appellantur. Vtrum vero Tribuni tantum majores, aut etiam minores, quotieſcunque de rebus publicis conſultatio fieret, in concilium convenerint Heracleæ indici ſolitum, neque negare, neque temere affirmare poſſum: ſed conjectura certiſſima, & ratio nobis perſuadet, non

ſolum tribunis omnibus, uniuſque generis, ſed etiam Tribunitiis viris, hoc eſt, Magiſtratu eo functis, cæteriſque honeſtioribus civibus aditum ad concilium illud patuiſſe: immò verò hoc ipſum Andreas Dandulus exprimere videtur iis verbis; *Interea Venetiæ maritimalis Regio propter bellicas clades populis aucta, in qualibet inſula Tribunos annuales conſtituit, qui incolis juſtitiam exhiberent, facta vero Communi tangentia, ab omnibus comprovincialibus congregatis determinari conſuetum erat.* Comitiis verò ſolemnibus quinam præſiderent, & quinam jus haberent cogendi concilii, an magiſter militum, quem pariter legimus ante Duces creatum, an unus, an plures Tribuni, an per vices, an ſimul, incompertum eſt nobis, temporum injuriâ. Vetuſtiſſima namque ciuitatis noſtræ monumenta nihil aliud, quam *Li Tribuni rendevano raſon ciaſchedun nella ſua iſola, nelle coſe del governo doperavano il conſegio di tutti: ma ſe la coſa era d'importantia chiamavano l'adunation di tutte le Iſole;* id eſt, *Tribuni ſinguli in ſuis inſulis jus dicebant, in iis quæ ad regimen pertinent, communi concilio utebantur; at ſi res eſſet magni momenti, inſularum concilium convocabant.* Quod ſi tota vivendi ratio à legibus pendet, quemadmodum ſapientiſſimorum viro-

virorum judicio conſtitutum eſt; cum ex epiſtola Caſſiodori conſtet ad Tribunos maritimorum communiter ſcriptâ, quicunque incolebant æſtuaria eo tempore, iiſdem prorſus inſtitutis atque legibus uſos, quæ forent pauperibus ac divitibus juxta communes ex æquo, quin una, eademque reſpub. tunc fuerit, dubitare non licet, accedente præſertim imperii conjunctione, quam Bodinus ipſe in methodo Hiſtoriarum efficere probat, ut quamvis plures exiſtant civitates, quod tamen contineantur eodem imperio, propterea non plures, ſed eandem conſtituant rempublicam. Veruntamen ad conflandam rempublicam minimè requiritur, ut unus ille perpetuò præſit ad conventus habendos: ſatis eſt enim, ut plures hoc per vices præſtent. Sed concedamus Bodino, quod ſicuti nunquam fuit, ita nunquam probare poterit, ſuum fuiſſe proprium imperium cujuſque inſulæ ab aliis diverſum: certè una ex iis Rivusaltus ſufficiet cumulatè ad rempub. unam ſtatuendam: conceſſerunt enim cæteræ paulatim omnes in ejuſdem jura procedente tempore; quo fit, ut meritò prima origo urbis repetatur non à Grado, Heraclea, Metamauco, vel Torcello conditâ; ſed ab ipsâ Rivoalto, quæ ut antiquitate, ſic etiam majeſtate prælata univerſis inſulis, evaſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

domicilium maximi & ſupremi imperii. Vnde Tribuni ductum ſit nomen, nihil ad nos pertinet, quamvis non me lateat, non deeſſe, qui à tributo ductum obſtinatè contendant, ut Venetorum libertati notam aliquam inferant: quaſi vero nullum fuerit in Romanâ republicâ Tribunorum nomen poſt exactos Reges; & poſt orientis atque occidentis diviſum Imperium, & ex pluribus, quæ ſuperſunt, monumentis non ſit in comperto, Tribunos appellatos, quibus aliquod munus obeundum non modò publicum, ſed privatum tributum eſſet: Venetos vero tribunos, & ab Inſulanis ipſis creatos, atque adeo inſtitutos, ut ſingulis inſulis jus dicerent; & neminem prorſus ſuperiorem cognoviſſe præter Ducem, & magiſtrum militum, poſtquam creari cæpti ſunt, adeo clarum & certum eſt, ut à nemine in dubium vocari poſſit. Fuêre quidam Veneto nomini cumprimis infeſti, qui leviſſimâ conjecturâ, immo nullâ ducti, neſcio quem Magiſtratum commenti ſunt, qui nomine vel Imperatoris, vel cujuſpiam Regis ſtagnis præſideret. Commento huic fidem ex eo facere conantur, quod Tribunis Maritimorum, & non Venetiarum epiſtolam quandam ſuam Caſſiodorus ſcripſerit, quæ xx.iv. eſt poſtremi libri variarum. Sed quis non videt, & ſi hanc epiſtolam

epiſtolam *obiter* percurrat, non advenas, ſed indigenas hos tribunos exiſtere, & æquo jure viventes cum cæteris incolis? Permulta hoc indicant, ſed hæc ipſa verba præcipuè. *Per hoſpitia quodammodo diſcurritis, qui per patriam navigatis: carinæ veſtræ fluctus aſperos non paveſcunt. Iuvat referre, quemadmodum habitationes veſtras ſitas eſſe perſpeximus. Arti veſtræ omnis fluctus addictus eſt.* Cur autem ſcripta fuerit hæc epiſtola Tribunis Maritimorum & non Venetorum, illud in causâ fuit, quod alibi monuimus, hoc Venetiarum nomen non tantum Caſſiodori ætate, ſed multis etiam poſt ſeculis toti Venetæ regioni, non autem his æſtuariis proprium extitiſſe. Fruſtra ſe torquent plurimi in his Caſſiodori verbis, *Venetiæ prædicabiles quondam plenæ nobilibus.* Nam quidam exemerunt vocem illam *quondam*: alii vero fatentur ingenuè, ſe non ſatis aſſequi, quid ſibi velit ejuſmodi Caſſiodori verbum, aut Nobiles tunc omnes, derelictis inſulis, ad ſedes quemque ſuas reverſos fuiſſe ſuſpicantur; quod tamen alienum eſt à veritate, propterea quod ex hac ipsâ epiſtola Caſſiodori patet, divites æque, ac pauperes ſtagna tunc incoluiſſe. De Venetæ igitur regionis continente accipienda ſunt verba illa Caſſiodori, quæ diximus, cujus duos

modo fines, ad Ortum atque Auſtrum, aliis duobus omiſſis, propterea commemorat, quod occuparent illos, qui ad mare confugerant, maritimorum nomine ab ipſo nuncupati. Exhauſerant autem Barbarorum rapinæ & incendia provinciæ Venetæ ferè totam nobilitatem, quæ plura detrimenta ſubiit atque mala, quò promptius obtulit ſe diſcrimini, atque dimicationi: quapropter tot paſſim ſtragibus populorum editis, maximiſque urbibus vel ſolo æquatis, vel direptis hujus provinciæ, quæ prima occurrit Italiæ invadenti Italiam nobilitas, redacta fuerunt ad internecionem, quæ cauſa ſcribendi Caſſiodoro fuit, Venetias quondam nobilibus plenas extitiſſe, hoc eſt, Venetam Provinciam ſtagnis adjacentem. Nam ſtagna tunc Venetiarum nomine inſignita non erant, ex quibus vel inſcitia, vel malitia illorum arguitur, qui ad inſulas, & ſtagna pravè ac perperam trahunt, quæcunque de Venetiis, aut Venetis Caſſiodorus, & alii memorant. Canonicarius Venetiarum, ad quem ille ſcribit, videtur Magiſtratus aliquis fuiſſe, qui canonem exigeret, hoc eſt, vectigal aut tributum. Vox enim Græca, ut regulam ſive normam notat, ita etiam poſtremis imperii temporibus uſurpari cœpit pro certo ac determinato genere tributi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

puti, quod à ſingulis, vel provinciis, vel gentibus perſolvendum eſſet. Sed fugit improbos homines ratio, qui mentiti ſunt, in æſtuariis Canonicarium ejuſmodi commorari ſolitum. Nam prætérquam quod Caſſiodori ætati imperitè adſcribunt, quod multorum ſeculorum poſtea intervallo contigit, homines acutiſſimi minime viderunt perficiendis mandatis Regis, aut Præfecti Prætorio, paludes has opportunam ſedem minime fuiſſe: niſi forte Veronenſis vini copiam comparare, & provinciæ agros à Barbaris vaſtatos inſpicere, ne pro iis vectigal ullum exigeretur ab incolis, aliaque ejuſmodi Canonicario Venetiarum juſſa epiſtola 4, & 7. lib. 12. Variarum, licebat melius, ac facilius exequi in paludibus, & ſtagnis agenti, quam in continente. Sicuti etiam ineptiſſimè, aut potius, ut fucum faciant, malignè ad inſulas detorquent, quæ de Venetiæ ora maritima, & de iis qui maritimam oram incolerent, ſcripſerunt Hiſtorici. Quod autem epiſtola XVI. Caſſiodorus admonet de tributaria aſſe prompte perſolvendo, primo quidem ſcripta eſt epiſtola illa tantùm Canonicario, non autem Canonicario Venetiarum, ut aliæ: atque ita cujuſnam ſit ille, non ſatis liquet: deinde æſtuariorum incolas nequaquam

transferri poteſt: ſiquidũ juriſconſulti omnes nullum prope agnoſcunt, quod majeſtatis tam proprium ſit, quã vectigal ſalis, nullum etiam, quod imminuat jura privatorum: quopropter impoſitorum vectigalium à regibus licet immunitas Romano populo data eſſet per legem latam à tribuno plebis, Livius tamen cenſor obtinuit non invito populo, ut ſalinarium vectigal unum exciperetur, quod Bodinus etiam commendavit memoriæ. Si cui tributo igitur Inſulani eo tempore, huic ſalinario certe obnoxii maxime fuiſſent, cum præſertim fortunæ tunc eorum cunctæ in ſalinis conſiſterent, Caſſiodoro teſte. Atqui ex eodem Auctore manifeſtò conſtat, vectigal tam opportunum, tamque juſtum ab Inſulanis nullum perſolutum fuiſſe: quî fieri ergo potuit, ut alia perſoluta fuerint, quæ perſolvere neque commodum, neque integrum erat? Siquis tamen urgeat, pro fundis in continente poſſeſſis eorum dominos, quamvis in ſtagna demigraſſent, conſueviſſe tributi nomine aliquid exſolvere; hoc ut inficias temerè non iverim, ita prorſus autumo nihil officere libertati potuiſſe, quæ in æſtuariis paulatim tunc adoleſcebat. At enim tribunis mãdat Præfectus Prætorio, ut triticum, vinum, oleum, atque id genus alia, quę Hiſtrię populis ab eodẽ imperata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ıerunt, ex ea regione Ravennam ſuis na-
igiis convehant. Sed qui rerum huma-
arum notitia & peritia valet, magno-
ım Principum cognoſcit eum morem
ſſe, ut minoribus imperent, quaſi pro
ıa poteſtate, tametſi neque ipſorum, ne-
ue ullius imperio ſubjectis. Plenæ ſunt
niverſæ hiſtoriæ ejuſmodi exemplis,
uorum ſimilia ætas habet quoq; noſtra.
uid igitur novum foret atque mirum, ſi
egis Gothorum nomine præfectus Præ-
orio mandaſſet, aut præcepiſſet elatius
ominibus liberis, ſed quorum opes te-
ues admodum imbecillæque eſſent? Ve-
ıntamen ipſa verba, quæ Caſſiodorus u-
rpat, nihil elatum ſapiunt, nihil arro-
ans. Qui vero imperandi verba illa, *Pro-
idete, Eſtote, Reficite*, trahunt ad Domi-
atum, vel imperitiã ſuam produnt, quod
eſciant latinè; vel certè malignitatem,
uod rem certam diſſimulent. Quid e-
im crebrius in omni ſcriptorum genere,
uàm jubendi ejuſmodi voces formulæq;
currũt, minoribus æquè ac paribus, ma-
oribuſque uſitatæ, vel in ſalute dicenda,
el dum aliud velint? *Vale, Veni, Scribe,
Mitte, &c.* Sed urgent, Inſulanis Hiſtros
æquatos, proptereaque ſubjectorum
umero recenſitos, quod Caſſiodorus
iitio epiſtolæ ita ſcribat; *Sed vos, qui nu-
ıeroſa navigia in ejus confinio poſſide-*

tis, pari devotionis gratia providete, ut quod Hiſtria parata eſt tradere, vos ſtudeatis ſub celeritate portare. Cęterùm quid ſibi velit nomen devotionis, poſtquam corrupta eſt integritas latini ſermonis, ne bajuli quidem modo ignorant, & agaſones; nam *famulos* cujuslibet *devotiſſimos* cùm in litteris, tum in ſermone quotidiano omnes profitentur, ut in noſtrâ Italicâ linguâ, quæ latina eſt corrupta, nihil aliud ſignificet nomen devotionis, quàm ſtudium illud vehemens in aliquem hominē, cujuscunque ille ſit generis, aut gradus, quo ſi res ita ferat, caput devovere pro ſalute, vel honore ipſius parati ſumus. Non igitur ſervitutis, vel obſequii ac officii poteſt eſſe index vox devotionis, non modò his noſtris temporibus, quod eſt exploratum, ſed etiam Caſſiodori, qui eâ ſcripſit ætate. Nam quo anno Eutharicus Regis Theodorici gener, is autem fuit à Chriſto nato D XIV, conſulatum inivit, atque inter alia munera, amphitheatralia, venationes etiam diverſi generis ferarum in circo edidit: his de rebus ita ille ſcripſit in ſuo Chronico; *Cujus ſpectaculi voluptates etiā exquiſitas Aphrica ſub devotione tranſmiſit.* Quis autem affirmare auſit, his temporibus Aphricam Regis Gothorum imperio paruiſſe? Sed inclinante Romano Imperio in Occidente non tantum in formâ

publicæ adminiſtrationis, ſed etiam
tota ratione, tum victûs, tum cultûs,
am forma quoque ſermonis diverſa
nſecuta eſt, apparet, inſignem admodũ
tationem factam, ut domini, ac famu-
ocabula, atque alia ſimilia, Romanis
ribus quondam ingrata, immò intole-
da, tunc immutata conditione tempo-
m paſſim audirentur, & verſarentur in
cunctorum frequenter, ad ſtudium
ppenſamque voluntatem teſtandam er-
aliquem, quamvis æqualem, aut etiam
eriorem dignitate. Quapropter ex
ſmodi formulis loquendi quibus etiã
c noſtra ætas in præſentia utitur, per
rbarorum convictum in uſum indu-
, nullum, vel leve argumentum deſumi
teſt ad libertatem eorum convellen-
m, quos nullius Principis juſſis un-
am obtemperaſſe, ex antiquitatis mo-
mentis compertum habemus. Gotho-
m totam gentem rectæ fidei infenſam,
ecipueque Theodoricum Regem ac-
imus fuiſſe, qui cum infectus eſſet A-
na labe, Catholicos Epiſcopos inſequi
divexare nunquam deſtitit. Odoacer
tem Rex Herulorum, qui eundem præ-
ſit, à religione Chriſtiana fuit omninò
enus, qui poſtquam Romani imperii
mine in Italia deleto, Regnũ in eâ for-
a benè ſatiſq; confirmaſſe ſibi viſus eſt,
tunc

tunc exercere tyrannidem apertam aggreſſus in Chriſtianos, præcipuèque in Epiſcopos graſſari cæpit. Marcellianus Aquileiæ Antiſtes, ut ejus Regis impetum declinaret, primus omnium, qui memorantur, in Gradum ſe recepit, anno Chriſti C DLXXXV, *ubi* (referre juvat ipſa verba Annalium) *illæſam fidem & puram cum ſuis tenuit, populo eum tutante.* Idem feciſſe tradunt periculi evitandi cauſa, ſ quod à Gothis, aut etiam à Græcis immineret, qui proximi ſucceſſerunt Marcelliano Epiſcopo, ut Gradum ſemper ſe conferrent, Aquileiâ relictâ, quoad Albuino anno DLXIIX irrumpente in Italiam, Venetiamque regionem primam omnium petente, Paulinus & Clerici plerique omnes Aquileiæ pretioſam ſupellectilem omnem, & ſanctorum reliquias, fugientes in Gradum inſulam ſecum aſportarunt quorum exempla ſecuti proceres, atq; cives permulti Albuino adventanti cũ maximis copiis ferè vacuam incolis reliquerunt urbem, & pagos circumjectos. Primus igitur omnium Paulinus in Grado ſedem Aquileienſem certam fixit & locavit, quam deinde duodecimo pòſt anno Pelagius ſecundus auctoritate decretoque ſuo firmavit, ac ſanxit, ut metropolis eſſet Venetiæ atque Hiſtriæ Gradenſis Eccleſia: quamobrem qui tunc erat

Aqui-

Aquileienſis Antiſtes Helias, deinceps appellatus eſt Patriarcha Gradenſis. Veruntamen ad palàm luce clarius comprobandum, Venetos qui inhabitarent inſulas in æſtuario ſitas, nullius imperio obnoxios fuiſſe, præter jam dicta, evidentiſſimum ac firmiſſimum occurrit hoc argumentum. Quemadmodum prius obſtiterant furentibus Gothis, ne Catholicos Epiſcopos, quos inſectabantur, internecioni traderent, ac de medio tollerent: ita etiam Iuſtiniani edicto minimè paruiſſe, Imperatoris maximi atque potentiſſimi, cum tamen ille mulctaret exilio & pœnis graviſſimis, qui cum eo nō ſentirent, Antiſtites quoslibet, & ne Vigilio quidem ipſi parceret, Romano Pontifici, quē ut captivum diu Conſtantinopoli tenuit. Immunes, inquit Baronius, anno DLIII à perſecutione illi tantum fuerunt, qui non ſub iſtius Iuſtiniani degebant Imperio; hincque accidit, ut Venetiæ, & ei adjacentium regionum Epiſcopi, cum eſſent ſub Francorum dominio, contra quintam Synodum cogerent concilium Aquileiæ, cujus meminit Beda. Atqui bellum cōtra Francos à Narſete ſuſceptum, poſtquam Gothorum vires penitus accendit, initium habuit an. DLIII, quo ipſo anno Vigilius Pontifex cōvocato concilio de tribus capitibus concilii Chalcedonēſis Iuſtiniano

tandem

tandem aſſenſus eſt: confectum verò & feliciter profligatum bellum idem fuit, à poſſeſſione Italiæ penitus Francis deturbatis anno inſequente D LIV, quo etiam celebratum fuit Aquileiæ concilium, quod quidem apertè non ſolùm Imperatoris edicto, ſed etiam concilio Conſtantinopoli habito adverſabatur: negat tamen Baronius & quidem meritò negat, initio anni D LVI, ubi de hac re agit, à communione Catholicâ Epiſcopos illos receſſiſſe, propterea quod tuebantur ſe Vigilii conſtituto ſeu decreto, & præterea verebantur, nequid autoritati Chalcedonenſis œcumenicæ Synodi detraheretur: ſi tria capita ex illa condemnarentur. Enimvero ſi diſſidium hoc eccleſiaſticum centum ferè annos duravit, ut idem notavit, qui poterat Gradenſis Antiſtes, princeps earum partium, adverſus Iuſtiniani vim Francorum ope defendi, qui nihil amplius in Italiâ imperii habuerunt, poſtquam à Narſete expulſi ſunt, & quidem eodem anno. Tametſi verò Franci perpaucos annos Venetæ Provinciæ quædam oppida tenuerunt, nunquam tamen penetraverunt in ipſa æſtuaria, propterea quod navigiorum copiam non habebant, neque rei maritimæ ullam operam dabant. Expulſis verò Francis Narſes quidem poterat, nihil tamen aggreſſus unquam conſtat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

at, licet Iuſtiniani edictum atque impe-
ium urgeret, Pelagius verò Pontifex non
ſtaret adverſus Paulinum Epiſcopum il-
m incitare, quemadmodum apparet
iis litteris, quas Sigonius recitat. Quæ
uſa Narſeti fuerit hujus ceſſationis, an
ligio aliqua, quâ fuerit deterritus, ut
onnulli volunt, an voluntas propenſa
ſtagnorum incolas, à quibus comiter
ceptus, adiutuſque fuerat, quando bel-
m Gotthis facturus in Italiam venerat,
m neutrum certò affirmare poſſim, in
edio relinquo. Hoc ſanè apparet certum
que perſpicuum, ſi tunc fuiſſent in Iu-
niani imperio ac ditione, quæ ſtagnis
ntinebantur, oppida vel inſulæ, aut
on auſuras refragari ipſius autoritati;
t facilè incolas ad parendum potuiſſe
digi per eos, qui nomine Imperatoris ad
bernacula ſederent. Sed liberi erant,
i tunc incolebant inſulas, quales nun-
iam non fuerunt, & licet Imperatorum
regum qui ſucceſſerunt, vel amicitiam,
l etiam fidem perſanctè colerent, non
men imperium ac dominationem pa-
ebantur, ſubjectorum more. Aliud por-
eſt amicitia, ſocietate, ac fœdere con-
ngi; aliud imperio contineri. Hi enim
bjectorum numero cenſentur, & re ve-
ſunt: illi verò ſunt liberi, ſuique ju-
, quamvis in amicitiâ, & fœdere non

raro

raro contingat, ut qui eſt inferior, in eo ſuam fidem obſtringat, ut ſuperioris majeſtatem comiter conſervet, quod ex Modeſtino & Cicerone notavit Bodinus ipſe cap. 6. ſuæ methodi Hiſtoriarum. Fieri quoque ſolet, ut qui viribus multùm ſupereminet, dominationem ſibi arroget in ſocium, aut vicinos, & finitimos, cujus admodum imbecilles atque exiguæ ſunt opes: ſed utrum verbo ſeu titulo tantum, an re ipsâ id efficiat, hoc permultum referre, quis non intelligit? Non enim falſa oſtentatione imperii, atque inani titulo, ſed vi dominationis oppreſſa deperit libertas. Eſto igitur (quod nequicquã probare nonnnulli ſtudent) ut Imperatorum & Regum aliquis, qui ſunt rerum in Italia potiti, ejus univerſæ dominationẽ, nomine ſibi vendicarit, ſicut etiam nonnulli totius Italiæ Reges à ſcriptoribus vocati ſunt, propterea quod tantilla pars tantummodo propriis legibus viveret, nunquam tamen ipſa res apparere potuit. Nam ſingularis Dei benignitas effecit, ut Inſulanos, & loci naturâ tutos, & dum ſua retinuerunt, à vi prorſus abſtinentes, quinimmò officiis & obſequio principes maximos proſequentes, dominatione atque imperio premere princeps nullus cogitaret, cum operæ pretium vix ſe facturum videret, immò verò amiſſurum, ſi vim
inten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

intentaret, quicquid acciperet à volenti-
bus obſequii & officii. Ita Gothorum
temporibus Gaſſiodoro petenti, ut ad o-
leum ac triticum, ex Hiſtriâ Ravennam
convehendum, mitterent navigia, nihil
ſe difficiles præbuerunt. Belliſarium ve-
rò, & Narſetem Iuſtiniani Duces non
ſolùm eximiè coluerunt, ſed etiam juve-
runt, propter amicitiam vetuſtam, & fœ-
dus, quod illis cum Imperatoribus ſem-
per interceſſit. Ex his igitur omnibus ma-
nifeſtè apparet, Inſulanos his primis annis
ſub nullius Imperium ac dominationem
ſubjectos, non plures quidem reſpublicas
particulares, ſed unius tantum habuiſſe
reipublicæ formam, eamq; adeo miſtam,
ut in militum magiſtro, ac tribunis ſingu-
lis, in eorum conſilio, ac denique in
omniũ ac ſingulorum congregatione ſpe-
ciem quodammodo, ac imaginem præ ſe
ferret ſimplicium formarum, ex quibus
coaleſceret, & unius, & paucorum, &
multorum. Reliquum modò eſt, ut de
pueritiâ quoq; nonnulla dicamus. A crea-
tione primi in Heracliâ Ducis, uſque ad
reipublicæ ſedem in Rivoalto firmatam,
circiter centum & decẽ anni effluxerunt:
hoc verò tempus pueritiam mihi reipu-
blicæ repræſentare quodammodo vide-
tur, cum quaſi vacillanti greſſu, & nutan-
te pede, modò Ducibus, modò Equitum

Dd magi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

magiſtris clavum tenentibus, ſenſim pedetentimque progrederetur, ut ad eam tandem, quam videmus, amplitudinem & majeſtatem perveniret. Primus itaque Dux creatus non alieno quidem beneficio, & conceſſu, ut nonnulli perversè ſcribunt, ſed eadem ratione & auctoritate, cunctis gentibus communi, quâ omnes propè reſpublicæ conſtitutæ ſunt, quàque multis ante annis liberi homines, ut Barbarorum injurias effugerent, in æſtuariâ hęc auſpicato congregati, tribunos & militum magiſtros ad benè ſecureque vivendum ſibi præfecerunt. Sicuti vero aſſerunt priſci annales, quâ de causâ Dux ipſe creatus; ita quænam ei fuerit tributa facultas, haud obſcurè teſtantur. Etenim poſt ea verba; *Dum apud inſularem Venetiam gentium multitudo copioſa in vico quolibet habitaret, Tribuni, & omnes Proceres, & plebei cum Patriarcha, & Epiſcopis, & cuncto clero in Heraclea his diebus pariter convenerunt, ut imminentibus damnis & periculis obviarent, & ſuæ provinciæ decus, & ſtatum proſperum in melius augerent. cum itaque Tribuni majores inſularum de prioritate diſceptantes ſibi ad invicem deferre vellent, Longobardi abſque reſiſtentia eorum fines pluries invaſerunt. Qua de re unanimiter decreverunt Ducem ſibi præeſſe.* Statim Ducis aucto-

auctoritas ſequitur ex Ducario jure, & lege, quam in nota xv ſuperius attuli, totidem fermè verbis expreſſa; *Qui ſcilicet, æquo moderamine populum ſibi ſubjectum gubernaret, jus & poteſtatem haberet in publicis cauſis, concionem advocandi, tribunos etiam & judices conſtituendi, qui in privatis cauſis jura tribuerent, &c.* Quo fit, ut Duce non precario, ſed propria vi, atque auctoritate creato, nihil omnino fuerit de priſtina libertate imminutum; Ducis verò facultate legibus circumſcriptâ, eadem fermè permanſerit miſta reipublicæ forma, quæ ab ipſis incunabulis fuit conſtituta. Illud tantum immutatum, quod Dux cùm habitu & inceſſu majeſtatem quandam regiam præ ſe ferret, unuſque eſſet, ad quem provocatio concederetur, propius aliquantò, quã olim tribuni, ad regale faſtigium accedere videretur. At cum in publicis rebus nihil eidem ultra tributum fuerit, quàm *concionem advocare*, non eſt, cur nonnulli ex hoc regium ſtatum inductum, reique publicæ formam ab omnibus ad unum converſam judicent, quod ſuperius etiam in eadem nota xv ſatis ſuperque à nobis oſtenſum eſt; ſed duo præcipuè, quæ iis temporibus acciderunt, clarius demonſtrant, quàm ſolis radii, cum ſudum eſt, eſſe ſoleant. Alterum evenit anno à Chriſto nato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

DCC XXV Vrſo III Duce: cum enim Paulus Italiæ exarchus Heracliam confugiens, Vrſi Ducis opem adverſus Longobardos flagitaret, velletque Dux ingenio ferox, bellique artibus inſtructus illico auxilium ferre, noluit tamen Veneta concio id ſtatuere, quod paulo poſt, Gregorio Pontifice maximo adhortante, frequentiſſimi concilii ſuffragiis decretum eſt. Hoc ſicuti ex annalibus noſtris cuicumq; eſt in promptu: ita Sigonius *de Regno Italiæ li. 3. anno 726*, etiam memoriæ cõmendavit his verbis, quæ non pigebit referre. *Paulus Ravenna pulſus, ſe ad Venetos Heracliam contulit, atque Vrſi Ducis auxilium imploravit. Hoc ubi Gregorius ſenſit, privatas injurias publicæ cauſæ poſthabendas ratus, ſtatim litteras ad Vrſum eundem miſit, atque eum, ut Paulum omni ope juvaret, hortatus eſt.* Litteræ adhuc exſtant in hæc verba conſcriptæ. *Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Vrſo Duci Venetorum. Quia peccato favente Ravennatium civitas, quæ multarum caput eccleſiarum eſt, à nefanda gente Longobardorum capta eſt, & filius noſter eximius Dominus Exarchus, apud Venetias, ut cognovimus,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

vimus, moratur, debeat nobilitas tua ei adhærere, & cum eo noſtra vice pariter decertare, ut ad priſtinum ſtatum ſanctæ reipublicæ, imperiali ſervitio Dominorum filiorumque noſtrorum, Leonis & Conſtantini magnorum Imperatorum ipſa revocetur Ravennatium civitas, amore ſanctæ fidei noſtræ. Lectis litteris Veneti Pontificis auctoritatem ſecuti, Paulum ſumma ope juvandum decreverunt, ac ratione rei gerendæ cum eo compoſita claſſem ornarunt, ſermone diſſipato, ſe adverſus Saracenos rogatu Imperatoris contendere ſtatuiſſe. His ita conſtitutis Paulus quaſi à Venetis repulſus, aliquot contractis copiis Imola acceſſit, & quaſi eam urbem premere oppugnatione vellet, ibi exercitum quam maximum potuit, comparavit, ac die cum Venetis compoſita, caſtris inde Ravennam verſus motis, urbem à terra repentè invaſit. Pridie vero Veneti, cum ſimulata in Orientem navigatione evecti è portu eſſent, nondum orto ſole in ancoris ſteterunt, atque eadem prope, qua Paulus, hora, claſſe ad littus appulſa, navales urbi milites admoverunt. Ad tantum tumultum exciti Hildebrandus & Peredeus, omnes qui ferre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

arma poſſent, ad mœnia properare, eaque præſentibus animis corporibusque tutari juſſerunt. Cum omnes haud aliter, ac juſſi erant, impigrè fortiterque feciſſent, haud ægrè hoſtes clara in luce ſcalis appoſitis mœnia ſcandere contendentes ſuſtinuerunt. Dum ad muros pugnatur, Veneti porta, quæ ad mare vergebat, effracta urbem intrarunt. Quare animadverſa Duces cum valido armatorum globo ſe objecerunt, ac prœlium atrociſſimum commiſerunt: quod cum per aliquot horarum ſpatium fortiter ſuſtinuiſſent, tandem ſuperveniente cum terreſtribus copiis Paulo circumventi acie exceſſerunt. Peredeus fugiens in Pineto occiſus; Hildebrandus vivus in manus Venetorum pervenit. Recepta urbe Paulus ſedem & præfecturam ſuam inivit. Veneti opera egregiè navata domum redierunt. Ex his præter Venetorum vires atque virtutem, apertum & manifeſtum eſt nō modò, quod diximus, *Venetos ipſos*, non Vrſum Ducem de Paulo ſummâ ope juvando decretum feciſſe: verumetiam id, non uti Imperatori ſubjectos, quod perverſi & malevoli homines pugnare audent, Exarchi juſſu; ſed uti liberos ſuique juris Chriſti fidelis, Pōtificis maximi ſuaſu, *& amore ſanctæ fidei noſtræ:* immò cum voces in vulgus ſpargerent, ſe contra Saracenos navigationem diri-

dirigere, id non juſſu, *ſed rogatu Imperatoris* dixiſſe. Quam modò vellem præfractam frontem, & os impudentiſſimum eorum inſpicere, qui Venetam rempub. eo temporis ſubjectam prædicare auſi ſunt. Alterum verò, quod eveniſſe ſuperius diximus; paucis poſt annis contigit: cum ſcilicet Vrſus, ipſe Dux, ingenti virtute, juſtâque gloriâ plenus, atque elatiori animo, quàm moderato reipublicæ Duci conveniret, Heracleæque patriæ plus æquo addictus, inconſulto, immò invito populo bellum adverſus Equilianos produceret, & militum delectum haberet. Id enim cum legibus adverſari, plurimumq; libertati officere, haud injuria viſum eſſet, à furenti populo interemptus eſt, quod in annalibus memoriæ proditum his verbis: *Ma volendo il Doſe col ſuo Conſoglio perſeverare nella detta guerra contra la volonta del Popolo eſſendo in piazza à ſoldar gente, il popolo ſi moſſe con furia, è l'amazzò: onde li tribuni per fuggire tal furia andorno à Malamocco:* id eſt, *Cum Dux cum ſuo concilio bellum invito populo producere vellet, eſſetq; in platea milites conſcripturus, populus impetu facto in eum irruit, atq; interfecit; quo factum eſt, ut Tribuni ad impetum fugiendum Metamaucum ſe reciperent.* Hinc præter libertatis ſtudium Venetorum animis innatum, cu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

jus cauſa fortiſſimum Ducem, & rebus geſtis clariſſimum occiſione occiderunt, illud etiam animadverſione dignum, Tribunos à primis Ducibus in concilium adhiberi ſolitos Duciſque concilium appellari; nullam tamen iis tributam facultatem belli inferendi, aut faciendi fœderis aut pacis conſtituendæ, ſed concioni reſervatam. Ducis vero patratâ cæde, cum perpetuus reipublicæ præſes majores ſibi ſpiritus ſumere videretur, quàm par eſſet, reique publicæ conduceret, annuum Magiſtratum creare libuit, qui præſideret, magiſtrumque militum appellari: quod ſicuti Inſulanorum auctoritatem oſtendit, preficiendi ſibi pro arbitrio, quécunque Magiſtratum vellent: ita reipublicæ formam ex tribus illi ſimplicibus temperatá nihil immutavit. Id enim magiſtro militum permiſſum, quod Duci conceſſum fuerat. Nec tamen diu annua poteſtas præfuit, quatuor poſt annis ad Ducem iterum creandum ventum eſt, cumque Duces iterum nimium ſibi arrogarent, diminuta eorum facultas à concione, duoque Tribuni ad cauſas adminiſtrandas adjuncti: nonnulliſque Ducibus conceſſum à populo, ut filios aut fratres ſibi ſocios atque collegas adjungerent. Nihil tamen magni ponderis atque momenti ſine concionis decreto à Ducibus atq; à tribu-

Tribunis ſtatutum eſt : immo vero cum Carolo Magno , adverſus Deſiderium Longobardorum Regem pro Romana Eccleſia bellum gerenti , auxilium ferre vellent, rem in Tribunorum concilio diu multumque agitatam, ad populi concioné denique relatam , & conſtitutam fuiſſe, Annales teſtantur : cumque Olivolenſis Epiſcopi creandi jus , pro rebus præclare geſtis , à Romano Pontifice paulo poſt impetraſſent , *Veneti , Clero ac Populo ad concilium convocato, Obelerium crearunt, qui à Duce*, pro ſuo Ducali jure, *inveſtitus , à Patriarcha conſecrationem accepit.* Carolus vero cum Nicephoro Orientali Imperatore fœdus percutiens , Venetorũ libertatem nullà ex parte imminutam voluit, quod Sigonius ipſe teſtatum reliquit *de Regno Italiæ* lib. IV. anno 402. quem ob id ſæpius auctorem laudo, quod ab iis etiam , qui ſunt Veneto nomini plurimũ infenſi, plurimum ei tribui, nec immerito animadverti. *Nicephorus*, inquit, *Imperio inito, rebus pariter conducere ſuis arbitratus, pacem cum Carolo habere , legatos ad Carolum , ad Solam amnem caſtra habentem, de feriendo fœdere miſit. Eos Carolus non benignè ſolum excepit, ſed etiam fœdere icto cum litteris domum remiſit , in eo fœdere illud nominatim expreſſum , ut Veneti inter utrumque imperium poſiti,*

liberi atque immunes, & ab utroque ſecuri viverent, & ſine moleſtia res ſuas in regno Italico poßiderent. Quod certè deberet malignis ac improbis impurum & ferreum os penitus obſtruere, dum Imperatoribus hiſce ſubjectam Venetam rempublicam fuiſſe contendunt. At Veneti poſt bellum Gallicum, de quo in nota XII ſatis dictum eſt, Imperii ſedem Rivum altum tranſtulerunt, Angelo Patriciaco Duce; hujus donationem Ioanni cuidam abbati ſancti ſervuli factam vidimus, in quâ Venetorum procerum, & populi nomen, præter Ducem, & filium collegam diſertè leguntur; nihil enim magni momenti ſine populi, ſeu concionis aſſenſu fieri, notiſſimum eſt lippis, ut ajunt, atque tonſoribus. Quod ſi, ut Bodinus ipſe lib. 1. cap. 8. docet, *in eo Principis majeſtas elucet, cũ populi tribus & ordines humili habitu ad Principem rogationes ferunt, nec ullam imperandi, prohibendive, nec ſuffragiorum poteſtatem habent; ſed Princeps arbitrio ſuo, ac voluntate omnia moderatur, & quæcunque decrevit, & juſſit, ea legum vim habent*; non video, cur ipſe lib. 6. cap. 4. *Venetorum Ducis principatum ante Sebaſtianum Zianum puram monarchiam* vocaverit; cum Venetus populus ſuffragiorum poteſtatẽ ſemper habuerit, atque imperandi, & prohibendi

bendi

bendi facultatem, Duceſque concionem convocare, & ad eam referre deberent; tantumque abfuit, ut omnia ſuo arbitrio & voluntate moderarentur, ut nihil ferè ſine ſuo concilio, nihil magni ponderis ſine concione ſtatuerint: leges vero nunquam niſi à concione ſancitæ fuerint: quod ſicuti hujus in reipub. pueritia, ſic deinceps in adoleſcentia obtigiſſe demõſtrandum eſt. Adoleſcentiam vero appellamus intervallum illud CCCLIII anorũ, quod inter Angelum Participacium Ducem, & Sebaſtianum Zianum interjectum eſt; quo tempore aliquanto major auctoritas Ducibus tributa, nunquam tamen ejuſmodi, ut regiam plane poteſtatem ſibi arrogarent: immo vero ſi aliquando quicquam ſibi aſſumerent, quod publicæ libertati obeſſe videretur, & in ſuſpicionem inciderent appetendi regni, aut oculis capti, aut in ſacra cænobia detruſi, aut vitâ privati affectatæ tyrannidis pænas luere cogebantur. Equidem ſatis mirari non poſſum quid iis in mentem venerit, qui ſcripſerunt Duces Venetos ante Sebaſtianum Zianum regalem auctoritatem habuiſſe. Leges enim his temporibus non à Duce tantum, ſed à proceribus atque populo conſtituebantur, quarum unam aut alteram exempli cauſa referre non pigebit, in quibus etiam priſca

Vene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Venetórum pietas eluceat. Anno à Chriſto nato DCCCLXIV. *cum mercatores Veneti*, uti verbis utar annalium, *lucri cupidi à piratis mancipia compararent, & transfretantes de eis commercium facerēt, huic manifeſto facinori Duces obviam euntes, unà cum Clero & populo Venetiarū piè decreverunt, ne quis de mancipiis commercium faciat, imponentes graves pœnas.* Anno vero XIII Petri Candiani Ducis, qui CMLIX creatus eſt, *Dux ipſe cum Vitale Patriarcha filio ſuo Marino Epiſcopo Olivienſi, & cæteris Epiſcopis, Clero, & populo Venetiæ, zelo fidei Catholicæ, cupientes etiam Imperatoribus Conſtantinopolitanis gratum facere, qui ad recuperandam terram ſanctam operam dare propoſuerāt, piè ſtatuerunt, ne quis ſubditus, vel fidelis Venetiæ audeat, vel præſumat mittere, vel differre ad terras ſeu loca Saracenorum arma, ferrum, lignamina, vel alia, cum quibus poſſint impugnare Chriſtianos, vel ab eis ſe defendere, ſub pœna centum librarum auri, Duci vel ſucceſſoribus applicanda: & ſi contra facientes non haberent, unde ſolverent, capitalem ſubire debeant ſententiam.* Quæ vero ad bellum ſpectabant, ſi celeritate opus eſſet, & res dilatæ perniciem afferre viderentur, à Duce tantum atque Tribunis, quos Ducis concilium appellant, conſtituebantur: ſi de

bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ello inferendo, de pace conficienda, aut
le feriendo fœdere decernendum eſſet,
Dux re cum Tribunis diligenter excuſsâ,
ad concionem referebat, quæ pro animi
rbitrio ſuffragia ferebat, & quæcunque
ellet, ſtatuebat. Quo factum eſt, ut cum
Narentari, Petro Tradonico Duce, Ve-
etorum finibus ignem & depopulatio-
em inferrent, *Dux*, ut referunt Annales,
*um ſuo concilio multas naves inſtruere
& armare decrevit, quibus Ioannes filius
ræfectus fuit, & victoriam habuit*: cum
ero Comaclenſes à Venetis defeciſſent,
nno à Chriſto nato DMXXXIII. *Dux
um ſuo concilio magnam cymbarũ claſ-
em armavit, Comaclum citò recepit, ibi-
ue arcem ædificandam curavit.* At O-
oneVrſeolo Principe, cum Veneti Pop-
oni Patriarchæ Aquileienſi, ob cladem
ontra fidem Grado illatam, vehementer
fenſi, urbem eandem repetere decreviſ-
ent, *Dux, & Patriarcha eò cum exercitu,*
t tradit Sign. lib. 8. de regno Italiæ, *non
opte conſilio, ſed populo ipſo jubente pro-
cti urbem invaſerunt, eamque primo ad-
entu, dedentibus cuſtodibus, receperunt.*
itali vero Michaële Duce cum claſſis
naxima adornanda, eique Imperator
ræficiendus eſſet, *congregata concione,*
t ſcriptum eſt in Annalibus, *in capel-
ſancti Marci Henricum Contarenum*

Epiſ-

Epiſcopum, & Ioannem Michaelem Ducu genitum, in duces exercitus elegerunt, & CC ferè navigiorum parato ſolo, à portu ſecedentes in Dalmatiæ fines profecti ſunt. Eadem ratione cum Dominicus Michaël reipubl. clavum teneret, *ad papam Calixtum, & Ducem Venetiæ Antiochenus, & Hieroſolymitanus Patriarchæ, & Balduinus II. Rex Hieruſalem legatos miſerunt petentes, ut ſicut neceſſitas exigebat, eis providerent, & auxilia neceſſaria ferrent: Calixtus etiam per ſuos nuntios Ducem ad hoc inducit, fideique vexillum illi tradidit. Dux igitur Chriſtianis compatiens, concione collecta in capella beati Marci de ſubſidio exhibendo Venetos exhortatus eſt, populi ergo collaudatione crucem aſſumunt, & CCC circiter galeas, & naves bellicas, & onerarias parare decernit*; tantum verò aberant Duces à Monarchia, quam Bodinus & alii nonnulli objiciunt, ut non ſolum id condendis legibus, paceque, & bello ſtatuendo: ſed in iis etiam, quæ ad agros publicos, vectigalia & ærarium pertinerent, cuncta ad concionis arbitrium agerentur. Etenim cùm Petro Tribuno Duce, Clodiæ civitati onera imponerentur, ea ſanè non Dux unus pro jure ſuo, *ſed ipſe cum ſuo concilio, & omnes totius Venetiæ majores, & minores conſtituerunt*, qui præter Du-

Ducem , & Iudices I tabulis publicis
ubſcripſerunt. Otho vero Orſeolus Dux
nno à Chriſto nato M I X cum novæ Ci-
itati ex pacto & convento , eadem ferè
nera ſubeunda decernerentur , non ipſe
nponere auſus fuit, ſed *unà cum ſuis ju-*
icibus concilio & populo Venetiæ; tabulis
ero ad I ſubſcripti ſunt. At cum Ioan-
es Maurocenus Monachus inſulâ, quæ
. Georgii appellatur, donatus fuit, Tri-
uno Memo Principe, id his ipſis verbis
tteris conſignatum eſt. *In nomine Dei*
alvatoris noſtri Ieſu Chriſti, anno ab in-
rnatione ejuſdem Redemptoris 982.
enſis Decembris vigeſimo, inductione un-
cima Rivo-alti. Quia tu Ioannes, Mau-
ceno Monachus, Religioni Chriſti tradi-
s, locum tibi aptum, & cæteris ſecutori-
s Chriſti, diu conſiderans petiſti, tibi &
ſteris Chriſto ſervituris monachis dari i-
c eſt Eccleſiam S. Georgii Martyris, quæ
mper fuit capella Beati Marci, titulus,
jus noſtri Palatii. Ideo nos Tribunus,
ei gratia Venetiæ Dux, motus tuis preci-
s, hortantibus & conſentientibus nobis
. Vitale egregio Patriarcha, ſimul cum
piſcopis noſtris, & cum primatibus ſeu
ajoribus, & populo Venetiæ, quorum ma-
us optimorum, ob firmitatis indicia ſub-
s adſcriptæ ſunt, aſſenſum petitioni tuæ
um ſucceſſoribus noſtris damus, eandem
Eccle-

Eccleſiam perpetualiter fieri Monaſterium, ad laudem omnipotentis Dei, & noſtræ Patriæ tuitionem, ita ut tu omnibus diebus vitæ tuæ monaſtico more vivas, catervam Chriſto ſervituram, juxta diſcretionem à Deo tibi traditam, ibi poteſtati tuæ ordinare debeas, ſine noſtra, vel ſucceſſorum noſtrorum, aut cujuſlibet hominis contrarietate, cum toto ædificio, libris, theſauro, & vinea ibi conjuncta, & paludibus, rebuſq; mobilibus ad eam pertinentibus; quia æquū eſt, Chriſto famulari deſiderantibus, libera in omnibus illi ſeruiendi tribuatur facultas. Quicquid autem tu ibi dederis de tuis facultatibus, aut ſi tu eam melioraveris, nullus in vita, vel poſt tranſitum tuum inde aliquid requirere præſumat; ſed in dominio ejuſdē Eccleſiæ, quam deinceps monaſterium perpetualiter manendi ordinamus, ſemper maneat ad ſuccedentium fratrum ſubſidium: verum ob minas, moleſtias, aut contrarietates à nobis, aut ſucceſſoribus noſtris ſibi inferendas præfatū monaſterium relinquere non debeas; ſed eum poſſidere, tenere, meliorare, & ad cultum divinum providere, juxta regulam Beati Benedicti, debeas ſine noſtra, aut ſucceſſorū noſtrorum, vel aliorum hominum contrarietate, ut dictum eſt. Poſt tuum vero tranſitum poteſtatem inde damus cum ſucceſſoribus noſtris Abbati, qui ibi per tem-

pora

pora fuerit, & cæteris fratribus, ut eorum ſit monaſterium per ſucceſſionem, & conſuetudinem, ſeu regulam cæterorum monaſteriorum Dei. Verum quia Eccleſia fuerat pertinens ad dominium Baſilicæ ſancti Marci, quæ eſt capella noſtri Palatii, & libera à ſervitute ſanctæ Matris Eccleſiæ, volumus, ut in eadem libertate ſemper conſiſtat, &c. Huic vero diplomati Dux ipſe cum Epiſcopis, & aliis ad CXXX ſubſcripti ſunt. Vitalis Michaël quædam reipubl. vectigalia ad annos XI vendidit; ſuperſunt litterarum monumenta in hæc verba conſcripta, ex quibus, quanta fuerit Ducis auctoritas, facilè conſtabit: *In nomine Dei, & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo quarta, menſis Iunii, indictione* XII *Rivo-alti. Si propriæ utilitati quicquid amare videmur, quæ ad communem ſpectant utilitatem, propenſiori ſtudio, vehementiori diligentia pertractare atque gubernare debemus. Quapropter nos quidem Vitalis Michael, Dei gratia, Venetiæ, Dalmatiæ, atque Croatiæ Dux, cum judicibus, & ſapientibus, atq; populi Venetiarũ collaudatione & confirmatione, cum noſtris ſucceſſoribus concedimus, atque damus vobis quidem Sebaſtiano Ziano partes duas totius mercati Rivo-alti, & Aurio Maſtropetro ſimiliter partes duas, Annano*

Quirino partem unam, Gratoni Dandulo unam, Tribuno Barozzi unam, Petro Memo unam, Ioanni Vaizo unam, Marco Grimano unam, Angelo de Bonaldo unam, item Aurio Aureo, & Leoni Faletro, & Petro Acotanto unam, de qua parte medietas eſt Auri Aurei; & alia medietas eſt inter Leonem Faletro, & Petrum Acotantum. Hunc igitur mercatum Rivo alti, & omnes reditus noſtri communis, quæ in Rivo alto ſunt, vobis concedimus &c. ab iſtis calendis Maij, uſque ad undecim annos completos. Hæc ideo vobis damus, quia de veſtro proprio havere noſtro communi in maxima neceſſitate conſtituto ſubveniſtis, videlicet marcas argenti mille centum quinquaginta inter vos omnes perſolviſtis, &c. Subſcripſit verò Dux, tres judices, & alii CIX. Quis verò regium ſtatum his Ducibus tribuere poteſt, qui cuncta *cum Iudicibus, & ſapientibus*, & quod caput eſt, cum ipſius Populi *collaudatione & confirmatione* faciebant? Neq; verò nomen Ducis cæteris præpoſitum Monarchiæ ſignum, immò verò quod minime ſolum, ſed concilio, ſapientibus, & populo præpoſitum fuerit, ejus quas diximus miſtionis, certiſſimum indicium eſſe debet. Quid? quod Vitalis Faletrus Dux, licet *proprio expendio*, ut annales loquuntur, *& pretio ædificaſſet à fundamentis caſtrum Laureti*, cum

cum id nonnullis incolendum concederet, non tamen ſine concilii, populiq; auctoritate id auſus eſt efficere. Supereſt monumentum hoc, in quo diſertè; *Vitalis Faletrus, Dei gratia Dux, unà cum Petro Baduario venerabili noſtro Patriarcha Gradenſi, & cunctis noſtris Epiſcopis, & judicibus, nec non cum nobilibus principalibus noſtris, & populo Venetiarum damus caſtrum ad perpetuum retinendum*, &c. atque onera imponit. Subſcripſit verò Dux, Iudices, & alii LVI. Neque ſolum in hujuſmodi rebus concilii aut concionis auctoritate & decreto opus erat, ſed cum legati reip. nomine creandi eſſent, *Dux cum Patriarcha, Epiſcopis, Clero, & Populo Venetiarum* eos eligebat: hi namque omnes Ioannem Contarenum, & Ioannem Dentem Diaconum delegerunt ad Ioannem Papam, & Othonem Imperatorem *in Synodo Romæ congregata, ubi viſis & diſcuſſis privilegiis Gradenſis Eccleſiæ definitione Synodi terminatum eſt, dictam Eccleſiam eſſe Patriarchalem, & metropolim totius Venetiæ*; quod fuit Petro Candiano Duce. Quod autem magis mireris, in rebus etiam parvi ponderis nihil Duces ſine concilio ſtatuebant, quod apparet ex iis, quæ de ſupplicatione Deiparæ Virgini decreta, anno à Chriſto nato MDXLII. cum Petrus Polanus reipub. præſideret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

deret, litterarum monumentis commendata ſunt, ut in tabulario Patriarchali videre eſt: *In nomine Domini, & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſecundo, menſis Februarii, indictione ſexta Rivo-alti, ſi ea quæ antiquitus, præſertim pro noſtræ Patriæ honore & utilitate, à Prædeceſſoribus noſtris proviſa, ac diligenti conſideratione ſtatuta ſunt, in ſua diſpoſitione conſervanda, & manutenenda continentur, inter cætera, quæ inde proveniunt, honor patriæ conſervatur, & augetur, diſsidium omne vitatur, ac nobis ipſis non modica quies confertur, ſiquidem, &c. Cumque nos Petrus Polanus, Dei gratia, Venetiarum, Dalmatiæ, atque Croatiæ Dux, & Ioannes Polanus, eadem gratia, Caſtellanus Epiſcopus, hujuſmodi diſsidium reſpiceremus, ne deinceps amplius fieret, operam dedimus. Congregatis igitur nobis in noſtro Palatio unà cum noſtris judicibus, & ipſis viris ſapientibus, qui præerant conſilio, qui hoc in tempore pro honore, & utilitate, ſeu & ſalvatione noſtræ Patriæ habebatur, quorum concilio Venetiæ populus obedire ſacramento eſt aſtrictus; ipſique honorem, & profitum, ac ſalvationem, & quietem noſtræ patriæ diligenter conſiderantes unanimiter dixerunt, & collaudaverunt, & nos prænominatus Petrus Polanus, Dei gratia, Venetiarum*

tiarum Dux, & Ioannes Polanus eadem gratia Caſtellanus Epiſcopus, confirmavimus Clero, & populo Venetiarum collaudantibus quod &c. Monumentum hoc, ſi quicquam aliud, miſtam reipub. formam non ſolum præ ſe ferre, ſed etiam clamitare videtur; in eo namque Dux, qui regis perſonam quodam modo ſuſtinet, ſe pro jure ſuo *concilium coegiſſe* teſtatur: concilium vero ex judicibus, & viris ſapientibus conſtare, *quorum concilio Venetiæ populus obedire ſacramento erat aſtrictus*, quid aliud repræſentat, quàm Ariſtocratiæ formam? Quod autem à concilio deliberatum fuit, id totius populi firmatum eſſe conſenſu, nonne popularem ſtatum demonſtrat? Hoc verò, niſi quid me fallit, quam longiſſime à purâ Monarchiâ disjunctum eſt. Vnum omittere non poſſum, quod in annalibus animadverti, antiquos Duces ne in matrimonium quidem peregrinam ducere auſos, ſine populi aſſenſu. Cum enim annales Othonis Vrſeoli Ducis nuptias referunt, hoc utuntur loquendi genere: *Hic Dux cum populi voluntate Græcam uxorem duxit, filiam Gettæ Vngarorum Ducis, & ſororem Stephani regis, qui pro ſancto habitus eſt.* Eant modo Veneti nominis hoſtes, & Regia prorſus poteſtate præditos prædicent eos, qui ne uxorem quidem ex animi

ſententiâ alienigenam ducere poſſent. Ius tamen dicebant Duces ipſi, judices pro arbitrio eligebant, à quibus provocare ad Duces cuicunque integrum erat; uno verbo, totam reipub. partem, quæ ad judicia ſpectant, ſoli temporibus illis tractabant. Sed cum omnia reip. proſperè proceſſiſſent, multis civitatibus in ejus ditionem & poteſtatem redactis, imperii finibus propagatis, ipsâque civitate mirum quantum auctâ & amplificatâ, multos creare Magiſtratus neceſſe fuit, de quibus in notis ad Contarenum & Iannotium ſatis dictum eſt. Non deſunt, qui Venetorum Duces ante Sebaſtianum Zianum non modò regali auctoritate præditos, quod hucuſque refellimus, ſed etiam Imperatoribus ſubjectos prædicent eo nomine, quod ab iis multa, ut vocant, privilegia obtinuerint. Sicut enim in fœdere à Carolo Magno cum Leone Imperatore innovato, *de libertate, immunitate, & quiete Venetorum* cautum fuit, anno à Chriſto nato D CCC XII ut refert Sigon. lib. 4. de Regn. Ital. ita non modò Carolus Craſſus *fœdus*, ut Sigonii verbis utar, *inter Venetos atque Italicos ſibi ſubjectos in quinquennium renovavit, anno* D CCC LXXI. & Vido Imp. poſt decennium Petro Venetiarum Duci, atque Hugo Rex Vrſo, anno CM-XXVII vetus privilegium *de tuta juſtaque*

rerum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

rerum ſuarum in regno Italico poſſeßione firmarunt; ſed etiam Berengarius II, anno CML, & Henricus IV, quem Germani ſcriptores V appellant, anno M C XI, & Lotharius III, M C XXVI fœdus inter Venetos & Italicos redintegrarunt, ac fines poſuerunt; quod etiam Henricus III fecerat, *qui in Marchiam cum veniſſet, Tarviſii fœdus cum Vitali Faletro Duce Venetorum renovavit, & filiam ejus è ſacro fonte ſuſcepit, & cum corpus ſancti Marci, nova condita æde inventum, variis miraculis vicinorum in ſe oculos convertiſſet, & ipſe Venetias adiit, atque urbem luſtravit, & reipublicæ deſcriptionem laudavit, & monaſteriis privilegia multa indulſit.* Ego verò ex his ipſis privilegiis nihil pro regio ſtatu, nihil adverſus priſtinam libertatem concludi poſſe exiſtimo. Nam quod iſti afferunt, Venetorum Ducibus, non reipubl. aut *communitati* inſcripta privilegia, id nullo negotio refellit priſca reipubl. conſuetudo, quam ad hanc ipſam diem conſtantiſſimè retinuit, omnia tractandi, atque adeo ſcribendi Ducis nomine. Cæterùm quis non videt, ex primo fœdere Caroli Magni cum Nicephoro non datam, ſed firmatam Venetorum libertatem, ut ab utroque Imperatore ſecuri viverent? Quis non intelligit id præcipuè cautum, ut ſine moleſtia res ſuas,

 ſun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

fundos ſcilicet, in Patavino, & cæteris Italicì regni partibus poſſiderent? Nonne teſtantur id ipſa verba? Cum vero Carolus Craſſus fœdus iciſſe dicitur inter *Venetos & Italicos ſibi ſubjectos*, nonne Venetos ab iis, qui ſubjecti ſunt, diſtinguit, atque minimè ſubjectos oſtendit? Quid tandem alii ſibi volunt, qui *de tuta juſtaque rerum ſuarum in Italico regno poſſeſſione* privilegium confirmant, quàm idem tribuere, quod Carolus Magnus, ut ſcilicet fundos ſine moleſtia in continente poſſiderent? Multa poſſem privilegiorum fragmenta in medium proferre, ex annalibus noſtris collecta; ſed cum omnia ferè eadem tribuant, ſatis erit Henrici IV, qui à Germanis V dicitur, privilegium, quod integrum ad manus meas pervenit, transſcribere, ut nemini liceat impoſterum tam abſurda & inepta objicere, quàm ea ſunt, quæ nequiſſimi homines fingunt, & ſomniant.

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Henricus, Divina favente Clementia, Quintus, Romanorum Imperator Auguſtus. Quoniam ſtabilem Chriſtianorum Principum charitatem operari plurima bona, ad multorum utilitatem, evidenter novimus, & virorum ſapientes, & diſcretos Rectores regnorum ſuorum, notos habere ſemper & amicos curavimus. Ordelaphum Faletrum Dei donis Chriſtianum, & clarum

rum

um Ducem Veneticorum, quem luce ſa-
ientiæ, & totius honeſtatis ubertate prædi-
abiliter pollere, manifeſtum eſt, habere no-
um & amicum ad decus Imperii noſtri
abilitate perpetua decrevimus, ad cujus
i perpetuam confirmationem hoc, quod
pſe Dux vir ſapiens & honeſtus, fieri ex-
udibiliter poſtulavit à nobis, conſilio no-
rorum Principum digna poſtulatione im-
etravit. Hac igitur ratione tantæ dilectio-
is uniti, noſtram utrinque caritatem ra-
ionabiliter obſervavimus, & in multis
agniſq; negotiis, publicis ac privatis, ejus
nceram dilectionem, & præclaram ſapien-
am imperio noſtro & nobis, noſtriſq; fideli-
us utilem exiſtere probavimus, & quia ip-
us rei evidentia, & ſapientum judicio ſa-
ens ac diſcretus ipſe Dux Venetici Regni
ector exiſtit, & egregia voluntas, & puræ
lectionis exhibitio, quam ſemper erga nos
abuit, & noſtrum imperium, eum nobis in
nnibus commendabilem exhibuit, dignus
us, & honeſtus interventus apud noſtram
nperatoriam Majeſtatem, locum chariſ-
i amici & viri ſapientiſſimi venerabili-
r obtinuit. Igitur ob ſinceram, & venera-
lem ejus dilectionem veræ charitatis vin-
ulis aſtrictam, quicquid ipſe Dux, & Ve-
etici Ducatus Eccleſiæ, & Populus, retro
r tringinta annos, imperii noſtri poteſta-
, ſecundũ quod in præcepto noſtri patris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

& noſtrorum prædeceſſorum, Regum, & Imperatorum continetur, & pacto Othonis Imperatoris legitur, juſtè, & legaliter habuit, & tenuit, per hanc noſtram Imperialem paginam renovamus, atque confirmamus. Hujus autem rei internuntii inter nos & prædictum Ducem noſtrum chariſſimum amicum, viri nobiles extiterunt, Vitalis Faletrus ejus conſobrinus, Morecenus, & Stephanus dilectus ejuſdem Ducis Capellanus & Cancellarius, atque Vrſo Iuſtinianus vir illuſtris, non quod iſtorum gratia vel cujuſlibet alterius hoc faceremus, ſed ſolummodo dulci charitate Ducis chariſſimi noſtri, cui indiſſolubiliter uniti ſumus, prout dictum eſt. Hoc egimus ita quidem ut pars parti nil malignum, aut injuſtum, ſed ſemper quod rectum eſt, in omnibus rationibus rebuſque facere præſumat. & ſi, quod abſit, aliqua malitia vel læſio inter partes commiſſa fuit, per hujus fœderis decreta tegatur, ac facta ſatisfactione à rebelli & transgreſſoria parte ad pactum obſervandum, hæc ſeries fœderis inviolabiliter ſemper maneat, per cuncta annorum curricula remota contradictione vel impugnatione tàm noſtra, quàm noſtrorum ſucceſſorum omnium; quia injuſtum videtur, ut aliquis vel ſuis, vel aliis æquis ſanctionibus oppugnare nitatur, & ut maxime ac ſpecialiter notentur vicini populi,

tam

ìm ex noſtro Imperio, quàm ex prædicto Ducatu Venetiæ, à quibus omnimodo hanc actionis inſtitutionem obſervandam eſſe ecrevimus. Hi ſunt ex noſtro ſcilicet Ju-, Papienſes, Mediolanenſes, Cremonenſes, ucenſes, Piſani, Genuenſes, Placentini, errarienſes, Ravennates, Comaclenſes, lorentini, Aritminenſes, Piſaurienſes, enſenatenſes, Ianenſes, Senogalienſes, Anonenſes, Humanenſes, Fermenſes, Eporienſ, Veronenſes, Monteſicenſes, Gautlenſes, incentenſes, Paduenſes, Tarviſienſes, Ceetenſes, Forojulienſes, Hiſtrienſes, & cuni de noſtro Italico regno, ſive qui modò unt, ſive qui impoſterum futuri ſunt. Ex radicto verò Ducatu Venetiæ ſunt Rivoalus, & Metamaucenſes, Cluienſes, Paleſthienſes, Caputargolenſes, Brintellenſes, Lauetenſes, Babienſes, Murianenſes, Maioríenſes, Torcellienſes, Amianenſes, Buriaetes, Conſtantienſes, Aquilienſes, Capronſes, Civitatinenſes, Finenſes, Gradenes, & cuncta generalitas populi Venetiæ, ive qui modo ſunt, ſive qui futuri ſunt. onfirmamus itaque Venetiorum fines à neine noſtrorum inquietari, invadi, vel inorari debere; ſed liberè, & abſque ullo mpulſu, quæ retro ab annis poſſedere triinta, deinceps poſſideant. Proprietates veo, & prædia, quæ habere videnter tàm ipſe Dux, quàm ſuus Patriarcha, nec non &

Epiſcopi,

Epiſcopi, Abbates, & Eccleſiæ ſanctæ Dei, & reliquus populus Venetiæ ſibi ſubjectus, infra poteſtatē imperii noſtri, ſive in campis, ſive in domibus, pratis, ſilvis, vineis, paludibus, ſalitis, ſationibus, piſcationibus, & cæteris poſſeſſionibus, quietè poſſideant, abſque cujuſquam inſultantis machinatione, aut læſione, ſive ſiniſtra quapiam tergiverſatione: ita ut nemo contrarietatem eis facere præſumat, nec etiam venationem, aut populationem, ſine eorum licentia exerceat, neque violentiam ibì reſidentibus inferat. Neque aliquam navim ipſorum Veneticorum in aliqua noſtri imperii parte periclitantem prædari, ſeu hominibus naufragium patientibus aliquam controverſiam inferre præſumat; quod ſi qui fecerint, componant centum libras auri puriſſimi illis, quibus injuriā facere præſumpſerint, & res ejus dominio poſſidentium mancipentur, & quietè liceat poſſeſſoribus illas tenere ac frui: quod ſi excurſus inter partes factus fuerit, perſona ipſa, quæ in capite fuerit ad eandem malitiam faciendam, infra ſexaginta dies tradatur, & omnia, quæ fuerint ablata, in duplum reſtituantur. Quod ſi ipſum duplum compoſitum non fuerit, vel ſi ipſa perſona tradita non fuerit infra dies ſexaginta, ut dictum eſt, tunc per unamquamque perſonam, quæ ipſam malitiam perpetravit, componantur auri

ſolidi

ſolidi quingenti. Si furtum inter partes factum fuerit, duplum reſtituatur. Si ſervi, aut ancillæ inter partes confugerint, cum omnibus rebus, quas ſecum detulerint, reddantur, & Iudex, qui ipſos fugitivos reddiderit, accipiat pro unoquoque ſingulos ſolidos auri: ſic tamen ut ſi amplius requiſit, per ſacramentum idoneum dominus illorum ſatisfactus ſit. Si vero judex, vel alius ipſos fugitivos ſuſceperint, & eos reddere negaverint, & exinde fugerint, tunc pro unoquoque fugitivo componat auri ſolidos ſeptuaginta duos. Quod ſi dubium fuerit, & denegaverit judex, vel auctor loci illius, in quo ipſi fugitivi requiruntur, tunc præbeant ſacramentum duodecim electi, quod ibi nec ſuſcepti fuerint, nec illos habeant, nec in conſcientia illorum ſint, nec aliquas res eorum ſecum habuerint. Si autem hoc diſtulerint facere, poſt primam & ſecundam conteſtationem, præſentia teſtium per pactam juſsionem judicis ſui, liceat ei pignorare hominem de ipſo loco, ubi cauſa requiritur, ita tamen, ut ipſum pignus prius peracta juſtitia per integrum reddatur, & nullatenus liceat alicui pignus accipere per alia loca, niſi ubi fugitivi, aut cauſæ requiruntur. Et ſi pignoratio pervenerit, non præſumat alia pars pro pignore aliam pignorare, ſed expectet uſque ad audiendum cauſam, ita ſanè ut cauſæ

in ſex menſium ſpatio fiant, & ſint finitæ, reddens prius quod ex judicio condemnatus fuit, & pignus ſuum recipiat. Nam ſi quis de alio loco pignus tollere præſũpſerit, aut ſine cauſa tulerit, aut aliquem pro pignore pignorare præſumpſerit, in duplum quod tulerit, reſtituat; ſi vero equi, vel equæ, aut armenta, aut alia quadrupedia fuerint furata, in duplum reſtituantur: Si ipſa erraverint, modis omnibus reddantur. Quod ſi poſt primam & ſecundam conteſtationem minimè reddita fuerint, tunc pignoratio fiat de loco, ubi requiritur, uſque dum pars parti ſatisfaciat, & poſt ſatisfactionem reddantur ipſa pignora. Et hoc ſtatutum eſt, ut ſi fugitivus, ſeu res reddita fuerint, vel ſi per ſacramenta ſatisfactio adimpleta fuerit, modis omnibus pars parti ſecuritatem faciat. Si quis vero extra memorata capitula pignorare præſumpſerit, cauſam perdat, & quæ tulerit, reſtituat. Negotia autem inter partes fiant; & liceat dare, & accipere, quicquid inter eos convenerit, ſine aliqua violentia vel contrarietate, ita ut æqua conditio utrarumque partium negotiatoribus conſervetur. De ripatico autem ſecundum antiquam conſuetudinem, pars parti obſervet omnem quadrageſimã, & licentiam habeant homines ipſius Ducis ambulandi per terram, ſive per flumina totius Regni noſtri; ſimiliter & noſtri per mare,

are, & per ſlumina uſque ad os, & non mplius. De hoc convenit, ut ſi qua læſio in-r partes evenerit, legati non detineantur vero detenti fuerint, relaxentur & com-nantur eis ſolidi trecenti, & ſi, quod ab-t, occiſi fuerint, componantur parentibus rum pro ipſis ſolidi mille, & ipſa perſona adatur in manibus ipſorum. Si quis in-r partes cauſam habuerit, vadat ſemel l bis cum epiſtola judicis ſui: ſi ei juſtitia inimè facta fuerit infra dies 14, ſi ipſe mo unde juſtitia requiritur, infra ipſum cum fuerit, infra dies ſeptem licentiam beat pignorandi: Iudex qui ipſo tempore dinatus fuerit infra cauſam ſuam, antum ipſum debitum erit, & ipſum pi-us uſque ad prænominata notet: quod ſi te ſteterit ipſum pignus, componantur ſo-li duodecim, cauſa manente, & pro eo ite-m pignoratio fiat, ubi potuerit in fini-s, ubi cauſa requiritur: Si tamen ubi ju-cium ambabus partibus annunciatum erit, reſidentibus duobus de utraque par-de loco ubi cauſa requiritur, quod ipſi terminaverint per evangelium, pars par-ſatisfaciat. Addimus autem, ut ſi quis micidium perpetraverit, modis omnibus ſe, & quanti mixti fuerint in homicidio, ati tradantur. Quod ſi factum non fue-, pro unaquaque perſona componantur ri ſolidi 300. ſimili pœna decernimus

damnan-

damnandum eum, qui in communibus tumultum populi excitans homicidiũ perpetraverit: quod ſi tumultus ſine homicidio, aut plaga ſedatus fuerit, componat pro excitatione ſolidos auri 300. Si aliqua pignoratio in ſylva fieri debuerit; ſine homicidio fiat, & ſi, quod abſit, homicidiũ factum fuerit, pro libero homine componantur auri ſolidi 300, & pro ſervo 50, & ſi plaga facta fuerit, ut non moriatur, pro libero homine ſolidi 50, pro ſervo 30. Statutum eſt, ut in rebus ſacrarũ Eccleſiarum Dei nullus pignerationem faciat, excepto ſi cum ſacerdotibus cauſas habuerit, & ante compellatio fiat ſemel, vel bis; nã qui aliter præſumpſerit, duplum componat, & ſi neſciens pignoraverit, præbeat ſacramentum, & ſit ſolutus, pignuſq; ſalvum reſtituat. Et hoc ſtetit de capulo, quod Rivoaltenſes, Olivolenſes, Metamaucenſes, Albinenſes, Torcellenſes, Amianenſes fecerunt retro ab annis 30, habeant licentiam faciendi ſecundum antiquam conſuetudinem, ſive per flumina, ſive per mare. Equileienſes vero capulari debent in ripa ſancti Zenonis, uſque in foſſam Metamauci, & Gentionis, ſecundum conſuetudinem, & omnem arborem vehere cum carro, aut ad collum, quantum ſibi placuerit, & habeant licentiam pecudes in ipſis finibus paſcere, vel pabulari. De finibus Civitatis Novæ dicimus, ut terminatio, quæ

à tem-

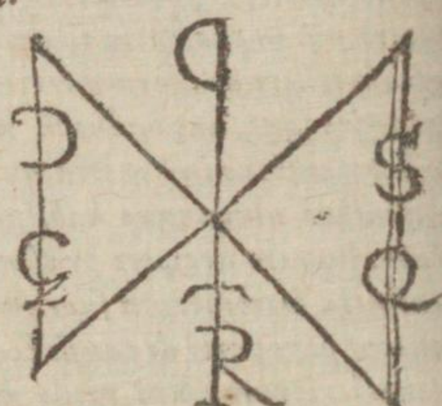
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

à tempore Liviprandi Regis facta eſt inter Paulucionem Ducem, & Marcellum magiſtrum militum, deinceps manere debeat, id eſt, de plave majore uſque in plavem ſiccam, peculium quoque & gregem cum ſecuritate paſcere. Capriani vero in ſylva Forojuliana, ubi ſemper capulaverunt, capulare debeant; ſimiliter Gradenſes ſecundum antiquam conſuetudinem in ſylvis Forojulii capulum faciant. Confirmamus etiam Lauretum, ut quantum aqua ſalſa continet, ejus ſubjaceat poteſtati. Et nullus Princeps, vel pauper aliquem Veneticorum diſtringere, aut legem facere de aliqua Veneta ſubſtantia, aut ad placitum ducere, niſi in præſentia illorum Ducis, aut fotrum tollere de illorum terris, quæ in noſtro regno ſunt, aut bannum mittere, tàm de habitantibus in Venetia, quam de illorũ hominibus ubicunque habitantibus juſtitiam aliquam accipere præſumat, niſi in præſentia Dominorum ſuorum. Confirmamus, ut pars parti de cauſis Eccleſiarum & monaſteriorum omni modo juſtitiam faciat. Volumus, ut pro una libra denariorum, ab uno homine ſacramentum, & ſi uſq; duodecim libras denariorum, Veneticorũ duodecim electi juratores addãtur. Nam ſi ultra duodecim libras quæſtio facta fuerit, juratores ultra duodecim non accedãt. Statuimus etiam de pignoribus, quæ inter

partes poſita fuerunt, illi tribuatur arbitrium jurandi, qui pignus habuerit, ſoli, ſive electio. De auctionibus verò ſimili modo agatur.

Si quis igitur Dux, vel Marchio, Comes, Vicecomes, aliquave magna perſona hujus noſtræ Imperialis paginæ violator extiterit, quod minimè futurum credimus, ſciat ſe compoſiturum libras auri optimi mille, medietatem cameræ noſtræ, & medietatem Duci Veneticorum; quod ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus obſervetur, ſigilli noſtri impreſſione hanc paginam manu propria corroborante juſſimus inſigniri.

Signum D. Henrici V. Rom. Imp. juſtiſſimi.

Brucardus Cancellarius, & Monaſterienſis Epiſcopus, vice Alberti Archicancellarii Moguntiæ ſedis electi recognovit. Datum XI *Kalend. Iunii, indictione quarta, anno Dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo decimo primo, regnante Henrico V, Imperante primo, ordinationis ejus*

XI,

1. *Actum eſt Veronæ in Chriſto feliciter. Amen.*

Nihil igitur antiquius habuerunt Duces noſtri à Caroli Magni temporibus uſque ad hæc tempora, de quibus agimus, quàm ut Veneti res in regno Italiæ poſſeſſas retinerent, ad quaslibet ripas & littora naves applicare poſſent, atque in cunctis civitatibus imperio ſubjectis gratis atque tutò negotiarentur. Quæ cuncta, & alia multa ſicuti non gravatè, immò gratuito ab Henrico obtinuerunt, ita ab aliquo Imperatorum, & Regum, qui Othonē præceſſerant, non niſi *aureo pallio ſoluto* conſecutos nullus nego. Sed qui ob id libertatem amiſſam ſubjectamque imperatori fuiſſe rempublicam ſcribunt, nihil aliud quàm improbitatem ſummam, ac ſummam inſcitiam produnt, qui nullas viderint fœderis tabulas, quibus ſæpiſſimè maximi principes, & nullius alterius poteſtati ſubjecti, levioribus etiam de cauſis, non paribus modo principibus, ſed longè inferioribus ex pacto & convento aliquid ſolvunt. Henricus autem Veneto nomini propenſus, anno à Chriſto nato MCXVI menſe Martio Venetias profectus, atque honorificè habitus, urbis ſitu, ædiumque decore, quæ diligenter inviſit, mirificè delectatus, votis Sancto Marco ſolutis, & monaſteriis, *poſ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

feſſionibus regni auctis diſceſſit. Etenim nõ ubi ſubjicere ſed promovere, & ad cœlum ferre curabant Reges, & Imperatores magnanimi, medio mari natam urbem, ut contra hoſtium injurias libertatis domicilium æternum eſſet. Quæ maritimæ rei ſtudio addicta, ingenti totius Italiæ commodo, non modo ſtrenuam negotiationi operam daret: ſed etiam Saracenis ſemel atque iterum navalibus copiis devictis, ingenti claſſe in orientem miſſa ad Chriſti ſepulcrum recuperandum, Gallis & Vngaris intra æſtuaria animoſè & fortiter repulſis, Italicam virtutem, & gloriam ubique præ ſe ferret: adeoque cunctis belli & pacis artibus inclareſceret, ut ei jam civitates ſe ſponte ſubjicerent, & ſoluto quotannis tributo deditionem facerent. Sed hæc hactenus adoleſcentium juventus conſecuta eſt, quæ à Sebaſtiano Ziano ad Marinum Georgium Ducem uſque provecta C XXXI annorum ſpatio comprehenditur. Bodinus & alii, qui ſuperiores Venetorum Duces regali auctoritate præditos autumant, quod nos ſuperius argumentis firmiſſimis & evidentiſſimis redarguimus, reipubl. quoque formam hoc tempore immutatam ſcripſerunt, atque ab uno ab omnes converſam, longe tamen opinione falluntur. Quemadmodum enim multa de priorum in-

inſtitutis circa Ducem, multa circa concilia immutata ſunt, pro temporum conditione & reipubl. amplitudine; ita nihil omnino innovatum eſt, quo miſta, quam attulimus, reipublicæ forma diſſoluta fuerit. Ducum ſanè auctoritas non ſemel imminuta, & certis legibus circumſcripta, ut à finibus regiæ poteſtatis quam longiſſimè abeſſet; eorumque eligendorum ratio, qui olim à populo non ſine maxima rerum perturbatione, porrigenda manu, fundendoque clamore creari ſolebant, variata fuit, eligendique facultas ad paucos tranſlata. Duo ſunt, quæ Ducis auctoritati plurimum detraxerunt, Tribuni, ſive Conſiliarii ſeni, qui ei ſemper aſſiderent adjuncti, & multi Magiſtratus inſtituti, cum reipubl. finibus propagatis, & civitate mirum quantum amplificatâ, Dux ipſe & judices cunctis muneribus pares eſſe non poſſent. De Conſiliariis annales ita loquuntur. *Hujus Ducis initio ordinatum eſt, ut ſex conſiliarii de novo eligantur, qui cum Duce ſemper adeſſe debeant ad regimen exercendum.* Magiſtratus vero multi conſtituti; Iuſtitiarii primò, quibus annonæ & rei cibariæ cura commiſſa. Advocatores Communis, Iudices petitionum, & alii, ut anno M CC LXVII in ducario jure de his omnis mentio facta fuerit. *Con-*

ſiliariis, Iud. proprii, Petitionum, Forenſicorum, Examinatorum, Procuratorum, de Mobili quatuor procuratoribus ſancti Marci, Advocatoribus Communis, Conſulibus, Superconſulibus, Quinque de pace, Dominis de nocte. Quod verò caput eſt, ipſa lex ſive jus Ducarium, quod antè multis plebiſcitis diſperſum & incertum erat, in unum coactum, & rectè diſpoſitum, & ordinatum, electis Ducibus proponi cæptum eſt, qui conceptis verbis ab eo ſe ne tranſverſum quidem unguem diſceſſuros jurejurando firmarent: & IIII viri electi, qui Ducis auctoritatem, prout reipub. expedire judicarent, novis rogationibus corrigerent, Ducis autem electio à concione ad XII viros primò deducta eſt. *Etenim ante Ducis hujus,* Sebaſtiani ſcilicet Ziani *creationem, Primarii civitatis ſtatuerunt ad evitanda ſcandala, ut per ſquitinium eligerentur* XXIV *ex majoribus civitatis, qui remaneant* XII, *his vero detur ſacramentum de eligendo Duce optimo, poſito amore & odio, qui per octo ſuffragia proſpera eligatur; & hæc deliberatio fuit laudata in publica concione.* At in creando Aureo Maſtropetro à XII ad XL viros ventum eſt. *Nam Veneti de convaleſcentia Ducis penitus deſperati, electionis proceſſum utilem ſibi cognitum ſubtilius elimantes ſanxerunt, ut quatuor viri, providi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

vidi eligendi quadraginta alios nominarent, per quorum majorem partem electus Dux ab omnibus haberetur, qui omnes quadraginta jurent ad ſancta Dei Euangelia, coram omnibus, quod precio, precibus, odio, & amore omiſſo illum eligerent in Ducem, quem ad hanc dignitatem cognoſcerent potiorem. Verum cum electores pari ſuffragiorum numero Iacobum Teupolum, & Marinum Dandulum Ducem creaſſent tanta conſtantia, ut nullis artibus de ſententiâ dimoveri poſſent, quo factum eſt, ut ex populi decreto res ad ſortem revocata fuerit, ſortiſque beneficio Theupolus Dux renunciatus, ne imposterum aliquid tale accidere poſſet, *Veneti cives ſanxerunt, quod electores ſint* XLI, *& ſicuti Dux à majori parte* XL *electorum eligebatur, ita nunc per majorem partem* XLI *eligi debeat, & electus juramentum praſtet.* Cum vero electores ſine ulla ſuſpicione fraudis creari deberent, neque tanta res ſorti omnino committenda videretur, novam quandam atque ſubtiliſſimam eorum eligendorum rationem Veneti conſtituerunt, quam adhuc retinent. *Etenim Conſiliarii, & cap. de* XL *Rectores Venetiarum, cum majori concilio & collaudatione populi, formam electionis futuri Ducis ſubtilius elimantes ſanxerunt, quod defuncto Duce & ſepulto, vocetur*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tur majus Concilium, & capta parte de eligendo futurum Ducem, immediatè fiat electio de quinque probis viris, qui diligenter debeant examinare promiſſionem, & commiſſionem Domini Ducis, & facta examinatione corrigere, & addere id, quod viſum fuerit corrigendum, & addendum; & accepta probationem in majori concilio, de eo quod ipſi ſtatuerunt, & correxerunt, deveniant poſtea ad electionem, & quod minores annorum XXX completorum his conſiliis intereſſe nequirent. Et quod congregato concilio numeratiſque omnibus, tot ballotæ de cera ponerentur in uno capello, quot eſſent illi de conſilio, & in triginta cedula intercluſa eſſet, in qua ſcriptus foret elector; & illico per nomina ſingulorum per texeram venientium ad capellum infans unus extrahat unam ballotam, quæ detur uno Conſiliario aſſiſtenti, & unuſquiſque, cujus nomine accepta fuerit ballota, cameram introeat, uſque ad perfectionem numeri prælibati XXX; & tunc in capello ponantur 30 ballotæ, & in novem ex ipſis ſit cedula cum inſcriptione incluſa; & illi novem, quorum nomine exceptæ erunt ballotæ cum ſcriptis, reliquis ſecedentibus, in camera debeant remanere. Et ipſi per ſeptem ad minus eorum inconcordium eligant 40 qui eodem modo ſortialiter remanere debeant in XII; qui duodecim per novem

vem eorum ad minus inconcordium 29 prudentes homines eligant per antedictum modum, qui ſortialiter remanere debeant in novem, qui novem per ſeptem ad minus eorum inconcordium 45 providos viros, ex quibus poſtea undecim remanentes, per novem ad minus concordes XLI notabiles viros eligere debeant; qui XLI per vigintiquinque eorum ad minus in concordia futurum eligent Ducem: ita tamen quod in aliqua electione non poßit eſſe, niſi unus per prolem, & ſic per antedictum modum Dux fuerit procreatus. Et quod Conſiliarius junior, antequam procedatur ad electionem, ire debeat in Eccleſiam ſancti Marci, & facta oratione primum puerum parvulũ, qui ei obviaverit, accipere debeat pro extrahendo ballotas, & ſit ballottinus futuri Ducis. Igitur Dux Venetæ reip. ut ſemper fuit non natus, ſed lectus eſt (at majori curâ, & artificioſius eligi nihil mutat reipub. formam) quamque ſemper habuit auguſtam principis ſpeciem, eandem adhuc retinet habitu, inceſſu, ſella, & iiſdem omnibus, quæ ſuperius attuli, dignitatis inſignibus, tantaque dignitate & auctoritate, ut repræſentet quodammodo, non re ipſa obtineat regiam facultatem, & eadem ferè permaneat, quæ ab ipſo urbis initio inſtituta fuit, miſta reipublicæ forma. Hoc vero ſicuti ex iis,

quæ Ducem attingunt, certiſſimum eſt, ita ex iis, quæ ad concilia & concionem pertinent, multo ſane exploratius erit. Vidimus conſiliarios ſenos Duci adjunctos Tribunorum loco, quos olim eadem auctoritate binos, & poſtea quaternos creatos ſuperius oſtendimus. Hi minoris concilii nomen, quod olim Tribunis fuerat, retinuerunt, quod ex Ducario jure Maurini Mauroceni Ducis perſpicuũ eſt. *Si autem ſex conſiliarii minoris concilii erunt concordes cum majori parte concilii majoris*, &c. nunc vero id concilium minus Dominatio vocatur. Sapientes olim ad Ducis arbitrium convocabantur, qui pro re nata x, aut xx proceres in concilium adhibebant, id vero cùm maximo emolumento rebus publicis eſſet, factum eſt, ut in bello, in fœderibus, aut pace tractãda ſapientes viri à majori Concilio eligerentur, qui Duci atque Conſiliariis aſſidentes, rem aliquando probe diſcuſſam ad concilium referrent; aliquando vero pro voluntate & arbitrio terminarent. Hinc ſæpe legimus: *Decretum eſt, ut facta inſtantis belli per Ducem, & Conſiliarios &* xx *ſapientes nobiles viros debeat agitari.* Ex iis, prout credo, originem traxere ſapientes illi, qui magni Concilii continentis, & ordinum nomine à ſenatu creati, Duci atque Conſiliariis in

in excelſo Principis collegio aſſidere ſolent. Concilium Rogatorum à Ducibus inſtitutum eſt, qui cum res magni ponderis atque momenti tractanda eſſet, ſeniores & prudentiores reipublicæ proceres, ut adeſſent, atque in commune conſulerent, rogabant, quod cùm uſu rerum edocti reipublicæ ſalutare cognoviſſent, Veneti cives perpetuum conſtituerũt. Hujus concilii nomen anno à Chriſto nato MCCLIII legimus in publicis tabulis. *Capta fuit pars, quod qui à modo in antea iverit reipublicæ cauſa, ultra Trontum, vel ultra Alpes, vel ultra Iadram, vel ultra Forum Iulium, vel etiam aliqua occaſione dictos confines pertranſiverit, quocunque modo vadant, ſint foris de omni officio, & etiamſi de concilio Rogatorum eſſent, ſint foris de ipſo concilio:* quod tamen Rogatorum nomen in annalibus multo ante legiſſe memini: Anno tamen MCCLXXV decretum eſt, ut *in majori concilio eligeretur eodem modo, & eadem forma, qua eliguntur* XL, *etſi concilium contra ſit revocatum.* Non tamen erat concilium hoc ea auctoritate, qua modo fulget, ſed cum à majori concilio multa Duci, Conſiliariis, Rogatorum & XL-virali conciliis delegarentur his verbis; *Capta fuit pars, quod illud, quod D. Dux & Conſiliarii, cum conciliis rogatorum, &* XL *fecerunt, &*

facient

facient ſuper facto D. Patriarchæ, ſit firmum, ſicut factum eſſet per majus concilium: vel, Capta fuit pars, quod D. Dux, & Conſiliarii cum concilio Rogatorum & XL poßint, & debeant videre ſuper facto Cretæ, & illud quod inter eos capietur, ſit firmum; & ita debeat obſervari, ſicut factum eſſet in majori Concilio. Cumque id frequentiſſimè fieri contingeret, placuit tandem quæ ſingula mandari ſolebant, univerſa committi; concilium verò, Senatus etiam nomen adeptus, ad hanc ipſam amplitudinem & Majeſtatem pervenit, ut ſapientiſſimus, & auguſtiſſimus totius orbis terrarum ſenatus & ſit, & habeatur. Bodinus verò, qui eum *tanta varietate mutabilem* appellat, *ut Veneti ob id ejus ſpendorem obſcurent, & in apertum diſcrimen rempublicam conjiciant, dum arcana pervulgantur, ac novis ſenatoribus, rerum præteritarum ignaris, ſumma reipublicæ gubernacula committuntur*, excuſandus videtur, cum neſciat quolibet anno, quanquam itur in ſuffragia, eoſdem tamen ſenatores creari; novos autem, in locum eorum qui vel abſunt reipublicæ cauſa, vel diem ſuum obierunt, vel republica malè adminiſtratâ rejiciuntur. Sed cum ſingula tantæ reipublicæ myſteria cognoſcere, non ſit advenæ atque peregrini hominis, ſaltem pru-

prudentis fuiſſet, quæ neſciebat, non reprehendere. Quadraginta-virale concilium perantiquum eſt, & maximæ olim in republica auctoritatis, cui ferè cuncta commiſſa erant, quæ nunc Senatui, vel Decem-virûm concilio: à concione priſcis temporibus electum judico, anno vero MCCLXXIV. à concilio majori eligi cæpit, ut alia ferè cuncta reipubl. munera. Etenim cum lege latâ ſtatutum eſſet, *ut electio de XL fiat de cætero in majori concilio per rodulum, ſicut fiunt aliæ electiones*; cautio tamen adhibita fuit, *cum iſta conditione, quod ſi invenietur, quod non poſſet fieri per concilium, quod debent fieri cum Arengo, ſi expedierit.* Reliquum eſt, ut de majori concilio, & de concione nonnulla dicamus. Majoris concilii nomen in reipublicæ infantiâ eâ de causâ non inveniri exiſtimo, quod Tribuni, ſive Conſiliarii Duci aſſidentes, aut nondum erant, aut minoris concilii nomen nondum obtinuerant: quapropter ſicuti judices, & ſapientes in pervetuſtis ſtabulis minoris concilii locum obtinent; ita Proceres, & Majores, Populique collaudatio majoris concilii, & concionis vice legi ſolent. Priſca tamen concio, quæ non ex univerſo populo, (quî namque in Eccleſiâ D. Marci, aut D. Nicolai, quæ tunc multo minor

nor erat, congregari potuiſſet ex omnibus Inſulis?) ſed ut ſuperius diximus, ex tribunitiis viris, & aliis nobilioribus, & ſapientioribus conſtituebatur, tempore procedente à populi tumultuoſa concione, quæ Arengum appellari cæpta eſt, diſtincta majoris concilii nomen adepta eſt. Qui vero in id concilium cooptabantur, ab electoribus in ſingulos annos eligi ſolebant; ſed iidem ferè, aut certè ex iiſdem familiis, quod publicæ tabulæ atque monumenta vetuſtatis demonſtrant: ſpurii tamen lege latâ nominatim arcentur. Cum vero quotannis per electores majus concilium crearetur, neque deeſſent novi homines, qui vel divitiis, vel partium ſtudio elati tantum ſibi ſumerent atque arrogarent, ut ad reipublicæ gubernacula admitti, atque in majus concilium cooptari vellent, ab electoribus autem prætermiti iniquiſſimo animo repulſam ferrent, jam res eò pervenerat, ut niſi prudenti ratione malorum conatibus iretur obviam, periculoſum eſſet, ne tandem privatæ offenſiones in apertam ſeditionem erumperent, & reipublicæ adminiſtratione cunctis ex æquo communicata forma periret inſita, atque nova induceretur, quæ cunctorum dominationem contineret. Itaque neceſſario & ſaluberrimo conſilio, quod antea pervetuſtâ reipublicæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

blicæ conſuetudine, & electorum prudentia inſtitutum & firmatum fuerat, latâ lege ſancitum eſt, ut proceribus, & antiquioribus civibus majoris concilii aditus pateret, cæteris non item: verbis tamen mitigata res eſt; deſcripti namque non proprio nomine appellati Nobiliores & Vetuſtiores; dictumque ut qui ſuperioribus quatuor annis, vel ipſe fuerit, vel patrem, aut majores habuerit ex aliquo Venetiarum concilio, is cum poſteris perpetuo jus obtineret majoris concilii: ita nunquam populo & plebi ſupremum jus tributum, ſed Nobilium conciliis; ut non ſatis ego mirari queam, quid iſti ſibi velint, cum reipublicæ formam ab unius dominatione ad omnes, ab omnibus vero ad paucos converſam ſcribunt: ſiquidem nec unus unquam, nec omnes, nec pauci, civitatis imperium atque ſummum jus obtinuerunt. Sed ut in miſtâ formâ accidere ſolet, & uni, & cunctis, & paucis nonnulla tributa, ut ex his cuilibet manifeſtum eſt. Concioni ſive Arengo, id eſt, plebi atque populo, poſtquam à majori concilio ſegregata eſt, pauca tributa ſunt: jus enim ejus convocandæ ademptum Duci, atque majori concilio conceſſum eſt; neque convocatam reperio, niſi ut Cancellarium, exercitus imperatorem, atque Duces col-

lau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

laudaret; ſemel, ut D. Marci procuratoribus pupillorum tutelam, à majori concilio commiſſam laudaret. De Cancellario anno à Chriſto nato M CC LXXI *capta fuit pars, quod magiſter Tintus debeat laudari à populo pro Cancellario: nota quod exeunte Martio in publica concione laudatus & confirmatus fuit.* De Imperatore MCCLXXXIIX. *capta fuit pars, quod die Dominico poſsit fieri Arengum, pro dare vexillum Capitaneo exercitus;* quod poſt electum Ducem perpetuum factum eſſe legimus: quænam vero fuerit Populi auctoritas, contra quam credi vulgò ſolet in electis Ducibus approbandis, Ducarii juris procemium demonſtrat. *Cum non de noſtra fortitudine & prudentia, ſed ſola proceſſerit clementia Creatoris, in cujus arbitrio & voluntate univerſa ſunt poſita, quod ad Ducalis culmen pervenerimus dignitatis. Vos hactenus in Eccleſiâ Beati Marci, Euangeliſtæ Domini glorioſi, qui patronus noſter & ſignifer eſt in omnibus, aggregati, quantam erga nos habueritis dulcedinem charitatis, manifeſtius ibi ac perfectius demonſtraſtis, cum ad prolationẽ eligentium nos vice noſtra & nomine, in cœlum manibus elevatis, Deum unanimiter glorificaſtis, in voce laudis magnifica & exultationis; quoniã per interceſsionem glorioſiſsimi Euangeliſtæ ſui Marci,*

Nos

Nos in Ducem vobis dederat & Recto-rem; unde ſuper his gratias, quas poſſumus omnimodas perſolventes Altiſſimo cujus magnitudinis non eſt finis; & Euangeliſtæ ſuæ, gubernatori noſtro; & vobis quoque ſuper lætitia magna, quam de promotione noſtra geritis & habetis, grates referentes uberes, notum vobis, &c. Quod igitur modò fieri videmus, ut novus Dux populo in Eccleſia D. Marci oſtendatur, atque ingenti plauſu, erectiſque manibus à multitudine excipiatur; id olim quoque factum eſſe cognoſcimus; præterea nihil. Miſta igitur reipublicæ forma, quam in infantia, cæteriſque ætatibus oſtendimus, eadem in juventute permanſit: nihilque omnino iis temporibus accidit, quod perpetuæ Venetorum libertati notam inurere poſſet: quod ſicuti apud omnes in confeſſo eſt, ita dementiam hominis ſatis ridere non poſſum, qui Conſtantienſis, ut vulgò dicunt, pacis tabulas ad Venetam libertatem oppugnandam perperam atque pravè detorſit. Cum enim *ſocietas Lombardiæ* à Friderico Imperatore *pacem peteret, promiſit Imperatori præbere fodrum, & paratũ, cum tenderet Romam coronæ cauſa, tranſitum, & comeatum idoneum.* Ex quo Venetias quoq; ad id præſtandum, fœdere icto teneri ſcripſit. At cautionem in fœdere adhibitam

prætermiſit; fœderatas civitates omnes promittere, *quæ anteceſſores ſine moleſtia fecerunt*; quo fit, ut cum Veneti elapſis temporibus nihil fecerint, nihil quoque impoſterum præſtare debeant. Id vero ipſis tabulis multo clarius ſtatutum eſt: *Nobis intrantibus Lombardiam, qui ſolent & debent, quando ſolent, & debent, præſtabunt, & vias, & pontes bona fide reficient, in eundo, & redeundo commeatum idoneum, & nobis, & noſtris præbebunt.* Cum vero nominatim recenſeat Imperator omnes ſubjectas urbes, quibus gratiā facit, de Venetiis nulla prorſus mentio facta, quod cuicunque debebat ſilentium imponere; ſed hæc ſatis. Iuventuti ſucceſſit conſtans & firma ætas, quæ non ferocitate, ut adoleſcentia & juventus, ſed gravitate quadam & prudentia commendatur. Hæc anno à Chriſto nato MCCCIII auſpicato exorta, ad hunc uſque diem feliciſſime progreſſa, æternum diis bene juvantibus permanſura videtur. Decemvirûm concilium atrocioribus puniendis ſceleribus inſtitutum, eidemque maxima tributa auctoritas, quæ ſemel, atque iterum ſalubri temperamento circumſcripta fuit; multique Magiſtratus, aut inſtituti, aut extincti, ſicuti reipublicæ ſtatum atque inſitam formam delere non poſſunt; ita nonnulla immutaverunt;

quo

quo factum eſt, ut ſicuti reipublicæ infantia, & pueritia unius Dominationi, adoleſcentia vero, & juventus omnium; ita virilis ætas paucorum imperio propenſior videri poſſit: eâ tamen ratione ut multa populariter, multa regiè conſtituta, nemo inficias iverit: cunctique poſſint in Duce Regis exemplar, in x. viris, & xl. viris Ariſtocratiæ ſpeciem; in majori cõcilio, quod M CC numerum ſuperat, Democratiæ imaginem quandam intueri. Rectiſſime vero, & doctiſſime Contarenus ex tribus reipublicæ ſpeciebus temperatam Venetæ reipublicæ formam affirmavit: quod licet Bodinus obſtinate, vel contra Ariſtotelem poſſe fieri neget, fateri tamen, (tanta vis eſt veritatis) neque ſciens neque prudens coactus eſt. Dum enim *Rempublicam* ſcribit *ſtatum popularem ſapere*, & de Raguſio inquit, *certè quidem hæc Reſpublica omnium, quas accepimus puriſſimam, & ab omni populari temperatione remotiſſimam Ariſtocratiam colit*, formarum miſtionem, velit, nolit, in aliis admittit, quæ ſi unquam alibi, certe in republica noſtra egregio, & admirabili temperamento inter ſe miſcentur.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

INDEX.
RERVM ET VERBORVM.

A.

ACademia Venetor. 383
Ado author vitæ Caroli M. 320
Advocati ſive Cauſidici. 207
Agilulphus Longobardorum rex. 41
Agnetis collegium. 339
Amonius ſive Annonius, ſcriptor vitæ Caroli Magni. 320
Alaricus rex Gothorum vaſtat Italiam. 314,316
Alexius, Imperator Oriental. 69
Aloyſius XII. rex Galliæ. 243,251
Anaxius fluvius. 34,58
Andreas Dandulus dux Venetorum. 42, 230. cognominatur Canis. 276
Andreas Grittus dux Venetor. 170
Andreas Michaëlius, legatus Venet. 69
Angelus Participatius Tribunus Rivialti, eligitur dux Venet. 343,358,363,365,426
Angelus Triviſanus dux Venet. accuſatur. 222
Antonius Grimanus dux Venet. in judicium vocatur. 222
Antonius Michaëlius. 72
Aquileia urbs. 28,39,412
Aquileienſe concilium. 413,414
Arengum ſive Concio. 462,463,464
Arma bellica reip. Ven. 258
Armamentarium. 259
Arnus fluvius. 30
Arſenale, locus fabricandarum navium. 256,379
Atheſis fluvius. 29,34
Attila rex Hunn. Italiam vaſtat. 24,28,38,39,318
Auditores veteres, & novi. 204,212,230. eorum ſtipendium. 233
Aurius Maſtropetrus dux Venet. 71,173,229,454

B.

BAiomontana conſpiratio. 46,260,290
Balduinus II. rex Hier. auxilia petit à Ven. 430
Beatus Obelerii Ducis frater. 330. ſeqq. Dux laudatiſsimus. 331,335,342
Belgarum negotiatio cum Venetis. 257
Beliſarius dux Iuſtiniani Imper. 40
Belli terreſtris apparatus. 248,256. navalis. 250
Bellorum ſumptus. 248. ſeq.
Bellum Gallicum duce Pipino. 28, 29, 59, 274, 320. ſeqq. 334,338. Ravennenſe. 59. Cretenſe. 64.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

ſe. 64. Liguſticum. 46,261. Genuenſe. 64, 84, 261. Patavinum. 132. Ferrarienſe. 251. contra Emanuelem Imp. Græc. 64,251. cum Ludovico Galliæ rege. 65, 194. cum Vngaris & Græcis. 261. in Syria. 261. in Gallia Ciſalpina. ibid.
Bergomum urbs. 247,264
Bodinus. 272,385. ſeqq. multa in republ. & magiſtratu Venet. reprehendit. 277. ſeqq. multis refutatur. ibid.
Bovoniana conſpiratio. 291
Bragora, locus ſupplicii. 258
Brixia urbs. 247,264
Bucentaurus, genus navigii. 257

C.

CAncellarius magnus Venetiarum. 303. ſeqq. regni Cretæ. 305
Canonicarius Venetiarum. 406
Caprulæ urbs. 319 401
Carol. Craſ. Imp. fœdus pangit cum Ven. 438,440
Carolus M. Imp. 324. fœdus inivit cum Dalm. & Duce Venet. 327. cum Niceph. Orient. Imp. 295,425. Longobardos in Italia debellat. 425
Caſpar Contarenus. 379,396
Caſsiodori epiſt. ad Ven. Trium-viros ſcripta. 404. ſeqq.
Caſtella gemina. 24,295
Caſtellorum portus. 29.295
Cataverum. 381
Cauſarum omnium cognitio quo modo fiat in urbe. 204. 226.287. in provinciis. 218, 219
Cauſidici. 207
Cenſores ubi creentur. 141. & quare 237. eorum officium. 139,237. ſeqq. 244
Cephalenia inſula. 384
Cives Ven. urbis, 47,300. eorum duo genera. 303
Clodia foſſa. 24,295
Clodia urbs. 319,430
Collegium quid ſit. 51-52 ,142. ejus munus. 145
Collegiū frugum. 198. ejus origo. 232. munus. 375
Collegia opificiorum. 305,306
Collegia pietatis. 306. ſeqq.
Comaclum urbs. 332. deficit. 429
Comitia majora. 50. ſeqq. eorum origo. 57,71, 349. tres formæ. 75. ſeqq. quibus ad ea convenire liceat cum facultate ſuffragiorum. 92. ſeqq. Patritiorum in Comitiis numerus. 107, 130, 467
Comitia interclusa. 46,86. author intercluſorum. 88
Conclavis in quibus Comitia celebrātur, deſcript. 97. ſeqq. 374

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Concilium Magnum. 51, 349, 461, ſeqq. Minus. 351, 458, Rogatorum. 51, 52, 176, 459, ſeqq. Decem-virum. 185, 466, ſeqq.
Conſiliarii ducis Venet. 53, 175, 453. eorum creatio. 176, 177. munus. 178, 179, 377. authoritas. 178
Conſules Mercatorum. 382
Conſules urbis Venetæ. 57
Corcyra inſula. 247, 250, 384
Correctores, & eorum munus. 155. ſeqq.
Crema urbs. 247, 264
Creta, inſula. 247, 250, 384
Creta inſula Venetis attribuitur. 70. deficit. 132
Cyprus inſula. 246, 250

D.

DAlmatia. 247, 250. in Dalmatiam claſsis mittitur à Venetis. 430
Decem-viratus. 185. ſeqq. quando inſtitutus. 188 ejus authoritas & munus. 185, 186
Decem-viri. 51. Decem-virum Præfecti. 237. Decem-virum concilium. 185. ſeqq. 466
Decem-virum capita & eorum munus. 190
Dictator Romanorum. 185
Dominicus Dandulus legatus. 69
Dominicus Flabanicus dux Venet. 61, 63, 368
Dominicus Maurocenus dux Venet. 68
Dominicus Michael dux Venet. 430
Dominatio. 458
Donatus Iannotius. 272
Ducarium. 58, 168, 259
Duces Venetor. quando primum creati. 41, 58, 292, 418. ſeqq. eorum creatio tumultuoſa ſublata. 60, 78, 79, 173. quomodo jam eligantur. 153, ſeqq. 455. ritus & inſignia eligendi Ducis. 172, 173. ejus tribunal. 98, 102, 104, 375. Ducis electi honores. 167, ſeqq. habitus. 169. ejus authoritas & majeſtas. 51, 53, 56, 146, 169, ſeq. 175, 181, 370, 418. nimia licentia & ſupremum jus ipſis ereptum. 78, ſeqq. 352, ſeqq. ejus ſtipendium. 183. ſæpè exilio aut morte condemnati. 63, 357. mortui Ducis ſepultura. 154 in transactam vitam inquiſitio. 155
Duodecim-viri. 80, 81
Duum-viri. 219

E.

ELectores Ducis. 159, 164, ſeqq.
Electores Magiſtratuum. 101, 102. eorum quatuor ordines. 112, 118. quomodo creentur. 109, ſeqq. quo ordine. 112, ſeqq.
Electores Magiſtratuum num ſimul poſsint eſſe Competitores. 129
Engo-

Engoliſmenſis monachus author vitæ Caroli Magni. 320
Entinopus Cretenſis. 317
Equilium. 401
Eraſmi D. portus. 24
Expenſæ reip. Venetæ. 248. ſeqq.

F.

FAleriana conſpiratio. 260,291
Ferraria urbs munitiſsima. 28
Ferrariæ ducem potentia. 263
Fortunatus, Gradenſis Patriar. 323. ſeqq.
Fœdus Veneti faciunt cum Patriarcha Hieroſolymitano. 366. cum Carolo Magno. 425. cum Carolo Craſſo, 438, 440. cum Henrico III. & V. cum Lothario III. Impp. 439
Franciſcus rex Galliæ. 262
Franciſcus Foſcarus dux Venet. 132,193,231

G.

GAlliæ Ciſalpinæ urbes à Venet. deficiunt. 65
Gemina inſula. 41
Germaniæ potentia. 262
Gondulæ cymbarum genus. 31
Gradus inſula. 412
Gradus oppidum quando & à quibus conditũ. 319 patriarcharum Aquilienſ. domicilium. 400,412
Gregorii II. Pontif. Rom. epiſtola ad Vrſum Venet. Ducem. 420
Georgii D. inſula donatur Monacho. 431
Gymnaſium in Bibliotheca. 383

H.

HEnricus Arniſæus. 394
Henricus Contarenus, Epiſc. Olivolenſ. 69,429
Henricus Dandulus Dux Venet. 62
Henricus III & V, Impp. fœdus feriunt cum Venetis. 439
Heraclea inſula. 58. oppidum. 401
Hilarii B. capella. 365
Hieronymus Quirinus. 3,237,266
Horleus Vrſus Dux III. Venet. 59

I.

IAcobi Apoſtoli templum. 39,317
Iacobus Theupolus Dux Venet. 455
Iadera urbs. 327
Illyricum. 247,260
Imperii cujusvis felicitas in quibus poſita. 14
Imperii Romani cauſa & origo malorum. 11
Imperii Venet. amplitudo. 247. progagatio, 230,262
Inquiſitores, & eorum munus. 155
Inſula Iudaica. 383
Inſulæ ditionis Venet. 247, 261. earum defenſio. 250,251

Iohannes Borgarenus. 8
Ioannes Delphinus Dux Venet. 132
Ioannes Gradenſis Patriarcha. 322
Ioannes Gradonicus. 359
Ioannes Labreſca. ibid.
Ioannes Mocenicus Dux Venet. 251
Ioannes monachus Maurocenus inſula D. Georgii donatur. 431
Ioannes Montanarius. 358
Ioan. Theupolus Venet. Patriarcha. 383
Iſtria. 247,250
Iſtri deficiunt à Venetis. 366
Italiæ laudes. 13. malorum ejus cauſæ. 11
Iudices cauſarum civilium. 201,202,380. capitalium.223.ſeqq. nocturni. 235.ſeqq.
Iudices publicorum, 381
Iudiciorum formæ.190,197,204. ſeqq.211.ad 237
Iuſtinianus Imp. Conſtantinop. 413
Iuſtitiarii,& eorum munus. 453

L.

LAuredanus Dux Venet. poſt mortem condemnatus. 156
Laurentius Celſus Dux Venet. 132
Laureti caſtrum. 434
Lemniacum oppidum. 264
Leonhardus Bembus præfectus Quadraginta-virali collegio. 84
Libertas Venetorum. 282 à multis Imperatoribus firmata.295,438,439. à Carolo M.425,438
Liquentia fluv. 34,58
Longobardi Italiam depopulantur,&c. 41
Longobardiæ urbes ſub imperio Venet. 247
Lotharius III Imp. fœdus renovat cum Ven. 439

M.

MAgiſtratuum creandorum jus penes quos.240. modus. 101,102, 108, 118. ſeqq. ad 127. quo ordine ſedeant Magiſtratus. 104. ſeqq.
Magiſtratum conſequendi impedimenta. 160
Magiſtratibus creatis congratulandi conſuetudo ſublata. 245
Magiſtratus apud Venet. venales. 238,239. quando. 243. quanti. 242
Magiſtratus provincialis. 205,234
Magiſtratus ad Pompas dictus. 286
Magiſter militum loco Ducis creatus.60,404,424
Mantuæ Ducum potentia. 263
Marcellianus antiſtes Aquileienſis. 412
M. Baduarius,præfectus XL-virali collegio. 84
Marcus Cornelius Dux Venet. 180
Marci D. corpus inventum. 439
Marci D. ædes. 158.193

Marcus

Marcus Euangeliſta patronus Venetor. 339,464
Marinus Bovonius. 88
Marinus Dandulus Dux Ven. 455
Marinus Falerius Dux Venet. 260: conſpirat. contra rempubl. ibid.
Marinus Georgius Dux Venet. 452
Marinus Maurocenus Dux Venet. 174,236,281
Mauritii Duces Venet. 322,329,362,367
Mediolani principatus potentia. 263
Medoacus amnis. 25,29,296
Mercaturæ ſtudium Venet. 45,265,283,284,452
Metamaucum inſula. 314. ad Metamaucum portus. 24
Metamaucum oppidum. 319. imperii Veneti ſedes. 320. capitur à Pipino. ibid.& 336
Metamaucenſes immunes vectigalium. 339
Michael Stenus Dux Venet. 132,230
Montes reip. Venet. quid ſint. 251. eorum ratio triplex. ibid. ſeqq. multis.

N.

NArſes Dux Iuſtin: Imp. 40. Francos debellat. 413. ſeqq.
Nicephorus Imp. Græcorum. 327,344. fœdus facit cum Carolo M. 425
Nicolaus Leonicus. 3,5,61,266

O.

OBelerius Dux Venet. 28,41,59,323. ſeqq. ſeditioſus & proditor patriæ 323, ſeqq. 332. ejus mors. 344,361,362
Obeliatus Olivolenſis Epiſc. 321
Odoacer rex Herulorum. 411
Olivola oppidum. 401
Ordelaphus Faletrus Dux Ven. 68,440
Otho Imperator. 367
Otho Vrſeolus Dux Venet. 429,431

P.

PAlma civitas. 384
Patavii urbis laudes,4,5,28,33, 247,264. funditus everſa. 41,312
Patritii. 37,44. omnium numerus. 50,quando & quomodo recipiantur in ſenatum. 136
Paulus Exarchus Italiæ à Gothis Ravenna pulſus Venet. Ducis opem flagitat. 420. reſtituitur. 422
Paulus Patriarcha Aquilejenſis. 408
Peſtilentia inſignis Venetiis. 42
Petrus Bembus. 5,20
Petrus Candianus Dux Venet. 359,365,435
Petrus Candianus Ducis filius à populo condemnatus. 360.ſeqq.
Petrus Gradonicus Dux Ven. 76,84,260

Petrus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Petrus Polanus Dux Venet. 435,436
Petrus Tradonicus Dux Venet. 371,429
Petrus Tribunus Dux Venet. 365,430
Petrus Vrſeolus II, Dux Venet. 367
Petrus Zianus Dux Venet. 70,71
Philiſtina oppidum. 319,401
Pipinus Rex Francorum Venetos debellat. 28,59, 274,320, 321. depopulatur. 334. inſignem cladem accipit. 338. cum Venetis pacem facit. 340. ſeqq.
Plebeii urbis Venetæ. 47,48,305
Pomponius Atticus. 9
Pons è ligno ſublicius. 30 , 397. multitudine hominum corruit. 398. reædificatur. ibid.
Poppo Patriarcha Aquilejenſis. 429
Populi Veneti poteſtas & authoritas. 357,426
Portus urbis Venetæ. 24
Prætor. 205
Privilegia Venetis ab Impp. conceſſa. 348. à Carolo M. 425. ab Henrico V. 440. ſeqq.
Procuratores , magiſtratus maximæ exiſtimationis. 192,195, 197. eorum adminiſtratio. 194. habitus. ibid. annuum ſtipendium. ibid.
Procuratores D. Marci. 51
Produx quo tempore ſit, & ejus officium. 153,154
Proviſores Generales. 384
Pupilienſes immunes vectigalium. 339

Q.

QVadraginta-viratus quid , & quotuplex. 198. ejus origo. 228, 229. ejus præfecti & propræfecti quomodo eligantur. 200, 201. eorum authoritas & munus. 202,203
Quadraginta-viri quomodo eligantur. 199, 161. ſeqq. eorum authoritas & munus. 199 , 230. ſtipendium. 234,235. eorum Præſides. 157. Capita. 179
Quadraginta-virale concilium. 89, 461. ſeqq.
Quæſtiones de malefico quomodo habeantur. 223. ſeqq.

R.

RAvenna à Gothis occupata recuperatur auxilio Venetorum. 421. ſeq.
Raynerius Zenus Dux Venet. 64, 193. à populo lapidibus petitus. 370
Reditus annui reipubl. Venetæ. 248
Reipublicæ benè conſtitutæ argumenta. 284,288. male conſtitutæ. 285
Reſpublica Veneta obſervatione & admiratione digna. 3. perfectiſsima. 13. beata. 14, 41. ejus comparatio cum republ. Romana. 15, 16, 273. ejus ætates, 46, ſeqq. 398. ſeqq. infan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

tia. 46, 399. ſeqq. pueritia. 46, 417. adoſcentia. 427. juventus. 452. virilis æsas. 466. ejus membra præcipua. 51. ſeqq. 131. adminiſtratio univerſa. 50. ſeqq. majeſtas. 55. forma. 397. ſeqq. multis. 467
Rhegino author vitæ Caroli Magni. 320
Rivus-altus urbs. 38, 316, 319, 403
Rogatorum concilium. 51, 53, 131. ſeqq. 459. ſeqq. nominatur etiam Senatus. 131, 460. ejus majeſtas. 460
Romulus. 74

S.

SAbellicus perſtringitur. 15. ſeqq. 37. 61. defenditur. 273. ſeqq. in multis erravit. 275
Saſuſinæ pagus. 25, 29
Sapientum tres ordines. 142. ſeqq. quando & quomodo hic Magiſtratus creetur. 152. eorum munus. 458
Sebaſtianus Zianus Dux Venetorum. 60, 62, 67. ſeqq. 193, 452, 454
Senatus Venetus. 51, 55, 56, 131. ſeqq. quibus in Senatum cum & abſque jure ſuffragii venire liceat. 134. vocatur Rogatorum concilium. ibid. ejus creandi ratio. 136. quando & quomodo convocetur. 137. de quibus rebus, & quomodo illæ in Senatu tractentur. 138. ejus majeſtas. 460
Silis fluv. 34
Suffragia quomodo in creandis Magiſtratibus colligantur. 149. ſeqq. 375, 376
Sumptus reipubl. Venet. 248
Supracaſtaldiones. 133
Stephanus Sabularius. 359

T.

TArviſium urbs. 247, 264
Theodori Martyris fanum. 40
Theodoricus rex Gothorum. 410, 411
Thomas Fugarus author rerum Venet. 345
Tiliaventus fl. 34
Torcellum oppidum. 319, 401
Tribuni urbis Venetæ. 57, 58. unde nomen. 404
Tribuni majores & minores. 401
Tribunus Memus Dux Venet. 431
Tribus civitatis Venetæ. 79, 80
Trium-viri. 52, 204. eorum authoritas & munus. 138, 204
Trium-viri Advocatores. 204. eorum ſtipendium. 234
Trium-viri Syndici. 286, 381
Triremes Decem-virum. 257
Triremes inſtructæ ad defenſionem. 250
Triſta-

Triſtanus Savornianus. 54
Trypho Gabrielius. 3,4. ſeqq. 272. ejus cum Pomponio Attico collatio. 9,12
Tumultus in urbe Veneta. 64,65
Turcarum potentia. 263
Turcarum claſsis adverſus Venetos. 186
V.
VAlentinus Dux Venet. Obelerii Duc. frater. 327. ejus mors. 344
Vectigalia reip. Ven. 247
Vegla inſula. 344
Veneta urbs quando & quibus occaſionibus primum condita. 38,43,44,309. ſeqq. 316. ſeqq. & amplificata. 40, 41. ejus ſitus. 23, & ſeqq. ad 35. & 264. portus. 24. munimenta. 25. ſeqq. pulchritudo 32. ſeq. ſalubritas aëris. 32. abundantia omnium rerum. 33,265. incolarum & armis ferendis idoneorum numerus. 49
Veneti in tres claſſes diſtributi. 37,299. ſeqq. bellicoſi. 41,42. potentiſsimi. 261. auxilia ſuppeditant Iuſtiniano Imp. 40. Balduino II. regi Hieroſol. 430. Paulo Italiæ exarcho. 421. eorum laudes. 282, 294. eorum immunitates & privilegia ab Imperatoribus conceſſa. 347. à Carolo Magno. 425. ab Henrico V. 440
Venetiæ, tractus Italiæ. 28
Verona urbs. 247,264
Vicentia urbs. 247,264
Vigilius pontifex Romanus. 413,414
Vitalis Faletrus dux Venet. 68,369, 434,439
Vitalis Michaëlius dux Venet. 40,60,71,251, 429, 433. confoditur. 62,64
Vitiges rex Gothorum captus. 40
Vrbes ditionis Venet. 247, 264. earum præſidia. 250. munimenta. 263,264
Vrbes Galliæ Ciſalpinæ à Venetis deficiunt. 65
Vrſus III. dux Venet. 420. à populo interficitur. 423
Vrſeoli. 63,359.
Z.
Zacynthus, inſula. 384

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 54